د اخوان المسلمین اسلامي تحریک

ماضي او حال

د شلمي پیړۍ د ستر او عظیم ترین اسلامي تحریک
علمي او تفصیلي جایزه، د ایمان او ثابت قدمۍ، د
قربانۍ او سرښندنې لازوال داستان

Ketabton.com

لیکوال: محمد شوقی ذکی
تقریظ: د اسلامی نړۍ مفکر مولانا ابوالحسن علی ندوی رحمه الله
ژباړه: محمد هاشم شاهین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین اسلامي تحریک

ماضِي او حاَل

د شلمي پیړۍ د ستر او عظیم ترین اسلامي تحریک

علمي او تفصیلي جایزه، د ایمان او ثابت قدمۍ، د

قربانۍ او سربښندني لازوال داستان

تصنیف: محمد شوقي ذکي

تقریظ: د اسلامي نړۍ ستر مفکر مولانا ابوالحسن علی ندوي رحمه الله

ژباړه: محمد هاشم شاهین

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

مقدمه	سید رضوان علی ندوي
تعارف	سید رضوان علی ندوي
تقریظ	مولانا سید ابوالحسن علی ندوي رحمه الله
مقدمه	ډاکټر محمد کما ل خلیفه
لومړی باب	د اخوان المسلمین د دعوت یوه عامه جائزه
لومړی فصل	د دعوت تاریخ
دوهم فصل	د اخوان فلسفه او د هغوی اهداف
=	دین اوسیاست
=	اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث
دریم فصل	د اخوان المسلمین ادارتي تنظیم
دوهم باب	مصري ټولنه او د اخوان خدمات
لومړی فصل	ټولنیز خدمات
دوهم فصل	تقافتي خدمات
دریم فصل	د مسلمانو ځوېندو سرګرمۍ
څلورم فصل	اقتصادي خدمات
پنځم فصل	طبي خدمات
دریم باب	تبصره - اعتراضات - وړاندویني

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

ډاکټر سید رضوان علی ندوي

د کتاب قصه

دا کتاب د نن ورځي نه تقریباً یو څلویښت کاله مخکي د ۱۹۵۷م کال د اګست په میاشت کي د مکتبة الحسنات "رامپور" انډیا نه چاپ شوی دی، د چاپ نه مخکي چي د کتاب په اړه ما کوم تعارف لیکلی وو دهغه په پای کي ۱۷ نومبر ۱۹۵۵م تاریخ تحریر شوی وو، چي په دې لحاظ د اردو ژباړي اشاعت ما ۴۳کاله مخکي بشپړ کړی وو، هغه وخت زه ۲۶کلن وم.

اصلاً د دې کتاب اصلي عربي نسخه ما هغه وخت د ځان سره د مصر نه راوړې وه چي زه د [۱۹۵۳ نه تر ۱۹۵۵] پوري هم هلته پاتي شوی وم، کوم وخت چي د رامپور نه راستون شوم د قدرمن استاد مولانا سید ابوالحسن علی ندوی صاحب(حضرت مولانا میاں علی مدظله) په مشوره باندي مي د یاد کتاب ژباړه په پنځه، شپږ میاشتو کي بشپړه کړه او د تقریظ د لیکلو لپاره مي مسوّده مولانا مدظله ته وروسپارله، او بیا په یو بل ستر علمي سفر سوریې(شام) ته روان شوم، د دمشق پوهنتون د کلیة الشریعه(د شرعیاتو په فاکولته کي/شریعت فیکلټي) کي د خپل تعلیم د پوره کولو او د خپل لومړي عربی تصنیف "العز بن عبدالسلام" د طباعت(۱۹۶۰م) نه وروسته زه د لا لوړو زده کړو لپاره انګلستان ته ولاړم، هلته په کېمبرج پوهنتون کي د پي ایچ ډي لپاره داخله راکړل شوه چي په ۱۹۶۳م کي بشپړه شوه.

په همدې دوران کي دا کتاب د مکتبة الحسنات، رامپور نه په ۱۹۵۷م کي چاپ شو، د دې کتاب کومه نسخه چي په دمشق کي زما لاس ته راورسیده، د مطالعه کولو وروسته مي زړه ته راتېر په دمشق کي پاکستاني سفیر ډاکټر وقار همداني ته ورکړه، موصوف د آکسفورډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتون نه د اسلامي تاريخ په بخش کي پي ايچ ډي کړې وه او د مشهور "مستشرق مارګوليته" شاګرد وو، زما دده سره د دمشق په مشهوره او په قلمي کتابونو مالامال کتابخانه(المكتبة الظاهرية) کي پيژندګلوی او تعارف شوی وو، دی په جوناګړ کي پروفيسر پاتي شوی وو او په اسلامي او عربي علومو کي ئې ډيره دلچسپي درلوده، چون د علمی ذوق سړی وو، نو ځکه مي هم دده سره شناخت او راشه درشه زياته شوې وه، ډيره موده وروسته په ۱۹۷۸م کي چي کله د لومړي ځل لپاره د امريکا په سفر ولاړم، نو ده مي هلته ډير په زړه پوري ښه راغلاست او خدمت وکړ، دی هغه وخت د تقاعد وروسته د اسلامي نړۍ درابطې په دفتر کي مسئول او په ملګرو ملتونو کي د رابطې نماينده وو، ده د ښې ساري اخلاقو د درلودو له کبله زه تر هوايي ميدان پوري راورسولم، ملګري ملتونه ئې راباندي وليدل، او د جمعې لمونځ مي دده سره د ملګرو ملتونو په اپارتمان کي په يوه مخصوص ستر اطاق کي اداء کړ، او بيا مي د هغه ځای په "کيفې ټيريا" کي د هغه سره ډوډی وخوړله، ده په نيويارک کي هم زما د اوسېدو انتظام د يوه اندونيزيايي ځوان محمد نور په فلاټ کي وکړ، چي د سعودي په کونسلګري کي ئې دنده درلوده.

د کېمبرج نه د دکتورا د اخيستلو وروسته زه د وظيفې په نيت د رياض(سعودي عرب) "پاچا سعود پوهنتون" ته ورغلم، داغسي مي په شام او انګلستان او بيا په سعودي کي د دوه کلني هستوګني په دوران کي چي د اردو ژبي سره بې ربطه پاتي شوی وم او د انګريزي او عربي ژبي د مسلسل اشتغال په سبب حتی ما خپل لومړی تأليف کړی کتاب هم تقريباً هېر کړی وو.

پوره يوه لسيزه وروسته چي کله ما پاکستاني تابعيت(Nationality) په لندن کي ترلاسه کړی وو، نو د يو پاکستاني په حيث کراچي ته راغلم، او ددې ځايه رامپور ته ولاړم نو د مکتبة الحسنات د مالک مولانا عبدالحی صاحب نه مي د خپل کتاب په اړه وپوښتل، خبر شوم چي په پاتي شويو کتابونو کي خو پيدا نه شو، نو ځکه ئې هم اوس کومه چاپي نسخه راسره نشته، چي دې ځواب ډير پريشانه کړم.

په عربي پوهنتونونو کي چي زما تدريسي سلسله په ۱۹۶۳م کي پيل شوې وه، هغه ځلېرويشت کلونه يعني تر ۱۹۸۷م پوري جاري پاتي وه، په دې دوران کي مي څوارلس کلونه د لېبيا په بنغازي پوهنتون کي، او لس کلونه(البته په دوه وو مراحلو کي) مي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي عرب په پوهنتونونو کي خدمات ترسره کړل، په پای کي مي استعفی ورکړه او کراچي ته راوګرځېدلم، او د همهغه وخته مي د خپل لومړي چاپ شوي اردو کتاب تلاښ پيل کړ، په همدې موخه مي د کراچي او لاهور او... کتابخاني پلټلي وې، هندوستان ته هم ولاړم او د دهلي، رامپور، ندوه او لکنو په کتابتونونو کي هم وګرځېدلم، کتاب مي ونه مونده، خو اوس شپږ یا اوه میاشتي مخکي زما یوه ځوان، علم دوست او د مطالعې شوقي ملګري د واپډا انجينير(Wapda چي پاکستاني برقي شرکت دی) راشد شیخ صاحب زما په غوښتنه یاد کتاب په مکتبه مرکز جماعت اسلامي منصوره کي پیدا کړ او د هغه فوټو سټیټ(Copy) ئې راولیږه، چي په دې توګه ما د پوره څلوېښت کاله وروسته خپل کتاب ولیده، بخت مي دلته پر ځای وو چي کله په ۱۹۹۲م کي طوفاني سیلابونه راغلل او د يادي کتابخانې په سلګونه جلده کتابونه ئې خراب کړل، خو د هغو ټولو اوبو باوجود د اخوان المسلمين په اړه زما ليکل شوی نادره کتاب همداسي محفوظ او خوندي پاتي شو.

لوستونکي به شاید دا ګمان هم ونکړای شي چي د ځوانۍ په وخت کي زما د تألیف شوي کتاب د يو ځل بيا په موندلو سره زه څومره خوښي احساسومه، هسي هم زما د تصنيف او تألیف سلسله د ۴۳کلونو راپه دې خوا مسلسل شروع ده او متعدد کتابونه مي په عربي او انګريزي ژبو کي د مختلفو هيوادونو نه چاپ شوي دي، او د اردو ژبي دوه کتابونه مي تر چاپ لاندي دي، خو ددغي لومړی علمي ذخيرې سره مي د زړه الفت يو بل ډول وو، اوس چي مي ددوهم چاپ لپاره نظر ثاني ورباندي وکړ ګورم چي په یاد کتاب کي د منځني ختيځ د عظیم ترين تحريک اخوان المسلمين په اړه انتهایي مهم تفصيلات او معلومات موجود دي، که څه هم دا هر څه اوس نسبتاً زاړه شوي خو د هغوی تاریخي او معلوماتي حیثیت پر خپل ځای همداسي پاتي دی، په شلمه پیړۍ کي د اسلامي تحريکونو د مطالعه کوونکو لپاره او بالخصوص د دغه تاريخ جوړونکي تحريک عظيم تاريخ د مطالعه کوونکو لپاره دا کتاب نن هم ډېر مهم دی، او په دې کي زموږ د هيواد د اسلامي تحريکونو تنظيمي، اقتصادي، علمي او په تعليمي ميدانونو کي د رهنمايۍ او لارښووني لپاره ډير څه پراته دي.

د اخوان المسلمين په اړه که څه هم په عربي او انګريزي ژبو کي ډير کتابونه ليکل شوي دي، خو ما تر اوسه په دې اړه کوم جامع کتاب ندی ليدلی، چي د ياد کتاب سره يې پرتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړای شم، دا یو نایاب کتاب دی نو ځکه مي هڅه وکړه چي د دوهم ځل کتلو وروسته ددوهم ځل لپاره چاپ کړای شي.

په یاد چاپ کي د لاندي ټکو اضافه شوې ده:

- د یوې تفصیلي مقدمې په لیکلو سره د ۱۹۵۴م نه را پدېخوا د اخوان المسلمین د تحریک پر مدوجزر رڼا اچول شوې ده، او په دې دوران کي چي دوی د کوم دردوونکي وخت او حالاتو نه تېر شوي د هغو کړاوونو ځیني اړخونه لیکل شوي دي.

- ددي اوږدې مقدمې په لیکلو سره یاد کتاب یو ځل بیا تازه(Uptodate) شوی، یعني په ۱۹۷۱م کي چي اخوان ته په مصر کي یو ځل بیا د انور سادات په وخت کي د محدودي مودې لپاره د فعالیت اجازه ورکول شوه، او د هغه وخت نه تر اوسه(۱۹۹۸م) پوري پر همهغو تحریکي سرګرمیو رڼا اچول شوې ده.

- د کتاب د عبارتونو په رواني ستونزو کار شوی.

- ډیري نوي حاشیې پکي اضافه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان سره زما تعلق:

په نني عصر کي به شايد داسي کوم تحريک وي چي ددومره جبر و قهر، قيد و بند، د دار و زيندئ، او د کيني او عداوت له داسي پُرابتلاوو پړاوونو نه راتېر شوی وي د کومو نه چي دغه اسلامپال تحريک را تېر شوی او بيا دي هم هغه ژوندی او فعال وي، زه چي څرنکه په مصر کي د اخوان المسلمين د کامرانه او مقبولو ورځو شاهد يم همداسي د هغوی د ځپونکو شپو او د کړاوونو نه د ډکو ورځو عيني شاهد هم يم.

د اخوان سره زما تعلق مصر ته له تګ نه مخکي د مکې مکرمې نه پيل شوی وو، ددغو حوادثو تفصيل دادی چي زه په ۱۹۵۰م کي د "معظم استاد مولانا علی صاحب مدظله" او "مرحوم و مغفور مرشد حضرت شاه عبدالقادر رای پوري" په څنګ کي حج ته ولاړم، هلته مي د علمي زده کړي په موخه درې کاله تېر کړل، په همدې کال د مصر نه يو ځوان مشر استاد سعيد رمضان د اخوان په نماينده ګي راغلی وو ما هم د مولانا مدظله د شاګرد او کارکوونکي په حيث د هغه سره تعارف او ليدنه وکړه، چي وروسته مو دا شناخت تر کلونو پوري په سوريې، مصر او جينوا کي همداسي باقي پاتي شو، ما د ياد پُراثره او احسن الکلامه ځوان اخواني مشر(چي دی د اخوان د مؤسس شهيد حسن البناء رحمه الله زوم هم وو) وينا او خطبه چي د وظيفې له مخي وکيل(Lawyer) وو د لومړي ځل لپاره په مکه کي واورېده، ده هغه وخت د مکې په يوازني هوټل(اوتيل بنک مصر) کي يوه جلسه کړې وه، ما د لومړي او آخري ځل لپاره مولانا عبدالعليم صديقي(د مولانا شاه احمد نورانی صاحب والد مرحوم) په انګريزي ژبي د تقرير په حالت کی وليدی، چي په عربي ژباړل کېده او دده سره سره مي د خپل معظم استاد علی ندوی مدظله عربي تقرير هم واورېده.

په مکه مکرمه کي د قيام په وخت کي پر عربي ژبي او ديني زده کړي سربېره زما دا کار هم وو چي د حج په وخت کي د عربي نړئ د خلکو سره تعلقات وساتم او وپالم، د دوهم حج پر وخت د مصري تحريک اخوان المسلمين يو هيئت د اسکندريه پوهنتون د يو تن استاد ډاکټر عبدالعزيز کامل په مشرئ راغلی وو، په هغه کي د اسکندريې پوهنتون او قاهرې پوهنتون ځيني شاګردان هم شامل ول، د دوی له جملې نه مي د قاهرې د پوهنتون د يو تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

محصل(محب الحسنی المُحجري) سره ملاقات او ملګرتيا وشوه چي د خط په واسطه ئې لا هم دوام وموند.

وروسته چي کله په اګست ۱۹۵۳م کي مصر ته ولاړم نو د محب المحجري سره مي وليدل، په پيل کي زه د ښار په منځ کي عابدين قصر ته نږدې پر شارع(څړک)عبدالعزيز باندي په يوه فلاټ کي د ځينو نورو پاکستاني محصلينو سره هستوګن شوم، يوازي وم او د اطاق کرايه هم ډېره وه، محب المحجري چي د ښار د يوې څنډي په يوه نوې آباده شوې سيمه"الدُّقي" کي اوسېدی، زه ئې هم جبراً د ځان سره خپل فلاټ ته بوتلم، که څه هم داځای د ښار نه نسبتاً لري وو خو پراخ وو او کرايه ئې هم کمه وه، په همدې فلاټ کي د مصر د نورو ښارونو نه راغلي څلور تنه نور اخواني ځوانان هم مېشت ول، چي ددوی له جملې نه دوه تنه په کوم مکتب کي استادان، يو تن د قاهرې پوهنتون چي نږدې وو محصل او آخري ځوان په يوه شرکت کي کاريګر وو، محب المحجري خپل اطاق ماته پرېښوده ځکه دی د کوم دوستانو کور ته د اوسېدو په نيت ولاړی، ما ددغو اخواني ځوانانو سره د مصر په همدغه فلاټ کي نږدې يو نيم کال تېر کړ، چي زما لپاره ډېر مهم وو، د دلبيرس-الجوهر څړک، د الدقی سيمي په ياد فلاټ کي مي د هغه ساده ځوان سره هم ملاقات وشو چي د پيپونو د جوړولو او فټنګ کار يې کاوه يعني نل ساز(Plumber) وو، هفته يا لس ورځي وروسته دا تور ورباندي ولګېده چي ګواکي ده پر جمال عبدالناصر د اسکندريې په ښار کي د يوې جلسې په دوران کي ډزي کړيدي، دا څنګه ښکرور بې سر او پښو دروغ وه، په دغسي حقايقو يوازي ماغوندي کسان خبر دي چي د هغه ساده ځوان سره ئې ليدلي ول، يا ده ته نږدې ول، په هر صورت دی ونيول شو او څو مياشتي وروسته د فوځي محکمې له لوري د اعدام په سزا محکوم شوی وو.

ددې وروسته پراخ مصر پر ما تنګ شو، د قاهرې پوهنتون د کلية الدارالعلوم(دارالعلوم پوهنځي) کي زما د شموليت او داخلې خبره همداسي پاتي شوه، خو وروسته الله جل جلاله زما دغه شوق چي په عربي پوهنتون کي به درس وايم په دمشق کي را پوره کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترتيب زه د اخوان المسلمين د الدقي سيمي د يوه يونټ(Cell) يو فرد وشمېرل شوم، اکثراً به د سه شنبې په ورځ هفته وارو اجتماعاتو اوغونډو ته د اخوان مرکزي دفتر Head) (Quarter الحلمية الجديدة ته ورتلم، په يادو عمومي غونډو کي به اخواني مشرانو او يا له خارج نه راغليو مېلمنو تقريرونه کول، همدلته مي يو ځل د ايران د تحريکِ فدائيان ځوان او زړه ور مشر نواب صفوي په عربي ژبه د تقرير په حالت کي وليده، ددې انقلابي مشر تقرير ډېر د فصاحت او بلاغته ډک وو، د الله اکبر زرګونو ملکوتي شعارونو د اخوان مرکز په لرزه راوستی، څو کلونه وروسته ايراني شاه په اعدام محکوم کړ.

په همهغو ورځو او همدې مرکز کي مي د اخوان د تحريک د عام مرشد(عمومي مشر) متقاعد قاضي حسن الهضيبي صاحب سره د ملاقات شرف په برخه شو، د تحريک د مؤسس او لومړي عام مرشد(حسن البناء مرحوم) وروسته چي په ۱۹۴۹م کي د مصر د استخباراتو له لوري په شهادت رسيدلی وو، دی دوهم عام مرشد وټاکل شو، حسن الهضيبي صاحب د مصر د ستري محکمې(Supreme Court) (محکمة النقض والابرام) متقاعد قاضي پاتي شوی وو، وروسته چي کله پر اخوان المسلمين د "جمال عبدالناصر" په واسطه د مصيبتونو غرونه رامات شول او د قيد و بند او حکومتي ظلمونو يوه بې پايانه او دردېدونکې لړۍ پيل شوه دغه سپين ږيري او متقاعد قاضي چي ډېر زړه سواند، نرم مزاجه او نرم ګفتاره مذهبي مشر وو، ته د اعدام سزا واورول شوه، دا ۱۹۵۴م کال وو، وروسته دا سزا په ۲۵پنځه ويشت کلن د جزا او نقصان حبس(Penal Servitude) باندي واوښتله، د ډېرو کلونو د تېريدلو وروسته دی بيرته آزاد شو، او په ۱۹۷۴م کي وفات شو.

اخوان المسلمين او مصري انقلاب :

کوم وخت چي زه مصر ته ولاړم، هغه وخت د شاه فاروق په خلاف د مصري انقلاب يو کال تېر شوی وو، دا وخت په مصر کي د اخوان المسلمين د شهرت او مقبوليت ډېر مهم عصر وو، ځکه کوم مصري شاهي نظام چي په مصر کي د انګرېزانو لپاره يو سمبوليک حيثيت درلود د هغه په خلاف د اخوان ردِعمل د پام وړ وو، چي وروسته به د ياد کتاب په ځينو فصلونو کي دا واضحه شي چي اخوان څو ځله مسلسل د انګرېزانو په اشاره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښېدونکو سمبوليکو دولتونو سره په ټکر کي واقع شوی وو، د فلسطين د ۱۹۴۸م په ناکامي جګړي کي د ونډي اخيستلو وروسته دوی په فوځ کي د نورو مصري مشرانو تر څنګ په پټه او مخفي توګه د مصري فوځي او سياسي قيادت په خلاف په ياده جګړه کي ددغه ناقصي کارکردګی او غداری په خلاف سرګرمه ول، ډېر کم خلک خبر دي چي د جولای ۱۹۵۲م کال نه په مصري فوځي انقلاب کي د جمال عبدالناصر او انور سادات او نورو سره سره اخوان هم په پټه د خپلو سترو فوځي افرادو په ذريعه ډير ستر رول لوبولی وو، زه شخصاً هغوی پيژنم او د هغو افسرانو نومونه مي هم په ياد دي چي تر جمال عبدالناصر په رتبه لوړ او يا دده سره هم منصبه او ملګري ول، جنرال رشاد مهنآ، کرنل ابوالمکارم عبدالحيّی، کرنل عبدالرؤوف عبدالمؤمن او نور... کرنل عبدالرؤوف عبدالمؤمن وروسته په ۱۹۵۷م کي زموږ سره په دمشق کي يوه غرمه تيره کړه، کوم وخت چي زه په دمشق کي په يوه اپارتمان کي د څو جلاوطنه اخواني ځوانانو سليمان الهضيبي او محمد عرفه سره يو ځای اوسيدلم، هغه وخت کرنل عبدالرؤوف د ظالم عبدالناصر او سوشلسټ مصري فوځي مشر د انتقام په نښه وو، دی په مخفي توګه له مصره وتلی وو او د سوريې له لاري ترکيې ته روان وو.

عرض مي کاوه چي د مصري فوځي انقلاب وروسته او په دې انقلاب کي د اخوان د شرکت په سبب په حکومت کي ددوی د مقبوليت دا يو روښانه عصر وو، جمال عبدالناصر او انقلابي کونسل اخوان ته د ځينو وزارتونو وړانديز هم کړی وو، خو د اخوان قيادت د خپلو ديني او فکري شرايطو د نه تسليمولو په سبب د محدودو وزارتونو منل او د هغوی ياد وړانديز رد کړ، په هر صورت په لومړيو دوه کلونو کي د انقلابي حکومت سره ددوی تعلقات او اړيکي ډيري ښې وې، پاچا جنرال نجيب، جمال عبدالناصر او نور انقلابي وزيران څه موده وروسته د شهيد حسن البناء رحمه الله قبر ته د فاتحې لوستلو لپاره تللي ول، نور تفصيلات به لوستونکي په کتاب کي ولولي.

اخوان د انقلابي حکومت سره په اختلاف کي او پر دوی ظلم و ستم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال عبدالناصر د استبدادي اقداماتو او اشتراکي(Socialist) افکارو په سبب د اخوان او فوځي مشرتابه تر منځ اختلافات پیدا شول، اخوان د جمهوریت په ځیر نظام او انتخاباتو حامي و داعي وو، خو عبدالناصر د خپلو سازشونو په وسیله اسلامپال پاچا (جنرال نجیب) له حکومته لري کړ، انتخابات ئې تر نامعلومې نیټې پورې وځنډول، د هیواد نظام ئې د اسلامي کولو پر ځای او حکومتي چاري ئې د اسلامي اصولو مطابق د پرمخ وړلو نه رامنع کړلې، د اختلافاتو دا لړۍ هغه وخت اوج ته ورسېدله چې په مصر کې د مېشتو انګریزي اشغالګرو ځواکونو په اړه د انګریزانو سره مذاکرات ترسره کېدل، اخوان ددغو نرمو شرایطو په خلاف وو، پر کومو شرایطو چې جمال عبدالناصر او دده د مرستندویه انقلابي کونسل غړي تیار ول، د انګرېزانو سره پر دې مسئله باندې په مذاکرانو کې په مصر کې د هندوستان سفارتخانې ډیر ستر او مُهم رول اداء کړی وو، زما دا انکشاف به حتماً نوی وي، خو زه هسې اوریدلی او بې اساسه خبري نه لیکم بلکې د شخصي معلوماتو پر اساس داسې وایم، زه هغه وخت هندوستاني وم، یو پخوانی هندوستاني سیاسي کارکوونکی او د مولانا ابوالکلام آزاد او سُبهاش چندر بوس او نورو پخوانی ملګری او کانګریسي مسلمان غړی مولانا عبدالله المصري هغه وخت مصر ته راغلی و[1].

ده راته ویلي وو چې زه باید په قاهره کې هندوستاني سفیر علی یاور جنګ بهادر (Brave Warrior) ته عربي ژبه ورزده کړم، زه دوه ځلي د عربي د تدریس لپاره سفارت خانې (Embassy) ته ورغلم، په همدې وخت کې هغه د ملګرو ملتونو د غونډې په مناسبت نیویارک ته ولاړی، د سفارتخانې عسکري ملحق(ملټري اتاشي) ډګروال مدن په دغه موقع زما نه وغوښتل چې ده ته عربي ووایم، نږدې یوه میاشت وروسته(په هفته کې یوه ورځ) چې ما هغه ته ابتدائي عربی ویلې وه، ده وروسته ځکه د زده کړي نه معذرت وکړ چې د

....

[1]د ده سره مې د لومړي ځل لپاره په مکه مکرمه کې ملاقات شوی وو، موصوف هلته او په نورو عربي هیوادونو کې د هندوستاني جاسوسي اداری(RAW) لپاره کار کاوه، لکه څرنګه چې زما او د نورو ندوي ملګرو په مکه مکرمه کې د پاکستاني سفارتخانې د افرادو سره رابطه بحاله وه، بلکې خپله د پاکستاني سفیر "بهار کې مسعود صاحب" سره زما ملاقات وو(ماد حجاز والي"وائسرائے" امیر فیصل د لومړي ځل لپاره د پاکستاني ملي ورځې په مناسبت د سفارتخانې په استقبالیه کې لیدلی وو) نو ځکه عبدالله المصري صاحب د مولانا(ډاکټر) عبدالله عباس ندوي دهلوي په وینا زموږ په خلاف هندوستاني حکومت ته راپور ورکړی وو چې ګواکي موږ د پاکستان لپاره جاسوسي کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزانو سره په مصري مذاکراتو کي دی ډېر مصروف دی، په همهغه زمانه کي د مصر یا جمال عبدالناصر د هند د جواهر لال نهرو سره ملګرتیا زیاته شوه، چي وروسته د روسانو په لور په کږېدلو سره لا محکمه شوه، او د پاکستان سره د مصر تعلقات یا خراب او یا هم ډېر ساړه شول، حالانکه د مصري فوځي انقلاب په پیل کي دا تعلقات ډېر نږدې، د وروری، دوستانه او مضبوط ول، او اخوان خو بیا د اسلام په نوم او علت د پاکستان سره ډېر جوړ وو.

زما په یاد دي چي په جنوري ۱۹۵۴م کي د اخوان موجوده نوي معمر مرشد او د هغه وخت ځوان مصطفی مشهور د منیل الروضه په محله کي د اخوان په مسجد کي د همدې انګریزي فوځونو د انخلاء پر مسئلې د جمعې د خطبې نه مخکي ډېر پُر جوش تقریر وکړ چي په هغه تقریر کي ئې پر فوځي حکومت سخت انتقاد وکړ، لمونځ هم د مصطفی مشهور صاحب په امامت کي ترسره شو، خو د جمعې د لمونځ نه فوراً وروروسته چي تر اوسه لا لمونځ کوونکي په مسجد کي موجود ول پولیسو د ټوپک په واسطه ډزي وکړې، خلک یو لور بل لور ته په منډو شول، زه هم د خپل اخواني ملګري حسین اسکندري سره یو ځای د سیمي نه محفوظ ووتلم، ډېر خلک ونیول شول، مصطفی مشهور هم ونیول شو خو وروسته ئې خوشي کړ، خو یوځل بیا په اګست ۱۹۵۴م کي ونیول شو او په لس کلن حبس محکوم شو، چي دا بیا یوه بېله قصه ده.

په هغو ورځو کي به مصري جاسوسي پولیسو زموږ د فلاتې نګراني او څارنه کوله، په جولای ۱۹۵۴م کي د انقلاب د دوهمي کلیزي پر مهال جمال عبدالناصر په اسکندریه کي خپل په غونډه کي د یو سازش له مخي چي دده د افرادو له لوري په پوره احتیاط سره ډزي وشوې، دومره احتیاط چي د ډزو نښه اصلاً د ستېج نه بلکي په بل لور وه، همدا سازش ئې پلمه کړ او پر اخوان ئې ددې ترور د هڅي تهمت پوري کړ، پورته ذکر شوی د پائپونو کارکوونکی(عبدالطیف) په همدې تور ونیول شو او په فوځي محکمه کي ئې دوسیه پیل شوه، خو د یوې یا دو میاشتو په کمه موده کي ئې سمدستي اعدام(شهید) کړ، پر اخوان ئې کړۍ ډېره تنګه کړه، د اخوان په خلاف ئې په تلویزیونونو او اخبارونو کي(چي ټول دولتي شوي ول) Nationalised باقاعده پلان شوي منظم کوششونه(پروپاګند) پیل شوه، د حکومتي بدماشانو په ذریعه ددوی مرکز وسوځول شو، د اخوان مکمل قیادت ئې بندي کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په رأس کي ئې علماء، مشائخ، د سترو شرکتونو مالکان او د پوهنتونونو پروفیسران شامل ول، دا هر څه ددې لپاره وشول چي د اخوان له لوري د ائیتلافي حکومت سره اختلاف د تل لپاره وځپل شي او اخوان بیا ددې وړتیا تر لاسه نکړي چي د بل حکومت په مقابل کي دي د اختلاف سر پورته کړي.

دا خبره مصري فوځي قیادت ته ډېره ښه معلومه وه چي اخوان یو رضاکارانه نیمه عسکري تنظیم(النظام الخاص) لري، چي د هغه سره د فلسطین د ۱۹۴۸م کال د جګړي پاتي شوې ډیره اسلحه موجود ده، چي د مصر د حکومت په اجازه یې خوندي کړې وه او یو څه سلاح د حکومت له لوري هم ورکول شوې وه، جمال عبدالناصر او د هغه ډېرى فوځي ملګري چي د فلسطین په یادي شوي ناکامي جګړي کي موجود ول ددې خبري نه خبر ول. اوس نو په ډېر جسارت سره پر دوی دا تور هم پوري شوی وو چي اخوان دغه اسلحه د انقلابي حکومت په مقابل کي د بغاوت لپاره په غیر قانوني توګه جمع کړې وه، او ددوی دا دسیسه او پلان وو چي د فوځي قیادت ارکان قتل کړي او حکومت او واک یوه رجعت خوښوونکي (Reactionary) حکومت ته وسپارل شي، په دغه زمانه کي د "رجعیه"(رجعت خوښوونکې) اصطلاح په حکومتي میډیا کي ډېره پورته کښته کیده، او د همدې پردې تر شا د دینداري او اسلامپالني په خلاف ډېر زهر شیندل کیدل.

زه په دې مناسبت د یوه بل راز نه هم پرده پورته کوم چي په پاکستان او هندوستان کي به ډېر محدود کسان تري خبر وي، هغه دا چي د اخوان المسلمین د امن خوښوونکي اسلامي تحریک د ځپلو او تباه کولو لپاره ټول پلان او کار د امریکا په مرسته ترسره کېده، په ۱۹۶۷م کي د مصر و اسرائیلو د جګړي پر مهال چي مصر په ډېر ذلت سره ماتي وخوړله، وروسته چي د مصر فضائي او هوائي ځواک ناڅاپه د اسرائیلو په هوائي بمباردونو کي مکمل تباه شوی وو، یوه اسرائیلي مخفي جاسوس یو کتاب لیکلی وو چي عربي ژباړه یې د (عند ما تحطمت الاسراب) په نوم شوې، ما یاد کتاب د همدې جګړي نه څو میاشتي وروسته په بنغازی کي لوستی وو، د کتاب انګریزي نوم مي په یاد ندی خو ممکن داسي به وو (When the Squdrons were Crushed). مصنف چي په دغه وخت کي ئې په مصر کي د اسرائیلو لپاره ښه بریالی جاسوسي کوله ددې خبري نه پرده پورته کړېده چي د مصر د انقلاب وروسته چي کله په شرق اوسط کي د انګرېزانو د نفوذ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

له منځه وړلو لپاره د مصري حکومت له لوري د امریکا سره موافقت شوی وو، جمال عبدالناصر د مصري استخباراتي پولیسو په بدل کي چي د انګریزانو په لاس روزل شوي وو او د پاچا خدمتګار ول د یوې نوي استخباراتي پولیسي شبکې د منظم کولو او جوړولو لپاره د امریکا نه مرسته وغوښتله، په امریکا کي هغه وخت د جرمني د نازیانو نه تښتیدلي ډیر فوځي او پولیسي افسران موجود ول، امریکا هغوی مصر ته ولیږل، ددوی نه ځیني نازیان ظاهراً مسلمان شول، او دوی خپل نومونه د فلسطین د مفتي(محمد امین الحسیني) په نوم محمد امین ته ورته کېښودل، دا خبره باید یاد وساتل شي چي ددوهمي نړیوالي جګړي پر مهال الحاج امین الحسیني د انګرېزانو د لاسونو نه په تېښته او جرمني ته په رسېدلو بریالی شوی وو، د انګرېزي استعمار په خلاف ئې د برلېن د راډیو نه پروپاګند کول، نو ځکه چي کوم جرمني ووایي چي دده په لاس ئې ایمان راوړی دی په مسلمانانو او بالخصوص اخوان کي ډیر محبوب بلل کېده، د همدې لاري نه دغه دروغجن نازیان د مسلمان شوي جرمن وزیر داخله "زکریا محی الدین" د منصوبې له مخي د اخوان په منځ کي ځای پر ځای کړل شول، او دوی ته دا دنده ور وسپارل شوه چي د اخوان په صفونو کي د جرمني د مسلمانانو په صفت سرایت وکړي، او د اخوان د نیمه عسکري تنظیم تمریني(Training) او تربیتي چاري پر مخ یوسي، دوی به په دې ډول سره وکولای شي چي د اخوان مخفي او پټو اسلحو ته لاس رسئ پیدا کړي، او بیا مصري حکومت ته راپور ورکړي، دا کار په ډیره راز داري او مهارت سره ترسره شو، نازیانو خو هسي هم د داسي کارونو د سرته رسولو لپاره په خپل هیواد کي مهارت تر لاسه کړی وو، له دې لاري د جمال عبدالناصر فوځي حکومت د اخوان المسلمین د نیمه عسکري او استخباراتي تنظیم په اړه تفصیلي معلومات لاس ته راوړل، د اسکندریه په جلسه کي پر جمال عبدالناصر باندي ددوی د سازش له مخي ډزي وشوې، چي وروسته ئې د ځیرلو لپاره فوځي محکمه تشکیل شوه او د هغي محکمې مخي ته هر څه کېښودل شول، په دې طریقه ئې اخوان بدنام کړ، د هغه په خلاف ئې دروغجني دوسیې ترتیب کړې او په څو میاشتو کي ئې څو د ګوتو په شمېر خو تر ټولو ستر اخواني مشران لکه د ستري محکمې مشهور وکیل او ممتاز قانون پوه او مصنف "عبدالقادر عوده"، ازهري عالم "شیخ فرغلي" او نور شپږ کسان اعدام کړل، خو د انقلابي کونسل هغه رکن او د انقلابي محکمې هغه مشر(کرنل جمال سالم) چي دغه پاک نفسه اشخاص ئې په اعدام محکوم کړي ول ډیر ژر لیونی شو او د نیویارک په یوه شفاخانه کي ومړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چي د اخوان المسلمين د تحريک په ځېلو کي د امريکا او جمال عبدالناصر تر منځ په تعاون او مرسته کي شک لري هغه دي د امريکا د استخباراتي شبکې(CIA) د مؤسس "مائلز کوپلېنډ Miles Coopland "کتاب(The Game of Nations) "د قومونو لوبه" مطالعه کړي، چي تفصيلاً پکي ليکل شوي چي څرنګه امريکا په سوريه کي په ۱۹۴۹م کي د فوځي انقلابونو سلسله پيل کړه، او دغه ستر امريکايي جاسوس په دغو لوبو کي کوم کردار ولوبوه، او بيا ده څرنګه جمال عبدالناصر او د هغه د ځينو نږدې ملګرو سره تعلقات پيدا کړل او په مصري فوځي انقلاب کي ئې څومره ونډه او رول درلود، دی جمال عبدالناصر ته څومره نږدې وو، دا کتاب د ۶۰شپېته ايمي لسيزي په پيل کي چاپ شوی وو، مصر، سوريې او عراق ته ددغه کتاب راوړل سخت منع وو، په عربي هم دغه کتاب د "لعبة الامم" په نوم وژباړل شو او بيروت چاپ کړ، زه ددغو دواړو هيوادونو نه په خارج کي وم، کېدای شي په پاکستان کي ئې هم اردو ژباړه شوې وي.

د انقلابي مصري حکومت اړيکي او روابط د امريکا سره د ۱۹۵۴م کال په پای کي هغه وخت خرابي شوې چي کله مصري هيئت امريکا ته تللی وو او هلته ددوی سره يوازي دوه ميليونه ډالر مرسته وشوه، دغه دوه ميليونه ډالر مرسته مصري انقلابي فوځي حکومت د ځان لپاره د توهين او سپکاوي مترادف وبلله، ددې وروسته جمال عبدالناصر د روسيې نه د فوځي مرستي غوښتنه وکړه، او د روسانو سره ئې اړيکي پراخي کړلې، ددغو روابطو په جوړولو کي د کمونيستي ګوند او انقلابي کونسل يو رکن(خالد محی الدين) ستر رول ولوبوی، هندوستاني حکومت يا جواهر لال نهرو د خپل رسوخ او منځګړيتوب نه ګټه پورته کړه او دغه نوي پيل شوي اړيکي ئې لا ژوري او عميقي کړې، بالاخره مصر د جمال عبدالناصر په وخت کي د روسيې غيږي ته ولويدو، خو لکه څرنګه چي د اسرائيلو سره د اختلافاتو د حلولو او د فلسطين په مسئله کي روسيې کوم مثبت کردار نشو لوبولای نو ځکه هم جمال عبدالناصر د خپل مرګ نه څو مياشتي مخکي د مسکو د سفر نه تر راستنېدلو وروسته خپل نائب ولسمشر انور سادات ته د امريکا سره د اړيکو پراخولو لپاره زرغونه اشاره (Green Signal) ورکړه، او بالاخره د جمال عبدالناصر د مرګ نه وروسته مصر يوځل بيا د امريکا خوا ته ورمنده کړه، اسرائيلو ته هم تسليم شو او سفارتي اړيکي ئې ورسره فعاله کړې، کوم وخت چي د امريکا سره د مصر د انقلاب په وخت اړيکي جوړي شوي وې يو ځل بيا په ښکلي ياراني واوښتي، اوس بيا دا دي کلونه وروسته دا اړيکي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل عروج پړاو تیروي، او مصري حکومت چي مشري ئې د څه مودې نه د یوه پخواني فوځي افسر په لاس کي ده د امریکا په اشاره کار کوي.

امریکا په ډېره چالاکي او بیداري سره دصلیبي عداوت او دښمنی تر چتر لاندي اخواني تحریک چي د غربي اثراتو منلو ته کله هم چمتو نه وو خپله په همغه مصري انقلابیونو وځپی.

په حقیقت کي جمال عبدالناصر په خپل حکومت کي تل یو داسي فرد وساته چي د امریکا سره ئې پټې او مخفي اړیکي ساتلې، دا کس د مصر داخله وزیر(زکریا محی الدین) وو چي ده لکه څرنګه چي پورته یادونه وشوه د امریکا نه هغه نازي پولیس افسران ترلاسه کړي ول، چي د هغوی په واسطه ئې مصري استخباراتي پولیس پر نازي خطوطو او طریقو منظم او ځای پر ځای کړل، هغه نازیان چي د مسلمانانو په نومونو سره د اخوان په تنظیم کي شامل شول او د هغوی جاسوسي ئې وکړه، د اخوان په ځپلو کي ئې د مصري حکومت مرسته وکړه، همدغه زکریا محی الدین وروسته په ۱۹۶۷م کي د مصر او اسرائیلو د فیصله کوونکي جګړي د مخنیوي لپاره د امریکا په وساطت د دغو ترینګلو اړیکو د جوړولو لپاره او د رامنځ ته شویو جګړو د احتمالي خطراتو د لري کولو لپاره دوه ورځي وروسته واشنګټن ته روان وو چي ناڅاپه اسرائیلو د جون د میاشتي په یوه سهار وختي د ډیري شدیدي فضائي حملې په ترڅ کي ټولي مصري جنګي الوتکي بمبارد کړې، د مصري هوایي ځواک مشر چي ټوله شپه ئې په یوه غونده(Parti) کي د شرابو په څښنلو تېره کړې وه سهار ټند د شرابو په نشه مست پروت وو.

نو ځکه هم د شک او شبهې ځای ندی پاتي شوی چي د مصري فوځي حکومت په لاس د اخوان په ځپلو کي د مګاري امریکا لاس وو، دا ځکه یوازي اخوان د مصر داسي سیاسي او عمومي طاقت وو او لا هم دی چي یو طرف ته د بې دینه کمونیزم او سوشلزم با اثره مخالف او بل لوري ته د غربي سیکولرزم او غربي ثقافت او تمدن د اثراتو او نفوذ سرسخت دښمن وو او دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کومه ځایه چي د امریکایي جمهوریت پرستی او جمهوریت غوښتني د دعوو تعلق دی، نو هغه د اسلامي هیوادونو لپاره ندي، دوی په اسلامي هیوادونو کي فوځي انقلابونه راپورته کړل او هغوی ئې تائید کړل، د پورته ذکر شوي امریکایي جاسوس "مایلز کوپلینډ" په کتاب کي پر وړاندي شویو شواهدو سربېره د الجزائر واقعه تازه ده، چي په منصفانه انتخاباتو کي درې کاله مخکي د اسلامي ګوند(Front) په بریا باندي ناهیلي امریکا هلته د فوځي کودتا حمایت وکړ او کودتاچي غیر قانوني دولت ئې په رسمیت ومنی، چي اوس هره ورځ په ساده جامو کي د فوځونو په لاسونو بې ګناه الجزائریان وژل کیږي، بیا هم ددغو ټولو ظالمانه کړنو تور د هغه ځای پر اسلامي تنظیم او کارکوونکو پوري کیږي، چي په دې وحشت کي فرانسه هم شامله ده، څو میاشتي مخکي چي یو الجزائري فوځي په لندن کي د سیاسي پناه اخیستلو وروسته هلته د "آبزرور" اخبار ته په خپله مصاحبه کي ډېر حقایق وویل؛ ده د الجزائري فوځ پر هغو مظالمو اعتراف وکړ چي ده شخصاً دداسي ظلمونو د ترسره کولو لپاره خپل په لاسونو د الجزائري فوځي حکومت له لوري په "پاریس" کي یوه تنظیم ته پنځه لکه نقد "فرنک" ورکړي ول، او دوهمه تازه ترینه واقعه د ترکیې ده چي هلته فوځ یو منتخب لومړی وزیر(نجم الدین اربکان رحمه الله) د څوکۍ نه لري کړ، ددغه لومړي وزیر یوازینی ګناه دا ده چي ګوند ئې اسلامپال دی، او د ایران سره ئې یو ستر اقتصادي تړون لاسلیک کړی وو، امریکا ددغه منتخب جمهوري حکومت د پرځولو په اړه نه کومه پښېمانتیا او یا خفګان څرګند کړ بلکي د فوځي کودتاچي حکومت د کودتا او مداخلت حمایت ئې اعلان کړ.

د اخوان المسلمین د ابتلاوو او زحمتونو دوهم پړاو:

په اګست ۱۹۵۴م کي چي د مصنوعي او خودساخته ډرامې او واقعې وروسته د اخوان د کارکوونکو د نیولو او ځورولو کومه لړۍ پیل شوه، او په نتیجه کي ئې په زرګونو اخواني ځوانان او په حکومت او کارخانو کي مزدوران او کارکوونکي محبسونو او زندانونو ته ولیږل شول، د لسو نه نیولې تر شلو کلونو پوري حبس ورته ټاکل کېده، په زرګونو ځوانان د مُخفي لارو نه د سوډان او لیبیا په لور تیښتي او جلاوطنی ته اړ شول، ددې کال په اړه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ګران ملګري(محب المحجري) يوه واقعه راپه ياد شوه، ده هغه وخت په نوي انقلابي ورځپاڼي الجمهورية(جمهوريت) کي کار کاوه او هره هفته به زموږ ليدو ته راتلی، خو ناڅاپه ورک شو، بيا يوه مياشت وروسته راغی، په داسي حال کي چي د سر ويښتان ئې کوچني ول، د يو ثابت قدمه او مؤمن ځوان په شان ئې راته وويل چي د اخبارو د مدير(انقلابي فوځي آمر) انور سادات په امر بندي شوی وو، که څه هم پر ده کوم ثبوت او الزام نه وو بيا هم د اعتراف کولو او تحقيق و تفتيش په نيت ئې درې هفتې په زندان کي بندي کړی وو، د سر ويښتان ئې ورخريلي ول، په درو ئې وهلی وو، وروسته ئې خپله ملا را وښوده چي د زياتو وهلو په واسطه ئې د ملا رنګ شين اوښتی وو، د يو يو ځای نه به يې پوست هم جلا شوی وو، ده چي د مصري پوليسو د تعذيب او ښکنجې(Torture) کوم واقعات راته بيانول په اورېدلو سره ئې زموږ زړونه په لرزه راغلل، ددغو تعذيبونو او شکنجو په دوران کي به ئې په ساعتونو ساعتونو د يخي پر کوندو لوڅ تړلي ول، د مقعد د لاري به ئې د بايسکل په پمپونو خيټې ته هوا ورکوله، او څو څو ورځي به ئې مسلسل د تيزو ګروپانو رڼا ته غورځولي ول، او تر ټولو ستر تکليف به لا داوو چي سهار و ماښام به ئې د مور په ښکنځلو سپکول، د لا تعذيب او وحشت لپاره به ئې د ځينو بنديانو ميندي او خويندي زندان ته راوستلې او ددوی په مخکي به ئې تجاوز ورباندي کاوه.

دا ټولي د تعذيب، آزار و اذيت هغه نوي طريقې وې چي مصر ته راليږل شويو نازي افسرانو مصري فوځيانو ته ورښودلي ول، هر بندي چي به د محبس نه راووتی همدا قصې به ئې پر خوله وې، ددغه دولتي تروريزم هدف دا وو چي د اخوان اسلامپال تحريک د تل لپاره وځپي، خو لله الحمد چي مصري سوشلسټ(اشتراکي) جلّاد جمال عبدالناصر په دغه ذليل کار کي هم ناکام شو، دده دا منصوبه او پلان هم وو چي کوم اخوانيان چي په محبسونو ننويستل شوي دي د هغوی مېرمني او ماشومان د فقر او غربت نه په تنګ راشي، او خپل خاوندان، وروڼه، زامن او سرپرستان دې ته اړ کړي چي د حکومت په وړاندي تسليم شي، خو کوم اخوانيان چي د مصر نه وتښتيدل د زرګونو په تعداد کي سعودي عرب، کويټ، سوډان، شام او نورو سيمو ته ولاړل، دوی د خپلي ګټي نه څه حصه پر خپلو ماشومانو سربېره هغو اخواني کورنيو ته هم لېږله چي سرپرستان به ئې بندي ول، په دوی کي استاد سعيد رمضان هم وو چي ما ئې پورته يادونه وکړه، دی هغه کس وو چي هغه وخت به ئې په قاهره کي د "المسلمون" په نوم مياشتنی ګڼه خپروله، دی د ۱۹۴۸م نه تر دوه درې کلونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري په پاکستان کي هم اوسيدلی وو، هغه وخت حسن البناء شهيد رحمه الله دی د قيد و بند نه د خوندي ساتلو په موخه پاکستان ته راليږلی وو.

د مصر وروسته په سوريه کي د اخوان المسلمين ګوند ډير قوي وو، د دمشق په پوهنتون کي د قانون پوهني په بخش کي د اسلامي قانون پروفيسر او وروسته د کلية الشريعة(د شريعت فاکولتې) مدير او زما استاد ډاکټر مصطفی السباعي دلته د اخوان المسلمين عمومي مشر وو، په ياد پوهنتون کي دغه تنظيم ډير مضبوط وو، مرحوم سعيد رمضان صاحب(هغه چي وروسته ئې د جرمني نه په اسلامي قانون کي دکتورا اخيستله) هم د خپلي کورنۍ سره دلته راغلی وو، د همدې ځايه ئې د المسلمون مياشتنی ګڼه چاپوله او نشروله، کوم وخت چي زه په ۱۹۵۵م کي دمشق ته د تعليم لپاره ولاړم، ډير ځلي به دده کورته ورتلم، د مصر غوندي دلته هم اخواني محصلين او استادانو زما سره د سکه وروڼو غوندي رويه او سلوک کاوه، خو د مصر د اخواني ملګرو ځای بيا جلا وو، د هغوی خو مينه دومره زياته وه چي د اختر په رخصتيو کي ئې زه په ډير اصرار سره لري پروت يو ښار "منصوره" ته نږدې خپل کلي"دکرنس" ته بوتلم هلته ئې څلور پنځه ورځي داسي مهماني راکړه چي کله ئې هم نشم هېرولای، د محب المحجري سره سره د هغو ټولو ځوانانو(چي اوس به سپين ږيري وي) نومونه مي په ذهن کي همداسي محفوظ ساتل شوی وي، د دوی له جملې نه يوه استاد حسين اسکندراني(د يو مکتب استاد) چي کله زه د کښتۍ په واسطه د سعيد پورټ نه د کراچي په لور راتلم نو د قاهري نه ډير لري دغه ښار ته زما درخصتولو په نيت راغلی.

پر اخوان المسلمين چي په ۱۹۵۴م کي مصري انقلابي حکومت کوم ظلمونه وکړل او دا اسلامپال تحريک ئې منع اعلان کړ د هغه نه يوازي دوه کلونه وروسته په ۱۹۵۶م کي چي کله جمال عبدالناصر د سويز کانال مصري کول(ملي کول) غوښتل او په دې تراو د برطانيې، فرانسې او اسرائيلو له لوري مصر ته ګوتڅنډنه وشوه، او دوی ټول د مصر په خلاف په يو صف کي ودريدل مصر ته ئې د جګړي اخطارونه ورکړل، پدې وخت کي اخوان المسلمين د حکومت ټول وحشتونه هېر کړل او د هغوی د ائيتلاف په وړاندي ئې د خپل مصري دولت حمايت او ملاتړ اعلان کړ، رضاکارانه خدمات ئې پيل کړل دا همهغه کال وو چي ما په دمشق پوهنتون کي د ټولو محصلينو سره هلته فوځي تمرينات(زده کړه) وکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپه برطانيې، فرانسې او اسرائيلو په ګډه پر مصر باندي حمله وکړه، په دغه مختصره حمله کي مصر ماتي وخوړله، اسرائيلو د "سينا پر دښتي" چي مصري سيمه وه قبضه وکړه، برطانيې او فرانسې يو ځل بيا د سويز کانال پر علاقه قبضه وکړه، د امريکا د ولسمشر "آئزن هاور" په مداخلې او منځګړيتوب سره دغو هيوادونو خپل فوځونه د مصر نه بيرته وايستل، په دې شرط سره چي مصر به د اسرائيلو کښتى په سويز کانال کي نه ايساروي، فرانسې او برطانيې ته به هم د سويز کانال د درآمد(ګټي) نه ددوی مالي معاوضه ورکوي، اسرائيلو هم د سينا د دښتي نه خپل فوځونه ټول کړل خو پر پولي ئې د مصر پر ځينو سيمو لا هم خپله قبضه جاري وساتله.

په هر صورت ددغه جګړي او ماتي وروسته مصري فوځي حکومت د اخوان په خلاف په خپلي دښمنی کي کمي راوستله، که څه هم ددوی مرکزي دفتر او ضبط شوي املاک د دولت له لوري ورته واپس نشول، خو ددغي جګړي په دوران کي چي کوم بې ګناه اخوانيان په زندانونو کي پراته ول آزاد شول، دوی يو ځل بيا د استاد شهيد سيد قطب رحمه الله په مشري او لاربښوونه کي د خپل پرامنه اسلامي دعوت په چارو مصروف شول، سيد قطب د مصر مشهور اديب، نقاد او د اسلامي ذهنيت درلودونکی مفکراو مصنف وو، خو دده تحريرونو او د اخوان يو ځل بيا احياء جمال عبدالناصر ته خوند ورنکړ، ده سيد قطب زنداني کړ او ټول هغه ځوانان چي دده همغږي ول محبسونو ته واستول، وروسته يې پر سيد قطب باندي دده د يو کتاب(معالم فی الطريق) پر اساس په فوځي محکمه کي دوسيه وځيړله او دائې په دروغو ثابته کړه چي ياد کتاب د مصري حکومت په خلاف تحريکونکی دی بيا ئې په ۱۹۶۶م کي په اعدام محکوم کړ، نورو سلګونو اخوانيانو ته يې هم د قيد او بند سزاوي ورکړې، پدې ډول سره دا د اخوان المسلمين د ابتلاوو دوهم پړاو وو، په دې امتحاني پړاو کي ددوی تر ټولو ستر مفکر او مصنف چي په محبس کي ئې د څو کلونو د زحمتونو وروسته د شلمي پيړۍ بې نظيره تفسير(فی ظلال القرآن) وليکی، شهيد کړل شو، خو الله تبارک و تعالی په خپل کامل قدرت سره يوازي يو کال وروسته د اسلام لپاره د سربښندونکي او په بند و قيد کي د پرتو مصيبت ځپلو مؤمنانو انتقام په ۱۹۶۷م کي د اسرائيل و مصر د جګړي په صورت کي چي مصر شرميدلې ماته وخوړه واخسيت، په زرګونو مصري فوځيان بندي شول، د مصري اُردو عياش مشر ځان وژنه وکړه، د مصر او روسيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګريتوب بې فائدې پاتي شو، او په ۱۹۷۰م کي د جمال عبدالناصر کمبله هم ټوله شوه، ده خپل نائب ولسمشر ته وصيت وکړ چي د روسيې پر ځای پر امريکا تکيه وکړي.

اخوان المسلمين د جمال عبدالناصر نه وروسته:

په ۱۹۶۷م کي پر پراخي مصري سيمي(سينا) د اسرائيلو قبضه وه، ددې سيمي سره سره ئې د سويز کانال او مکمل شرقي ساحل سيمي تر تسلط او اشغال لاندي نيولي وې، ددوی په اجازه د نورو ټولو هيوادونو کښتۍ د سويز کانال نه تيريدی شوې، انور سادات غوښتل په کومه طريقه اسرائيلي فوځونه د شرقي ساحل نه لري کړي، ددې لپاره ئې خپلي داخلي پاليسي ته تغيير ورکړ، ده په زرګونو بېګناه اخواني بنديان له زندانونو نه آزاد کړل، د ډيرو بنديانو دوسيې ئې سمدستي ختمي کړلې، او د جمال عبدالناصر د اشتراکيت پر ځای ئې د اسلام شعار پورته کړ او خپل ځان ته ئې د الرئيس المؤمن(مسلمان مشر/زعيم) لقب غوره کړ، که څه هم د اخوان همهغه پخوانی د۱۹۵۴م کال حالت نه وو او نه هم د دوی املاک او جائيدادونه ور واپس کړل شوه خو يو ځل بيا د کار او عمل آزادي ورکړل شوه، ددې سره سره چي هغه په لکونو مظلوم مصريان چي د جمال عبدالناصر د سوشلزم(اشتراکيت) د قانون په مټ ځپل شوي ول او د اسلام د شعار په اوچتولو سره ويريدل، هغوی د آرام ساه واخيسته، د اسرائيلو د دښمنۍ لپاره ټول مصريان يو مُټي شول او کله چي انور سادات ددې جوګه شو چي د اسرائيلواشغال پای ته ورسوي نو په ۶ اکتوبر ۱۹۷۳م کال کي ئې ناڅاپه د شپې په تياره کي د سويز کانال پر شرقي څنډه حمله وکړه او اسرائيلي فوځ ته ئې ماتي ورکړه، او وروسته ئې د امريکا په مرسته د اسرائيل سره د تړون پر اساس د سينا پراخه علاقه بيرته لاس ته راوړه.

په کال۱۹۷۱م کي يو پخواني اخواني مشر عمر التلمساني د (۱۷) اولس کلن حبس وروسته آزاد شو، دی په ۱۹۷۴م کي د اخوان عام مرشد(مشر) انتخاب شو، ده په ډيره دور انديشي او ځيرکتيا سره يو ځل بيا د پاشل شوي اخوان صفونه سره يو ځای کړل، ډيری اخوانيان چي په ۱۹۵۴م کي په پنځلس کلن حبس محکوم شوي ول، او د هيواد نه لري په خارج کي اوسيدل هيواد ته راستانه شول، ځيني د زندانونو نه خوشي شول، تر اوسه لا اخوان ته په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد کي د آزاد سیاسي فعالیت اجازه نه وه ورکول شوې وه، اخوان د "وفد" او ځیني نورو سیاسي ګوندونو سره په ګډه په انتخاباتو کي برخه واخیستله، او په پارلمان کي ئې د اسلامي قدرونو آواز اوچت کړ، د عمر التلمساني په دور کي په مصر کي پخوانی سیاسي مجلې "الدعوة" او نوري یو ځل بیا چاپ شولې، دوولس کلونه مسلسل ددریم عام مرشد په صفت د اخوان د قیادت کولو وروسته بالاخره په ۱۹۸۶م کي وفات شو او حامد ابوالنصر څلورم عام مرشد وټاکل شو.

د اخوان دغه څلورم عام مرشد د ۱۹۳۳ نه د اخواني تحریک غړی وو، او په ۱۹۵۴م کي ده ته د ۲۵ کلن بند سزا ورکول شوې وه خو په محبس کي د ۲۰ کلونو تیریدلو وروسته په ۱۹۷۴م کي آزاد شو، د ده په عصر کي اخوان یو ځل بیا په مصري ټولنه کي خپل وجود په اثبات ورساوه، مختلف کاري تنظیمونه (Unions) ئې د پوهنتونونو په زده کړه اییز چاپیر او په ملي ادارو کي د پیل په څیر یو ځل بیا داخل شول او دده په عهد کي په اپریل ۱۹۸۷م کي اخوان د دوو نویو مصري سیاسي ګوندونو ضرب العمل او ضرب الاحرار سره حلف وکړ او د مصر په پارلماني انتخاباتو(مجلس الشعب) کي ئې ونډه واخیستله، د لومړي ځل لپاره د اخوان (۳۶) ارکان د پارلمان غړیتوب ته بریالي شول، چي په نتیجه کي په پارلمان کي د اپوزیسیون قیادت او مشري د دوی لاس ته ورغله.

اخوان پر ایمرجنسي او عاجلو قوانینو د احتجاج په صورت کي، د عادلانه او شفافو انتخاباتو د ګارنټي د نشتون په سبب په ۱۹۹۰م کي په عامو انتخاباتو کي د نورو اپوزیسیوني ګوندونو سره یو ځای بائیکاټ(رد) وکړ، په ۱۹۹۲م کي ئې د لوکل باډیز په انتخاباتو کي ونډه واخیستله، او په ۱۹۹۳م کي ئې د حُسني مبارک د دریم ځل لپاره په صدارتي انتخاباتو کي د شرکت سره مخالفت وکړ چي په نتیجه کي د حکومت د غضب په نښه شول، ددوی پر ۸۲ممتازو کارکوونکو او مشرانو په فوځي محکمه کي د مختلفو دروغجنو دوسیو پر سر مقدمه وچلیده او ۵۴نفره یې محبس ته ورځني واستول، په ۱۹۹۵م کي دوی د مجلس الشعب(پارلمان) په انتخاباتو کي ونډه واخیستله.

د عام مرشد ابوالنصر په عهد کي د ګوند مکمل ادارتي او تنظیمي جوړښت د شورى پر بنیاد څلویښت کلونه وروسته یو ځل بیا قایم شو، د اخوان د اعلى ترینه تنفیذي کمیټى(مکتب الارشاد) د غړو او عام مرشد انتخابات کول او غوره کول په عملي بڼه پیل شول، حامد ابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

النصر صاحب هغه لومړنی اخواني مشر وو چي د مرحوم ضیاءالحق په وخت کي په ۱۹۸۸م کي د اسلامک کونسل آف یورپ په غونډه کي چي په اسلام آباد کي رابلل شوې وه برخه واخیستله، د افغاني مجاهدینو د قیادت او مشرتابه سره ئې ملاقات وکړ، د درهٔ خیبر نه ئې لیدنه وکړه، په ۲۰ جنوري ۱۹۹۶م کي ئې له دې فاني نړۍ نه سترګي پټي کړلي، دده د تدفین نه فوراً وروسته هغه زرګونو اخوانیانو چي دده په جنازه کي ئې برخه اخیستې وه د مرحوم عام مرشد د لومړي مرستیال استاد مصطفی مشهور سره بیعت علی الاعلان اجتماعي وکړ.

په ۱۹۲۸م کي د اخوان المسلمین د تأسیس نه نیولې تر پنځم عام مرشد پوري څلورو مشرانو ته په لاندي تفصیل سره د اخوان د قیادت او مشرتابه ویاړ ورپه برخه شوی.

- شهید الاستاد حسن البناء مرحوم   د ۱۹۲۸م نه تر ۱۹۴۹ پوري
- متقاعد قاضي حسن الهضیبي مرحوم   د ۱۹۵۱م نه تر ۱۹۷۳ پوري
- الاستاد عمر التلمساني مرحوم   د۱۹۷۳م نه تر ۱۹۸۶ پوري
- الاستاد حامد ابوالنصر مرحوم   د ۱۹۸۶م نه تر جنوري ۱۹۹۶

د اخوان اوسنی قیادت او تازه ترین صورتحال:

موجوده عام مرشد استاد مصطفی مشهور چي ما ئې یادونه په ۱۹۵۴م کي د اخوان په یوه مسجد کي د خطیب په حیث وکړه چي هلته بیا د پولیسو له لوري ډزي وشوې او زه هم هملته موجود وم، دده عمر اوس یعني په ۱۹۹۸م کي ۷۷کاله دی، دی په اولس کلنی کي یعني هغه وخت چي د "منیا" په ښار کي ئې په عالي لیسه کي درس وایه د اخوان سره یو ځای شوی وو، بیا ئې په قاهره پوهنتون کي په ۱۹۴۳م کي په علم

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاصادر (Meterology) کې ګریجویشن وکړ، او د هیواد په ګمرک کې ئې دنده پیل کړه، درې کاله وروسته۱۹۴۶م کې ئې په همدې علم کې ماستري وکړه، نو ځکه هم دنورو اخواني مشرانو غوندې د عالي تحصیلاتو درلودونکی وو، د لومړي عام مرشد پرته نورو ټولو اخواني مشرانو د اخوان تر سایې لاندې د دیني علومو زده کړې او فهم و فراست تر لاسه کړی وو.

استاد مصطفی مشهور د دین په خاطر څلور ځله د قید و بند مصیبتونه وګالل، لومړی ځل د شاه فاروق په عهد کې په ۱۹۴۸م کې زندان ته ولاړی، درې کلونه هلته پاتې شو، په ۱۹۵۱م کې د آزادیدلو وروسته یو ځل بیا د جمال عبدالناصر په عهد کې په ۱۹۶۵م کې ونیول شو، او په لس کلن حبس محکوم شو، په ۱۹۷۱م کې د انور سادات په وخت کې آزاد شو، په دې ډول سره ئې د شاه فاروق او جمال عبدالناصر په وخت کې ۱۹کلونه په سیاسي حبس کې تېر کړل.

په ۱۹۸۱م کې چې کله د یو نوي سخت دریځي ډلي او دیني تنظیم"جماعة التکفیر و الهجرة" په لاسونو د فوځي نمائش(Prade) په وخت کې انورسادات ووژل شو، که څه هم اخوان ددې کار نه بلکل بې خبره او بې ربطه پاتي وو، خو بیا هم ډیر اخواني مشران ونیول شول، ځکه دا ځل بیا اخوان د سادات پر سفر اسرائیلو ته مخالفت څرګند کړی وو، دوی دا نه خوښول چې د اسرائیلو سره دې اړیکې جوړې شي، بالخصوص تر هغه چې د القدس ښار فلسطینیانو ته نه وي سپارل شوی، په هر صورت د خوشبختی ځای دا وو چې په دې موده کې مصطفی مشهور د هیواده بهر وو، نو ځکه د نیولو نه خوندي پاتې شو، بیا چې کله پنځه کلونه وروسته د مصري حکومت شکوک او شبهات لرې شول، او اخوانیان بېګناه وموندل شول، نو په ۱۹۸۶م کې مصطفی مشهور هیواد ته راستون شو، په همدې کال د اخوان معمر مشر شیخ عمر التلمساني رح د نړۍ نه کوچ وکړ، ده هم د ۱۹۵۴م نه نږدې شل کلونه په زندان کې تیر کړي ول، د استاد عمر التلمساني رحمه الله د وفات پر وخت حامد ابو النصر د هغه ځای ناستی وټاکل شو او مصطفی مشهور ئې لومړی معاون غوره شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د یوې خبرې وضاحت ضروري دی چې د جمال عبدالناصر د مرګ وروسته کوم وخت چې په مصر کې په مدار مدار سره د اشتراکیت(سوشلزم) بت مات شو او په حکومتي ظلم او تشدد کې څه نا څه کمبود راغی، خلک هم هوسا شول، کله چې سیاسي ګوندونو او دیني جماعتونو ته د تشکیل او فعالیت اجازه ورکړای شوه، نو په مصر کې د "جماعة التكفير والهجرة" او "الجماعة الاسلامية" په نوم باندې دوه نوي تنظیمونه تأسیس شول، لومړی جماعة چې د انور سادات په وخت کې چې اسرائیلو ته دده د سفر او نویو اړیکو د جوړولو سخت مخالف او دیوه شدید ردِعمل په صورت کې رامنځ ته شوی وو، او ددوی افرادو په ډیر ماهرانه پلان او همت و جرأت سره انور سادات وواژه، هغوی خپلو اهدافو ته د ورسېدلو لپاره د شدید عکس العمل حمایت کاوه، همدا "تكفير الجماعة الاسلامية" وو یعني په تیرو څو کلونو کې چې کوم بهرني سیاحان په غیر انساني او افسوسناک حالت کې وژل شوي دي په هغو ټولو وژنو کې دغه دوه تنظیمونه ذېدخل ول، اخوان ددوی سره هیڅ نوع اړیکه نلري، او نه هم د اخوان په فکري انداز او عملي منهج کې د سخت دریځې او تشدد نښه شته، کوم وخت چې جماعة التكفير والهجرة په مصر کې غیر قانوني اعلان شو، یو بل سخت دریځی ګوند د "جماعة التنظيم الجهاد" په نوم تأسیس شو.

همدا دلیل وو چې کله استاد مصطفی مشهور د خپل انتخاب نه فوراً وروسته د کویټ د مشهوري او کثیر الاشاعت اوونیزي"مجلة المجتمع" سره تفصیلي مصاحبه وکړه په هغه کې ئې په ډیر وضاحت سره دا اعلان کړی وو چې موږ د "جماعة الاسلامية" او "تنظيم الجهاد" سره هیڅ اړیکي نلرو، موږ په هیڅ صورت سخت دریځي او تشدد نه خوښوو، په اخوان کې چې د "النظام الخالص" په نوم کومه داخلي شعبه وه او مصطفی مشهور هم یو وخت د هغې ډلې غړی وو، د مصري انقلاب نه ډیر مخکې په فلسطین کې د یهودانو او په مصر کې د انګریزانو په مقابل کې تأسیس شوې وه، دوی هغه وخت د هغوئ په خلاف ردِعمل او تشدد ته جواز ورکړی وو ځکه هغوی اشغالګران ول، خو اوس حالات بالکل بدل شوي دي، اوس موږ د سخت دریځي سره کوم ارتباط نلرو، زموږ د بدنامولو په موخه د حکومت له لوري موږ ته داسي الفاظ منسوبیږي، خو حکومت کله هم دا ثابته نکړه چې موږ په مذکوره بالا سخت دریځیو او یا هغو تنیظیمونو سره ارتباط درلود، حال دا چې موږ تل د سخت دریځی مخالفت کړی دی، کله چې د ۷۰یمي لسیزي په پیل کې موږ له زندانونو نه آزاد شوي یو په هیواد کې چې څومره تروریستي واقعې شوي دي په یوه واقعه کې هم یو اخواني ندی شریک شوی، اوسنی صورتحال خو دادی چې په تیرو څو کلونو کې د حکومتونو له لوري دا هڅه کیږي چې د اخوان لپاره حالات څرنګه سخت کړای شي، د هغوی دلیل دادی چې یو خو ئې پورته یادونه وشوه چې اخوان په عامو انتخاباتو کې د حکومت پر لاس وهنو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتراض په صورت کي له انتخاباتو نه بائيکاټ اعلان کړی وو، او يو ځل ئې بيا د ۱۹۵۵م د انتخاباتو نه وروسته د حُسني مبارک پر دريم ځل صدارت ته د انتخابيدلو په اعتراض کي په پارلمان کي شديد مخالفت وکړ، نو ځکه هم د پخواني مرشد ابوالنصر په آخري عهد کي د اخوانيانو نيول او ځورول پيل شول، په فوځي محکمو کي دروغجني دوسيې ورباندي وځيړل شولې، چي تر اوسه لا حکومت پر دوی د کار او عمل کړی ډيري تنګي ساتلې دي، حقيقت خو دادی چي حکومتونه په مصري ټولنه کي د اخوان د نفوذ او مقبوليت نه په ويره او تشويش کي دي.

استاد مصطفی مشهور د المجتمع د مجلې د نماينده د دغو پوښتنو په ځواب کي چي په راتلونکي کي به د دوی کاري لايحه څه وي؟ وويل:"موږ د اسلامي دعوت د غوښتنو او د بنديزونو تر فشار لاندي خپل کارونه په توازن کي ساتل غواړو، او د هغه مطابق به لاري چاري غوره کوو، خو تر ټولو مهمه خبره داده چي اسلام د امن، آزادی او انصاف دين دی، د رحمت دين دی، پر هغه دبنياد پرستی (Fundamentalism)او سخت دريځی چي کوم تورونه لګول کيږي هغه بالکل بې اساسه او بې بنياده دي، موږ دغه ټول الزامات او افواهات ردوو، مکرراً ددې خبري اعلان کوو چي اخوان پر خپل اعتدال خوښوونکي کاري اسلوب باندي پابند اوسي، موږ يوازي د اصلاحاتو غوښتونکي يو، موږ د هيواد په مينه او محبت کي مخلص يو، موږ پوهيږو چي اسلام زموږ د ټولني د ټولو مشکلاتو بهترين حل وړاندي کوي، ځکه اسلام د بشر او کائيناتو د خالق او پيدا کوونکي له لوري راليږل شوی دی، حال داچي نور ټول نظامونه د انسانانو په لاسونو او ناقصو ذهنونو جوړ شوي دي.

ده لا زياته کړه چي: "موږ د اسلامي دعوت د غزولو او پراخ کولو لپاره ټول وسايل په کار اچوو، خلکو ته به دا وايو چي آيا اسلامي قوانين د شريعت خلاف دي، او دا چي ددوی ګټه او فائده په همدې دين کي ده چي دوی په خپل انفرادي او اجتماعي ژوند کي د اسلام په اصولو برابر ولاړ شي، تر کومه ځايه چي د حکومتي چارواکيو سره د مذاکراتو او د دوی د بدګمانيو د لري کولو خبره ده، موږ دوی ته ښه راغلاست وايو، او لکه څرنګه چي د مرشد لومړي مرستيال استاد مأمون الهضيبي(د پخواني متقاعد قاضي او د اخوان د پخواني

(c) ketabton.com: The Digital Library

عام مرشد حسن الهضيبي مرحوم بچی چي خپله هم یو متقاعد جیوري ممبر[1] دی) مخکي هم اعلان کړی وو چي زموږ له لوري په دې اړه کوم ځنډ نشته او موږ هیله کوو چي موږ ته دا موقع راکړل شي، او خپل منځي خبري سره وکړو خو حکومت خپلي دروازې زموږ پر مخ تړلي دي، دا ډیر ضروریدي چي زموږ او حکومت تر منځ افهام و تفهیم وشي، موږ خپل لرلیدونه، تګلاري او نظرونه د یو بل سره شریک کړو، موږ په ډاګه دا خبره کوو چي موږ د اقتدار لپاره د اقتدار وږي او غوښتونکي نه یو، او نه هم موږ په حکومتي لاسته راوړنو کي ددوی سیال (Rival) یو، موږ خو یوازي دا غواړو چي دوی د الله جل جلاله شریعت نافذ کړي، ډیره موده مخکي په پارلمان کي زموږ نماینده شیخ صلاح ابو اسماعیل مرحوم د حکومت سره په پارلمان کي د خپل منځي بحث و تمحیص وروسته یو پلان چمتو کړی وو، خو افسوس چي حکومت هغه پلان او هغه ټولي وعدې هیري کړلې، په هر صورت زموږ غوښتنه داده چي موږ غواړو د حکومت سره مخامخ ناستي او مذاکرات ولرو، خپل منځي هم نظره تګلاري جوړي کړو او د امن ماتوونکو ښکار او په نښه نشو.

استاد مصطفی مشهور چي د المجتمع د نماینده سره نوري څه خبري په ۱۹۹۶م کي وکړې د هغه مصاحبې خلاصه ده وه چي: دوی د تیري نیمي پیړۍ نه پر اخوان د حکومت په لاس دنازل شویو مصیبتونو څخه ویریدلي ندي او نه هم د خپلو نیکو اهدافو د کامیابۍ په اړه کوم شک او شبهه لري، داځکه زموږ د ژوند د اوامرو فیصله یوازي پر بشري عواملو (Human Factors)متکي نده بلکي په هغو کي ټل الهي عوامل (Divine Factors) کاروونکي دي، دوی د الهی قدرت دتائید او حمایت نه مأیوس ندي او نه هم باید کوم مسلمان مأیوس شي"، ده په ډیر ډیر صراحت سره داخبره وکړه چي اخوان بلکي ټول مسلمانان نباید ددې خبري نه مطلقاً وویریږي او نه هم مأیوس شي چي اسلام دښمن طاقتونه چي هر ځای د کامل اسلام په خلاف هڅي کوي، ددوی سره سلاوي شته، توپونه او ټانکونه لري، طیارې لري حال داچي مسلمان کمزوره او د انتشار او جلاوالي ښکار شوي، "موږ د ژوندانه چارو ته د ماده پرستانو د نقطهٔ نګاه نه نه ګورو، الهی عوامل باید خپل فکري محور وګرځوو، دا ځکه د هر کار اصل د الله ج په لاسونو کي دی، نصرت او مرسته ....

[1]جیوري ممبر: مشاور یعني په پخوانیو نظامونو کي به په محکمو کي د قاضي تر فیصلې اورولو د جیوري ممبرز په نوم ځینو مشاورینو د ملزم په اړه قاضي ته د مشورې ورکولو په موخه خپله فیصله ور اوروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازي د هغه له لوري کيږي، مستقبل او آينده يوازي د اسلام ده، دا ځکه اسلام هغه دين دی چي الله جل جلاله د ټول بشريت لپاره د قيامت تر ورځي پوري غوره کړيدی، نو که مخالفين هر څه وکړي دا دين به ختم نکړای شي، موږ بايد د هيلو او اميدونو شمعي په خپلو زړونو کي بلي وساتو او هر څه چي رامنځ ته شي صبر ورباندي وکړو، ثابت قدم پاتي شو، موږ بايد پر دې کامل يقين ولرو چي الله سبحانه و تعالی به موږ کله هم يوازي پرېنږدي.

دا الفاظ د لومړي ځل لپاره د يوه اخواني مشر له خولې نه نه دي وتلي، بلکي د لومړی ورځي نه د مرشد حسن البناء په عصر کي همدا دده الفاظ او همدا ئې يقين او د فکر انداز و عمل وو، همدا دليل دی چي په مختلفو عصرونو کي پر دوی د مصيبتونو غرونه رامات شوي دي، ظاهراً تل دا تحريک ځپل شوی، خو ددوی د اخلاص، صبر او مېړاني په پايله کي الهی نصرت ددوی سره پاتي شوی او دوی ته ئې نوی ژوند(روح) ورکړی، همدا پر الهي عامل (Divine Factor)باندي ددوی ايمان او په زړونو کي د يقين د شمعي د بلولو په سبب اخوان المسلمين د تيري نيمي پيړۍ نه د انتهايي سختو حالاتو سره مقابلې وکړې او بالاخره د الله عزوجل په حمايت او مرسته په لوړ سر بريالي تري راوتلي دي.

په پای کي د يوې مهمي نقطې وضاحت ضروري دی، هغه دا چي په مصر کي د سياسي ګوندونو لپاره د "حزب" توری استعماليږي خو د اخوان د ګوند سره د "حزب" توری کله هم نه کارول کيږي، د هغه دولتي نوم"جماعة الاخوان المسلمين" دی، نو ځکه هم کله چي د مصري انقلاب فوراً وروسته ټول ګوندونه(احزاب) منع اعلان شول، اخوان ددغه قانون سره په ټکر کي نشو واقع خو کله چي د انور سادات په وخت کي يعني د ۷۰لسيزي په پيل کي پر احزابو پابندی ختمي شولې خو دوی ته بيا هم د مکمل سياسي فعاليت اجازه ورنکړل شوه، نو ځکه هم په عامو ملکي انتخاباتو کي دوی يوازي په هغه صورت کي برخه اخيستلای شوه چي د نورو سياسي ګوندونو سره ئې حلف(ائيتلاف) کړی وای، او دخپل سياسي فعاليت د آزادی په موخه ئې د مصر په ستره محکمه کي قانوني عريضه وړاندي کړې او ورباندي منلې وای، يعني دوی بايد دا ثابته کړې وای چي په ۱۹۵۴م کي ددوی پر سياسي فعاليت د (Ban) لغوه کولو امر نه وو اطلاق شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې اړه يوه ضروري خبره داده چي د استاد مصطفى مشهور د وينا مطابق د ۱۹۸۴م په عامو انتخاباتو کي د حکومت له لوري ويل شوي ول چي په قانوني (Formal) لحاظ ګوندونه جوړ کړل شي، موږ چي کله خپل ګوند رسمي کول غوښتل، ددوی له لوري راته وويل شول چي د ديني "ګوند" جوړولو او د فعاليت اجازه به قطعاً نه درکول کيږي، ځکه په مصري قانون کي ئې جواز نشته، ددوی په وينا دليل ئې دا وو چي د داسي ګوندونو د جوړيدلو سره د ډله ييزو او ګوندي فسادونو خطر موجود دی، خو د حکومت دا ويره بې اساسه ده، زموږ اړيکي د عيسايانو سره د امام حسن البناء، استاد الهضيبي او خپله عمر التلمساني او استاد حامد ابو النصر رحمهم الله په وختونو کي ډير ښه پالل شوي وې، خپله قبطي(مصري عيسايان) حضرات ددې خبري ښه شاهدان دي، موږ په هيڅ صورت د تنګ نظری او تعصب پلوي نه يو، او نه هم خپل ګوند د داسي تعصبونو پر اساس جوړوو، خو موږ ته وويل شول چي حکومت کله هم موږ ته د سياسي ګوند جوړولو اجازه نه راکوي، دغه صورتحال ته په کتو سره ځينو اخواني ځوانانو د "حزب الوسط" د اعتدال ګوند په نوم يو سياسي ګوند تشکيل کړ، موږ هم دوی منع نکړل، او بالفعل دغو اخواني ځوانانو د خپل نوي سياسي ګوند منشور او لايحه عمل په وزارت داخله کي د ګوندونو د امورو د کميټې(لجنة شؤن الاحزاب) مخي ته کيښودل، خو غالباً چي حکومت به ددغه ګوند د تأسيس اجازه ورنکړي.

په هر صورت موږ اخوانيان برابر ددې هڅه کوو چي د حکومت سره د ګُفت و شنيد او مذاکراتو فرصت راته برابر شي، او موږ ددوی سره د خپل طريقهٔ کار په اړه يو مفاهمت وکړو، موږ د تشدد او سخت دريځي مخالف يو، او د ملکي قوانينو پابندي غواړو، ددغو ټولو باوجود پر موږ د کار او فعاليت کړۍ تنګيږي، زموږ سره دوه مخې رويه کيږي، موږ نيول کيږو په خلاف مو محکمې پيليږي او په انتخاباتو کي د شرکت نه منع کيږو."

د اخوان عام مرشد استاد مصطفى مشهور دا خبري په جنوري ۱۹۹۶م کي په خپلي مصاحبې کي کړي وې، تازه ترين معلومات دا دي چي په دغه بد صورتحال کي هيڅ بدلون ندی تر سترګو شوی، دوې درې مياشتي مخکي د شهيد امام حسن البناء کشر وروروجمال البناء چي د مزدورانو د ترقی د تنظيم مشر دی، د پاکستان په دوره راغلی وو، د موصوف عمر چي نږدې ۷۸کاله دی ماته وويل: "اخوان اوس هم د حکومت د ظالمانه چلند په نښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، هغه ټول املاک چي تري ضبط شوي ول د هغوی نه تر نن پوري دوی ته ددوی د سلګونو لکو د اپارتمان او مرکزي دفتر معاوضه نده ورکول شوې، نه هم ددوی د سلګونو کارخانو او کمپنیو مالکانو ته ددوی د املاکو کوم بدل ورکول شوی، دوی ته حتی د سیاسي فعالیت اجازه هم نده ورکول شوې."

زموږ د هیواد زیاتره خلک د اخوان د کارکردګي نه بې خبره دي، هغوی نه یوازي په مصر بلکي په شرق اوسط او اروپا کي د نن نه نیمه پیړۍ مخکي د اسلام بیدارۍ او اسلام سره میني هغه عظیمي څپې په خروښ راوستلې چي په عربي هیوادونو کي د حاکمو اشتراکي او سوشلسټو نظامونو هم ونکولای شول چي خاموش ئې کړي، په مصر کي په ۱۹۵۴م کي او وروسته په ۱۹۶۶م کي چي کوم ظالمانه او وحشیانه سلوک ددوی سره وشو ددغو یو څو انځور په پورته کرښو کي یاد شو، خو بیا د الهی تائید او جمال عبدالناصر د مرګ نه وروسته هغوی د مرګ او ژوند د کشمکش نه په امان شول، او په مصر کي د هوساکی ساه اخلي، حال دا چي په سوریه او عراق کي فوځي اشتراکي نظامونو ددوی د ځپلو او له منځه وړلو په موخه ډیر کارونه کړي دي، پر دوی بې ساري ظلمونه وشول، د خپلو هیوادونو نه وشړل شول، پر فعالیتونو ئې شدیدي پابندئ لګیدلي دي، هغه هر څه تر نن پوري همداسي پاتي دي، داځکه دغه فوځي دیکتاتوري واکمنان له تیرو دېرشو کلونو نه پر سیمه حاکم دي، خو الحمد لله په سوډان او اردن کي د اخوان لپاره د فعالیت میدان خالي دی، اوس ددوی فعالیتونه په اروپا او امریکا کي هم په پوره زور او شور سره جاري دي.

په اوسني عصر کي د اسلامي نړۍ عظیم ترین مفکر او محقق او داسلام ستر داعي مولانا سید ابوالحسن علی ندوی صاحب"حضرت مولانا میاں" په حق شناس او حق ښوونکي قلم باندي چي له نن نه څلویښت کاله مخکي کومه مقدمه او تقریظ لیکل شوی هغه ګواکي د حق آواز وو، زه د هغه په زمزمه کولو سره دا تفصیلي مقدمه ختموم، "لایبغضهم الا المنافق و لا یحبهم الا مؤمن. الایة

مفهوم: یوازي به کوم منافق کس ددوی سره عقده ساتي او دښمني به ورسره کوي، خو هر مؤمن به ددوی سره مینه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کي د خپل محترم ملګري جمیل حیدر رضوي نه مننه کول خپل په ذمه دده حق بولم چي په روان لوستلو کي يې زما سره همکاري وکړه، او په خپلو ګټورو مشورو سره ئې و نازولم، زه د ډاکټر نوراحمد تاز نه هم مننداوی یم چي د موضوع په اړه ئې زما لپاره د کویټي مجلې "المجتمع" ځیني شمیرې راته پیدا کړې.

ورور مي مولوي فضل ربي ندوي د مجلس نشریات اسلام مالک په خاصه توګه زما او لوستونکو د مننې مستحق دی چي ددغه دوهم ځل چاپ چاري ئې په خپله اوږه واخیستلې، اللهم اجعلنی من الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه، وصلی الله علی حبیبه النبی الامی وسلم.

رضوان علي ندوي

کراچي: ۳/ربیع الاول/۱۴۱۹ه

مطابق: ۲۸/جولای/۱۹۹۸م

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعارف

د "اخوان المسلمین" تحریک اوس د کوم پېژندګلوي محتاج ندی، هر عام انسان چي لیک لوست کولای شي، اخبار مطالعه کوي ددې ګوند نه په اجمالي توګه باخبر دی، تیر کال[1] بالکل په همدغه ورځو کي چي اخوان د مرګ او حیات د کوم پړاو نه راتیر شو، او په کوم ثبات او مېړاني سره چي دوی د حق او باطل په معرکه کي"چو مرګ آید، تبسم بر لب اوست" د کومي نموني او مثالي زغم ښکارندويي وکړه، هغه یوازي د هغه چا لپاره نه چي د اسلام پر پیغام باور او یقین لري بلکي د انسانیت، حُریت، انصاف او رواداری په قیمت باندي د باخبره انسانانو او احترام کوونکو کسانو زړونه نرم او ویلي کړل، اخوان ئې ددوی زړونو ته نږدې کړ، د برصغیر"پاک و هند" اسلامي صفحاتو پر دې موقع د دین، انسانیت او آزادی د حقوقو د نصرت او حمایت پوره حق اداء کړ، او په خلکو کي ئې د اخوان المسلمین د اسلامي تحریک سره دلچسپي او همدردي لا زیاته کړه.

په مارچ ۱۹۵۵م کي هندوستان ته د رارسېدلو او د اخوان سره د عامه مینې دراته معلومېدلو وروسته مي ارادې لا تقویت وموند چي په مصر کي د اخوان د تحریک سره د نږدې پاتي کېدلو په وخت پیدا شوې وه، هلته دا هیله راته پیدا شوې وه چي باید د اخوان د تحریک تعارف په ښه او حقیقي انداز کي په هندوستان کي وشي، په مصر کي د یو نیم کال اوسېدو په موده کي ما اخوان د هغوی په مختلفو سیاسي حالاتو یعني آزادي او پابندی او مختلفو صورتونو یعني انفرادي او اجتماعي ، دیني او ټولنیز ژوند کي له نږدو نه ولیدل، دهغوی د مخالفت او عداوت، د حبس و تعذیب، د دار و رسۍ مراحل زما سترګو ولیدل او غوږونو مي واوریدل، دا ټول اسباب ددې خبري غوښتنه کوي چي د اخوان په اړه یو کتاب وړاندي کړم، عجیب اتفاق وو چي په همدې ورځو کي په مصر کي دا کتاب چاپ شو، چي دا مي نو د خوب تعبیر وو، ددې کتاب پر خصوصیاتو او امتیازاتو باندي مي د فکر کولو وروسته دا فیصله وکړه چي خپله د کوم کتاب د لیکلو پر ځای به مي ددې کتاب ژباړل ډیر ګټور وي، لکه څرنګه چي تاسي به وروسته د کتاب په اصلي مقدمه کي وواياست چي دا یوه تحقیقي او علمي مقاله ده، چي د ټولنیزو علومو د ستر تعلیمي سند"دیپلوم" د ترلاسه کولو په موخه د قاهرې پوهنتون ته وړاندي شوې وه، خو د لیکوال هدف ددې کتاب د لیکلو نه یوازي د سند ترلاسه کول نه وو بلکي پوره هڅه ئې کړېده چي داخوان المسلمین د تحریک یو جامع علمي او تحقیقي تعارف وکړي او حقیقت دادی چي دی په خپل دغه هڅه کي تر ډیره حده بریالی شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره بالخصوص دیادولو وړ ده چي دا کتاب اخوان ته په نږدې ماضي کي ورپېښ شوي د هغه خوني حوادثو او ددوی د عهد د ابتلاوو او مشکلاتو نه مخکي لیکل شوی دی، د تصنیف او لیکني زمانه او اوس حالات هم ډېر مختلف دي، د کتاب د لوستلو په وخت دا خبره په ذهن کي یاد ساتئ چي د "اخواني مرکز" د اسلامي مصر تپیدونکي زړه کوم تصویر چي تاسي په دغه کتاب کي ګورئ، ما هغه زړه په خپلو سترګو د سوځېدلو په حالت کي لیدلی دی، دوه منزله یا درې منزله اپارتمانونو چي په هغه کي ستر کتابتونونه، مساجد، چاپ خاني، دواخاني، د علمي او تحقیقي فیتو"کېسټانو" ثبت شوي، غرض دا چي د اخوان هر څه موجود ول ټول د جنال عبدالناصر د سوشلستي حکومت له لوري وسوځول شول.

د کتاب په نوم کي یو څه ترمیم ددې ځای د حالاتو مطابق ما روا بللی، اصلي نوم ئي"اخوان المسلمین او مصري ټولنه" دی، مصنف په ځینو ځایونو کي د تشریح او وضاحت لپاره ځیني انګریزي مترادف الفاظ هم کارولي دي، ما ددغه مختلفو حلقاتو د معنی او ښه پوهاوي په نیت دا دائره لا پراخه کړې ده، یعنی تقریباً ما د ټولو ضروري مختلفو علمي اصطلاحاتو مترادف الفاظ لیکلي دي.

په مصر کي د خپل مختصر مدت قیام یوه عزیزه او ګران بیه تحفه ما ډالی کړې ده، د تحفې په قیمت او افادیت کي به تاسي هم شک ونکړئ، ګواکي وړاندي کوونکي ئي حق ندی اداء کړی، هغه هیله کوي چي د نظر خاوندان دي زما د لغزشونو او اشتباهاتو نه صرفِ نظر وکړي او په خپلو ګټمنو مشورو دي مي ونازوي.

رضوان علی ندوی

۵ / نومبر / ۱۹۵۵ سرائے ګېټ رام پور

یادونه: ددې کتاب تعارف په ۱۹۵۵م کي لیکل شوی وو.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

تقریظ

د شرق اوسط تر ټولو د ستر اسلامي تحریک(الاخوان المسلمون) او د هغه د جلیل القدره مؤسس او داعي شیخ حسن البناء مرحوم نوم مي تر ټولو مخکي غالباً په ۱۹۴۵م/۱۹۴۶م کي اوریدلی وو، دوهمي نړیوالي جګړي د هندوستان او عربي هیوادونو تر منځ داسي لري والی او واټن پیدا کړی وو چي د هغه سیمي حالات دلته معلومول ډیر ګران ول، تر ډیري مودې پوري مصري جرائد، وسائل او مطبوعات (چي زموږ لري پرتو سیمو د مسلمانانو لپاره د خپلو عربي وږونو د حالاتو او خیالاتو نه د خبرېدلو یوازنی ذریعه وه) بند ول، غالباً ځینو ملګرو چي په هغه وخت کي ئې د حج شرف په برخه شوی وو، ددغه تحریک او د هغه د مؤسس مؤثر او زړه راښکونکي جاذب شخصیت یادونه کوله، دوی ته په مکه مکرمه او مدینة الطیبة کي دده د ملاقات او تعارف موقع په لاس ورغلې وه، دوی دده د بې نظیره خطابت، اخلاص او خپل هدف سره د مینې او حسنه اخلاقو نه ډیر متأثر شوي ول، په دغه زمانه کي د شیخ معمول دا وو چي کال په کال به د خپلو ملګرو، صوتي نشري آلاتو او نورو ضروري وسایلو سره حج ته راتلی، د حج په وخت کي به ئې ډیر تقاریر کول، په ۱۹۴۷م کي چي کله زه هلته حاضر شوم شیخ پدې کال حج ته نه وو راغلی، او ماته دده د زیارت شرف راپه برخه نشو، ددې نه یو څه موده وروسته دده د شهادت حادثه رامنځ ته شوه، دده د لیدلو او ملاقات ارمان مي همداسي پاتي شو، د ۱۹۴۷م د هغه حج په سفر کي او په حجاز کي د قیام په دوران کي ما ددې شدید احساس وکړ چي غربي تهذیب عربي هیوادونه په بشپړه توګه متأثر بلکي مفلوج کړیدي، نو اقبال ګواکي دغو هیوادونو ته په لیدو سره ویلي دي:

"فرنگي شیشه گر کے فن سے پتھر ھوگئے پانی"

تعلیم آفته ځوانان د اسلام د اصحابو د راتلونکي او مستقبل نه مأیوس او د اروپا د مادي ترقی او ژوند د فلسفې نه محسور(په سحر کي راګیر) شوي ول. چیري هم ددغه تهذیب و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمدن او د ژوند د نظام په خلاف د بغاوت او د اسلام د بیا احیاء او حالاتو د اصلاح لپاره د هڅو هیڅ درک نه لګیدی، په دغه سفر کي پر حجاز سربیره بل ځای ته دتلو تصادف ونشو، خو د نورو عربي هیوادونو د حُجّاجو سره مي ډیر ملاقاتونه وشول، په دوی کي ډیرو ښو ښو د علم او معرفت خاوندانو او دین دوستو کسانو راسره ولیدل، خو په مدینه منوره کي مي څو ځوانان ولیدل چي د اخوان لاروي ول، په دوی کي مي ژوند، دعوتي جذبات او اعتماد تر سترګو شو داسي چي په نورو خلکو کي نه لیدل کیږي.

په ۱۹۵۰م کي چي کله الله تعالی جل جلاله د دوهم ځل لپاره حجاز ته د تلو سعادت راپه برخه کړ نو په ځوانانو کي مي خاص بدلون ولیده، ددین په اړه چي په دوی کي د کومي مأیوسۍ او د کمتری احساس معلومیده د پخوا په پرتله ئي ډیر تغییر کړی وو، چي کله تحقیق وشو خبر شوم چي دا د اخوان د دعوت نتیجه وه، د حجاز ځینو ځوانانو او ادیبانو پر دې اعتراف وکړ چي د حسن البنا شخصیت او دده د دعوت له امله که دوی د اسلام سره نه وای متعارف شوي نو حتماً به د الحاد ښکار شوي وای، د اسلام په لور د راګرځیدلو سبب شیخ حسن البنا او دده جاذب شخصیت او د هغه زماني دیني دعوت دی.

په ۱۹۵۱م کي چي کله مصر ته د سفر زمینه برابره شوه، ما په ډیر شدت سره دا هیله کوله چي باید ددې تحریک مطالعه وکړم، ددوی په اړه مخامخ معلومات تر لاسه کړم، د شیخ د پخوانیو ملګرو، دده د معتمدینو او دده په لاس د روزل شویو ځوانانو سره ملاقات وکړم، او ددې عظیم دعوت اصول او د بریا اسباب معلوم کړم، دا زما خوش بختي وه چي د شیخ پخواني ملګري، د کار شریکان او دده شاګردان او دوستان او خواص موجود ول، زما د عربي تصنیف(ماذا خسر العالم بانحطاط المسلمین؟) چي زما د سفر نه څو میاشتي مخکي نشر شوی وو، د اخوانیانو له لوري په ډیره مینه لوستل شوی او بدرګه شوی وو، اخوان په ډیري پراخي سینې او د هر نوع تعصب پرته دا کتاب په خپلو خاصو تبلیغاتي لیکچرونو کي شامل کړی وو، دا کتاب زما او ددوی تر منځ د تعارف ذریعه وو، بیا نو د یوې معروفي ادارې سره تعلق او ارتباط ساتل د اخوان لپاره(چي د عالم اسلامي د وحدت او تعارف و تعاون په سبب تر ټولو ستر داعي دی) ډیر د کشش او ذوق ځای وو، تر کومه ځایه چي دشیخ په اړه د تاریخي او شخصي معلوماتو تعلق دی د هغه لپاره تر ټولو ډیر مستند او قابل اعتماد ذریعه دده د قدرمن والد صاحب محترم شیخ احمد عبدالرحمن البنأ ذات دی، چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی د پلرني شفقت او خپل وياړلي او د نجات ورکوونکي بچي په اړه ټول ضروري خبري او جزوي معلومات راغونډ کړل[1]، ددې نه علاوه د شيخ د درس او کار ملګري او د اخوان مربي استاد بهي الخولي(صاحب تذکرة الدعاة) چي دده عاجز د مخصوصو دوستانو او عزيزانو نه وو، ده د يو ملګري په حيث د معاصر او مشاهد ملګري په اړه خپل مشاهدات، معلومات او تأثرات راته واورول، ددغو دواړو مشرانو علاوه د هغو څو ځوانانو سره مي هم ملاقات وشو چي د شيخ خاص معتمد، معاونين او د راسته لاس غوندي ول، مثلاً استاد صالح عشماوي، د الدعوة مجلې مدير، استاد منير دلّه د ستري محکمې قاضي، استاد عبدالحکيم عابدين، استاد سعيد رمضان، ددغو اصحابو نه مي د شيخ د ژوند او د هغه د شخصيت د مختلفو اړخونو په اړه مستند معلومات تر لاسه کړل، ددغو مشرانو سره تر ملاقات کولو وروسته مي داسي احساس کړه لکه د شيخ د زيارت کولو نه چي محروم نه يم پاتي شوی.

د دغو حضراتو نه چي مي څه واوريدل او خپله د شيخ چي مي کوم اثرات وليدل د هغه نه د دې خبري پته راته ولګيده چي دده شخصيت د تاريخ د هغو غير معمولي اشخاصو نه وو چي الله تعالی جل جلاله ئې د کوم تحريک او دعوت د چلولو او په کوم عهد کي د اسلامي انقلاب د را اوچتولو لپاره پيدا کوي، او د قيادت وسيع او پراخ صلاحيتونه ورکوي، پراخ او روښانه ماغزه، ګرم، د ميني ډک او نرم زړه، فصيحه او بليغه ژبه، تسخير کوونکي اخلاق او زړه راښکونکی شخصيت، دا ټول دده ترکيبي عناصر ول، زه چي کله د اقبال دا شعر وايم نو بې خوده مي د شيخ حسن البنأ مرحوم شخصيت د سترګو مخي ته ودريږي، او داسي ښکاري چي شاعر بس ده ته په ليدو سره دا شعر ويلی:

نگه بلند، سخن دل نواز، جانِ پُر سوز

یهی هے رختِ سفر میرِ کاروان کے لیے

په پوره يقين سره ويلای شم چي د سيد جمال الدين افغاني رحمه الله وروسته په عالَم اسلام کي او بالخصوص په منځني ختيځ کي تر شيخ حسن البنأ ډير طاقتور، او عهد آفرين شخصيت بل ندی پيدا شوی، د ځينو حيثيتونو له امله ده ته پر سيد جمال الدين افغاني رحمه الله باندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاره فوقیت حاصل وو، د سید جمال الدین علمي اثر په علمي او سیاسي حلقاتو کي محدود پاتي شو، ده اسلامي تحریک نه وو چلولی خو حسن البنأ په عربي نړۍ کي په هري طبقې باندي اثر واچوی، او د شلمي پیړۍ تر ټولو ستر او هر اړخیز تحریک ئې تأسیس کړ.

له بده مرغه په کومه زمانه کي چي زه په مصر کي وم، د اخوان تحریک غیر قانوني اعلان شوی وو، ددوی غونډې نه کیدلې خو ددې اعتماد پر اساس چي د هغه د ذمه دارانو سره زما حقیر په ارتباط پیدا شوی وو، ماته د دوی په خصوصي مجالسو کي د شرکت اعزاز راپه برخه شو، ماته د دوی د حالاتو او خیالاتو د اوریدلو او د خپلو وړو اظهاراتو د وړاندي کولو موقع راکول شوه، په یوه خصوصي مجلس کي چي د اخوان د انتظامي مجلس ارکان یا زړه او ماغزه شریک ول، ماته د خپلو اظهاراتو د بیانولو موقع راکړل شوه، زما د وینا دومره پذیرایي وشوه چي اندازه ئې له دې نه لګولی شو چي دوی هغه د یوې جلا رسالې په شکل کي چاپ کړه، او تر کوم وخت پوري چي اخوان د دوهم ځل لپاره ممنوع اعلان شوی نه وو، دا رساله درې ځلي چاپ شوه، ددغي رسالې نوم دی"أرید أن أتحدث الی الاخوان" (د اخوان سره دوې خبري)، ماته د کوم دیني او سیاسي ګوند په اړه دومره د پراخي سینې او ستر لرلید تجربه نه وه شوې، هلته د قیام په وخت کي ماته د شیخ محمد الغزالي په مشری کي(چي د اخوان د ادبیاتو(لټریچر) ستر مصنف دی) د مصر ځینو کلیو او بانډو ته د باربار تګ کولو فرصت برابر شو، په هر ځای کي د اخوان د جوش و خروښ، میلمه پالني او اسلام دوستی، محبت او اخلاص او د تعصب د نه شتون او وسیع النضري داسي مناظر مي ولیدل چي ټول عمر به ئې یاد ساتم، او ددغو ټولو نه د شیخ حسن البنأ د تربیت او تأثیر او دده د عوام شمول او سیرت سازي اندازه راته ولګیدله، دا راته څرګنده شوه چي دغه وړوکي بڅري څومره ایماني حرارت پیدا کړی دی، ددغه تحریک د مطالعې او کومو خلکو چي تعلق ورسره درلود، هغوی د نږدو نه تر لیدلو وروسته چي زه په خاص ډول له کومو اړخو نه ډیر متأثر شوی یم هغه لاندي ډول دي:

(۱) دې تحریک په داسي قوم او ټولنه کي چي د غربي تهذیب و تمدن د نویو خرابیو نه په پوره ډول سره متأثره شوي ول او تر هغه مخکي د ترکي سلطنت او شخصي حکومت د اثراتو نه متأثر شوي، او د "مشرقینو په طبقه" کي شامل شوي ول، په داسي عملي قوت او د سربښندني په جذباتو، سادګي او جفاکښي پکي پیدا کړه، چي مثل ئې په اوسنی زمانه کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

موندل ډېر مشکل دي، خپله د دوی د مشر او قايد(شيخ بهی خولي) د وينا مطابق چي نرم و نازک قوم وو(الشعب الرخو الرقيق) ته دوی نوی ژوند ورکړ، ګواکي د اقبال دا فکر او هيله ئې تر سره کړه:

کبوتر کے تنِ نازک ميں شاهين کا جگر پيدا

ددوی ددغه عملي قوت، د فداکاری جذبې او عقابي شان ته په کتلو سره بايد د استاد کامل الشريف د کتاب"الاخوان المسلمين فی حرب فلسطين" مطالعه کړای شي.

(۲) دوهم شی چي زه ئې واقعاً ډېر متأثر کړی يم هغه د اخوان مينه، ګرم جوشي او د دوی خپل منځي روابط، اړيکي او تعلقات دي، دومره مستحکمي اړيکي، اخلاص، مودّت او د ورورۍ احساس او ملګرتيا ما په ډېرو کمو دعوتونو او جماعتونو کي ليدلي دي، د اخوان تحريک يوه داسي نړيواله ورور ولي پيدا کړه چي هر فرد ئې بل کس ته د خپل حقيقي ورور په سترګه ګوري، او د هر قسم ګوندي، حزبي او يا جمعيتي تعصب او تبعيض پرته د هغه د مرستي لپاره چمتو والی ښيي، يوه مصري اخبار يو ځل په طنزي شکل سره ليکلي ول: زه پوهيږم چي دا د اعتراف انتهاء ده، چي که شيخ حسن البنأ په اسکندريه کي "وپرنجي" نو په اسوان سيمه(دمصر جنوبي سرحد) کي به د "يرحمک الله" ږغونه پورته شي، نه يوازي د خپل عام مرشد بلکي د جماعة د هر کس لپاره ددوی همدا جذبه ده، دوی عملاً د يو بل سره پدې الفاظو تعارف کوي"اخوک فی الله فلان ..." ددوی د طرزِ عمل او سلوک نه دا روښانه کيږي چي دوی پر اخوة فی الله باندي عقيده لري او پر همهغه د عمل کولو پوره هڅه کوي.

(۳) دريم شی چي زه ئې ډېر متأثر کړی يم دادی چي ددې تحريک د ژوند سره نږدې اړيکي دي، دوی د ژوند نه تېښته نه کوي بلکي دوی تل پر ژوند اثر انداز وي، د هغه د مسائلو او مشکلاتو د حلولو هڅي کوي، د عوامو او عملي ژوند سره ئې اړيکي ټينګي وي، دې تحريک د عوامو په ژوند کي دخل اندازي کړې ده، د هغه د خرابيو اصلاح ئې راوستلې ده، او پر ګام ګام ئې د هغوی د مرستي هڅه کړېده، زه باور لرم چي ددې تحريک په بريا، مقبوليت او ژور تأثير کي د دغه عمل دخل ډېر زيات دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) ددې تحريک څلورم روښانه مظهر دادی چي د ديني او عملي اختلافاتو نه په لري ساحه کي ئې خپل کار وکړ، چي دا ئې پر کمزوري اړخ هم حسابلای شو، خو که د اسلامي نړۍ موجوده ديني او اخلاقي زوال، د الحاد و زندقه حملات او د مسلمانانو ذهني انتشار مخ ته کېښودل شي نو دا د يو اسلامي دعوت لپاره خوش قسمتي بللای شو چي دوی خپل وخت په خالص اصلاحي او تعميري کارونو او اساسي دعوت کي لګوي.

(۵) د اخوان د تحريک تر ټولو بريالی او روښانه اړخ به داوي چي دوی په مصر(او نورو عربي هيوادونو) کي د الحاد ولادينيت د لا خپرېدلو مخه ونيوله، او د دين په اړه د استخفاف و بې وقعتی او ذهني ارتداد و تفاوت چي کوم پرمختګ لا په زياتېدو وو کنټرول کړ، کوم خلک چي د مصر د صحافت او ادب نه خبر دي ښه پوهيږي چي ملحدينو او سيکوالرنو په هيواد کي د دين په خلاف يو ستر محاذ پرانيستی وو، او د فرانسوي انقلاب د علمبردارانو په څېر ئې پوره مصري اسلامي ټولنه د خپل"ترقي خوښوونکي" ادب او خپل "مشکوکو خيالاتو او تحقيقاتو" او د خپل طنز و تمسّخر په ذريعه محوه کول، او د "يُوحِی بَعضُهُم اِلَی بَعضٍ زُخرُفَ القَولِ غُرُوراً) مصداق ول، ددې متحد محاذ په خلاف په کوم ديني ګوند، حتی په ازهر کي هم د آواز اوچتولو او د مقابلې کولو جرأت نه وو، د اخوان مخالفين هم په دې اعتراف کوي چي د اخوان تحريک دغه خلک کمزوري او مأيوس کړل، د الحاد د برملا دعوت ورکولو او دين نه د وګرځيدلو په خلاف جرأت په سترو سترو ادبي زعماوو کي نه وو پاتي شوی، خو اخوان د غيرتي ځوانانو او د صاحب جمعيت مسلمانانو يو داسي لښکر پيدا کړ چي ملحدينو ته د خپلو ملحدانه خيالاتو او تصنيفاتو د چاپ او خپرولو او اخباراتو او رسائلو په واسطه د دين او اسلامي تهذيب په خلاف د تمسخر، طنز و استهزاء جسارت پاتي نشو، بيا ئې ددغو ځوانانو تر څنګ د داسي اسلامپالو اديبانو، ناقدينو او قلم خاوندانو او د فن او هنر د ماهرينو يوه ټولنه چمتو کړه چي په علمي او فني طرز باندي ددغو ملحدينو مقابله وکړي، او اسلامي ادب روښانه کړي، چي د اخوان دغه کارنامه دومره ستره لاسته راوړنه ده چي کوم کس چي په زړه کي ئې د ايمان رڼا وي، ددې خبري د اعتراف کولو پرته نشي پاتي کيدای، لکه څرنګه چي زما مخي ته د دغو هيوادونو سابقه ژوند او اوسنی ديني او فکري انقلاب موجود دی، او د خپل اوږده قيام پر اساس مي د هغه مشاهده او تجربه کړې ده چي اخوان د نوي نسل زړه او ماغزه په څه ډول متأثر کړي دي، او د ديني شعائرو د اظهار او اعلان ئې څرنګه جرأت پکي پيدا کړی دی، او کومو خلکو چي د ديني مظاهرو او شعائرو، د ديني عقائدو اوحقايقو په اظهار کي د شرمندګی او حقارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

احساس کاوه اوس ئې په څه ډول اظهار کوي، د دغو ذاتي مشاهداتو او تجربو نتیجه وه چي زما د ژبي نه په یو تقریر کي د اخوان په اړه په غیر اختیاري توګه دا الفاظ ووتل چي:"لا یحبهم الا مؤمن ولا ببغضهم الا المنافق"، (د اخوان سره به هغه څوک مینه کوي چي په زړه کي ئې ایمان وي او هغه څوک به نفرت ورسره کوي چي په زړونو کې نفاق وي).

واقعیت دادی چي که اخوان یو څه موده نور هم په عملي سیاست کي برخه نه وای اخیستې یا په عملي سیاست کي نه وای مصروف شوی، او خپل اصلاحي او دعوتي کار ئې په پوره قوت سره جاري ساتلی وای نو په عربي هیوادونو کي به یو عظیم اسلامي انقلاب راپورته شوی وای، او بالاخره به یو نوی ژوندون پیدا شوی وو.

زه د مستندو او باوري ذرائعو نه خبر شوی یم چي د خپل ژوند په آخري ورځو کي شیخ حسن البناء ته خپله د دغه کار ډیره صدمه رسیدلې وه، چي دوی له وخت نه مخکي سیاسي میدان ته راووتل، او لمن ئې په ازغیو کي بنده شوه، ده ډیر ارمان درلود چي دوی ته یو ځل بیا د خالص دعوتي او تربیتي کار موقع په لاس ورشي او دوی په خپل جماعة او ټولو مسلمانانو کي هغه استعداد پیدا کړي چي د هغه وروسته هغوی هر قسم ذمه داري پوره کړای شي او تر هر امتحان و آزمائش ووځي.

د مصر نه د راستنېدلو وروسته مي هیله وه چي د اخوان د تحریک په اړه مفصل او مستند معلومات په هندوستان کی نشر شي او د دوی صحیح تعارف وشي، په هندوستان کي د دې تحریک په اړه ډیري غلط فهمی او ناقص معلومات خپاره شوي، ضرورت وو چي د دغه عظیم تحریک و دعوت، د هغو د ارتقایي مدارجو، د هغوی د کار پر طریقو، او د نتایجو په اړه ئې کوم مستند کتاب چاپ کړل شي، چي په ذریعه ئې د اسلامي دعوت لپاره کارکوونکي استفاده ځني وکړي، او لږ تر لږه مخالف او موافق د دغه تحریک سره(چي په اوسني عصر کي د تر ټولو مظلومو تحریکونو نه یو دی) انصاف وکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیر د خوښی ځای دی چي ګران سید رضوان علی صاحب د اخواني حلقاتو سره ډیر نږدې پاتي شوی دی، دی نږدې دوه کلونه په مصر کي پاتي شوی دی او هغه وخت ئې هم لیدلی چې د اخوان تحریک او دعوت آزاد او په میدان کي برملا وو، چي بیا د جمال عبدالناصر په پېرزوینه هغوی په ډیر شدت سره وځپل شول، رضوان علی صاحب په عربي او اردو دواړو ژبو کي ماهر دی او د خپلو ذاتي معلوماتو د طباعت، او ادبي ذوق او تحریري سلیقې پر اساس ددې کار لپاره ډیر وړ دی، د خدای جل جلاله شکر دی چي د لومړي ځل لپاره په اردو کي داسي مستند کتاب د دې تحریک په اړه چاپیږي، هیله ده چي مطالعه ئې د اسلامي کارکوونکو لپاره په زړه پوري هم وي، ګټور او د معلوماتو نه ډک او سترګي خلاصوونکی او لاربنود هم.

و ما التوفیق الا من عند الله

۲۶/شوال/۱۳۷۶ھ

جون/۱۹۵۷م

دائره شاه علم الله، رائے بریلي

ابوالحسن علی ندوي رحمه الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

(ډاکټر محمد کمال خلیفه د قاهرې پوهنتون پروفیسر)

اسلامي عقیده په مختلفو مراحلو کې د مختلفو ټولنو سره مخامخ شوې ده، چې په تهذیب و تمدن، په طرزِ فکر او معاشرت کې د یو بل سره مختلفي وې، کله په داسي ټولنه کې پاتي شوی چې هغوی د خپلو فطري سخت دریځیو، عزیمت خوښوونکو او طبعي تعصب سره اسلام ته ښه راغلاست ویلی دی، چې په نتیجه کې ئې هغو خلکو د آیات و احادیثو د احکامو په لفظي پابندي کې د شدت نه کار اخیستی دی، او په هغه کې ئې هیڅ ډول تأویل ندی منلی، دا د اسلام لومړنی عصر دی، د دغه وروسته اسلامي عقیده بالکل د مختلفي مرحلې نه تیره شوه، دا د هوساکۍ خوښوونکې، د اسلامي حکومت د عروج، ترقی او وسعت و پراخی زمانه وه، دا هغه وخت وو چې د فکري آزادی د دائرې د وسعت او ټولنیزو سرګرمیو او د پراخ میدان د هموارولو لپاره په دیني احکامو کې د تأویل نه کار اخیستل شوی، د هغه وروسته اسلامي عقیده د داسي خلکو په لاسو کې ولوېده چې د نوي او زاړه فکري تذبذب او متزلزلو باورونو ښکار شوي ول، یا داسي خلک چې نه به د مؤمن اتباع پکي ول او نه د مجتهد اجتهاد، بلکي حاکمانه رغبتونو او ظالمانه خواهشاتو دوی ړانده کړي ول، یو طرف ته د حاکمانو د جور و ظلم په وړاندي اطاعت او سپر غورځونه وه او بل لوري ته د صحیح عقیدې نه پر کېږه لاره تګ.

ددې ټولو چې کوم طبعي نتایج ول هغه را وړاندي شول، یعني اسلامي حکومت ته د هغه د علمبردارانو د عقیدې او ایمان په طاقت چې تش لاسي وه په زوال منتج شو، اسلامي ټولنه د یوې اوږدې مودې لپاره د امن و اضطراب په کشمکش کي مبتلاء شوه، په دې ډول سره د دغه سقوط نه وروسته وړوکي وړوکي اسلامي سلطنتونه هم د طاقت او کمزوری په مراحلو کي ولړزېدل، تر داسی حده چې بالاخره هغوی ټول د غرب لپاره د غوړي ګولې په څیر شول، او د اسلامي سلطنت او د شاهنشاهیت داستان ځیري شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زماني بدلون وکړ، او وخت راغی چي شرق بیا رابیدار شي، لکه څرنګه چي د یو او بل ځای نه د انقلاب آوازونه را اوچت شول، چي په دوی ټولو کي ستر غږ د سید جمال الدین افغاني رحمه الله وو، چي د اوږدې او ژوري تیارې وروسته د رڼا یو بڅری وو، دې د کار سرې یو ځل بیا اسلام ته په ټولنه کي د پخواني حیثیت ورکولو لپاره بې ساري هڅي وکړې، په اسلامي نړۍ کي چي د دین په نوم کوم سیاسي فساد را اوچت شوی وو د هغه سره ئي ډغري ووهلې، او تر آخري سلګۍ پوري ئې خپلي هڅي جاري وساتلې، د ده د دې اصلاحي جهادي علم احساس یوازي د ځینو مخصوصو معاصرینو سره وو، جمال الدین افغاني رحمه الله د خپل حیات او ژوند پړاو تیر کړ، او د ځان نه وروسته ئې ځیني د کار خلک پرېښودل، په دوی کي یو محمد عبده دی چي په پیل کي ئې د افغاني د مسلک مطابق خپل دعوتي سفر پیل کړ، خو وروسته ئې بل ډول آرام علمي جهاد ته ترجیح ورکړه، چي د ده په نظر د دین او ټولني لپاره ډیر مؤثر وو، ده هم د یوه فکري او علمي انقلاب د راپورته کولو وروسته هغه لار ونیوله چي تر نن پوري اسلامي ذهن د ده د فکري طریقې نه متأثر دی، د متابعینو یوه وړه ډله د ده پر علمي لار روان دي او د اسلامي تصانیفو خزانه مستقیماً زموږ مخي ته راځي.

د محمد عبده وروسته حسن البنأ مرحوم راغی چي د دوی دواړو نه ئي اخذ وکړ، او یوه داسي عمومي لار ئي غوره کړه چي ایماني جمعیت ئې برقرار وساته، د تعلیم داسي طریقه ئې انتخاب کړه چي له امله ئې اسلامي صحیح عقیده ترویج ومومي، د اسلام او د هغه د نظامِ حیات صحیح او پراخ فهم په خلکو کي پیدا شي، د دغه هدف لپاره ده هغه هڅي وکړې چي ټول ګوته په غاښ ورته پاتي شول، تر داسي حده چي بالاخره دی په دې بریالی شو چي اسلام ته په ټولنه کي همهغه پخوانی ارزښت ورکړي، ده دا کار په ډیر تدبر او خوږو ویناو سره په عامه او ساده ژبه وکړ، چي د هر عام و خاص لپاره د غوره کولو او منلو وړ وو، په یو داسي تخلیقي روح سره ئې ترسره کړ چي لرلید ئې پر بنیادي اسلامي اوصولو باندي او د هغوی پر قایمولو ولاړ وو، دی د فروعي اختلافاتو نه بالکل لري وو، په دې شکل سره دی د ټولو د اعتماد و باور او میني مرکز و محور وګرځیدی، ده د قوی الایمانه ځوانانو نه یوه داسي ډله چمتو کړه چي د وطن د حقوقو د حصول او اسلامي و عربي وقار د ساتلو لپاره داسي قربانۍ ورکړي او ورکوي ئې چي دوست او دښمن ئې دواړه اعتراف ورباندي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولني د اصلاح لپاره ده يوه بله عملي لاره غوره کړه يعني ټولنيزي، اقتصادي، طبي او تربيتي اداري ئې د اسلام په نوم باندي تأسيس کړې، په دې ډول سره په مدار مدار په خلکو کي خود اعتمادي پيدا شوه، د زړونو په تل کي پټ ايمان ته ژوند ورپه برخه شو، خلک هغه ځای ته راغلل چي دوی د اخوان په شان او په هغه ډول چي په لومړي اسلامي عهد کي وو، د اسلام صحيح او کامل فهم ئې درک کړ، نو په دې مثل سره دغه باهمته مشر د خپل پيغام د اداء کولو وروسته خپله لار واخيستله، او يو پوره سپيڅلی با ايمانه نسل ئې شاته پرېښود، چي د نبوي انوارو او الهی وحيو په سايه کي په ټوله نړۍ کي خپاره شول، او د ايماني ميراني او مقدس جهاد مثالونه بې پرېښودل.

پر حسن البنأ مرحوم او د ده پر دعوت(اخوان المسلمين) ډېرو خلکو قلمونه را اوچت کړيدي، او شايد په شرق کي کوم داسي ديني تحريک نه وي چي په دومره کثرت سره يو څه ورباندي ليکل شوي وي، لکه څومره چي د اخوان په اړه ليکل شوي دي، خو په دې ټولو ليکنو کي زياتره ئې په احساساتي انداز سره ليکل شوي دي، چي د ايماني جذباتو زيږنده ده، خو د دې برعکس ځيني داسي کتابونه هم ليکل شوي چي په هغو کي د دغه دعوت جائزه په علمي بڼه اخيستل شوې ده، او د حقايقو او واقعاتو په رڼا کي د هغو د لوستلو هڅه شوې ده، ياد کتاب د دغه دوهم صنف د کتابونو له جملي نه يو دی، ددې کتاب دوهم خاصيت دادی چي د اعداد و شمېر په اړه پر هر څه استناد ندی شوی بلکي په ذاتي ډول سره د مربوطو ادارو نه تر لاسه شوي شميرې او احصائيې دي.

دا هغه ټول اسباب ول چي پر اساس ئې ما د دغه کتاب په سلسله کي نګراني کولو او مشورې ورکولو ته ښه راغلاست ووايه، په دې کي چي کومي هڅي ما کړي دي، دا د ځان لپاره د خوښی باعث بولم، په مؤلف کي مي د موضوع په ارتباط دلچسپي، استعداد او علمي فکري انداز احساس کړ او غوښتنه مي ځني وکړه چي د دغي مقالې په تيارولو کي خپلي هڅي دوه برابره کړي، او دا مقاله يوازي د امتحان د بريا او د اسنادو د ترلاسه کولو ذريعه ونه ګرځوي بلکي دداسي کتاب په شکل کي ئې وړاندي کړي چي په هغه کي د مخصوص طرزِ فکر او عمل تشريح شوې وي، د کتاب مصنف د حقايقو او واقعاتو د وړاندي کولو لپاره د مبالغي نه بالکل کار ندی اخيستی بلکي د علمي امانت او دقت ئې پوره خيال ساتلی، زه پوهيږم چي د وقت پابندي او شخصي وسائل او د موقع د تنګ لمنی باوجود ده خپل دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمت(مسؤلیت) په بهترینه او احسنه طریقه سره سر ته رسولی دی، د دغو ټولو وروسته زه صاحبِ کتاب ته د هغه د پراخو هڅو او منصفانه روح په اړه په داد ورکولو ځان مجبور بولم او کتاب لوستونکو ته پرېږدم چي د هغه د نقص او غوره والي فیصله خپله وکړي.

"محمد کمال خلیفه"

د اخوان المسلمین د دعوت عامه جایزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د دعوت تاریخ

ما غوښتل چي خپل په دغه کتاب کي خالص علمي انداز غوره کړم، او د اخوان المسلمین تاریخ په یو داسي انداز کي وړاندي کړم چي اولاً په مصر کي او بیا وروسته په نورو عربي او اسلامي هیوادونو کي د خلکو پر اذهانو څرنګه خپور شوی، نو ځکه مي هم دا هڅه کوله چي د دې دعوت د تاریخ په وړاندي کولو سره د کوم شخص سره بحث ونکړم، که څه هم هغه خپله د دعوت باني وي بیا هم... خو وروسته مي دا احساس کړه چي دا ممکن نده، او بیا دا کار زما د خالص علم خوښوني سره هم په ټکر کی دی، ځکه د اخوان د دعوت پر تاریخ باندي چي ما کوم څه لوستي دي د هغو نه دا پته راته ولګېده چي دغه دعوت تر ټولو مخکي د مرحوم حسن البنأ رحمه الله د فکر نتیجه وو.

د ده د ځوانېدلو سره دا دعوت هم ورسره را ستر شو، په خپل لومړني دور کي دی د فسق و فجور او بې حیایي په خلاف د بغاوت یو بڅری وو، چي د نوي ځوان حسن البنأ په زړه کي چي اوس لا په ابتدائي مدرسي(مدرسة رشاد دینیة) کي متعلم دی، د محمودیه د والي(رود) په څنډه کي د یوې بادباني کښتۍ پر سر باندي راځوړنده د تهذیب خلاف لوڅه مجسمه ګوري او په زړه کي ئې د هغه په خلاف د بغاوت اور بل شي، دا سلیم الفطرته ماشوم فوراً پولیسو ته ورځي او د خپلي کرکي د اظهار سره سره هغوی ته اطلاع هم ورکوي، مسلمان پولیس ددې ماشوم د ایماني وجدان نه متأثر کیږي او غوښتني ته ئې لبیک وایي، سمدستي هملته ځان ور رسوي او د کښتۍ خاوند ته د مجسمې په اړه اخطار ورکوي او مجبوروي ئې چي له کښتۍ نه ئې لري کړي، په دې ډول سره ماشوم په خپل هدف کي بریالی کیږي.

د ایماني بغاوت دغه اور چي د یوه کوچني ماشوم په زړه کي بل وو همداسي بَل پاتي شو، او د ژوند تر پایه د یوې لحظې لپاره هم سوړ نشو، دی دغه مړه ایمان د یوې لحظې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم تېر نه ايستی، چي کوم صاحبِ ايمان دا خبره بې قرار نکړي چي خپله عقيده قولاً او عملاً په خپل ځان کي وګوري او د خلکو په شخصي ژوند او ټولنه کي هغه جاري وويني، د نارينه اوښځي سره د ايمان دغه مقدسه شعله په ده کي لا په سترېدلو شوه، چي وروسته هغه خپل ژوند ښښونکي ليکنو ته انتقال کړه چي اندازه ئې د ځينو داسي جملاتو نه کولای شو، "زموږ او نورو خلکو په منځ کي بس دومره فرق دی چي د دوی ايمان ويده وي، يا پر يو اړخ بل اړخ کيږي، چي نه ئې دوی خبرو ته چمتو دي او نه د هغه مطابق د عمل کولو لپاره، حالانکه همدا ايمان په اخوانيانو کي ژوندی و بيدار، قوي او څپې وهونکی پُر سوز ايمان دی."

داسي ښکاري چي په حسن البنأ مرحوم کي د قيادت صلاحيتونه د ماشومتوب نه هم ځای په ځای شوي وو، ځکه دی په ابتدايي ښوونځي کي د خپل تعليم په وخت کي تل په خپلو ملګرو کي ممتاز پاتي شوی وو، دی د ماشومانو قيادت ته نوماند شوی وو، کوم وخت چي په مدرسه کي"د اخلاق حسنه انجمن" تشکيل شو، نو دده ملګرو دی ددغه انجمن د صدارت لپاره غوره کړ.

قدرت ده ته حتی په ماشومتوب کي لا د قومي او ديني قيادت د تمرين موقع ورکوله، او په ده کي ئې د ديني لارښووني او هدايت د کار رمزونو ته پرورش ورکاوه، او دا هم شايد د حُسنِ اتفاق يوه کارنامه وه چي دده لپاره د"مدرسة رشاد دينية" انتخاب د ديني درسګاه په حيثيت باندي وشو، تر څو د پيله لا دی د دغه عظيم ترين عمليات په مناسبت غوره روزنه ومومي چي دده په انتظار وو، يعني د مصر د تر ټولو غوره ديني تحريک(اخوان المسلمين) د لارښووني او صدارت ذمه داري پر اوږو واخلي او د اخوان"عام مرشد/عمومي مشر" وټاکل شي.

خو ياد مدرسي انجمن دغه نوی طالبعلم او دده پُر جوشه ملګرو ته ډير مؤثر په نظر نه ورغی، نو ځکه دوی د مکتب نه بهر يو بل اجمن جوړ کړ چي نوم ئې"انجمن انسداد محرمات" ورباندي کېښوده، چي د عمل ميدان ئې د نوم نه هم واضح وو، او د دې لپاره ئې مختلفي طريقې غوره کړيدي، يوه طريقه دا وه چي هر داسي شخص ته د خطونو په واسطه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاع ورکول شي چي د محرماتو مرتکب کيږي، او اسلامي عبادتونه په احسنه طريقه نه اداء کوي.

بيا چي کله دی د "دمنهور"[1] په تربيتي مکتب کي شامل شو، او د "حصافية"[2] د سلسلې سره تر تعلق وروسته د خپل شيخ نه متأثر شو، نو دده په افکارو کي يو څه نوره ترقي هم راغله، اوس نو ده د خپل حصافيي[3] ورونو سره په ګډه"انجمنِ حصافحية اصلاحية" تأسيس کړ او خپله ئې د دغه اجمن د معاونيت(سيکرټري)وضايف سرته رسول، د ياد انجمن هڅي په دوو خاصو ميدانونو کي محدودي وې:

- د اخلاقِ حسنه وو د خپراوي دعوت، د منکراتو او خپرېدونکو محرماتو نه منع.
- د مسيحي مشينري(Missionary) مقابله، چي د علاج، د تعليم، خياطي ماشينونو او د ماشومانو سره د مرستي تر عنوان لاندي د مسيحيت دعوت کوي.

د "دمنهور " په تمريناتي مکتب کي د تعليم د ختمولو وروسته چي کله دی قاهرې ته راغی او په "مدرسة دارالعلوم العليا[1]" کي ئې داخله واخستله نو دلته په "جميعة مکارم اخلاق اسلامية" کي شامل شو، دا وخت په قاهره کي دا يوازينی ديني جماعت وو، حسن البناء په پوره پابندي سره د دغه جمعيت په غونډو او لکچرونو کي شرکت کاوه، او په ځينو مساجدو کي به ئې د ممتازو او باعمله علماوو په مواعظو کي هم حاضري ورکوله.

....

[1] د مصر يو ښار

[2] د مصر د تصوف او سلوک يوه سلسله ده.(مترجم)

[3] د حصافيي طريقې لاروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو په قاهره کې چې ده ته کوم فسق و فجور، عامه خرابي او د اسلامي اخلاقو نه بېګانګي په نظر ورغله، ده دا احساس وکړ چې يوازې د مساجدو اسلامي وعظونه تر خلکو رسول کفايت نه کوي، په دې موقع کې د حسن البنأ مرحوم تخليقي عظمت راڅرګند شو، يعني کوم عام خلک چې مساجدو ته نه راځي، تر هغو کسانو چې د مساجدو وعظ و نصيحت ته راځي ډېر ضرورت مند دي، ځکه دا خلک د دين سره بالکل بې تعلقه او د مواعظو د اورېدلو نه بالکل اجنبي او پردي دي، ولې به موږ خپل اصلاحي دعوت د دوی خواته نه وروړو، بالاخره همداسې وشول، ده د دارالعلوم د ځينو ملګرو او د ازهر د ځينو دوستانو په مخ کې يو وړانديز وکړ، چې وړو هوټلونو(کيفي)[2] او شخصي ټولنو ته ورشو او خپل دعوت ورته وړاندې کړو، په پيل کې ئې ملګري دغه عظيم فکر ته حيران شول، خوښ ئې نکړ، خو فيصله پر دې وشوه چې د دې خبرې د منلو او نه منلو فيصله به ئې د تجربې د نتيجې پر اساس باندې کوو، دوی تجربه وکړه چې ډېره بريالی شوه، او د هغه نه د راتلونکي کار لپاره هم حوصله افزايي وشوه، د دوی نه يوه حلقه د ګرميو په رخصتيو کې په ښارونو او کليو کې د دعوت خپرولو لپاره تشکيل شوه، د دې تجربې نه يو خو دوی ته خود اعتمادي ورپه برخه شوه، او بل خوا ته همدا تجربه په ټولنيزو حقايقو کې د دوی د نيک نوم او مقبوليت سبب شوه.

د هغه وروسته په ترکيه کې د کمالي انقلاب، د خلافت د خاتمې او دين و سلطنت په منځ کې د تفريق او جلاوالي په نتيجه کې په مصر کې د لادينيت او آزادی يو نوی سيلاب راغی، د ډيموکراتيک ګوند بنياد کېښودل شو، چې عام محظر ته د راوتلو نه مخکې لا تر ځمکې لاندې شو چې پلان ئې د آزادی او جمهوريت پرته بل څه نه وو، دا وخت د جمهوريت او آزادی دعوت د اخلاقي فساد او بې حيايي د عامولو دوهم نوم وو، ورځپاڼې، مجلې، مياشتنۍ ګڼې او د کتابونو چاپ پيل شو، چې هدف ئې پرته د دې چې د دين اثر په ټولنه کې وځپي او يا ئې له منځه يو سي بل څه نه وو، او د قوم و ملت سينې د ايمان نه بالکل تشې کړای شي تر څو د ډيموکراتيک ګوند د منشأ او د هغه د مصنفينو د افکارو مطابق د فکري او عملي آزادی نه برخمن شي.

....

[1] موجوده دارالعلوم، قاهره پوهنتون(ژباړن)

[2] دا بايد واضحه شي چې د قاهرې په ژوند کې"مقاهي" يعني د چای ځايونه(Coffee Shopes) د وړوکو وړوکو کلبونو حيثيت لري، او د ژوند يو جُزء دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بې دینی ددې سیلاب په مخکې عموماً په اسلامي حلقاتو او خصوصاً د حسن البنأ په زړه کې ډېر شدید ردِ عمل پیدا شو، د خپلو اورېدونکو، لیدونکو او علماوو او مشایخو سره هر ځای چي دی رسیدلای شو د هغوی سره ئې د خپلو خیالاتو اظهار کاوه او دیني درد به ئې د هغوی مخي ته ایښوده.

په دې ارتباط ده برابر د سید رشید رضا مرحوم، شیخ دجوي مرحوم، شیخ محمد الخضر حسین او سید محب الدین خطیب غوندي د ملت د مشرانو سره وکتل او یاد صورتحال ئې په کوم ایجابي تحریک باندي د مقابلې لپاره هڅاوه، تر داسي بریده چي دده دغو هڅو رنګ راوړ، او پدې ډول سره د "مجلة الفتح" ظهور وشو او بیا جمیعة الشبان المسلمین[1] رامنځ ته شو.

داسي ښکاري چي د تحریک اخوان فکر دده په ماغزو کي هغه وخت ځای نیولی وو او را څرګند شوی وو چي کله دی په دارالعلوم کي طالب علم وو، په یو درسي موضوع کي د مضمون لیکني په وخت چي ده په څه ډول سره د خپلو خیالاتو اظهار کړی وو د هغه نه ښه اندازه لګولی شو، موضوع دا وه؛

"د تعلیم نه تر فراغت وروسته په ژوند کي ستاسي هیلي"!

حسن البنأ مرحوم ولیکل چي د پوهنتون نه تر فراغت وروسته زما دوه آرمانونه دي:

یو خاص: یعني د امکان تر حده به خپلي کورنۍ او دوستانو ته راحت او آرام ور رسوم، چي څه کمي به پکي نه وي.

....

یادونه:[1] د Y.M.C.A په مقابله کي د مصر پراخ ترین تهذیبي، کلتوري او اسلامي انجمن دی، چي ښاخونه ئې د نړۍ په مختلفو مشهورو هیوادونو کي خپاره شوي دي، دوی د مصر او نورو سیمو په متوسطه او لوړي طبقې ټولنو او خلکو کي ډېر مستثبس دي، هڅه کوي چي دا خلک اسلام ته نږدې کړي، چي تر یو حده بریالي هم دي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم عام: هغه دا چي مدرس او مصلح جوړ شم، چي ټوله ورځ د ماشومانو په زده کړه کي مصرف کړم نو بیا د شپې له خوا د دوی سرپرستانو ته زده کړه ورکړم، دوی د دوی د دیني هدف نه، د سعادت د چشمې نه، او د ژوند د حقیقت نه باخبر کړم، او د دې کار لپاره کله د تقاریرو او ویناوو نه ګټه پورته کړم او کله بیا د تألیف او تصنیف نه او کله به د ګرځېدلو او سفرکولو نه.

ډیرو خلکو ته به دا خبره د تعجب وړ وي چي په دومره کم عمري کي یو وړوکی طالبعلم داسي وچي هیلي ظاهروي، حال دا چي پدې عمر کي په جذباتو کي اور بل وي، هیلي او اُمیدونه ځوان وي، ځواني خپل پر عروج د دغو ټولو لذتونو او د هغوی د سړولو غوښتونکې وي، خو چي تعجب کوونکو ته دا جوته شي چي حسن البنأ د پخوانی دینداري کورنۍ یو فرد وو، نو د دوی تعجب او حیرت به تر ډېره حده کم شي، د ده والد احمد عبدالرحمن البنأ[1] یو مشهور محقق عالم وو، په احادیثو کي دده تألیفات ډیر مستند دي،(الفتح الرباني شرح مسند الامام احمد بن احمد او د مسنَّد شافعي نه څوک ندي خبر!!!) په دې ډول سره د حسن البنأ د سیرت په تشکیل او دیني دعوت په لور د میلان په تربیې کي د ټولني د مخصوصو عواملو سره سره کورني او وراثتي عوامل هم دېخل دي.

دوهم لور ته یوازي د مصري ټولني د هغه وخت ضروریات هم د یو داسي اصلاحي هڅي غوښتونکي ول چي بنیاد ئې پر دین باندي قایم وي، لکه څرنګه چي موږ یادونه وکړه دا هغه وخت وو چي اخلاقي ابتري او پستي او ټولنیزه بې لار روي عامه وه، او د دغو ټولو ګمراهیو علاج د داسي اخلاقي کدرونو پرته ممکن نه وو چي د عقیدې نه مأخوذ شوی وي، او په زړونو او ماغزو کي خاص او مقدس ځای ولري.

....

[2] دده قدرمن والد ددې لیکني د لیکلو تر وخته پوري ژوندی دی، ماته په مصر کي د ده سره د ملاقات شرف راپه برخه شو، د احادیثو یو آرام خادم او د سترو اسلافو نمونه، کله چي ما د هغه سره وکتل، دی په یو کوچني اطاق کي چي ممکن د مطالعې اطاق یا دفتر به ئې وو، په خپل علمي کار کي مصروف وو، پر یوې کوچنی چولې باندي ئې مصري قهوه راته تیاره کړه او راباندي وئې څښله.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن البنأ د تاریخ لیکونکي به دا درک کړي چي هغه د خپل دغه پروګرام نه چي د طالبعلمی په زمانه کي ئې په یوه درسي مضمون کي لیکلی او د خپل ځان لپاره ترتیب کړی وو یو انچ هم لري نشو، دده عامه غوښتنه دا وه چي پر مسلمانانو د دین هدف را څرګند کړي، د سعادت دغي چشمې ته دوی را نږدې کړي، او ددې ستر هدف لپاره د ویناوو او تقاریرو، د تألیفاتو او تحاریرو، د سفر او ګرځېدو وسائل ترتیب کړي، زه ویلای شم چي د حسن البنأ په لاشعوري او بې خبری کي دې مضمون برابر ځای ونیولو، او د خپل شخصیت تصویر هغه ته په همدې هینداره کي په نظر ورغی، ددې تر ټولو ستر دلیل دادی چي هغه وروسته د ځان لپاره د"أخوان د مشر" د اصطلاح پر ځای د"عام مرشد" لقب غوره کړ، چي د هیلو او امیدونو په لومړي تاریخي مضمون کي دده د قلم نه وتلی وو.

په ۱۹۲۷م کي حسن البنأ د دارالعلوم نه د فراغت اسناد تر لاسه کړه، دا هغه لومړنی ټولګئ وه چي د دغه پوهنتون نه فارغ شوې ده، د پوهنتون نه د وتلو سره سم ئې د اسماعیلیې[1] په ابتدائي دولتي مکتب کي د استاد په صفت کار پیل کړ، د دسمبر پر ۱۹ په ۱۹۲۷م کي دی اسماعیلیې ته روان شو، دا وخت دده عمر یوازي ۲۱یوویشت کاله وو، په اسماعیلیې کي د قیام په وخت کي دده په زړه کي د برطانوي فوځي او اقتصادي استعمار په هکله ژوره دښمني راپیدا شوه، د سویز کانال برطانوي کمپونه او استعماري شرکتونه ددغه ژوري کرکي مظاهر ول، بل لور ته دی دې خبري هم ډیر ځوراوه چي د ښار مسلمانان په فروعي مسائلو او دیني اختلافاتو او د ډله ییزو تعصبونو پر بناء په وړوکو وړوکو ټولګیو وېشل شوي وو، ددې حالاتو نه د متأثر کېدلو وروسته د مساجدو د حاضرینو پر ځای هوټلونو(رېستورانتونو) ته د تلونکو راتلونکو کسانو په لور متوجه شو، ددې غرض لپاره ئې درې ستر هوټلونه غوره کړل، چي په زرګونو خلکو هلته رفت و آمد درلود، په هوټلونو کي ئې د هفته وارو تقاریرو پروګرامونه ترتیب کړل، او په ډیره پابندي سره ئې عملي کول، د ډیر غور و فکر کولو وروسته به ئې داسي موضوعات غوره کول چي ډیر په فصاحت سره به وربانديي غږېدلای شو، په دې ټولو موضوعاتو کي د اختلافي مسائلو په اړه کوم تعارض نه وو، خو د بیانونو سره به ئې د آراوو په اختلاف او د علماوو او اسلافو د ژوند مثالونه هم وړاندي کول، دغو مواعظو د اورېدونکو په زړونو ډیر تأثیر وکړ، دوی په مدار مدار د فکر او احساس په کولو مجبورېدل، په کراره کراره ئې د الهي احکامو او خپلي دیني ذمه داری چي کوم د امت په غاړه دي ځان ته د معلوملو، زده کولو او تحقیق کولو هڅي پیل کړې، اوس نو په غوره ډول سره په دوی کي غوښتنه او طلب پیدا شوی وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ذي القعده ۱۳۴۷ه کي چي د مارچ ۱۹۲۸م سره مطابق وه حسن البنأ په خپل کور کي د محترم حافظ عبدالمجيد، احمد الحصري، فواد ابراهيم، عبدالرحمن حسب الله، اسماعيل عز او ذکي مغربي سره ملاقات وکړ، دغه شپږ تنه غيرتي مسلمانان چی په عملي جذباتو سرشار ول او د اسلام د سربلندی لپاره د کوم عملي پروګرام غوښتونکي ول، د همدې هدف لپاره ئې حسن البنأ د پوښتنو محور وګرځاوه، د اصلاحي کار لپاره ئې په ګډه منظم پلان جوړ کړ او قيادت ئې دده پر ذمه ور وسپاره، حسن البنأ په پوره اخلاص سره دغه ذمه داري قبوله کړه، د دوی په منځ کي عهد و بيعت وشو، چي د اسلام او مسلمانانو لپاره به بې ساري هڅي کوو، پوښتنه راپورته شوه چي موږ ځانونه په کوم نوم ونوموو؟ د انجمن، کلب، سلسلې، اتحاديې او يا په بل نوم تر څو قانوني حيثيت غوره کړو، د حسن البنأ مرحوم ځواب دا وو چي: نه هغه او نه دغه!! په نومونو او مظاهرو باندي موږ نبايد متمرکز و اوسو، د هر څه نه مخکي بايد د دې اجتماع بنياد پر يو مخصوص فکر او عملي بڼه کي پر معنوي حقايقو ولاړ وي، موږ د اسلام په خدمت کي د يو بل وروڼه يو، نو موږ اخوان المسلمون يو او همدا راته کافي ده.

په دې توګه چي ناڅاپه ئې کوم فکر په ذهن کي توليد شو همدغه ئې مستقل نوم وګرځېدو، د دغو شپږو افرادو نه د اخوان المسلمين لومړنی تشکيل وشو، چي د يو مخصوص طرزِ فکر او ژوند طريقه او د اخوان د نوم حامل وو.

په همدې توګه د اخوان المسلمين د تحريک تخم د دغو شپږو مسلمانانو په نفسونو کي ولوېد، چي دوی د يقين او باور بنياد ورباندي کېښوده، او د الله ج سره ئې دا عهد وکړ چي د هغه لپاره به خپل ژوند نذرانه کوي، د دوی د اخلاص او ثابت عهد همدا ثمرات ول چي د دعوت او د هغه د مؤسسينو د بريا او قبوليت په صورت کي را ښرګند شو، د الله ج قول دی چي:

وَمَنْ أَوْفٰى بِمَا عٰهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا. سورة الفتح: (۱۰)

ژباړه: او څوك چي پر هغي ژمني باندي ودريږي چي هغه له الله سره کړېده، الله به ډېر ژر هغه ته لوی ثواب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسن البنأ مرحوم په خپل دعوت کي د کوم اعلان او پروپاگند پرته همداسي خاموش مصروف پاتي شو، پدې ډول سره ده په خلکو کي د دعوت لوړ اعتماد تر لاسه کړ، دده د ژور اخلاص او د تحریک او اهدافو دقیق فهمه دعوت په ډیر سرعت سره په خپرېدو شو، په ډلو ډلو خلک پکي شاملېدل، برياوو ئې لا نورو کوښښونو ته هڅول، او د یاد تحریک سره ژوره وابستگي او گرمجوشي د کاري دائرې د لا پراخولو او مکمل ژوند د هغه لپاره د وقف کولو ته چمتو کاوه، لکه څرنگه چي دوی کوم کلي او بانده، تحصیل او ښار، کښت و مزرعه پرې نښودل، هر ځای ته ولاړل، هلته ئې قیام و دعوت وکړ، د سیمه ییزو خلکو سره ئې د هغوی په مساجدو او کورونو کي وکتل، هر ځای به مسجد د دوی مرکزي قیام گاه وو، ځکه مسجد یوازینی داسي ځای وو چي هلته چا پر لمونځ کوونکي یا مدرس او واعظ باندي اعتراض نشو کولای.

د دوی دغه سفرونه به د اونیو او کلنیو رخصتیو په دوران کي ترسره کېدل، یعني د اونی په رخصتیو کي به نږدې ښارونو ته تلل او په نورو رخصتیو کي لري پرتو سیمو ته، پدې ټوله موده کي ده خپله وظیفه چي په ابتدائي دولتي مکتب کي "استادي" وه په پوره اطمینان او پابندي سره سرته رسوله، کله ئې هم د ناروغی او عذر بهانه نه کوله، په بې تکلفي، تواضع او پوره انکساري سره خپل تدریسي پابندي دی د حاسدینو او کینه کښو کسانو له شره وژغورې، د دوی هدف به ددې پرته بل څه نه وو چي د دوی د آواز تر څنگ نباید د بل چا بږغ پورته شي، دوی تل خلکو ته طمع ورکوي.

د حسن البنأ دعوت ته لبیک ویوونکي په پیل کي زیاتره د مزدوري طبقې خلک ول، په دغو حلقاتو کي د دعوت د بریا راز همدا په ملت کي د دوی نفوذ او ساده طبیعت وو، ځکه ده به هري ډلي ته د هغو په مناسبو اسلوبو باندي خطاب کاوه، د ډیرو زیاتو سفرونو او ملاقاتونو، د مختلفو حلقاتو سره د ده د تعلق په سبب خلک د ده سره تر ډیره حده عادي شوي او د ده د مزاج سره آشنا شوي ول، دا غالباً یو عام اصل وو چي ده د ځان لپاره غوره کړی وو، ده به خپلو داعي ملگرو ته ویل: "د چاودلیو لاسونو ملگري ډیر زیات پیدا کړئ". یعني خواري کښه خلک، چي د خپلو لاسونه په واسطه گټه کوي، د دعوت کار د هر کسب لپاره د داسي خواري کښو محتاج وي، دغه د مضبوطو مړوندونو خاوندان هغه خلک دي چي د سختیو په وخت کي ډیره مرسته ورځني ترلاسه کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسن البنأ مرحوم په دې ډول سره خپل دعوت تر نږدې او لرو پرتو سيمو پوري تر کومه ځايه چي دی رسېدلای شو ورساوه، دوه کلونه وروسته د دوی د سفرونو په نتيجه کي ابوصوير، پورټ سعيد او د الملاح په ښارونو کي د اخوان شعبې جوړي شوې، په دريم کال په سويز کي يوه بله شعبه پرانيستل شوه او په څلورم کال تقريباً لس شعبې شولې، او په اسماعيليه کي هم د انجونو اسلامي تربيتي مرکز پرانيستل شو، تر څو د اخوات المسلمات[1] تشکيل وشي.

د دعوت د تأسيس پنځه کلونه وروسته په ١٩٣٣ کي د حسن البنأ تبادله قاهرې ته وشوه، د دې تبادلې سره دعوت يوې نوي مرحلې ته داخل شو، خو د مخکي په څير په پوره خاموشي او گمنامي سره په مساجدو کي د قيام و تقاريرو او مؤيدينو د حصول او د شعبو پر تأسيس په پوره احتياط سره کار کېدی، په قاهره کي د قيام نه يو کال وروسته په ١٩٣۴م کي حسن البنأ په خپله يوه مقاله کي يادونه وکړه چي د اخوان تحريک د مصر تر پنځوسو نه هم په زياتو ښارونو کي خپور شوی دی، او په هر ښار کي ئې گټي رسوونکي شعبې اوگټوري اداري تأسيس کړي دي، اخوان په اسماعيليه کي د خپل مسجد او تعليم و تربيې د ځای بنياد کېښوده، د هلکانو د تعليم لپاره ئې "مدرسة الحراء" جوړه کړه او د انجونو د تعليم لپاره ئې"مدرسة امهات المؤمنين" او په دې ډول سره ئې د سراخيت په ښار کي يو مسجد او روزنتون جوړ کړ.

يو د هلکانو مکتب او يوه صنعت گاه چي په هغه کي هغه ځوانان چي تعليم ئې بشپړ کړی نه وي، هم خپل تعليم سرته ورسوي او د تعليم سره سره صنعتي زده کړي هم وکړي، او د بحيرة په ښارونو کي ئې هم داسي رفاهي کارونه وکړل او هلته ئې د دارالحفاظ مدرسې تر څنگ د غاليو د اوبدلو او جوړولو يو مرکز تأسيس کړ، په دُقيله او نزله کي ئې د حفظ القرآن يوه مدرسه پرانيستله، د دفو(د مصر يو ښار) نه نيولې تر اسکندريې پوري د اخوان د ټولو شعبو په اړه چي د هيواد په گوټ گوټ کي خپرې شوي وې همدا ويلی شو چي د پورته يادو شويو ښارونو په څېر حالات ول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن البنأ مرحوم به دا معمول وو چي سهار وختي به مرکز ته راغی، ځيني هدايتي تحريرونه به ئې ترشا پرېښودل، چي په هغو کي به د روزمره فوري کارونو په اړه هدايات ول، د هغه نه وروسته به مکتب ته تلی، که به د سفر کوم پروګرام وو بيا به د مکتب نه سيده د اډې(سټېشن) په لور تلی، او که به سفر نه وو بيا به سيده دفتر ته راغی او ملاقاتونه به ئې پيل کړل، هدايات به ئې جاري کول، کوم کار چي به پاتي وو هغه به ئې پوره کاوه، او بيا به د شپې له خوا دريم ځل دفتر ته راتلی، په دې وخت کي به ئې هيئتونو او وفدونو سره ملاقاتونه کول او يا به ئې وخت په کمېټيو او مجالسو کي تېرېده، دا ټول مصروفيتونه ئې د کلنيو رخصتيو په وخت کي اطرافو ته د دعوتي سفرونو نه نه مانع کيدل.

کومه سيمه چي به اخوان ضروري بلله، هلته به ئې د ريل ګاډي پر سټيشن د عام مرشد انتظار کاوه، مرشد به د دوی سره د ښار تر مرکزه او بيا د مختلفو سيمه ايزو خلکو د ملاقاتونو لپاره روان شو، د هغه وروسته به د ضرورت مطابق د ماښام ډوډی تيارېدله، هملته به حسن البنأ خلکو ته خطاب کاوه، د دوی کار همدلته پای ته نه رسېدی، چي د تقرير وروسته به کورونو ته ځي، نه!! بلکي په مجتمع او غونډه کي چي به ده کوم کس د خاصي توجه په حالت کي وليده هغه به ئې هم د ځان سره ملګری کاوه، د ده دا معمول وو چي د خطاب او دعوت نه تر فراغت وروسته به د هغو کسانو سره چي د مجلس شوقي ول، کښېناسته او جدي بحثونه به ئې کول، په دغو مباحثو کي د ځوانانو دبيدارئ په اړه او د مصر و اسلام او شرق د اميدونو په اړه اظهارات تبادله کېدل، د هيواد د جنوبي برخي سفر به ئې په شلو ورځو کي ختم کړ، په داسي حال کي چي ښار په ښار او کلي په کلي به ګرځېده، کله کله خو به داسي وشول چي سهار به په "بني سوَيف" کي او غرمه به په "منها" کي او ماښام به په "واسطي" کي او شپه به ئې په "فيوم" کي تيروله، په دې توګه به دده خوب له يو ساعت نه هم کم وو چي څرنګه به ئې سر بالښت ته ورغی بيا به ويده وو، نورو ملګرو به ده ته نږدې بيا هم خپلو بحثونو ته دوام ورکاوه.

په دې وخت کي اخوان په سياست کي برخه واخيستله، مرشد په اسلامي راډيو او عامو اجتماعاتي او ټولنيزو ادارو کي ديني او اجتماعي تقارير پيل کړل، د پرلپسې تلونکو لومړيو وزيرانو په نومونو ئې خطونه ولېږل، د محمد محمود له عصره نيولي بيا د دوهمي نړيوالي جګړي تر پيلېدلو پوري دا سلسله جاري وه، د دغو خطونو مرکزي نقطه د اسلامي نظام پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنیادونو داخلي اصلاحات ول، خو اخوان دوزیرانو توجه خپل لوري ته راجلب نکړای شوه، د هغوی په سیاسي کارکردګي دیني رنګ خپور وو نو ځکه هم دولتي مشرانو دوی ته پاملرنه ونکړه.

په ۱۳۵۵ه مطابق ۱۹۳۶م کي استاد حسن البنأ پخواني مصري شاه فاروق، پخواني لومړي وزیر مصطفی النحاس، د عربي سلطنتونو د مشرانو او مختلفو اسلامي هیوادونو د حاکمانو، د متعددو دیني او سیاسي مشرانو په نوم یو خط د(نحو النور) په نوم ولیږه، چي په دې خط کي د اسلام، د هغه د نظام، د هغه د قانون، د هغه د کلتور و تهذیب په لور دوی دعوت شوي ول، او د غربي ژوند د طریقو، د حیات د مظاهرو او ټولنیزو نظامونو د پرېښودلو غوښتنه تري شوې وه، او د دواړو د ژوندانه نظامونو د خصوصیاتو د په ګوته کولو وروسته دا واضحه کړل شوې وه، چي د طرقی په لور د ګامزن یو قوم چي عسکري، اقتصادي او معاشرتي ضرورتونه ئې بللای شو، اسلام د دغو ټولو چارو په اړه کامل ضمانت ورکوي، ضرورت د دې دی چي تاسي تر هر څه مخکي ددې ناروغي نړۍ د ساتلو په موخه د قرآني طب نه مأخوذ دارو واخلی او پرمختګ وکړئ، ده په دې رساله کي د ژوند په ټولو اړخونو کي د پرمختګ لپاره پر پنځوسو مادو مشتمله طرحه وړاندي کړه، په دې رساله کي چي تر ټولو مهمه غوښتنه وه هغه دا وه چي د ګوندونو د جوړولو بندیزونه دي لغوه شي، او د امت د سیاسي قوتونو نه دي د یو صف او ډلي په جوړولو کي کار واخیستل شي.

په ۱۹۳۸م کي دعوت خپل عناصر مکمل کړي ول، اوس هغه په یو بشپړ چارچوب او غالب کي د ملت مخي ته راغلی وو، استاد حسن البنأ د اخوان د تعارف او پیژندګلوي په موخه لیکي:"دا یو هر اړخیز تحریک دی، چي د اصلاح ټول اړخونه پکي شته، دا یو سلفي دعوت دی، ځکه د اخوان د دعوت له مخي باید الهی کتاب او سنت د عمل محور وګرځول شي، دا سُني مذهب دی، ځکه د اخوان هڅه ده چي په هر اړخ کي پر پاکو او مطهرو سنتونو عمل وشي، دا یو صوفیانه حقیقت دی، ځکه دوی دا فکر کوي چي د خیر و اصلاح بنیاد، د نفس پاکي، د زړه صفایي، للهی مینه او پر خیر مرسته ده، دا یو سیاسي ګوند دی ځکه اخوان د حکومت د خارجي او داخلي اصلاح او د باعزته او خود دارانه تربیتي ژوند داعي دی، دا یو ورزشي جماعت دی دا ځکه هغه د خپلو ورزشي ګروپونو په واسطه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

جسماني ورزش خاص خيال ساتي، او په هغه کي دا تحريک د کوم ورزشي کلب(سالون) نه کم ندی، دا يو علمي او ثقافتي انجمن دی، د اخوان روزنيز مکاتب په حقيقت کي د تعليم و تهذيب مدرسې او د عقل و روح روزنيز مراکز دي، دا يوه اقتصادي اداره ده، ځکه اسلام پر مالي معاملاتو خاصه توجه ساتي، اخوان د خپل اسلامي طرز د محدودو شرکتونو نه د قومي، اقتصادي حالت په لا مضبوط کولو کي ستر خدمات سرته رسولي دي، دا يو ټولنيز تحريک دی، ځکه اخوان د اسلامي ټولني امراضو ته خاصه توجه ورکوي، پر علاج ئې غور و فکر کوي، او د امت د ټولنيزو امراضو د پاکولو هڅي کوي.

د پنځم کانفرانس کتنه، پانه: ۱۶-۱۵-۱۴

د ۱۹۳۹م او ۱۹۴۰م په منځنی عرصه کي د سياسي هڅو په نتيجه کي اخوان يوې نوي مرحلې ته داخل شو، په عملي سرګرميو کي ئې نوې روح جاري شوه او کاري دائرې ئې لا وسعت او پراختيا ومونده، د اخوان هڅي اوس دوه برابره شوې، د دوی په تحريک کي د ازهر او قاهرې د پوهنتونونو د ځوانانو ډلي شاملي شولې، مختلف خواري کښه ځوانان، او د مزدوري اوکاري طبقې خلک هم په پوره شمېر سره د اخوان په تحريک کي شامل شول، د شرکتونو مزوران، تاجران، د صنعت و حرفت کاريګران، انجينران، ډاکټران، مُدرسين، وکيلان غرض دا چي اوس د ټولني د هر قشر او طبقې نماينده ګان په اخوان کي شامل شوي ول، د دوی اقتصادي سرګرمۍ هم تُندي شوي وې، او په ورزشي او عسکري ميدانونو کي هم د دوی توجه زياته شوې وه، په ټول هيواد کي د دوی خپرې شوي ټولي شُعبې اوس په پوره توګه منظمي شوي وې، اخوان يو داسي طاقت کرځېدلی وو چي د هر اړخ نه بايد د لحاظ قابل وبلل شي، په دغي منځنی وقفه کي د مصر حکومت لاندي لومړي وزيرانو سمبال کړی وو، علی ماهر، حسن صبري، حسين سري، مصطفی النحاس، احمد ماهر، نقراشي، اسماعيل صدقي، نقراشي(يو ځل بيا)، د علی ماهر او حسن بصري د وزارتونو په موده کي دوی دواړو په خپلو خاصو رسائلو او تقاريرو کي برابر د نصيحت او مشورو کار تر سره کوی، لکه څرنګه چي د تيرو شويو وزارتونو سره د دوی سروکار وو، د علی ماهر وزارت د خپل واک په موده کي د دوی د دغه وړانديز مکمل تأييد وکړ چي د جګړي د اور نه ئې د مصر د لري ساتلو لپاره وړاندي کړی وو، په دې وخت کي دوی د ځان لپاره کومه غوښتنه نه وه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برطانوي سفارت خاني اوفوځي کماندر په فشار باندي د حسين بصري د وزارت په موده کي پر اخوان مصيبتونه پيل شول، بالاخره د دوی اوونيزي مجلې"تعارف" او "شجاع" او مياشتنی ګڼه "المنار" بندي شوې، د دوی د رسائلو، او کتابونو چاپول بند شول، چاپ خاني ئې وتړل شوې، حکومت نورو ورځپاڼو ته اخطار ورکړ چي په دې هکله به څه نه چاپوی، غونډي ئې منع شولې، پر دې ئې هم اکتفا ونکړه بلکي د تحريک مشران ئې لري لري ښارونو ته وليږل، استاد حسن البنأ ئې د قاهرې نه د "قنا" او د مرشد معاون ئې لري جنوبي ښار "دمياط" ته وليږه، خو وروسته بيا د پارلمان په ډير اصرار او ضد سره يو ځل بيا قاهرې ته راستانه کړل شوه، خو دا ځل تر دې هم سخت کار وشو، يو ځل بيا حسن البنأ او عمومي معاون(جنرل سيکرټري) ونيول شوه، اخوان د دوی په نيولو سخت خفه شو، دوی ته د دولت له لوري لويه ضربه ورکول شوې وه تر دې حده چي دوی له ژونده بېزاره شول، حکومت د دوی له ويري سمدستي دواړه مشران خوشي کړل.

په دې تاريک دور کي د مصري حکومتونو دا حالت وو چي د برطانوي استعمار په لاسونو کي د نانځکو په حيث لوبېدل، د دوی سره د قوم د عزت و آزادی هيڅ قدر نه وو، دا ځکه دوی په دې ډول سره کولای شول چي خپل انګريزي باداران خوشاله وساتي، دوی د هغوی د توجه د لا جلبولو په موخه حتی دېته هم تيار شول چي آزادي غوښتونکي تحريکونه وځپي، چي د دغو تحريکونو اساسي اهداف د دين او هيواد خدمت وو، مخلص کارکوونکي ئې له هيواده وشړي، اخبارونه او مجلې ئې د څه ويلو جرأت و نکړای شي، که څه هم د دغو ټولو ځورونو نتائج بالکل برعکس ثابت شول، يعني د خاموشه کېدلو او محوه کېدلو پر ځای د عوامو د توجه محور وګرځېدل، او د ايمان خاوندان د دې جماعت سره لا په سرعت کي يو ځای شول.

کله چي د نُحاس وزارت راغی، نو استاد حسن البنأ د اسماعيلیې د حلقې نه په پارلمان کي د انتخابېدلو په موخه په انتخاباتو کي برخه واخيستله، اسماعيليه د اخوان زانګو وه، ددوی هدف دا وو چي د اخوان په نمايندګي باندي دوی بايد په پارلمان کی اثر انداز شي، او پارلمان کړي، خو نُحاس(لومړي وزير) ددوی نه هيله او غوښتنه وکړه چي دوی نبايد خپل نوماند وړاندي کړي، حسن البنأ مرحوم هم د مصلحت په خاطر دده دا غوښتنه ومنله، اوس نو نحاس ددوی په اړه مصالحانه رويه غوره کړه، د غونډو اجازه ئې ورکړه، چاپخاني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنۍ ئې ورته پرانیستلې، خو دوهم ځل بیا برطانوي سفارتخانې پر مصري حکومت شدید فشار راوستی چي دا ځل نو اخوان د لا ډېرو مشکلاتو سره مخ شول، نحاس د دوی د مرکزي دفتر پرته نوري ټولي شعبې بندي کړې، په اجتماعاتو، مطبوعاتو، او نورو کارونو ئې یو ځل بیا پابندي ورته ولګوله، اخوان د حکومت دا جبر و ظلم په ډېر صبر و زغم سره برداشت کړ، چي په نتیجه کي ئې نحاس په خپلو سختیو کي کمي راوستله، د دواړو تر منځ دا صورتحال بدلېده را بدلېده، چي کله به حکومت آزادي ورکړه نو دوی به کارونه پیل کړل، او د پابندی په موده کي به ئې انتظار کاوه، خو تر څو چي دده وزارت وو دوی د خپل عادت له مخي د ژبي او تحریری نصیحتونو فرائض سرته رسول، د نحاس د وزارت وروسته د احمد ماهر وزارت راغی، ده بیا له شدته کار واخیستی، او د اخوان کومو کسانو چي په ۱۹۴۱م کي د خپل عمومي کانفرانس د غوښتنو مطابق د اسلامي طریقِ حیات د خدمت په موخه د پارلمان د انتخاباتو لپاره ودریدلي ول، نو دغه وزارت په خپلو هڅو سره دوی ناکام کړل.

اتفاقاً زه هم هغه وخت عمومي ژوند ته داخل شوی وم، چي ماته دا موقع رابرابره شوه چي د اسماعیلیې انتخاباتي معرکه له نږدې وګورم، هلته استاد حسن البنأ ولاړ وو، زما په یاد دي چي د اسماعیلیې خلکو د مصري انتخاباتو په تاریخ کي د لومړي ځل لپاره په خپلو شخصي مصارفو د تشهیر(Publicity) په موخه ۶۰خیمې رانیولې چي د انتخاباتو تر آخره پوري د ښار په مختلفو سیمو کي لګیدلي وې، د ښار د هر وګړي پر ژبه دا خبري جاري وې چي استاد به ډېر ژر په ممتازه نتیجه سره بریالی کیږي، د عامو خلکو او محصلینو ږغونه د استاد په حق کي ول، چي دوی د اسلامي بیداری رهنما او قائد باله خو مصري حکومت او برطانوي فوځي قیادت[1] دده د ناکامه کولو لپاره له هري ممکني وسیلې نه ګټه پورته کوله.

ددې هدف نه اولاً د مصري حکومت موخه د انګریزانو خوشاله کول وو، او دوهم د خپل حکومت د شریک ګوند یعني آزاد دستور ګوند نوماند بریالی کول.

....

[1] اسماعیلیه د سویز کانال پر غاړه د اشغالګرو برطانوي فوځیانو ښېس(چاونی) وو، دوی د اسماعیلیې پر سیاست ډېر اثر انداز ول.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برطانوي مرکزي دفتر مزاحمت د انګريزي سفارتخانې د هداياتو پر بناء وو، دوی د اخوان پر سرګرميو نظر ساتلی وو، او خبر وو چې د اشغالګرو د مقاصدو د بريا لپاره دوی ستر خطر دي، نو ځکه هم انګريزي فوځي ګوندونو په ښکاره ډول سره د اخوان د مخالفينو لپاره کار کاوه، چې دوی به د رأيي ورکوونکي د رأيو تر مراکزو پورې رسول او په زرګونو مزدوران ئې د لرو پرتو سيمو نه د رأيو ورکولو لپاره راوستل، چې دغو کسانو به د دغو انتخاباتي حلقاتو سره هيڅ تړاو نه درلود، خو د فشار، ويرې خپرولو، وعدو، اخطارونو او درغليو باوجود حسن البنأ پر خپل مخالف بريالی شو، مخالفينو په انتخاباتو کې د درغليو او معمولي فرق بهانه وکړه، چې هدف ئې يو ځل بيا انتخابات او د حسن البنأ راپرځول وو، په دې دوهم پړاو انتخاباتو کې د (سيناء) انګريزي فوځي والي(هَمر سلی پاشا) د حسن البنأ نماينده ګان د (عريش) او سيناء د انتخاباتي کمېټيو نه وشړل، نتيجه دا شوه چې په ځينو کمېټيو کې د مخالف نوماند د رأيو شمېر د دواړو نوماندانو د مجموعي شميرې نه هم څو برابره زيات شو، په دې ډول سره استاد حسن البنأ او نورو ټولو اخواني نوماندانو په دې دوهم پړاو کې ماتې وخوړه، اخوان دا ټولې هڅې د دې لپاره کړې وې چې پارلمان ته ننوځي، او د حکومت له لارې د ټولنې د اصلاح لپاره مؤثر کار وکړای شي.

بيا چې کله احمد ماهر د جرمني او ايټاليا په خلاف د جګړې اعلان وکړ نو اخوان مخالفت ورسره وکړ، او د خپلو تحاريرو په واسطه ئې دی د دې کار نه منع کاوه، په دغه وخت کې د عيسوی په نوم يوه شخص په همدې سبب ماهر ووژی، اوس نو د نقراشي حکومت راغی، ده د خپل حکومت پيل د اخواني مشر او د هغه د معاون په نيولو وکړ، پر دوی ئې د دغه قتل تهمت پورې کړ، چې دوی په پورته ياد شوي قتل کې شريک دي، د دې نيونو اصل دليل غالباً دا وو چې عيسوي پوليسو ته اعتراف کړی وو چې هغه د جګړې د اعلان په اړه د مشرانو رأيه غواړې، او د مشرانو په نوملړ کې ئې د حسن البنأ نوم هم ياد کړی وو، خو د تحقيقاتو وروسته حسن البنأ پوليسو خوشې کړ، د بندي خانې نه د راوتلو سره سم "مرشد" د احمد ماهر د مرګ د تعزيت په موخه د "نقراشي" سره وليدل، او د ده نه ئې غوښتنه وکړه چې دوی ته د کار آزادي ورکړې، خو نقراشي د ده خبرو ته پاملرنه ونکړه، بلکې د دوی پر کارونو، جلسانو او پر نظربند ساتلو ئې لا سختي وکړه، کله کله به ئې د ډير فشار له امله د وړوکو جلساتو د جوړولو اجازه ورکوله، خو ژر به ئې بيا شديد سياست پيل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۵م کې چې کله جګړه ختمه شوه، اوس نو د دې تحریک د سختیو وخت پیل شو، دا ځکه دوی د ملي تحریک قیادت کړی وو او د هیواد د کاملو حقوقو د حاصلولو په موخه ئې وطني شعور پیدا کړی وو، انګریزانو د جګړې په وخت کې وعده کړې وه چې د جګړې تر ختمېدلو وروسته چې کله د سولې اعلان وشي، مصریانو ته به د دوی حقوق ورکړل شي، په ۸دسمبر۱۹۴۵م کې د اخوان د عمومي شورى غونډه وشوه، چې د جماعت په بنیادي نظام کې ئې ځیني تغییرات راوستل، چې د دې کار سره د تحریک د لا وسیعو او پراخو مقاصدو او وسائلو وضاحت وشو، دوی مختلف شرکتونه پرانیستل، چې د هغو نه ئې ډېرى مالي ګټې تر لاسه کړلې، او په خواري کښو طبقاتو کې ئې لا نوم لوړ شو.

یوه ورځپانه ئې هم تأسیس کړه چې لومړى ګڼه ئې په ۵ مئی ۱۹۴۶م(۳ جمادي الثاني ۱۳۶۵ه) کې چاپ او توزیع شوه، پدې ډول سره د دوی آواز په مصر او نورو عربي هیوادونو کې په عام ډول سره واورېدل شو، فوځي تربیتي ډلګۍ ئې تشکیل کړې، او د فوځي روزني لپاره ئې مخصوص تمریناتي کمپونه تأسیس کړل، په مصر او نورو عربي هیوادونو کې ئې پاشل شوی قوم سره منظم کړ، د غړو او اعضاوو پر ذمه ئې مختلف کارونه ووېشل، د "شعبې" د امیر په واسطه ئې د "عام" مرشد سره د بیعت په تازه کولو سره خپلې وعدې لا پخې کړلې، په اسلامي اصولو ئې برابر قسم وکړ چې په هر ښه او بد حالت کې به د مرشد اطاعت کوي، د شعبې "اعلی ناظم" عام مرشد ته پوره ډاډ او اطمینان ورکړ، او د ژوند تر آخري سلګۍ پورې ئې د "عام مرشد" منصب ورته غوره کړ، یعني نه هغه پرېښودلای شي او نه ئې هم د "تأسیسي کمیټې" د فیصلې پرته جلا کولای شي.

یوازې په مصر کې د دغه غړو تعداد پنځه لکه ته ورسېده، د منسوبو غړو، همدردانو او رضاکارانو تعداد له دې نه څو چنده زیات وو، یوازې په مصر کې د دوی د شعبو شمېر تر دوه زره زیات وو، او په سوډان کې پنځوس شعبې، هغه ښاخونه جلا ول چې په نورو عربي او اسلامي هیوادونو کې موجود ول، په دې توګه هغه مؤیدین هم جلا ول چې په ټولو اسلامي هیوادونو اروپا او امریکا کې خپاره شوي ول، د تحریک دا د حیرته ډک خپرېدل، مقبولیت او دقیق عصري تنظیمات هغه څه ول چې چې د دوهمې نړیوالې جګړې وروسته د راتلونکو مصري حکومتونو له لورې د هغه سره د مقابلې او پر هغه د سخت درېځې کولو اسباب شول، استاد البنأ د دوهم ځل لپاره د نقراشي(لومړي وزیر) سره ملاقات وکړ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ئې هيله وکړه چي د قومي حقوقو د حصول او نيل درې(مصر او سوډان) د آزادی او اتحاد لپاره مؤثر اقدامات وکړي، کنه بيا دي ملت ته دا هدف وروسپاري او خپله دي د دې هدف لپاره د ملت په مخکي روان شي، نقراشي برطانوي حکومت ته يو يادداشت ولېږه چي تحريري ځواب ئې ورته راوليږل شو، د اخوان المسلمين دغه کاغذي لوبه خوښه نشوه، دوی د محصلينو په ملاتړ يوه لويه مظاهره وکړه چي په هغه کي د "عباسي پُل" په حادثه کي د پوليسو او مظاهره کوونکو ترمنځ جګړه رامنځ ته شوه، بيا وزارت مستعفی شو، د سولي د اعلان وروسته د اخوان ټوله هڅه دا وه چي څرنګه د ملت شعور لا بيدار کړي، نو ځکه دوی عمومي جلسات، تقريرونه، کتابچې، د کلي او ښارونو سفرونه او نور ټول ممکن وسائل په کار واچول، او د حکومت د مخالفي ډلي(اپوزيسيون) حيثيت ئې خپل کړ، دوی اصلاً د برطانوي استعمار او اشغال په خلاف د طاقت د استعمالولو داعيان ول، دا وخت د دوی ټولي هڅي او کوښښونه پر همدغه اړخ منحصر ول، او دا هم يوازي د دې هدف لپاره چي هيواد په بشپړه توګه آزادي تر لاسه کړي، بيا د اسماعيل صدقي حکومت راغی، د دوی مظاهرات لا زيات شول، استاد حسن البنأ ټول سياسي تحريکونه او ګوندونه د قومي کونسل د تشکيل لپاره وهڅول، تر څو ټول قومي قوتونه يو ځای کړل شي، او ملت په يو متحد صف کي سره راغونډ کړای شي، سياسي ګوندونو د ده پر غږ لبيک ونه وايه، اوس نو ده همدا غوره وبلله چي د برطانيې سره د خبرو او مذاکراتو دغه بې نتيجې سلسله ودرول شي، او د علانيه جهاد نه کار واخيستل شي، د اخوان سياسي سرګرمي پر همدې طرز جاري وساتل شوه، پر حکومت ئې شديدي نيوکي وکړې، د دوی له لوري پر حکومت دا اتهام ولګېده چي حکومت د هيواد د مسلمو حقوقو نه د سترګو په پټولو سره د انګريزانو سره د مصالحې او معاملې لار نيولې ده، داسي شرکتونه جوړوي چي په اصل کي د اغيارو دي خو ظاهراً مصري مُهر ورباندي لګول شوی وي، د خواري کښو او بې کسبه خلکو د مسائلو نه عاجز دي، د مذاکراتو او خبرو په ختمولو او د جهاد په اعلانولو کي متردّد او متزلزل دی، د دوی د اخبارونو نيوکي پر مذاکراتو، پر صدقي حکومت او انګريزانو باندي ډيري تُندي شوې، اسماعيل صدقي پر دوی بريد پيل کړ، ډيری اخوانيان ئې ونيول، د دوی اخبار ئې وتړل، د جماعت د عام مرشد معاون ئې ونيوی، اخوانيانو هم د دغو بريدونو دوه په دوه ځواب ورکړ، د قاهرې او اسکندريې په ښارونو کي بمونه وچاودېدل، حکومت ته

....

[1] د نيل رود د قاهرې په منځ کي بهيږي، چي پر دې لوی رود ستر ستر پُلان د يو اړخ نه بل اړخ ته د اوښتلو په موخه ايښودل شوي دي، چي د هغو نه د يوه پُل نوم"کوبري عباس" دی.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهانه په لاس ورغله، په همدې تور ئې د دوی کورونه محاصره کړل، یعني په محکمو او وزارتونو کي چي څومره ښه ښه ایمانداره اخواني ذمه دار کارکوونکي موجود ول، د هیواد لرو پرتو سیمو ته واستول شول[1].

په همدې دوران کي صدقي استعفا ورکړه، او په ۱۰ دسمبر۱۹۴۶م کي د نقراشي حکومت جوړ شو، په همهغه ورځ شهید حسن البنأ مرحوم یو مضمون نشر کړ چي په یاد مضمون کي د حکومت نه غوښتنه شوې وه چي لار لنډه کړي، د قوم آرمانونه مراعات کړي او د مذاکراتو لړی ودروي د جهاد لار غوره کړي، د دې وروسته ئې مسلسل په اخبارونو کي مضامین خپرول، د مضامینو عام موضوعات به ئې دا ول چي حکومت هڅه کوي چي اخوان استحصال کړي، د اخوان مکاتب تړي، د دوی پر کړنلاره انتقاد لري، چي د نقراشي او اخوان تر منځ د جګړي بنیادي نقطه همدا وه، د فلسطین مسئلې دا اختلاف لا اوج ته ورسوی چون اخوان په یاد مشکل کي د فلسطینیانو تر څنګ برخه اخیستې وه، یو طرف ته د دوی طاقت څرګند شو او بل لور ته د دوی اثر او نفوذ او په مصري او عربي هیوادونو کي د دوی د عزت او قدرداني سبب شو، د فلسطین په جګړه کي اخوان د عرب لیګ په لاربښوونه برخه واخېستله، دې عسکري اشتراک دوی ته د جګړه ییزو مشقونو او تمریناتو فرصت په لاس ورکړ، او ورسره د هغه نه د دوی د عسکري استعداد او وسعت پته ولګېده، د نقراشي حکومت د دوی له دې قدرت نه په ویره کي شو، ده په هیواد کي دننه د ئې ځینو پیښو شویو حوادثو نه ګټه پورته کړه او دا تور ئې پر اخوان پوري کړ چي اخوان په یادو حوادثو کي شریک وو، او غواړي یو انقلاب را اوچت کړي، او په دې بهانه ئې په ۸ دسمبر ۱۹۴۸م کي یو فوځي امر صادر کړ، چي د هغه به مخي ئې د اخوان تنظیم او د هغه ټول ښاخونه چي هر ځای ول غیر قانوني اعلان کړل، د هغوی د عملي سرګرمیو ټول مراکز ئې وتړل، او د تحریک ټول کاغذان، عهد نامې، رسالې، مطبوعات، پیسې، املاک خلاصه پر هر څه ئې قبضه ولګوله، د دې امر وروسته ئې نور فوځي احکامات هم صادر کړل چي له مخي ئې د هغوی د تجارتي شرکتونو حسابونه منجمد او کنګل کړل، د تحریک ټوله سرمایه ئې په لاس کي واخیستله، چي نور به دا هر څه د "عامه أمورو وزیر" د خپلو

[1] اخوان المسلمین - عظیم ترین اسلامي تحریک پاڼه: ۳۳۰ ډاکټر اسحاق موسی حسیني، د کتاب اصلي ښه په انګریزي ژبه ده او عربي ته هم ژباړل شوی دی.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسنادو مطابق په عامه کارونو کې مصرفوي، حسن البنأ وغوښتل چي دوی ته یوه موقع ورکول شي تر څو دوی د حالاتو د څه نا څه برابرولو هڅه وکړي، خو د نقراشي او د هغه د حکومت له لوري هیڅ توجه ورته ونشوه، تر داسي حده چي د نقراشي قتل د دغو هڅو دروازه د تل لپاره وتړله، چي په ۲۸ دسمبر۱۹۴۸م کي ترسره شو، د ده د قتل اتهام پر اخوان ولګېدی، په دې توګه د دوی او حکومت تر منځ کشمکش لا زیات شو.

حسن البنأ د دغو ټولو مصائبو او ابتلاوو په اړه وړاندوینه کړې وه، ده به کله کله داسي بیانوله لکه دا هر څه چي د ده په مخکي ترسره کیږي، ورسره ئې د دې وضاحت هم کوی چي د دعوت او اصلاح د علمبردارانو لپاره دا یو حتمي او ضروري پړاو دی، دوی مخکي هم ورباندي تېر شوي دي او تل به ورباندي تیریږي، په دې هکله به ده د مجاهدینو او انبیاوو علیهم السلام قصې بیانولې او پر دې خبره ئې څه داسي یقین وو چي ګواکي دا د ده محکمه عقیده وه چي ده په خپله یوه رساله کي د اخوان لپاره ثبت کړي وه، دی فرمایي:"زه غواړم تاسي ته ووایم چي ستاسی دعوت تر اوسه لا هم ډیر خلک نه پیژني، په کومه ورځ چي ئې وپېژني او د هغه د اغراضو او مقاصدو نه خبر شي، تاسي به د دوی له لوري د سخت عداوت او خصومت سره مخامخ شئ، تاسي ته به ډیر مشکلات او کړاوونه په مخه درشي، دا به نو همهغه وخت وي چي تاسي د اهلِ دعوت پر لار روان شئ، تر اوسه خو لا تاسي مشهور شوي نه یاست، فقط د دعوت لپاره لار او میدان هواروئ، او هغه چي د کومو هڅو، کوښښونو او قربانیو غوښتونکي دي د هغه تیاري کوئ، د اسلام د حقیقت نه د قوم بې خبرتیا به ستاسي لپاره د لاري خنډ شي، ډیری دولتي او درباري علماء به ستاسي پر اسلامي فهم باندي د تعجب اظهار کوي، د دین د دعوت په لار کي به هغه خلک ستاسي پر طریقۀ کار باندي د عُتاب(پښېماني) نظرونه خښ کړي، زُعماء، قائدین او د جاه و جلال خاوندان به ستاسي سره کینه کوي، ټول دولتونه به په یو قِسم ستاسي مخالفت کوي، او هر حکومت به ستاسي د فعالیتونو درول او بندول غواړي، دوی به ستاسي په لارو کي ازغي کري، بهرني غله(انګریزان) به په هره طریقه ستاسي مقابله کوي، ستاسي د دعوت د مشال د خاموشه کولو هڅي به کوي، او د دې هدف لپاره به هغه کمزوري حکومتونه، او پست اخلاقو مشرانو نه مرسته وغواړي، هغه لاسونه به ستاسي د ګرېوانونو په لور وغزوي چي د دوی په لور د فقر او ستاسي په لور د جور و ظلم لپاره پورته کیږي، دوی ټول به په ګډه ستاسي د دعوت په خلاف د شکوکو او شبهاتو فضاء جوړوي، تهمتونه به لګوي، هڅه به کوي چي هر عیب او خرابي تاسي ته منسوب کړي، خپل د قوت او بالادستي او د حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نفوذ په ذريعه به ستاسي دعوت د خلکو په وړاندي په ډير بد صورت کي وړاندي کوي، دا به همهغه عصر وي چي تاسي به د امتحان او آزمائش پړاو ته ننوځئ، ستاسي نيوني او بندي کول به پيل شي، بندي کيږئ به، تبادله کيږئ به، په لرو پرتو سيمو کي به غورځول کيږئ، ستاسي وسائل، ثروت او راحت به درنه واخيستل شي، ستاسي کورونه به پلټل کيږي، ممکن د دغو ابتلاوو او زحمتونو موده اوږده شي."

أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوٓا أَن يَقُولُوٓا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

ژباړه: ايا خلکو دا ګنلي ده چي يوازي به په همدومره ويلو پريښودل شي چي: "موږ ايمان راوړ." - او هغوی به ونه ازمويل شي؟ (سُوْرَةُ العَنكبوت : 2)

خو الله ج د دغو ټولو وروسته وعده کړي ده چي هغه به د مجاهدينو مرسته کوي، او د خير خوښوونکي کار ترسره کوونکو ته به اجر ورکوي."

داسي ښکاري چي پر حسن البنأ دا يو الهام وو، او د غيب په سترګو ئې دا هر څه ليدل، دا ځکه د تحريک د غير قانوني کېدلو وروسته هغه هر څه پېښ شول چي د دوهمي نړيوالي جګړي څو کلونه وړاندي ده په خطاب کي اخوان ته د دغي رسالې په ذريعه اورولي وو.

دغه حقايق حسن البنأ مرحوم د ابتلاوو او اذيتونو نه مخکي يادول، تر څو اخوان د هغو د زغملو او برداشت لپاره چمتو و اوسي، او ناڅاپه د دغو ويروونکو حقايقو او ستونزو نه وارخطا نشي، چا چي د هسپانيوي(احتسابي محکمو) ياد په ذهن کي تازه کړ. د حسن البنأ ټولي وړاندويني حتی هغه څه چي ده خپله د دين داري طبقې د درباري علماوو په اړه کړي وې صحيح ثابتي شوې، واقعاتو څرګنده کړه چي د دغي طبقې د علماوو نه ځينو ئې په رضا کارانه طريقه باندي تقارير نشر کړل، او د حکومت د اخوان وژني د پاليسی نه ئې پوره حمايت وکړ، دوی پدې اړه قرآني آيتونه وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسْعَوْنَ فِى الْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓا أَوْ يُصَلَّبُوٓا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَٰفٍ أَوْ يُنفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ۚ (سُوْرَةُ المَائدة : 33)

ژباړه: کوم خلك چي له الله او د هغه له پېغمبر سره جنګېږي او په ځمکه کښې د دې لپاره منډې تړدې کوي چي فساد را ولاړ کړي، نو د هغو سزا دا ده چي ووژل شي، یا په دار وځړول شي، یا ئې لاسونه او پښې ردو بدلې غوڅې کړای شي، یا له وطنه وشړل شي.

د طُور په محبس کې او نورو ټولو زندانو کې پر دیوالونو د هغوی د منتظمینو له لوري یاد مبارک آیت د کاغذ پر مخي لیکل شوی او ځوړند شوی وو تر څو اخوانیان ئې ولولي، اوس نو ددې عمل نه هر کس اندازه لګولی شي چي اخوان چي شعار ئې(اَللّٰهُ غَايَتُناَ وِالرَّسُوْلُ زَعِيْمُنَا) "الله جل جلاله زموږ مقصد او د هغه رسول صلی الله علیه و سلم مو قائد دی" حکومتونو به څرنګه داسي خلکو ته د دې آیت په واسطه اخطار ورکولای، دا واضحه شوه چي حکومت غوښتل د دغو تهمتونو په پوري کولو سره اخوان د الله جل جلاله او د هغه د رسول صلی الله علیه و سلم دښمنان وښيي، تر څو دوی په نفساني کشمکش کي راګیر کړي.

د ابراهیم عبدالهادي په وزارت کي هر څه وشول چي د نقراشي وروسته د اقتدار پر کرسی کښېنستی وو، د دې کس هڅه دا وه چي د خپل پخواني هم منصب(یعني د نقراشي) د قتل انتقام د مکمل تحریک او غړو نه ئې په شخصي بڼه واخلي، د دې ظالمانه اهدافو د ترسره کولو په موخه ده پر اخوان دا ښکرورر درواغ وتړل چي ګواکي دوی د پاچا(پخواني پاچا) سره مخالف دي او د هغه په ضد د کودتا او انقلاب پلان او اراده لري، د یاد حکومت په وخت کي چي تر ټولو زیاته کومه زړه بوږوونکې پېښه رامنځ ته شوه هغه د حسن البنأ قتلول وو، د قتل نه مخکي هغي تولي سلاوي چي د اخوان سره وې او قانوني مجوزات(لائسنسونه) ئې درلودل د هغوی نه واخیستل شوې، حسن البنأ ئې د خارجي سفرونو نه منع کړی وو، د حکومت د اجازې پرته ئې داخلي سفرونه هم نشو کولای، کوم وخت چي ئې د سفر اراده وکړه او حکومت ته ئې احوال ولېږه چي دی د "بَنها" سیمي ته د یوه ملګري کلي ته د سفر اراده لري نو هغه قاصد د دولت له لوري ونیول شو، دا واقعه د ده تر ترور څو ورځي مخکي پېښه شوې وه، د ترور ټول تفصیل به لاندي درته ذکر کړو چي د یوې ورځپاڼي نه مأخوذ شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جميعة الشبان المسلمين(ينګ مِن مُسلم ايسوسي ايشن) د کارکوونکي حلقې يو تن غړي(ناغي) د ځوانانو د شعبې مشر(محمد ليثي) ته وويل چي ولاړ شه او استاد حسن البنأ ته دا پيغام ورسوه چي د ١٢ فروري١٩۴٩م د سه شنبې په ماښام زما سره همدلته د جمعيت په دفتر کي وګوري، تر څو ده ته د جماعة الاخوان المسلمين د حل غوښتونکو مسائلو په باب د ځينو مهمو او خوشاله کوونکو احکاماتو اطلاع ورکړم، چي د دې لپاره "ناغي" ته دده د ګران لومړي وزير"ابراهيم عبدالهادي" له لوري دا ذمه داري ورسپارل شوې وه، بالاخره د ورځي پر دوو بجو محمد ليثي د حسن البنأ مرحوم کورته ورغی او د ناغي د ښرګندونو نه ئې خبر کړ، استاد حسن البنأ محمد ليثي ته وويل:"د دې خلکو نيتونه ښه نه ښکاري، او نه هم دوی کوم تفاهم ته چمتو دي، زه اوس خبر شوم چي دوی هغه بوډا سړی نيولی دی چي د هغه په لاس ما حکومت ته دا اطلاع ورکړې وه چي د يوې يا دوو ورځو لپاره د هغه کورته د سفر لپاره ځم، خو په هر صورت زه د استاد ناغي ليدو ته ورځم."

پر ټاکل شوي وخت حسن البنأ د ده سره ملاقات ته ورغی، ملاقات بې نتيجې پای ته ورسېدی، ځکه د دولت غوښتنه دا وه چي اخوان دي ټولي سلاوي او راډيو ټرانسميټر(استېشن) دوی ته وروسپاري، اوه بجي او پنځه څلوېښت ٠٧ : ۴۵ دقيقي وې چي استاد البنأ له مجلسه راولاړ شو او ټيکسي ئې راوغوښتله، د ده سره د ده زوم وکيل عبدالکريم منصور هم موجود وو، ليثي دوی تر ټيکسي پوري را ورسول، د ګوند يو کارکوونکی راغی او ليثي ته ئې وويل:"د ټليفون پر کربښه يو څوک انتظار درته کوي". ده حسن البنأ او د هغه زوم په موټر کي سپاره کړل او د ټليفون په لور لا رسيدلی وو چي د ډزو ږغ ئې واورېده، ټليفون ئې همداسي پرېښودی او د دباندي په لور ئې منډه کړه ترڅو وګوري چي څه پېښه ده!! ګوري چي د ګوند د اپارتمان لاندي يو جګ خو ډنګر شخص په جلباب(تر ځنګنونو پوري اوږد قميص چي د مصر ملي جامه ده. مترجم) کي ځان پيچلی او سپينه ټوپۍ ئې پرسر ده او په لاس کي ئې توفتنګچه ده، د ده په ليدو سره ليثي د "وئې نيسئ ... وئې نيسئ ..." چيغي پورته کړې، ځوان پر ده هم ډز وکړ خو خطا شو، بيا ئې پر څرک باندي په ليثي پسې دوې نوري ډزي وکړې، خو د ده مرمۍ خلاصي شوې او د مخامخ درې ګزي په لور ئې منډه کړه، هلته يو بل کس ورسره يو ځای شو او دواړه په يو شخصي موټر کي سپاره شول او د شارع الملکه(Queen Road) په خوا روان شول، په دې وخت کي استاد البنأ د ټکسي نه راکښته شو او د ګوند د دفتر په لور ور وختی او پر ژبه ئې د "مړ ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ ... مړ ئې کړ ..." الفاظ ول. محمد ليثي هم دفتر ته راستون شو، ګوري چې ټليفون لا هم ندی قطع شوی، د هغه سره تر خبرو کولو وروسته پوه شو چې دا کپتان(Captain) محمد جزار د استخباراتوC.I.D افسر وو، چې لا هم ځواب ته منتظر وو، محمد ليثي د ټليفون پر کرښه په لوړ ږغ ورته وويل: "په استاد البنأ زما د دفتر مخې ته ډزې وشوې". جزار وپوښتل: "مړ شو او که لا ژوندی دی."

پدې وخت کې استاد البنأ نږدې شفاخانې(دارالاسعاف) ته ورغی، محمد ليثي هم شفاخانې ته ورپسې ورغې، دلته نو ده استاد د کلمې د لوستلو(شهادت) په حالت کې وليده، استاد ته ئې نږدې يو غنم رنګه ځوان وليده چې جلباب(اوږد قميص) پر تن او ترکي ټوپۍ ئې پر سر وه او په کوم موټر کې چې هغه مجرم تښتېدلی وو هغه ته نږدې ولاړ وو، ده د موټر د پليټ شمېره ياد داشت کړې وه چې(۹۹۷۹) وه، د ترافيکو په رياست کې تر تحقيقاتو وروسته جوته شوه چې ياد موټر د ډګرمن(Lieutenant colonel) محمود عبدالمجيد وو، چې اوس د استخباراتي پوليسو مشر وو، کپتان جزار د پيسو، شرابو، ښځو او بالاخره د اخطار په ذريعه هځول شوی وو چې د موټر شمېره بدله کړي، لکه څرنګه چې ده يوې ورځپاڼي ته وويل:"پوه شئ!! د حسن البنأ قاتل آزاد دی، او همداسي به پاتي شي، کوم کس چې د هغه په لار کي راځي وژل کيږي به، يا به تاوان ور رسيږي، په تا پسې تلونکي ستا بچي دي چې يتيم کول ئې پر تا حرام دي.(اهرام ورځپاڼه مؤرخه: ۱۹۴۸/۱۱/۸م)

په دې ډول ټول قاتلين آزاد وګرځېدل، تر داسي بريده چې په ۲۳جولای۱۹۵۲م کي فوځي کودتا وشوه، اوس نو دوی ټول ونيول شول، په دوی(قاتلينو) کي ډګرمن محمود عبدالمجيد، ډګرمن احمد کامل، ډګروال(Colonel) حسين کامل، عسکر(Private) عبده ارمانيوس، د پاچا خاص خادم محمد حسن، کپتان محمد جزار، عسکر محمد محفوظ(په کوم موټر کي چي قاتلان تښتېدلي ول د هغه موټر موټروان)، احمد حسين جاد، محمد سعيد، مصطفی محمد ابوالليل غريب او ليس نائک حسين محمد بن رضوان وو.

تر شهادت مخکي استاد حسن البنأ د داخله چارو وزير د معاون عبدالرحمن عمار د يو ياد داشت(چي په دغه يادداشت کي د اخوان د غير قانوني کولو غوښتنه شوې وه) په ځواب کي د اخوان د غير قانوني اعلانولو اسباب په ګوته کړي ول، دا د استاد حسن البنأ آخرنی ليکنه وه چي په هغه کي ئې په لاندي ليکو کي د هغه اسباب مختصراً داسی ليکلي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د اخوان دښمنۍ تر ټولو ستر سبب بهرنۍ فشار دی، د داخله چارو د وزیر معاون ما(عام مرشد) ته خپله پردې خبري اقرار کړی وو، چې د برطانيې، امریکا او فرانسې له لوري د ۶دسمبر۱۹۴۸م د اجتماع وروسته يو يادداشت نقراشي پاشا(لومړي وزير) ته وړاندي شو چې په هغه کي ئې د ده نه فوراً د اخوان د فعاليت د بندلو غوښتنه کړې وه، د استعماري دولتونو له لوري داسي غوښتني يو طبعي امر وو، چې د "وادي نيل" عربي هيوادونو او اسلامي هيوادونو په ارتباط د خپلو اغراضو او مطامعو په لار کي اخوان د لاري خنډ بولي، دا کومه لومړی غوښتنه نه وه بلکي د دې غوښتني حيثيت د يوې دولتي غوښتني په څېر وو، چې د هر برطانوي سفير له خوا ئې هر وخت د خپلو نمائنده دولتونو نه کوي، او کوم حکومت چې دوی ته عملي ځواب حتی په سخت ترينو وختونو کي هم نه وو ورکړی، برطانوي سفارتخانې د نحاس پاشا نه چې په ۱۹۴۲م کي کله جګړه پيل شوې وه او جرمنيان د مصر دروازو ته رارسېدلي ول، غوښتنه کړې وه چې اخوان بايد غير قانوني او ممنوع الفعاليت اعلان شي، خو ده دې غوښتنو ته لبيک نه وو ويلی البته دومره ئې وکړه چې د يو معلوم وخت لپاره ئې د اخوان منځني ښاخونه بند کړل، خو مرکز خپل فعاليت همهغسي جاري ساته.

نقراشي پاشا هم داسي کولای شول چې د اشغالګرانو داسي غوښتنو ته منفي ځواب ووايي، او په مقابل کي ئې د اخوان سره کومه کټوره معاهده وکړي چې د دواړو جهتونو لپاره د اطمينان وړ وي، اخوان د "مرشد" د حجاز له سفره تر راستنېدلو وروسته مذاکراتو ته چمتو وو، خو نقراشي ته دا توفيق ورپه برخه نشو، او پورته جارحانه او ظالمانه ګام ئې اوچت کړ چې د دې نه جوته شوه چې مصر تر اوسه لا هم د خپلو هيوادوالو پر ځای د پرديو اهداف تأمينوي، او پر دې ځمکه تر اوسه لا هم د اغيارو نفوذ او اقتدار دوام لري."

د دې وروسته مرشد د حالاتو او اسبابو تفصيل په دې ډول سره بيانوي: "دا هر څه د بين المللي يهودي تحريک، نړيوال کمونيزم، ديکتاتوري نظامونو او د الحاد و بې دينی د علمبردارانو کار دی، چې دوی اخوانيان او د هغوی اسلامپال تحريک د خپلو ناپاکو اغراضو په لار کي ستر خنډ ګوري."

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیخ حسن البنأ د یوه خبریال د پوښتني په ځواب کي چي د اخوان د غیر قانوني اعلانولو اسباب څه دي؟ فرمایلي وو: دا هم ویل کیږي چي د سیاسي ګوندونو د ترلو عوامل هم د دې اسباب دي، چي د پارلمان د انتخاب د غوراوي په سبب ښکاره کېدله، ځکه دا مشهوره خبره وه چي "سعدي ګوند" په پارلمان کي اکثریت غواړي تر څو په راتلونکي کي د دوی حکومت جوړ شي او دا هم مشهوره خبره وه چی اخوان یو ملي طاقت ګرځېدلی چي د یاد صورتحال سره به په میړانه مقابله کوي، او په نورو اثراتو به ملت متأثر نکړي، نو ځکه د ګوندي سیاسي پېش بندی غوښتنه ده چي د دغسي اقدام په پایله کي دوی بدنام کړي، او د دوی حیثیت او مقام سپک وښيي، او دا هم ضروري وه چي نور مؤثرين هم په دې صورتحال سره اثر انداز شي او د انتخاباتو تاریخ یعني اکتوبر۱۹۴۹م نه مخکي دغه سازش او لوبه ولوبول شي."

وخت دغه خیال او فکر پوره پوره تأیید کړ لکه څرنګه چي په ۲۴ فروري ۱۹۴۹م کي د "مرشد" د شهادت نه څو ورځي وروسته دوی د "رهوډس" پر تړون باندي د امضاء کولو اعلان وکړ، او د فلسطین نه ئې مصري فوځونه بیرته راوغوښتل.

د عبدالهادي وزارت تقریباً تر اوو۷ میاشتو پوري پاتي شو، په دغه وخت کي پر اخوان مظالم خپل آخري حد ته رسېدلي ول، تر داسي حده چي ځینو مبصرینو به دا ګمان کاوه چي بیا به د اخوان نوم هم پاتي نشي، خو حقیقت دا دی دغو امتحانونو او سترو ستونزو د دوی لپاره د اُور کار وکړ، دې اور دوی ښه پاخه کړل، کمزوري خلک او هغه کسان چي نباید حساب ورباندي شوی وای د ګوند نه ووتل، او ډیر زیات شمېر د هغو چي دغو مشکلاتو غښتلي کړي ول او عقېدې ئې لا مضبوطي شوي وې پر دعوت همداسي ثابت پاتي شول، ویل کیږي چي اخوان په دغه منځنی موده کي په پټه نوی"مرشد" انتخاب کړ، او دوی به په مخفي توګه کار کاوه.

په ۲۵جولای۱۹۴۹م کي د ابراهیم عبدالهادي وزارت مستعفی شو، او د حسین سري ائیتلافي(مشترک) وزارت قائم شو، چي د هغه وروسته د ده وزارت د غیر جانبدار وزارت شکل غوره کړ، او د ده تر نګرانی او نظارت لاندي انتخابات وشول چي د وفد ګوند د

(c) ketabton.com: The Digital Library

أخوان د تائید په سبب په ښکاره بریا ترلاسه کړه، او په جنوري۱۹۵۰م کي نحاس د وزارت په کرسۍ کښېنستی، او د اخوان له سر نه په مدار مدار د ظلم و ستم سلسله په ختمېدو شوه، د دوی قلمونه یو ځل بیا په حرکت راغلل، د دوی اخبار و رسائل له پیل نه متحرک شول، دوی جناب حسن الهظیبي صاحب خپل عام مرشد انتخاب او غوره کړ، چي د ستري محکمې (Supreme court) پخوانی متقاعد قاضي وو.

په دسمبر۱۹۵۱م کي حکومت د دوی املاک واپس ورکړل چي په هغو کي د دوی د دارالاشاعت"مرکز"، چاپ ماشینونه او وړوکي فروعي مراکز شامل ول، دا ټول د ستري محکمې د فیصلې پر اساس ومنل شوه چي دا فیصله نو د اخوان په حق کي یوه تاریخي او ابدي فیصله وه، د همدې فیصلې له مخي دا اعتراف هم وشو چي د اخوان د ناجائز او غیر قانوني کولو فیصله له پیله هم غلطه وه، ډېر ژر اخوان خپل پخوانی وقار اعاده کړ، دوی د یو داسي قوت په صفت باندي خپلي هڅي د واقعاتو په نړۍ کي وړاندي کړې چي لایق ئې ول تر څو په بشپړ ډول سره اهمیت ورکول شي، او ورسره د نږدېکت او تقرب هڅه وشي، په اکتوبر۱۹۵۱م کي د مصر و برطانیې تر مابین قضیې نازک صورتحال غوره کړی وو، نو د اخوان رضا کارو ځوانانو د آزادی په جګړه کي د پام وړ برخه اخیستې وه، تر داسي حده چي وفدي حکومت تر خپل شکست او ماتي یوه ورځ مخکي پردې بناء د دوی سره خبری کړي وې چي د ټولو رضا کارانو مکمله نګراني،روزنه او څارنه به د دوی په لاس ورکول کیږي چي وروسته اخبارو هم دا خبر انعکاس کړ.

د احمد نجیب هلالي په وزارت کي أخوان خپل ځان ډېر محتاط وساته، بالخصوص په داخلي سیاست کي، دوی دا اعلان هم وکړ چي په انتخاباتو کي به شرکت نه کوي، دا خبره د پام وړ ده چي تر هلالي مخکي د علي ماهر پاشا د قلیل المُدت او یوځل بیا د هلالي د وزارتونو په موده کي دوی دواړو د أخوان سره پر نوې پالیسۍ عمل درآمد پیل کړ، علي ماهر خو د أخوان د مرشد(مشر) سره حتی مشوره هم وکړه او د نورو سیاسي مشرانو تر څنګ ئې د ده سره هم ملاقات وکړ، او دوهم وزیر یعني هلالي به تل د أخوان سره مشوره کوله چي دا د أخوان پر سیاسي قوت دلالت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې وروسته پر ملي مصالحو د پخواني شاه فاروق د سياسي لوبي او مطلق العنانی په پايله کي په ډېر تلوار سره دوه ورځني وزارتونه جوړ شول، چي وروسته د حسين سَري وزارت راغی او بيا د هلالي دوهم وزارت، چي د قيام په دوهمه ورځ ئې سمدستي د محمد نجيب تر قيادت لاندي انقلاب رامنځ ته شو، او د فوځ په غوښتنه باندي علي ماهر ته د وزارت وړانديز وشو، بيا پاچا مجبور کړل شو تر څو د حکومت د واک د گدی نه د خپل بچي لپاره لاس په سر شي، او هيواد پرېږدي، د ۲۶/جولای/۱۹۵۲م په مبارکه ورځ دا انقلاب ترسره شو، د أخوان مرکز او ټولو زعماوو او مشرانو ئې د دې مبارک اقدام پوره پوره حمايت او ملاتړ وکړ، په ځينو خبرپاڼو کي دا هم نشر شوه چي علی ماهر د أخوان عام مرشد ته په وزارت کي د اشتراک دعوت او بلنه ورکړې ده، چي مرشد د فوځي انقلابي گروپ حمايت او تائيد وکړ او د پرمختگ او بريا د دعاء وروسته ئې په وزا ت کي د ونډي اخيستلو په هکله معذرت وغوښتی، پر دې موقع شيخ حسن الباقوري د أخوان د جماعة نه استعفی ته اړ شو، ځکه ده د أخوان د عام مرشد د دغه عذرخواهي نه په بې خبری کي په وزارت کي شامل شوی وو، په دغه نوي عصر کي د أخوان اثر او وقار لا زيات شو، ځکه د شاه فاروق په عهد کي دوی تر هرچا زيات د عامي مُلکي گډوډی او أبتری په خلاف په بغاوت کي ونډه اخيستې وه، او د هغه په عصر کي دوی د ټولو وزارتونو له لوري د ستم او ځپلو نښه گرځېدلي وو.

د أخوان د شعبو تعداد اوس ۱۵۰۰ ته رسېدلی دی، او د دغه تحرير د ليکلو په وخت کي عام مرشد د مصر گوټ گوټ ته په تاريخي سفر وتلی دی، اخبارات دا خبرونه خپروي چي کومي منطقې ته چي هم مرشد ورځي هلته نوي شعبې جوړيږي، يوازي د قاهرې په ښار کي (۷۰)اويا شعبې شته دي، او د کارکوونکو تحريري شمېر ئې لس لکه دی(يادونه: دا د ۱۹۵۳م تحرير دی. ژباړن). که څه هم د أخوان صحيح او حقيقي شمېر معلومول گران دي، ځکه د دوی د سرشمېرني دفتر اوس لړ موده مخکي خپل کار پيل کړی دی، او دوهم دليل ئې دا هم کېدای شي چي ډېری اخوانيان خپل پر مخصوصي او يا مخفي طريقه باندي کار کولو ته ترجيح ورکوي، دوی نه د خپل عملي کار اظهار کوي او نه هم د تحريک د مخصوصو اطوارو سره مُقيّد(وابسته/تړلي) دي، دا هر څه يو خواته خو د أخوان په نهضت کي ارزښت د"کيفيت" وي نه د "کميت"، داسي پېښيږي چي د دوی يو غړی په کومه محکمه، شرکت او يا فابريکې کي کار کوي خو خپل پر دعوت باندي په پوره يقين او د فهم په پخېدلو سره ټولنه په خپلو سپېڅلو اخلاقو او اعمالو سره متأثره کوي، چي په داسي حالاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي ټول خلک او یا اکثریت ئې د ده سره همغږي کیږي، په دغسي کارونو کي ځیني خلک ډیر زیات مهارت لري، ځکه د سیاسي ګوندونو سره ارتباط او تعلق د تیرو حکومتونو سره د اختلافاتو په سبب دغو خلکو ته د اطمینان ورکولو تجربه ورپه برخه شوې ده، د دې تر څنګ د دوی سره د افرادو د روزني او تعلیم و تربیت دومره زیات اهتمام او پابندي وي چي تاسي به یو کاریګر او یا مزدور شخص د جمعې د خطبې او دیني درس ورکولو په حالت کي داسي وګورئ چي ګمان به وکړئ چي کوم بهترین عالم او یا ممتاز خطیب د تدریس او تقریر په حالت کي دی، په دې محکم عزم او پوره اعتماد او د دې روح په نازېدلو سره دوی د مصري ټولني په ټولو حلقاتو کي خپاره شوې دي.

په ۴ذیقعده۱۳۷۱ش(۲۶/جولای/۱۹۵۲م) کي د أخوان د مجلس عامله غونډه تشکیل شوه چي په هغه کي د هیواد د صورتحال او وضعیت په اړه د یوې بیانیې په نشرولو او د هیواد د بنیادي اصلاحاتو لپاره د تجاویزو د وړاندي کولو په موخه یو سند لاسلیک شو، د هغه وروسته په ۱۲ ذیقعده۱۳۷۱ش (۱/اګست/۱۹۵۲م) کي د اخوان د "تأسیسي مجلس" غونډه راوبلل شوه، چي دې غونډي د "عامله مجلس" لپاره پورته یاد شوی وړاندیز تصویب کړ، لکه څرنګه چي اخوان په یوه بیانیه کی نشر کړه چي په هغه کي ئې د مکمل ملکي پاکي، اخلاقي، تربیتي، قانوني، ټولنیز، اقتصادي اصلاحاتو وسائل او د قومي روزني او تقویت او د پولیسو د اصلاح په طریقو باندي په وضاحت سره د بیانولو په ترځ کي بنیادي نقاط وړاندي کړل.

د هغه وروسته د انجمنونو او ګوندونو د تنظیم قانون صادر شو، او د اهرام ورځپاڼي په ۳/اکتوبر/۱۹۵۲م ګڼه کي یادونه شوې چي د اخوان د "تأسیسي مجلس" په غونډه کي چي د ۱۲اکتوبر په ماښام وشوه، د پورته یاد شوي قانون په رڼا کي د خپل نهضت پر نظام بیا کتنه وکړه او ځیني اصلاحات ئې تصویب کړل، چي د هغو اصلاحاتو له جملې نه یو دادی چي د "عام مرشد" کاري موده به د ابدي خدمت پر ځای درې کلنه کیږي، او د "تأسیسي مجلس" د غړو شمېر به ۱۵۰ یوسل او پنځوس وي، خو یو ځل بیا د غور و فکر وروسته دوی دا فیصله وکړه چي د یو نړیوال اسلامي جماعت په حیث باندي دوی ته دا مناسبه نده چي خپل ځان د مصر د ګوندونو تر قانون پوري محدود وساتي، او د یوې بلي اجتماع په دوران کي ئې دا پریکړه وکړه چي په اوسني وخت کي دوی د حکومت حصول خپل په وسائلو کي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېري، نو پر دې اساس دوی د یو عظیم ګوند په حیثیت په انتخاباتو کي برخه نه اخلي، خو د هیواد په لاربنوونه او سیاسي او وطني معاملاتو کي د تنقید او رأیی ورکولو حق د ځان سره خوندي ساتي. په ۱۷/نومبر۱۹۵۲م کي دوی خپله دوهمه اعلان نامه"بیانیه" حکومت ته وړاندي کړه او په دې توګه دوی د سیاسي ګوندونو د نوي قانوني دائرې نه په امان کي شول.

۳/دسمبر/۱۹۵۳م کي اخوان په خپل مرکز کي د سیرت النبي صلی الله علیه و سلم تر عنوان لاندي یوه غونډه راوبلله، په دې غونډه کي د حکومت ولسمشر جنرال محمد نجیب او (کرنل/Colonel) ډګروال جمال عبدالناصر شرکت وکړ، "عام مرشد" وینا وکړه، د هغه وروسته جنرال محمد نجیب یوه مختصره وینا وکړه چي په دې وینا کي ئې أخوان ته مبارکي وویله، د دوی د معنوي ځواک او جهاد تعریف ئې وکړ او د دوی د لومړي عام مرشد مرحوم حسن البناء رحمه الله روح ته ئې فاتحه ولوستله.

د ۱۲/فروري/۱۹۵۳م کي چي کله د حسن البنأ مرحوم د شهادت څلورمه کلیزه وه، نو ولسمشر جنرال محمد نجیب او د ده سره د کابینې ټول وزیران او انقلابي افسران د زیارت او تعزیت لپاره راغلل، جنرال محمد نجیب یوه تاریخي وینا وکړه چي د راډیو سټېشن له خپو نشر وه، نجیب په دې وینا کي وویل چی:"حسن البنأ مرحوم په هغو کسانو کي شمېرل کیږي چي یاد به ئې کله هم نه زړیږي، او د هغه مقام و مرتبه به تل ستایل کیږي، ځکه مرحوم خپل ژوند د خپل ځان لپاره ونکړ، بلکي د قوم و ملت لپاره ئې ژوند وکړ او ده د خپلي ذاتي ګټي لپاره هیڅ ونکړل بلکي عامه فلاح ئې موخه او هدف وو."

د موصوف پر وینا باندي عبدالرحمن البنأ د شهید حسن البنأ مرحوم ورور د کورنی له خوا او عبدالحکیم عابدین[1] د ګوند د ویاند په صفت د أخوان د تحریک له لوري ځوابي وینا وکړه.

....

[1] د موصوف مرحوم سره زما لیدنه په مصر کي په ۱۹۵۴م او بیا په دمشق کي په ۱۹۵۶م کي وشوه.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې راتګ او ملاقات ډېر ښه اثر د أخوانیانو پر زړونو پاتي شو، د جنرال نجیب او د ده د حکومت له لوري د عظیم شهید په ملي مجاهد سره اعتراف کول یو مبارک ګام وو، د دغی ورځي په ماښام د ملي راډیو سټېشن د څپو له لارې دغه تقریر یو ځل بیا نشر شو، او په دغه شپه یوازي د قرآن مجید تلاوت، خبرونه او پر امام شهید ویناوي او تقاریر د راډیو پروګرام وو، یعني غزلي او سرودونه نشر نشول.

په دې توګه حکومت په دولتي طرز سره د دې عظیم شخصیت کلیزه باندي د دومره قدر و منزلت اعتراف وکړ چي د قبر په خوا چي څلور کلونه مخکي دی یوازي تللی وو او په جنازه کي ئې د ده والد او بچي او د عسکرو د یوې وړوکي ټولګۍ پرته(چي خلک ئې په جنازه کي د شرکت کولو نه منع کول) نور څوک نه وو،... نن د دې شهید شخصیت پر قبر باندي خپله حکومت د خپل مشر او وزیرانو سره یو ځای حاضر شوی وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

د اخوان فلسفه: د دین او سیاست اهداف، اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث

د اخوان فلسفه او اهداف

د اخوان المسلمین فکر خالص اسلامي فکر دی، او په هیڅ حالت کي د اسلامیت له دائرې نه ندی وتلی، د دوی فلسلفه هم اسلامي ده چي د اسلامي روح نه اخیستل شوې ده، د فلسفې نه دلته زما مقصد هغه فکر و عقېده ده چي په انساني نفس کي په پوره ډول سره وځلیږي، ژوند ئې په رنګ واوړي، او د فکر پر همدې کرښه روان شي، هغه بېزنطیني فلسفه نه چي د بحث و جدال کار کولای شي، د حقیقت او واقعاتو په نړۍ کي د هغه تطبیق کول محال وي، چي پر دې بناء زه د اخوان فلسفه په دریو بنیادي ډولونو ویشم:

١ روحاني فلسفه

٢ اقتصادي فلسفه

٣ اجتماعي فلسفه

لاندي به دا درې واړه فیصلې په تفصیل سره درته وړاندي شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ روحاني فلسفه

د أخوان د دعوت د بنياد ډېره او لومړنۍ اساس رُوحاني اړخ دی، بلکي د يوه الأخ المسلم(أخواني) د تکوين و تربيت لپاره اولاً د دوی ټوله توجه او اهتمام پر همدې اړخ وي، د دوی په مقرره فرائضو کي دي چي(په هر حالت کي پر الله تعالی جل جلاله نظر وساتي او په هر عمل کي خاص د هغه د رضا او خوښۍ غوښتونکي وي، آخرت په ياد وساتي او د هغه لپاره تياری وکړي، او د حِسّی او معنوي طهارت پابندي وکړي[1]).

اخوان المسلمين د خپل د تر ټولو نه د وړوکي تنظيمي ډلګۍ نوم"اُسرة" ايښی وو، چي په عربي کي ئې ژباړه"کورنۍ" ده، په هغه کي ئې ستر معنويت مخي ته ايښی وو، چي ګواکي اخوانيان په خپل منځ کي د ويني د رشتې کورني غړي دي، ما په شخصي ډول سره د هغه تجربه په مصر کي کړې ده.(ژباړن)

د کورنيو بلکي د امت په جوړښت او روزنه کي هم دوی پر دغه روحاني اړخ ډېر فشار اچوي، د دوی عقيده ده چي د امتونو جوړښت، د قومونو تربيت او د ملي هيلو او ارمانونو تکميل، دا هر څه د امت نه زبردست قلبي قوت غواړي چي د همدې لاري ممکن دی.

د دې سره سره دوی د مادي قوتونو نه هم منکر ندي، د قومونو په تعمير و ترقی کي دوی د هغه په اهميت باندي اعتراف کوي، د ډېرو خلکو دا ګمان دی چي شرق يوازي د مال و دولت او جنګي آلاتو، او مادّي قوتونو محتاج دی، د هغه وروسته کولای شي ترقي او پرمختګ وکړي، او د نورو غالبو نړيوالو قومونو په مقابل کي ودرېدای شي، چا چي د دوی ټول حقوق سلب کړي او تباه کړيدي، دا بالکل صحيح او ضروري ده خو ډېر زيات ضرورت د فاضلو اخلاقو، پاک نفس، د خپل مسلمو حقوقو په اړه علم او پر هغوی يقين،

[1]"دکورنيو نظام" او "رسالة هدايات" د حسن البنأ مرحوم نه: پاڼه:۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکم عزم، د حق په لار کي قرباني او پر خپل عهد و پیمان باندي د وفاء اوصاف دي، دا هغه روحاني قوتونه دي چي مادي قوتونو ته غذا ورکوي، پر روحاني اړخ د دوی دومره توجه ده چي د مادیت د سیلاب مخه نیول دوی خپل هدف او فریضه بولي، هغه سیلاب چي خلک ئې د مادّې عبادت کوونکي ګرځولي دي، دوی دا هیر کړیدي چي دا د دوی کار وو چي د ځانونو او د ټولني د فلاح او ګټي لپاره ماده مُسخّره او د ځان غلامه کړي، نه دا چي دوی ئې غلامان شي، پاتي شو زموږ فهم نو هغه اجمالاً دادی چي: "موږ به د دې مادي سیلاب چي د مادي تمدن، لذائذو او شهوتونو د تهذیب نه راخړوبه شوی دی مقابله کوو، دا همهغه سېلاب دی چي اسلامي قومونه ئې د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د قیادت او د قرآن د هدایت نه ډیر لري بَهولي او غورځولي دي."

د أخوان "روحاني فلسفه" په اساسي ډول سره پر څو مقاصدو مشتمله ده، چي موږ ئې مختصراً پر دریو عنوانونو وېشلای شو:

الف: للهیت او جامعیت

ب: ټولنیز روحانیت

ج: ایجابي عقلیت

الف: للّهیت او جامعیت:

لکه څرنګه چي موږ په پیل کي وویل، د اخوان ددعوت فلسفه خالص اسلامي ده، او د اسلام بلکي د ټولو آسماني مذاهبو اولین رُکن الهي ذات او پر ټولو غیبي امورو ایمان، د جزا او سزا پر عقېدې یقین، او د انساني نفس تزکیه او طهارت دی، نو ځکه هم دا کومه نوې خبره نده چي أخوان دي دغو ارکانو ته معتقد وي، او دې نتیجې ته ورسیږي چي د اصلاح د اصولو دارومدار پر روحانیت باندي شي تر څو په مړو شویو زړونو کي د ژوند نوې روح پوه کړي، انساني شعور او ادراک او د هغه په متو د مَلاَءِالاَعلَی په لوړو لوړو فضاوو کي پرواز وکړای شي، او بندګان د خپل واحد آقا او صمد الله تبارک و تعالی سره قربت حاصل کړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد البنأ رحمه الله "د کورنيو نظام" تر عنوان لاندي يوه مخصوصه رساله نشر کړه، دا نظام د اخوان د روحاني تربيت عملي ډګر دی، په دې رساله کي استاد شهيد د اخوان خاص جماعت ته خطاب وکړ چي نوم ئې "الأخوان المجاهدين" ايښی وو، د أخواني شعار او نعرې"اللهُ غَايَتُنَا، والرَّسُولُ زَعِيمُنَا، وَالقُرآنُ دَستُورُنَا، وَ الجِهَادُ فِی سَبِيلِ الله اسمَی امَانِيُّنَا"(الله مو مقصود دی، رسول صلی الله عليه وسلم مو قائد دی، او جهاد فی سبيل الله زموږ تر ټولو ستر ارمان) وضاحت ئې وکړ او ورسره ئې د بيعت نقاط چي لس ول هم واضح کړل.

(د دين فهم)، اخلاص، عمل، جهاد، قرباني، اطاعت، استقلال، بې غرضي، أخوت، اعتماد او بيا د دغو لسو ارکانو د تفصيل په بيانولو سره ئې يوازې د دين د فهم تشريح او تفسير په شلو اسلامي اصولو کي وړاندي کړ، چي په هغو کي تر ټولو مهم اصل دادی چي اسلام د هغو جامعو معنی وو سره سره ورزده کول ضروري دی چي وضاحت به ئې وروسته وشي، او دوهم اصل دادی چي اسلام عقل پراخوي او آزادوي ئې او په کائناتو کي ئې غور و فکر کولو ته اړ باسي، د علم او علماوو مراتب لوړ وي، د هر شي صالح او مفيد عنصر مني، هره ښه خبره "ګواکي" د مسلمان ورک شوی مال دی، چيري چي ئې هم ومومي دی ئې حقدار او وارث دی.

د اخلاص په تفسير کي ئې وويل چي يو مسلمان بايد د خپل قوم، علم، جهاد غرض د هر شي په اړه د الله جل جلاله د رضا غوښتونکی وي او د بلي کومي دنياوي ګټي، شان، جاه و جلال يا لقب، ترقی او تنزل باندي د ده نظر نه وي، په دې توګه به هغه د فکر و عقيدې يو سرتيری وي، نه د غرض و منفعت متمنی او غوښتونکی.

د عمل په وضاحت کي ئې وويل چي هغه د علم و اخلاص ثمر دی، د يو ريښتني اخواني نه چي د عمل کوم مراتب مطلوب دي د هغه تشريح ئې وکړه چي هغه ۷ اووه دي.

د للهيت لاندي موږ د هغوی نه يوازې درې مراتب وړاندي کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ذاتي اصلاح، یعني باید هغه قوي البدن، د پاخه سیرت خاوند، روشن خیاله، د رزق پر ګټلو قادر، د عبادت پابند، په خپلو کارونو کي منظم او د نورو لپاره ګټه رسوونکی وي.

۲ د مسلماني کورنۍ جوړښت، چي داسي به وي چي د هغه د کورنۍ غړي، د کورني ژوند په ټولو مظاهرو کي د اسلام د آدابو پابند او د اسلامي فکر او طریقو خیال به ساتي او قدر به ئې کوي.

۳ د ټولني هدایت او رهنمایي، او په ټولنه کي د خیر دعوت خپور کړي، د رذائلو او منکراتو ریښې وباسي، د فضائلو همت افزائي وکړي، د ښو اعمالو په اړه حکم وکړي او په نیکو کارونو کي سبقت او ورسره عامه رأیه د اسلامي فکر په حق کي هموار کړي.

د جهاد تشریح ئې داسي وکړه چي تر قیامته پوري پاتي کېدونکې فریضه ده، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

.مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَ لَمْ يَنَوِ الْغَزْوَ مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّة

مفهوم: د کوم شخص چی مرګ راغی او ده جهاد ونکړ او نه ئې هم کله د جهاد نیت کړی وو هغه په غیر اسلامي مرګ مړ شوی.

د هر کلمه ویوونکي مقصود دی، د هغه لومړۍ درجه د باطل نه د زړه له تله کرکه او نفرت دی او تر ټولو آخري درجه ئې د الله جل جلاله په لار کي جګړه، او د دغو دوو مراتبو په منځ کي د ژبي و قلم، او لاس جهاد وي، او د ظالم حاکم په مخکي د حق د کلمې اظهار او اعلان.

د قربانۍ په تشریح کولو سره ئې وفرمایل چي هغه د حکم تعمیل او د هغه فوري نفاذ دی، که تنګي وي او که راحت، سخت حالت وي او که آرامه فضاء.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبات او استقلال دادی چي اخوانيان برابر د خپل مقصد لپاره کار او هڅي وکړي که څومره وخت هم تير شي، او څومره مياشتي او کلونه تير شي، تر داسي حده چي واصل بالحق شي، او په دوو کي يو سعادت ورپه برخه شي، يعني يا د بريا او يا د شهادت سعادت.

د بې غرضی هدف دا دی چي اخوانيان د خپل فکر و عقيدې پابند پاتي شي، د هغه پرته چي کوم اغراض و اشخاص دي په هغوی پوري مربوط نشي، دا ځکه د اخوان فکر و عقيده او فلسفه په دغو ټولو کی لوړه او هر اړخيره ده.

د اخوت تشريح داده چي عقيده چي يوه مُحکمه او ګران بيه تعلق او رابطه ده، د همدې سره د زړونو او نفسونو ربط و تعلق هم دی، اخوت د ايمان علامت دی، او تفرق د کفر علامت، لومړنی قوت د اتحاد قوت دی، او دميني او محبت پرته اتحاد ناممکن دی، او د محبت ادنی درجه داده چي د نورو له طرفه زړه صاف وي، او د اعلی درجې ايثار و قرباني وي.

اعتماد د اطمينان دوهم نوم دی، د يو سرتيري د خپل قائد د اهليت او خلوص په هکله چي د هغه نه محبت، اعتراف، احترام او اطاعت پيدا کيږي، د اخوان په دعوت کي د اخوان د قائد د دعوت سره هغه تعلق دی چي د پلار د خپل اولاد سره وي، استاد د خپلي علمي حلقې سره، د طريقت د شيخ د خپل روحاني تربيت سره، او د يوه مشر د عام سياست سره، زموږ دعوت د دغو ټولو حقايقو جامع دی، او د دعوتونو د بريا دارومدار پر مشر او قائد اعتماد وي.

ددې علاوه د للهيت تر عنوان لاندي پر ټولو اخوانيانو دوی د څلويښتو خبرو پابندي لازمي کړېده، چي د ځينو يادونه ضروري بولو:

لمونځ دي په پوره خشوع و خضوع او پابندي سره په خپلو وختونو کي اداء کړل شي، د مسجد د جماعت پابندي دي وکړل شي، د روژې پوره او صحيح روژې دي ونيسي، که قدرت ولري حج دي وکړي، د توبې او استغفار تجديد به کوي، د خپل نفس د ټيټولو تمرين دي د وِردونو په ذريعه وکړي، د مجبوری پرته دي دا اوراد نه پرېږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان د نوي ادارتي تقسيم وروسته په مرکز کي د "کورنيو"(أُسُر) يوه جلا شعبه(سېکشن) جوړه شوه، دې شعبې خپله لومړنۍ نظام نامه صادره کړې ده چی تر چاپ لاندي ده، د دې رسالې په مقدمه کي ويل شوي دي چي د کورنيو دغه نظام "اخوان عاملين"(د اخوان کارکوونکي) د پخواني نظام بديل دی، يعني د اخوان کار کوونکي چي موږ ئې مخته يادونه کړې ده، همهغه وروسته په "قسم الأسر" د کورنيو شعبې سره ونومول شوه، او بالکل په پيل کي د هغي شعبې نوم"نظام الکتائب" (د ډلو نظام) وو.

د "جامعيت" د لفظ نه زموږ مراد د اسلام صحيح او جامع فهم دی، لکه څرنګه چي هغه پر رسول صلی الله عليه وسلم نازل شو او کوم چي استاد البنأ "زموږ اسلام" تر عنوان لاندي داسي وړاندي کړيدی، "زموږ د دعوت جامع تعريف اسلاميت کېدای شي، او د دې لفظ د دې محدودي ژباړي نه پرته کوم چي په عام ډول سره خلک ورباندي پوهيږي، يوه بله ژوره ژباړه هم لري، زموږ عقيده ده چي اسلام يوه هراړخيزه ژباړه هم لري، چي د ژوند پر ټولو معاملاتو حاوي ده، او د ژوند په هره مسئله کي هغه خپل سفارشات وړاندي کوي، او يو دقيق او محکم قانون وضع کوي، او د هر واقعي مشکل علاج او په اصلاحي نظام کي هغه تش لاسي نده."

په يوه بله رساله کي داسي وايي:"زموږ عقيده ده چي اسلامي احکام او تعليمات خلکو ته د هغوی د ټولو دنياوي او اُخروي امورو رهنمايي او لارښوونه کوي، او کوم خلک چي دا ګمان کوي چي دا تعليمات يوازي په عبادتي او روحاني اړخونو پوري متعلق دي، هغوی کاملاً غلط دي، اسلام عقيده او عبادت هم دی او وطنيت او قوميت هم، مذهب و حکومت هم دی او روحانيت او عمل هم، قرآن هم دی او توره هم، قرآن حکيم پر دغو ټولو شاهد دی، او دغه ټول د اسلام جواهر بولي او په دغو ټولو امورو کي د اتفاق دعوت ورکوي، د همدې په لور دا آيت اشاره کوي:

وَابْتَغِ فِيمَآ ءَاتَٰكَ اللَّهُ الدَّارَ الْءَاخِرَةَۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَاۖ وَأَحْسِن كَمَآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَۖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: کومه شتمني چي الله تا ته درکړېده، په هغې سره د اخرت د کور جوړولو فکر وکړه او له دنيا څخه هم خپله برخه مه هېروه. احسان وکړه لکه څنګه چي الله ستا سره احسان کړيدی. (سُوْرَةُ القَصَص : 77)

په دې کي هيڅ شک نشته چي د اخوان دغه فهم د اسلامي عقليت په ميدان کي د وقت يو ډېر زيات ترقي خوښوونکی اقدام وو، چي د همدې په سبب اسلام يو ځل بيا په خپل اصلي شکل او اولين رنګ کي راڅرګند شو، دا د اسلامي فهم يوه مُهمه مرحله هم وه چي په نتيجه کي ئې انسانان وپوهول شول چي اسلام په مغربي معنی کي هيڅ مذهب ندی، داسي چي د ژوند سره هيڅ اړيکه نلري، خو په خپل پوره تطبيق او پلي کولو او ريښتنو اصولو کي هغه دين هم دی او دنيا هم او يو داسي جامع ټولنيز نظام دی چي د انسانانو د ژوند ټول معاملات منظم کوي او ښکلي کوي ئې.

ب: ټولنيز روحانيت

"جامعيت" د کوم په لور چي مخکي اشاره شوې ده، د اخوان د سيرت تشکيل داسي کړی دی چي هغه عزلت خوښوونکی روحانيت نه مني، چي د ډېرو متشددو صوفيانو مسلک او دعوت دی، او کوم چي د اسلامي تصوف په نسبت عيسايي رهبانيت ته نږدې دی، نو اخوان روحاني او للهي خلک دي، چي په خپلو شخصي ژوندونو او عبادتي اړخونو کي دوی د اهل تصوف پر مسلک عمل کوي، او دوی اجتماعي هم دي داسي چي هم ډوډی خوري او هم ئې ګټي او هم په بازارونو کي ګرځي، د مختلفو ټولنو سره ليده کاته کوي او خپل دعوت خپروي او خپل فکر عاموي، او په هر حالت کي ځانونه مجاهد بولي، دوی په روحاني ميدانِ عمل کي د خپل نفس سره مجاهده کوي، او هغه د ماديت د خپاره شويو آلائشونو نه پاکوي، او د خپلو ټولنيزو فعاليتونو په ذريعه د ټولني د اصلاح هڅي کوي، کوم چي د ټولني په امراضو اخته شوي دي، او اخلاقي مريضي ئې ټوټه ټوټه کوي، د دې هدف لپاره دوی د هڅو او قربانيو مثالونه وړاندي کړيدي، او ددغو نفعت پرستيو د څپو باوجود هم کوم چي د غرب فلسفې په مشرق کي جاري او خپاره کړيدي، نو ځکه هم د يو اخواني د سيرت په تشکيل کي قرباني د بنياد حکم لري، استاد حسن البنأ رحمه الله په يوه رساله کي فرمايي: "د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه دعوت لپاره هغه ځوک مناسب دي چي د هر اړخ نه د هغه په لور مائل وي او هغه د دې لپاره خپل مال و ځان، وقت و صحت د هر یوه چي ضرورت وي د لګولو لپاره تیار واوسي."

قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِىَ اللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَٰسِقِينَ

ژباړه: [اې پیغمبره (ص)!] ووایه: «که ستاسي پلرونه، ستاسي زامن، ستاسي وروڼه، ستاسي میرمنې، ستاسي خپل خپلوان، ستاسي هغه مالونه چي ګټلي مو دي، ستاسي هغه تجارت چي د هغه په ورانېدو اندېښمن کېږئ او ستاسي د خوښي کورونه؛ تاسي ته له الله او د هغه له پیغمبر او د هغه په لار کښي له جهاد څخه ګران وي، نو انتظار وباسئ تر دې پوري چي الله خپله فېصله ستاسي مخي ته راولي. او الله فاسقانو ته لاربښوونه نه کوي.» (سُوۡرَةُ التّوبَة : 24)

اخوان پدې پوهیږي چي د تصوف علوم د تربیتي او حیاتي امورو دوهم نوم دی، او هغه د اسلام جوهر او اصل هم دی خو د دوی رأیه ده چي د ټولني پرمختګ(بهبود) په دې کي دی چي داسی ډله کوم چي قوي روحاني زده کړه ئې کړې وي، د باندي راووځي او په ټولنه کي خپاره شي تر څو دوی عملي نمونې وګرځي، چي خلک د دوی اقتداء وکړای شي، هغوی پر حسنه اخلاقو او کریمانه فضائلو روان ژوندي تصویرونه وي چي پر ټولني خپل ښه اثر واچوي، دا ځکه خلکو ته د اطمینان ورکولو لپاره د عملي نمونې نه غوره بل شی نشته، د اخوان لوی ارمان پاتي شوی چي سلاسل تصوف د خپلو مبالغو او زیادتیو نه پاک او د "جامعه ازهر" او اسلامي ګوندونو سره مرسته وکړي، "که الله تبارک و تعالی وغوښتل او د "ازهر" علمي قوت د تصوف روحاني طاقت او اسلامي ګوندونه په عملي ځواک سره یوځای شي، نو دا به یو داسي امت وی چي هیڅ مثل به ئې نه موندل کیږي، چي پر نورو اثر انداز وي خو خپله متأثر نه وي، رهنمایي او لاربښوونه وکړي خو د بل مطیع او فرمان بردار نه وي او دغي ګمراه ټولني ته سېده لار ور وښئي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولني د اصلاح لپاره په پورته يادو شويو طريقو باندي د دغو دريو اړخونو همدا خپل منځی تعاون دی چي د اوسنۍ زمانې په اصطلاح کي د ټولني د تنظېمولو د علم(Community Orgnanization) په نوم سره يادوي. زما سره د دې خبري د توجېه کولو لپاره کوم ثبوت نشته چي حسن البنأ مرحوم دي دغه علم او يا د دغه علم په اړه څه لوستي وي، که څه هم ظاهراً دا ښکاري چي د ده معلومات ډېر پراخ ول، د يوه مصنف د ده په اړه يوه وينا شته چي:"کوم لوري ته چي هم ته ګورې که هغه د اقتصاد و سياست او قانون ذکر وي او که د صحافت، طباعت او اشاعت نړۍ، هغه به د هر مضمون نه تاته باخبر او آګاه په نظر درشي."

هغه به د علم النفس او عمرانياتو ټول نوي نظريات په ډېره تيزي سره اخذ کول، ګټه به ئې تري پورته کوله، او د هغه د تطبيق کولو هڅه به ئې کوله.

د ټولنيز او معاشرتي روحانيت نه په بحث کولو سره به زموږ لپاره دا غوره او ګټوره خبره وي چي موږ په دې اړه د حسن البنأ رأيه وړاندي کړو، چي ده په هغه کي د انساني عقل د ترقی مدارج په دريو مراحلو ويشلي دي:

۱ ساده لوحي او خرافات پرستي، د هر نامعلوم غيب او د خپل وس نه وتلي د لريو طاقتونو په مخ کي سر ټيټول، چنانچه په دې مرحله کي انسان هر شی د يو غائب و بعيد طاقت په لور منسوبوي، او هر شی هغوی ته د طاقتونو په واسطه ورښيي، د خپل ذات لپاره نه کوم فکر ضروري بولي او نه هم کوم کوم عمل، په نورو الفاظو کي دغه ته"غيبي عقليت" ويل کېدای شي.

۲ دوهمه مرحله هغه ده چي دی د جمود پرستۍ ښکار شي، د ياد شوي ناڅرګند غيب نه بې اعتنايي، او د نه محسوسېدونکو طاقتونو او د دوی په اړه د اوامرو خلاف ورزي او سرکشي کوي، هڅه کوي چي د کايناتو فقط ظاهري تعبير و تفسير وکړي، چي د انسان د اوږدو تجاربو او مسلسلو کوښښونو او فکر د قوانينو مترادف وي، چي دا نو په "علمي عقليت" سره نومول شوی دی، مادّي انسان په دې مرحله کي د الوهيت او په هغه پوري د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مربوطو متعلقاتو، نبوت او د هغه د عواقبو او نتائجو، آخرت، حساب و کتاب او نورو نه ئې بالکل انکار کړی دی.

۳ د اسلامي عقليت يا د ايمان بالغيب سره سره د عقل نه د انتفاع، موږ عملاً په يوه نه بلکي په دوه وو نړيو کي ژوند کوو او بالفعل موږ د کائناتو د زياترو مظاهرو د تفسير نه عاجز يو، نو ځکه هم د خلکو لپاره ضروري ده چي دوی پر خدای، رسالت، روح او آخرت باندي ايمان وساتي، او د تعليم و تعلم، اختراع او ايجاد په ميدان کي خپل عقليت ته آزادي ورکړي، تر څو دوی دغه ګونګې او کنه ماده تسخير کړای شي او د کائناتو د ثمراتو او برکاتو نه مستفيد شي.

دا تقسيم تر ډيره حده د عمرانياتو د زبردست عالِم آوګست کومت (August Comte) د وېش مطابق دی چي په هغه کي ئې انساني افزائش او نشوونمو په دريو مراحلو وېشلي دي:

(۱) ديني مرحله: (Theological Stage) په دې مرحله کي هر شی د خدای په لور منسوبوي.

(۲) طبيعي مرحله: (Physical Stage) په دې مرحله کي انسان د هر شي ساينسي تحليل او څېړنه کوي، مثلاً د باران حقيقت داسي څرګندوي چي د سمندرونو اوبه چي د نَم شکل اختياروي، همهغه اوبه دي.

(۳) عقلي يا سائينسي مرحله: (Positive Stage) په دې مرحله کي انسان د هر شي خالص علمي(ساينسي) تحقيق کوي، مثلاً د باران له پيلېدلو نه مخکي هم نن په امريکا کي دا معلومولی شي چي څو انچه باران به اوري، دا ځکه د دوی سره ډير زيات دغسي آلات موجود دي.

دا ډيره حيرانونکي خبره ده چي پر خالص عمراني مسئله باندي د استاد حسن البنأ علمي نظر د عمرانياتو تر موجد هم ډير ژور وو، هغه داسي چي استاد حسن البنأ طبيعي او ساينسي دواړه مراحل يوې مرحلې ته ورشامل کړل، چي هغه دوی د عقلي او علمي مرحلې په نوم سره يادوي، دا طبعي خبره ده چي د کايناتو د مظاهرو د تحقيق او تحليل لپاره انسان ته د طبيعي علوو(ساينسي) او د کايناتو علم ضروري وي، شيخ حسن البنأ چي د آوګست

(c) ketabton.com: The Digital Library

کومت په تقسیم کي کوم څه اضافه کړي دي هغه اصلاً د "اسلامي عقلیت" مرحله ده، چي د غیبي او علمي عقلونو جامع ده، چي په پوره قوت سره ئې داخبره وړاندي کړېده چي انسان د دغه مادّي عالَم نه ماوراء د خپل روح سره په روحاني عالَم کي هم اوسېدلای شي او د خپل عقل سره په مادّي عالَم کي هم ژوند کولای شي.

د انساني ټولني د فلاح لپاره د مادې او روح اتحاد همهغه اساس دی چي اخوان پر هغه د خپل ټولنیز روحانیت بنیاد اېښی دی، او کوم چي دوی ئې په خپلو زړونو او اعصابو کي په خپرېدلو غواړي، نو ځکه هم د دوی سره په دې خبره کي لږ اختلاف هم نشته چي یو کس پر یو وخت د شپې عابد او بل ځای بیا د میدان او ډګر فارِس(زمریَ) پاتي شي.

ج: ایجابي عقلیت:

ددې نه مراد هغه تخلیقي عقلیت دی چي د تعمېر و اصلاح همت لري، او د تخریب او تباه کولو نه منکر وي، چي په معمولي شیانو کي نه راګیر کیږي او په لوړو کارونو کي خپله توجه مصرفوي، د دین د اساس، د مقاصدو د تبلیغ او تکمیل سره سروکار لري، او په فروعي اختلافاتو کي وخت نه ضایع کوي، لکه څرنګه چي د "توسل او وسیلې" په مسئله کي د امت مخي ته راغلې ده، ایجابي عقلیت د اخوان څرګند صفت دی، دا ځکه د دوی دعوت عمومي دی، دوی د کومي خاصي ډلې سره اړیکه نلري، او نه هم د کومي داسي رأيي په لور مائلیږي چي په خلکو کي په یوه مخصوص شکل کي مشهوره او معروفه شوې وي، او کوم خاص شرائط او لوزم ئې وي، د دوی اصل نظر د دین په لور دی او دوی غواړي چي د خلکو د فکر او نظر یو مشترک رُخ وي، تر څو کار ډېر ګټور او نتائج ئې ډېر قوي او امید افزاء وي.

همدا دلیل دی چي د غلطو افواهاتو برعکس اخوان ډېر زیات روادار او د پراخ زړه خاوند دی، د پراخ او وسیع لرلید او فکري آزادی په وجه دوی په خپل عقلي توازن کي ډېر ممتاز دي، د دین په فروعي مسائلو کي اختلافات تسلیموي او دا لازمي هم بولي، "د دین د فروعاتو په هکله زموږ دا خیال دی چي دا یو ضروري امر دی، او د متعددو اسبابو پر بناء په هیڅ ډول سره دا ممکن نده چي موږ په دغو فروعي اختلافاتو، آراوو او مذاهبو کي متفق

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، یوه خبره خو داده چې د مسائلو نه استنباط، د دلائلو ادراک، معنی او د حقایقو په موندلو او د یو بل تر منځ د ربط په معلومولو کې انساني عقلونه د یو بل نه جدا او مختلف دي، دوهمه خبره د علم د وسعت او کوتاهۍ او د ماحول او دلائلو د قدرونو اختلاف دی، د همدغو ډول ډول اسبابو پر اساس موږ پوهېږو چې د دین په یوه فروعي مسئله کې د ټولو اتفاق یو ناممکن العمل خواهش دی، بلکې د دین د مزاج په خلاف دی، دا ځکه الله تعالی جل جلاله خو غواړي چې دا دین قائم و دائم پاتې شي، او د زمانې او حالاتو تر څنګ، څنګ روان اوسي، نو ځکه هم لږ څه لچک(ښویېدل) ضروري امر دی.[1]

ددې ایجابي عقلیت تر ټولو لوړ او روښانه مظهر د اخوان المسلمین دعوت دی، ځکه دوی په فروعي مسائلو کې د کښېوتلو او د وخت د ضایع کولو پر ځای د اصلي دین دعوت کړی او د هغو منکراتو د استیصال په لور ئې توجه کړې ده چې د هر مسلمان په نظر د اسلام او د هغه د حقیقي روح سره بالکل متضاد دي، اخوان پوهیږي چې د اسلام د جسم لپاره تر ټولو خطرناک شی اوس "ټولنیزه ګمراهي" ده، کاش چې د ټولو حقپالو داعیانو دعوت اوس په دې حساس وخت کې پر همدې اړخ متمرکز واوسي چې د دین د اساس لپاره سخت خطرناک دي، او موږ ټول نفرت ورځني کوو او د هغه پر ختمولو متفق یو".[2]

هغوی پر دغه اړخ مختصراً خپله رأیه وړاندې کوي، په دې اړه د مسلمان امت اختلاف جائز بولي او د یوې رأيي او مسلک لپاره هم تعصب نه خوښوي، تر حق پورې ورسېدل غواړي، او د خلکو د را دعوتولو لپاره د نرمۍ او محبت د انتهایي نازکو وسائلو نه ګټه اوچتوي.

همدا دلیل دی چې د أخوان المسلمین په اساسي قانون کې د دې خبرې صراحت او وضاحت شوی دی چې اخوان یو هر اړخیز اسلامي ګوند دی چې کار او وظیفه ئې د دغو اهدافو

....

[1] "دَعوَتُنَا" همهغه پورته ذکر شوې حواله

[2] زموږ دعوت د حسن البنأ... پانه: ۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکمیلول او لاسته راوړل دي، د کوم لپاره چې اسلام نړۍ ته رالیږل شوی دی، په همدغو اهدافو پوري مربوط او د روحاني اړخ سره نښتي د کوم څه یادونه چې موږ کوو په لاندي ډول دي:

- د قرآن کریم د دعوت صافه صافه تشریح، چې هغه بالکل واضحه، هر اړخیزه او په حقیقي تناظر کي وړاندي کړیده، چې د عصر د روح او زمانې د اسلوبو سره پوره پوره مطابقت ولري، او پر اسلامي دعوت چې کوم اتهامات او شبهات دي هغه ټول له جرړو نه وباسي.

- زړونه او نفسونه پر دغو قرآني اصولو باندي جمع کول، د زړونو دغه کیفیات تازه کول او مختلفي اسلامي فرقې د یو بل سره نږدې کول.

۲ اقتصادي فلسفه:

د أخوان اقتصادي فلسفه هغه مادّي فلسفه نده چې شراب و خنزیر د ګټي په پار او یا د منفعت ذریعه بولی، او یوازي د دوی لپاره یو معاشي ضرورت پوره کوي، اسلامي اقتصادي فلسفه د اسلام د مزاج نه مأخوذ شوې او هغه په هیڅ حالت کي هم له خپلو حدودو نه پښې دباندي نشي ویستلای، نو ځکه هم د دوی په وړاندي شراب و خنزیر کوم د ګټي وړ او یا د اقتصادي منفعت ذریعه نده، ځکه په اسلامي ټولنه کي چې د کوم شي د اقامت لپاره دوی هڅي کوي هغه له پیله هم دا ضرورتونه، حقیقي ضرورتونه نه بولي چې د کوم شي د پوره کولو لپاره دوی پر دغو شیانو تکیه وکړي، بل لور ته اسلامي شریعت چې د خپل مشرانو طبقې او ټولو افرادو لپاره ئې د ټولنیز تکفل او حاجت روایي لازمي بللې ده، په خپل قانون جوړوني کي د کوم "مجرم اقتصادي سیاست" تابع ندی چې د "پیداوار پلانونو" ته مالي مرسته ورکړي او "یوازي اقتصادي پلانونه(Consumptive Plans) "پر اوږه واخلي. لکه څرنګه چې ټولنیز کفالت چې د اقتصادي علماوو په نزد یو "اتفاقي سکیم(پلان)" دی چې د چندان پاملرني وړ ندی، هغه په اسلام کي یعني پر کوم چې اخوان د خپل ژوند د فلسفې عمارت ودرولی دی یوه فریضه ده، چې اداء کول ئې پر حکومت فرض دي، تاسي پوهیږئ چې نړیوال قوانین پر جګړه ابیزو بندیانو باندي مصارف، د دوی د خوراک و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېناک، اغوستلو او د دوی ساتنه او کفالت پر حکومت واجب بولي، هيڅ حکومت داسي نشي کولای چي د بنديانو له لوري بې پرواه شي، هغوی وږي او لوڅ او په عذاب کي ګرفتار پرېږدي، او په دليل کي دا عذر وړاندي کړي چي پر دوی مصرف"انفاقي سکيم" دی. چي د پرديو او بنديانو سره دا معامله ده نو بيا د کمزور هيوادوالو سره چي د افلاس او ناروغيو په پنجو ګي راګير وي، په لومړی درجه کي د حکومت د ساتني او مرستي مستحقين بلل کيږي، په نړيوالو قوانينو باندي په عمل کولو سره د دښمنانو همدرد او دردمند اوسېدلو نه ډېره ضروري داده چي دوی د ټولنيز عدل(Social Justice) تر عنوان لاندي د خپلو هيوادوالو لاس نيوونکي او همدرد و اوسي، پر دې بناء موږ ويلای شو چي د اخوان اقتصادي فلسفه د داسي طرز ده چي هغه نن سبا د ټولنيزو معاشياتو يا اقتصادSocial (Ecconomy) په نوم سره يادولای شو، د اقتصادي مسائلو د تنظيم و ترقی لپاره د دوی لاندنۍ غوښتني دي:

۱ د کرنسۍ آزادي:

اخوان د دې سخت مخالف پاتي شوی چي د برطانوي خزانې پر بلونو د سرو زرو د محفوظي ذخيرې پر ځای د برطانيې پر اسعارو د دولتي ماليانو د توازن (Balance of payment) بنياد کېښودل شي، دوی پردې هم ډېر شديد تعارض او نيوکه وکړه چي د نېشنل بانک[1]، ماليې وزارت د جون/۱۹۱۶م د يوې داسي فيصلې پر اساس باندي چي پر هغه د هيچا امضاء هم نه وه، او ناجائزه ګڼه ئې تري پورته کوله، ځومره بانک نوټونه چي ئې خوښه وه، چاپولای شول، دوی مسلسل د آزادۍ ضرورت بيانوي، تر داسي حده چي د "استرليني دائرې (Sterling Area)" نه مصر آزادي واخيستله، د دې وروسته دوی پر دې فشار وارد کړ چي د سرو زرو محفوظه ذخيره(Gold Reserve) دي مضبوطه کړای شي، او "نېشنل بانک" دي په "ملي بانک" سره واړول شي، د انګرېزانو نه دي د پخوانيو پورونو د آداء کولو غوښتنه وشي، حکومت د دوی د مطالباتو او په مسلسل اصرار سره د دې وروسته پر ډېرو مسائلو باندي توجه وکړه او پدې اړه ئې عملي ګامونه اوچت کړل.

....

[1]د مصر تر ټولو ستر ملي بانک چي د اغيارو په لاسونو کي دی او د حکومت لا هم باور ورباندي شته.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ د شرکتونو ملي کول(NATIONALIZATION):

دا تل د أخوان غوښتنه وه چې ټول مصري شرکتونه دي مصري(ملي) کړل شي، او تر کومه ځایه چې ممکن وي د بهرنۍ سرمایې پر ځای دي د هیواد سرمایې ته ځای ورکړل شي، د ژوند عام ضرورتونه چې د ملت لپاره تر ټولو مهم شی دي، د بهرنیانو د لاسونو نه آزاد کړای شي، لکه د برېښنا شرکت، د اوبو د ماشینی سامانونو او پُرزو شرکت، په داخل او خارج کې د مواصلاتو شرکتونه، اخوان د دې هم مخالفت کاوه او غوښتل ئې چې نور دې سلسلې ته تغییر ورکړي چې د معدني ذخائرو نه لاسته راوړنه تر داسي اندازې چې د مالکي او سوداسازی صنعتونه او فابریکې او د هغو نه ګټه اوچتول دي د بهرنیو شرکتونو په لاس کې وي او عام هیوادوال او غریب مزدوران دي تل د افلاس او محرومۍ پرته بل څه نه ترلاسه کوي.

۳ صنعت ته افزائش ورکول(INDUSTRIALIZATION):

د اخوان دا عقیده ده چې "صنعتکاري" د اسلام لومړنۍ غوښتنه او تقاضا وه، د اسلام د نبي صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:"الله تعالی جل جلاله د کاسب مسلمان سره مینه کوي". او د داؤد او سلیمان علیهم السلام صنعت و ترقي او امتیازات ئې ډیر ستایلي دي، او د ترقۍ او صنعت و حرفت هغه رموز او نقاط ئې بیان کړیدي چې د هغو نه عام انسان عاجز دی، هغه امت چې په خپل کتاب(قرآن) کي د داوود علیه السلام توصیف:

وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ. أَنِ اعْمَلْ سٰبِغٰتٍ وَقَدِّرْ فِى السَّرْدِ ۖ

ژباړه: او موږ اوسپنه د هغه لپاره پسته کړه؛ له دې لاربښووني سره چې زغري جوړي کړه او د هغو کړۍ په سمه اندازه (ور کړه). (سُوْرَةُ سَبَإ : ۱۱/۱۰)

په دغو الفاظو سره تلاوتوي او بل ځای:

وَعَلَّمْنٰهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِتُحْصِنَكُم مِّنْۢ بَأْسِكُمْ ۖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او موږ هغه ته ستاسي د ګټي لپاره د زغري جوړولو صنعت ورښودلی ؤ، تر څو چي تاسي يو د بل د ګوزار څخه وژغوري. (سُوَرَةُ الأنبيَاء : 80)

دا نو بيا کومه المیه ده چي د دوی سره دي د اسلحې جوړوني فابریکه هم نه وي موجوده؛

وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ ۖ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ . يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِن مَّحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَاتٍ ۚ اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا ۚ

ژباړه: موږ د هغه لپاره د ويلي شويو ميسو چينه و بهوله. او داسي پيريان مو د هغه تابع وګرځول چي د خپل پروردګار په حکم سره يې د هغه په مخ کي کار کاوه. له هغو څخه چي چا زموږ له حکم څخه سرغړونه وکړل، په هغه باندي به موږ (په اخيرت کي) د لمبه شوي اور خوند وڅکو. د هغه (سليمان ع) لپاره هر هغه څه هغوی جوړول چي هغه غوښتل: دنګي ودانۍ، تصويرونه، د لويو تالاوونو غوندي لګنونه او له خپله ځايه نه خوځېدونکي درانده ديګونه. اې د داود کورنۍ! د شکر په کړنلاره عمل وکړئ. (سُوَرَةُ سَبَإٍ :۱۳/۱۲)

او د دوی سره کومه کارخانه(Foundry) نه وي، او نه د معدني اوزارو او آلاتو کومه بشپړه فابريکه ورسره وي، او په داسي حال کي چي دا آيت هم تلاوتوي:

وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

ژباړه: او اوسپنه مو راکوزه کړه چي په هغې کښي ډېر زور دی او د خلکو لپاره ګټي دي. (سُوَرَةُ الحَديد : 25)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بیا د خپل دغه معدني ثروت نه بې پرواهي وکړي، چي ډېر په اعلی طرز باندي او په دومره مقدار سره وي چي د معدنیاتو د ماهرینو د اندازې مطابق د دوه سوه کلونو لپاره کافي دي.

۴ د ذاتي مِلکیت(سرمایې) نظام او مصر:

ډېر خلک به ئې په لوستلو حیران شي چي اخوان تر ټولو مخکي د مِلکیت د حد بندی لپاره غږ اوچت کړ چي د دغو بې مثله غوره پروګرامونو(سکیمونو) نه یو وو چي اوسنی عصر هغه بشپړ کړېدي[1]، خو چي کله دوی پوه شي چي مرحوم حسن البنأ د "أخوان المسلمین" د ورځپاڼي په پاڼو باندي تر انقلاب څو کلونه مخکي د دې غوښتنه کړې وه، نو د دوی تعجب و حیرت به کم شي، مرحوم لیکلي وو: "اسلام او د هغه د معاشیاتو د بنیادي مبادی وو غوښتنه ده چي موږ د مصر پر مِلکیاتي نظام له سره غور و فکر وکړو، چي ډېر ستر جایدادونه دي، هغه "محدود" کړو، او د هغوی مالکانو ته داسي معاوضه او بدل ورکړو چي د دوی او د ټولني، دواړو لپاره ګټه ور وي، موږ باید د وړوکو مِلکیتونو حوصله افزایي وکړو تر څو تش لاسي غریبان دا ګمان وکړي چي په دې هیواد کي داسي خلک هم شته چي د دوی په اړه فکر کوي او د دوی له درد نه ځان خبروي، د حکومت ټول املاک دي سمدستي پر دغو غرباوو وویشل شي تر څو یو څه توازن مراعات شي او پرمختګ وکړای شو.

۵ د محصولاتو تنظیم(TAXATION):

زموږ "د اقتصادي قانون جوړوني" لپاره اسلام دا ضروري بولي چي عوامي محصولات(Public Taxes) تنظیم کړای شي او په هغه کي تر ټولو لومړی ټیکس زکات دی، چي په نړۍ کي هیڅ کوم قانون داسي ندی کوم چي د اسلام په څېر یوازي پر "ګټي" نه بلکي پر "اصلي سرمایه" ئې محصول لګولی وي، چي په دې کي ډېر زیات مصلحتونه

....

[1]د دې نه د مصر انقلابي عصر یعني د جمال عبدالناصر زمانه مراد ده، چي ناصر د اخوان دغه منصوبې د ځان کارنامي وبللې.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شته دي، یو دا چي د ذخیره کولو مخنیوی کیږي او په تجربو کي پیسي د ګرځېدلو راګرځېدلو او خوندي کولو نه ژغورل کیږي، ځکه د اقتصاد منشأ او مقصد دادی چي پیسي په بازار کي په ګردش وي، او په دې توګه هغه ټول کسان تري مستفید شي چي تر کومو کسانو پوري دا پیسه ځان ورسوي، نو ځکه هم د "سونې او زرو" پر نظام باندي د "اصل" حسب نه بلکي د "ګټي" پر حسب باندي محصول لګول ضروري او مهم دی. چي د دې نه غریب خلک په طبعي ډول سره معاف پاتي کیږي، او بیا د هري ممکني لاري نه "د اقتصاد د معیار" د اوچتولو لپاره مصرف کیږي، د حضرت عمر رضی الله عنه په زړه پوري طرزِعمل وو چي هغه به پر انګورو دروند محصول وضع کوی ځکه انګور د امیرانو مېوه ده، او پر خُرما به ئې ډیر معمولي محصول ایښوده، ځکه خرما د غرباوو خوراک وو.

۶ د سود مخالفت:

د اسلامي روح زموږ نه دا غوښتنه ده چي موږ په لومړي فرصت کي د سود خاتمه وکړو، هغه حرام وګرځوو، او پر دې بنیاد هر ډول خرید و فروش غلط و بولو، تر اوسني عصر نه مخکي چي کوم مُصلحین تېر شوي دي هغوی به د دې موضوع نه ځان خوندي ساتی، تر څو دوی ته دا ونه ویل شي چي"دغه شی ناممکن دی، او پر سود د ټولي نړۍ د تجارت مکمل دارومدار دی" خو اوس دا دلیل له اهمیته غورځېدلی دی، ځکه اوس ئې هیڅ قیمت نشته، روسیې په خپل هیواد کي سود غیر قانوني کړ، او هلته سود د بدترین جرم په صفت پېژندل کیږي.

۷ د کورنیو صنعتونو همت افزائي:

دا هم ضروري ده چي د کورني او لاسي صنعتونو همت افرایي وکړل شي، د همدې لاري د کمزورو کورنیو مرسته ممکن ده، او د صنعتي ژوند په لور ګام پورته کېدای شي، دا بې کاره لاسونه چي په ابتداء کي کوم کارونه کولای شي هغه د معمولي شیانو د جوړولو او اوبدلو او وړوکو سامانو په ذریعه صابون سازي، عطر جوړول، مربّه جات او نور داسي په لسګونو کارونه دي چي په هغه کي مېرمني، جینکۍ او هلکان خپل وخت په مثبته توګه تېرولای شي، دا صنعتونه به دوی ته ډیر ګټه رسوونکي ثابت شي او د افلاس و تنګدستی نه به دوی ته نجات ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ د عیاشیو د سامانونو کمي او پر ژوندانه ضرورتونو اکتفاء کول:

په دې اړه باید سرمایه دار خلک د غرباوو لپاره نمونه جوړ شي، د ساز و رنګ بې ځایه او د عیاشیو محفلونه باید ودرول شي، عیاشي خوښونه او تباه کوونکي فضول خرچیاني ناجائز او ممنوع اعلان شي، دا هغه شیان دي چي پر هغو عمل کول اسلام واجب بولي او د حال و مستقبل غیر معمولي حالاتو تقاضا او غوښتنه همدا ده.

په دې توګه دا طریقه د نوي عصر د ساده او محتاط سیاست سره هم مطابقت لري، د اخوان المسلمین اساسي قانون په دې اړه وضاحت کړیدی چي د دوی په اهدافو کي دا خبره هم شته چي"ملي ثروت باید ډیر کړل شي، ساتنه ئې باید وشي، او د پردیو له تسلطه آزاد کړل شي، او د ژوند د معیار د لوړولو لپاره باید هڅه وکول شي."

دلته دا خبره د یادوني وړ ده چي دا ټول آراء او وړاندویني دي چي د اسلامي حکومتونو په وخت کي په انحطاط کي پرېوتي پاتي شوي او په اسلامي فکر کي د دوی نقش څرګند نشو، تر داسي بریده چي اخوان هغه یو ځل بیا را ژوندی کړ.

۹ اخوان او د ډیري آبادی مشکل:

استاد حسن البنأ مرحوم دغه مسئلې ته په خپلو تحریرونو کي کوم ځای ندی ورکړی، که څه هم د اخوان تل دا فکر پاتي شوی چي مصر ته د ضرورت مطابق د پیداوار او تولیداتو کومه ستونزه نده پیدا شوې، بلکي شکایت ئې دادی چي د دولت وېش او تقسیم برابر ندی او د معدني ثروت او زرعي ځمکو د رقبې د توسیع او پراخولو په اړه د غفلت نه کار اخیستل کیږي، مختصراً دا چي دوی د آبادۍ د ډیرېدو د حل په اړه د ایجابي وسائلو اختیارول ضروري بلل، دا د دوی د اساسي قانون د هغې مادې نه واضح کیږي چي موږ پورته ذکر کړیدي، او هغه عملي تجاویز هم د دې ثبوت دي چي پورته ئې یادونه وشوه.

خو د دې مسئلې د حل لپاره د سلبي وسائلو اختیارول مثلاً ودونه نه کول، یا د ودونو سِن لا زیات کړل شي، او یا کورنۍ د"ضبطِ ولادت"" په ذریعه د کمولو هڅه وکړل شي، نو دغو ټولو ته اخوان په ښه سترګه نه ګوري، حسن البنأ مرحوم د خاندان او د واده په اړه د تقریرونو یوه سلسله پیل کړې وه، چي په هغو کي به ده ویل چي اسلام څرنګه انسان دې ته چمتو کوي او په هغو اخواني خلکو به ده د ناراضګۍ اظهار کاوه چي د هغوی مالي ذرائع او حالات د واده اجازه ورکوي خو بیا هم دوی واده نکوي، د ده دغه سیاست د اسلامي روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره عیناً مطابقت لري، چې اسلام د واده په ذریعه د اخلاقو د ساتنې د وسیلې په اختیارولو باندې ډیره توجه ورکوي، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

اَلْزِوَاجُ نِصفُ الدِّیْن / ژباړه: واده نیم دین دی.

ددې سره سره اسلام د نسل اضافه خوښوي او د مختلفو ذرائعو نه د هغه لپاره هڅې کوي، په حدیث کې شته "واده وکړئ، نسل وچلوئ، شمېر مو زیات کړئ تر څو د قیامت په ورځ پر نورو امتونو ستاسي د ډیر شمېر په سبب فخر وکړم."

د ولادت ضبط ته که څه هم اخوان د واقعي او معقول ضرورت پر اساس بالکل حرام نه وايي، خو د دوی یو مصنّف بل مصنف ته چې هغه د افلاس او لوږي د مشکل لپاره د ضبطِ ولادت د حل وړاندیز کړی وو، په ځواب کې ئې "د ولادت ضبط نه بلکې د نسل اضافه" تر عنوان لاندې لیکلي وو چې:

"حقیقت دادی چې په مصر کې د افلاس اصل دلیل د دولت غلط تقسیم او وېش دی، د پیداوار د کمبود نه، او بیا کوم پیدا وار چې موږ په راتلونکي کې د کوششونو پر اساس ترلاسه کولای شو هغه د دې نه په څو چنده زیات دی کوم چې فعلاً ئې موږ ترلاسه کوو، که چیري زموږ د کار لاسونه د خپل ځان لپاره د کار میدان پیدا کړي، او ملي سرمایه پر بې کاره ناستو خلکو نه بلکې پر کارکوونکو تقسیم کړل شي نو په مصر کی به یو مفلس او محروم هم ونه موندل شي، مصر د نه سوه۹۰۰ لکو انسانانو لپاره کافي دی، او دلته به یو کس ته هم د شکایت موقع په لاس ورنشي، په دې شرط چې حکومت په صحراء کې د زراعت او د کانونو د کیندلو پر ذریعه کار پیل کړي، او د خپل پراخو سمندرونو نه د خپل بین المللي جغرافیایي محلِ وقوع او دنیل د سیند نه بشپړه ګټه اوچته کړي چې هر کال د برکتونو یوه خزانه له ځان سره راوړي."

دا همهغه رأیه ده چې څو کرښې مخکې موږ د أخوان په وړاندیزونو او تجاویزو کې د هغې یادونه وکړه، او د دوی د دې خیال تائید ئې کړی دی چې د آبادی د کثرت مسئله دې په "ایجابي ذرائعو" سره حل و فصل کړای شي چې د دې مسئلې د حل لپاره همدا کافي دي چې د هغه وروسته د سلبي وسائلو د اختیارولو ضرورت نه پاتې کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ عمراني فلسفه

که چیري د اخوان د دعوت د پیل خبښته"روحاني اړخ" وي لکه څرنګه چي موږ په مخکنیو پاڼو کي وضاحت وکړ او "اقتصادي اړخ" د هغه یوه محکمه ستن، چي د هر دعوت او ژوندانه فلسفې لپاره ضروري دي، نو د ژوند سیمه اییز اړخ او د هغه اصلاح و ترقي د اخواني دعوت هدف او مقصد دی، د دوی دعوتي تحریک یو ټولنیز اصلاحي دعوت هم دی چي د مکملي ټولني اصلاح غواړي، افراد، خاندان، قومونه او حکومتونه ټول په هغه کي شامل دي، دوی غواړي چي د ټولو مرسته وکړي او د ژوند په هر اړخ کي د دوی لپاره د اسلام د نقطه نظر سره مطابق یو بشپړ مصلح نظام وړاندي کړي چي د اخوان په نظر کي د افرادو او جماعتونو ، قومونو او دولتونو خلاصه د ټولو مشکلاتو یوازینی حل ده، نو ځکه هم موږ ویلای شو چي د دوی عمراني فلسفه یو انساني اصلاحي پروګرام دی، تاسي په نورو الفاظو کي هغه داسي هم ویلای شئ چي هغه "اسلامی عمراني فلسفه" ده چي د دوی د دغي عقیدې بالکل مطابق ده چي اسلام یوازي د "عباداتو مجموعه" مذهب ندی بلکي یو بشپړ ټولنیز نظام دی.

خو د وضاحت لپاره ئې د اسلامیت د لفظ تکرارول کافي ندي، نو ځکه هم زه مناسب بولم چي د اخوان عمراني فلسفه د دوی د عقیدې په دائره کي دننه په دریو ټکو ووېشم، او تفصیل ئې وړاندي کړم:

الف: د اسلامي ټولني تعمیر

ب: اسلامي وطنیت

ج: نړیوال انسانیت

الف: د اسلامي ټولني تعمیر

د اخوان عقیده ده چي اسلامي ټولنه همهغه رهبري ټولنه ده چي د هغې د تأسیس لپاره دوی هڅي کوي، او د امن و اطمینان تړی انسانیت ئې غوښتونکی او سترګي په لار دی، دوی د اسلامي ټولني د تعمیر لپاره د قرآن کریم نه اخیستل شوي اصلاحي اصول او قواعد په ګوته کړي چي په لاندي توګه دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ټولو انسانانو تر منځ دي د ورورۍ او اخوت اعلان وکړل شي.

۲- د نارينه او ښځينه دواړو لپاره دي د ترقۍ لاري چاري پرانيستل شي، او په عامه انساني حقوقو کي دي د دوی خپل منځي مساوات او کفالت اعلان کړل شي.

۳- د هر فرد لپاره دي د ژوند د مِلکيت، عمل، صحت، آزادۍ او د تعليم حقوق ومنل شي، د امن تضمين دې وشي، او د درآمد پر لارو چارو دې غور و فکر وکړل شي.

۴- د انسان د دواړو بنيادي او عزيزي غوښتنو يعني"د خپل ځان د تحفظ غريزي" او "د خپل مال د تحفظ غريزي" بايد ساتنه وشي، په نورو ټکو بايد د دوی د خيټي او جنسي خواهشاتو د جائزي لاري د تکميل مواقع ورته برابر کړل شي.

۵- د اصلي او بنيادي جرائمو په مخنيوي کي له شدت نه کار واخيستل شي.

۶- د اُمت د اتحاد هڅه دي وکړای شي، او د افتراق او جهت بندی ټول مظاهر دي ختم کړل شي.

۷- د اسلام دغه حقيقي نظام چي د صداقت کوم دعوت راوړی دی، نو ټول امت ئې د هغه لپاره په هڅو کولو لازم و ملزوم ګرځولی دی.

۸- حکومت د دې اسلامي ژوند د فلسفي نماينده او محافظ وي، په خپل مخصوصي اسلامي دائره کي به د دې مقاصدو د تکميل او ټول انسان دي د هغه د دعوت و تبليغ ذمه په غاړه واخلي.

د دې نظام لپاره هغه ځيني عملي شعارونه هم مقرروي، چي د هغو شعائرو تکرار يوازي په ژبه کول کافي ندي بلکي پر هغه عمل کول هم لازم دي، تر څو خلک د دې نظام په قالب کي ونيول شي، د هغه د روح نه سرشار شي، دا شعائر په لاندي ډول دي:

- کسب و عمل او د فقر نه اجتناب و پرهيز.
- هڅه او جهاد، د مجاهدينو تيارول، د هغوی وروسته د هغوی د اولادونو، اهل و عيال حفاظت او مرسته.
- امر بالمعروف او خلک د خيرخواهي په لور رابلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نهی عنِ المنکر، او د رذائلو او بدکاریو د مقاماتو او مرتکبینو سره مقاطعه.

- هر مسلمان نارینه او ښځینه باید د خپل استعداد مطابق د ژوند په مختلفو فنونو کي علم او پوهه ترلاسه کړي.

- صافي معاملې، داسي چي هر فرد د ښو اخلاقو یوه څرګنده نمونه وي.

- د جسماني صحت او عام انساني حواسو ساتنه او حفاظت.

- د حاکم و محکوم تر منځ رعیت پروري او د اطاعت شعاری په ذریعه سره "مشترک تجاوب(Collective Reciprocity) د دې قرآني عمراني نظام پر اساساتو باندي اخوان یوه مثالي ټولنه(Ideal Islamic Society) جوړول غواړي، چي پر دغو اصولو ژور ایمان او باور ولري او د هغه په پوره ډول سره ئې په نافذولو مستعد وي، د دغه تعمیري هدف د تکمیل لپاره د نورو قومونو د علم و تمدن مفید وسائل ترلاسه کول اخوان ناجائز بولي، خو د دې شرط سره چي دا د دوی پر اسلامي قومیت او پر هغه د فخر و اعتماد په حق کي مضر او تاواني نه وي، په دې سلسله کي دوی د پخواني اسلامي قومونو مثالونه وړاندي کوي، چي هغوی د نورو غیر مسلمانانو قومونو سره روابط وساتل، د هغوی د تمدن ډیر شیان ئې اختیار کړل خو د خپل ایماني قوت او نظام د پختګی په وجه بیا هم پر هغو ټولو غالب پاتي شول، پایله ئې دا شوه چي یا خو دوی هغه غیراسلامي تهذیبونه پوره پوره عربي کړل، او یا ئې څه نا څه خپل په رنګ واړول، او په دې توګه ئې هغوی د خپلي ژبي او مذهب تابع کړل، د دغه تهذیبونو د غوره شیانو په اخذ کولو سره د دوی لپاره کوم مانع نه وو خو په دې ډول سره چي د دوی پر مخصوص عمراني او سیاسي رنګ باندي دغه شیان اثر انداز نشي.

پاتي شوه د اسلامي ټولني د تعمیر لپاره د اخوان طریقه کار، نو موږ هغه طریقه په څلورو مراحلو ویشو:

(۱)مسلمان فرد (۲)مسلمانه کورنۍ (۳)مسلمان قوم (۴)مسلمان حکومت

۱ **مسلمان فرد:** د اخوان خیال دادی چي د کوم روحاني بیداریٔ چي دوی داعیان دي هغه تر هغه پوري ممکن نده تر څو د ټولني افراد، کورنۍ او په جماعتونو او ګوندونو کي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوې عامي بيداری څپې راپورته نشي، دوی هوډ کړی چې فردي روزنه به پداسي انداز سره ترسره کوي چې هغه د اسلام د منشأ مطابق يو مثالي انسان جوړ کړای شي، اسلام د فرد نه غوښتنه کوي چې هغه دي پاک وجدان ولري، چې د ياد وجدان نه د ډاډ احساس وکړای شي او د داسي ادراک صلاحيت ولري چې د ښو او بدو سالم تفکيک وکړای شي، د داسي محکمي او مضبوطي ارادې خاوند وي چې کله هم پسته او ټيټه نشي، او داسي صحت مند بدن ولري چې انساني فرائض په احسنه طريقه سرته ورسولای شي، د صالحو عزائمو د تکميل او بشپړېدو يوه صالحه ذريعه وګرځي، د هغه لپاره دوی پر هر اخواني دا لازمي کړې ده چې هغه به د الله جل جلاله د احکاماتو مطابق په پوره پابندي سره عبادت ترسره کوي چې له دې لاري نه به د ياد شخص د وجدان عروج او ترقي ممکنه وي، تر کومه ځايه چې ممکن وي د علم د حصول په اړه هڅاند واوسي، تر څو د ده په ادراک کي وسعت پيدا شي، په خوراک، اغوستلو او خوب کولو کي د اسلامي نظام د آدابو پيروي وکړي، تر څو د ده بدن د ناروغيو د هلاکت ورکوونکو څپو نه په امن کي پاتي شي، دوی د دې وضاحت هم کړی دی چې دغه اصول د نارينه وو لپاره هم دي او د ښځينه وو لپاره هم.

۲ **مسلمانه کورنۍ**: د فرد د اصلاح اثر پر کورنۍ هم لوېږي، دا ځکه کورنۍ د افرادو مجموعه ده، کله چې نارينه او مېرمني اصلاح شي چې دا نو د کورنۍ اصل دی، نو بيا په ډېره آساني سره د اسلام د اصولو مطابق يو نمونه اييز کور جوړېدای شي، اسلام د کورنۍ د اصلاح ډېر په زړه پوري اصول وړاندي کړيدي، اسلام وايي چې زوجين دي د يو بل په انتخاب کي د غوره اصولو نه کار واخلي، او د خپل منځي ارتباط او اړيکي بهترين وسائل ئې په ګوته کړيدي، واجبات او حقوق ئې متعين کړيدي، او پر دواړو اړخونو(زوجينو) ئې د واده د ثمراتو يعني اولادونو ساتنه او سرپرستي په احسنه طريقه فرض ګرځولې ده، تر هغه وخت پوري چې ماشومان ئې د نشوونمو د مراحلو نه د ځوانۍ حالت ته نه وي رسېدلي، په ازدواجي ژوند کي چې کوم مشکلات رامنځ ته کيږي د هغوی بهترين حل ئې وړاندی کړيدی، او خپلو ټولو نظرياتو کي ئې داسي اعتدال ساتلی دی چې هيڅ افراط و تفريط پکي نشته.

۳ **مسلمان ملت**: کله چې کورنۍ منظمه شوه نو ګواکي ملت اصلاح شو، دا ځکه قوم بيا د همدغو کورنيو مجموعه ده، اسلام د يو پرسکون ژوند اصول په ډېر وضاحت سره وړاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړيدي، هغه د امت د افرادو تر منځ د اخوت د تعلق نشاندهي کړې ده، او هغه ئې د ايمان مترادف بللي دي، د دغه تعلق معيار ته ئې د محبت، بلکي د ايثار عظمت ئې ورپه برخه کړيدی، او د دغو تعلقاتو شلوونکي يا د دغو قربانيو کمزوره کوونکي ټول اسباب ئې ختم کړيدي، د حقوقو او واجباتو او تعلقاتو حدود ئې ځرګند کړيدي، او د خلکو خپل منځي تعلقات ئې ډير په تفصيل و تشريح سره بيان کړيدي، د نيکئ د فضيلت نه علاوه ئې هيڅا ته هم پر بل څا فضيلت ندی ورکړی.

۴ اسلامي حکومت: د اخوان آخري هدف چي پر هغه ئې ټولي هڅي متمرکزي دي هغه د اسلامي حکومت قيام دی، چي د اسلام حکومتي نظام په پوره توګه نافذ کړای شي، د مسلمانانو متفرق طبقات پر يو واحد محور راجمع کړای شي، د هغوی بايللی عظمت اعاده کړای شي، د دوی نه غصب کړل شوي ځمکي، په زور باندي تري اخيستل شوي حقوق او هيوادونه دوی ته ورواپس کړای شي، او بيا د جهاد او دعوت الی الله بيرغ رامخته او اوچت کړای شي تر څو نړئ د اسلام د تعليماتو نه مستفيض شي.

په اسلامي ټولنه کي د اقليتونو او بهرنيانو احکام:

اخوان دا ګمان کوي چي د اسلامي نظام د نفاذ او د غير اسلامي اقليتونو په بقاء کي کوم وړوکی تعارض هم نشته، دغه هر څه د دوی لومړی عام مرشد(حسن البنأ) پدې ټکو بيانوي:"خلک ګمان کوي چي اسلام د ژوند د نظام په ډول په جوړوېدلو سره او د هغه اقامت په اسلامي امت کي د غير مسلمانو اقليتونو د وجود او د امتونو د خپل منځي اتحاد په تاوان او ضرر دی، چي د اوسني عصر يو مستحکمه ستن ده، خو حقيقت بالکل د دې برعکس دی، د اسلامي اساسي قانون او مقدس لارښود(قرآن حکيم) د اقليتونو د حفاظت او حقوقو يو ډير واضح او په زړه پوري قانون راوړي چي هيڅ شک و شبهه پکي نشته."

لَّا يَنْهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ لَمْ يُقَٰتِلُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوٓاْ إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: الله تاسي له دې خبري څخه نه منع کوي چي له هغو خلکو سره د نېکۍ او عدل چلند وکړئ چي د دین په باب یې ستاسي سره جنګ ندی کړی او تاسي یې له خپلو کورونو څخه نه یاست ایستلي. الله عدل کوونکي خوښوي. (سُوْرَةُ المُمتَحنَة : 8)

لکه څرنګه چي دا صریح نص او حکم یوازي د اقلیتونو پر ساتنه او حفاظت دلالت نه کوي بلکي د دوی سره د غوره سلوک او معاملې تعلیم هم ورکوي."

د دوی د موجوده مرشد(یعنی حسن الهظیبي مرحوم رحمه الله) الفاظ دي چي:"اسلام چي د معاملاتو کوم احکام وړاندي کړیدي، چي په نني اصطلاح کي "د شخصي احوالو قوانین" Personal Statute په نوم یادیږي، پر نصراني یا نورو غیر مسلمانو قومونو د دې اطلاق نه کیږي بلکي پر دوی د دوی د مذاهبو د احکاماتو مطابق اطلاق کیږي، نو ځکه هم موږ ته حکم شویدی چي دوی د دوی پر دین پریږدو، نو تر کومه چي دوی د خپل کتاب نه فیصلې کول غواړي، موږ د دوی سره څه سروکار نلرو، خو کله چي بیا دوی زموږ خواته راشي بیا به موږ د الهي قانون مطابق د دوی فیصلې ورکوو، تر کومه ځایه چي د معاملاتو تعلق دی لکه د"بیع" "رهن" "کرایه" نو په دغو مسائلو کي د عیسایانو په کتابونو کي کوم احکامات نشته، نو چي کوم اکثریت په دې اړه د دوی لپاره څه شی مناسب بولي د هغه پابندي پر دوی واجب ده، پر مسلمانو له دې امله چي د دوی دین دی او پر نصرانیانو له دي جهته چي دا یو قانون دی، دا هم باید واضح کړل شي چي په اسلامي شریعت کي معاملات، د انصاف او لوړوالي د کمال پر درجه دي، نصرانیان نه باید د هغه نه شکایت وکړي چي اسلام ولي "سود" حرام کوي، ځکه سود د دوی په شریعت کي هم حرام دی، او تر دیارلس سوه کلونو پوري دوی پر دغه حکم باقي پاتي شول، تر داسي حده چي په دې اړه اسلامي قوانین د دوی لپاره د قومي قوانینو په حیثیت باندي راغلل.

ب: اسلامي وطنیت:

دا تعبیر به شاید غوږونو ته څه عجیب ښکاره شي، خو د اخوان په نزد د وطنیت صحیح تعبیر همدا دی چي هغوی خپل اعمال، مقاصد او معتقدات په اسلام پوري مربوط وساتي، او وطنیت د دوی په نظر کي د دین یو جزء دی، د رسول الله صلی الله علیه وسلم قول مبارک دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"وطنيت د ايمان جزء دی". اخوان د وطن لپاره د هڅو کولو په وخت کي دا عقيده لري چي دا هڅي او کوششونه د عبادت يو ډول دی، چي د هغه په ذريعه سره د خدای رضا حاصلوي، په تېرو پاڼو کي لکه څرنګه چی موږ ويلي دي چي دوی د دين په اړه پوره فهم لري، او په ژوند پوري ئې مربوط بولي، د وطنيت په اړه د دوی فکري طرز د دې مطابق دی.

خو د دې سره دوی بيا هم د وطن پرستانو نه په يو بل اهم اصل کي باکل مختلف دي، او شايد دا همهغه اصول دي چي پر هغه د دوی د وطنيت دارومدار دی، هغه اصول دادي چي د وطنيت حدود د دوی په نزذ عقيده ده، جغرافيايي يا د هيواد حدود نه بلکي هره هغه علاقه او سيمه چي هلته کوم د "لا اله الا الله محمد الرسول الله" ويونکی موجود وي هغه اسلامي وطن دی، چي د دوی حقوق دي، او د هغه لحاظ او د هغه سره محبت ضروري دی، چي په اړه ئې اخلاص او د هغه د فلاح او جوړولو هوډ او د هغه لپاره هڅي واجب دي.

"پر دغو جغرافيايی حدودو باندي په وېشل شويو هيوادونو کي چي څومره مسلمانان دي هغوی زموږ وړونه او عزيزان دي، موږ د دوی په اړه فکر کوو، د دوی په احساساتو کي شريک يو، خو د وطن پرستانواو نېشنلستانو(Nationalists) دا مسلک ندی، دوی يوازي د يوې ټوټې ځمکي سره تعلق ساتي، د کومي سيمي چي دوی هستوګن دي."

په هر صورت مناسبه ښکاري چي د وطنيت په اړه د مختلفو آراوو او د نظرونو د زاويو په مقابل کي د اخوان چي کومه رأيه ده هغه به دلته درته وړاندي شي.

١ مِلّيت:

اخوان مصري ملّيت تائيدوي، او هغه خپل د اصولو مطابق بولي، دا ځکه مصر د دوی لومړی او خاص وطن دی، "موږ پر دې فخر کوو چي موږ د دې وطن مخلصين يو، د هغه لپاره کار او د هغه سره بې ساري مينه کوو، او د هغه د پرمختګ لپاره هڅي کوو، تر ژونده به مو همدا شعار وي، موږ پوهيږو چی مطلوبي ترقی د ځنځير همدا لومړی کړی ده، زموږ دا هيواد "د ستر عربي هيواد" يو جزء دی، موږ چي کله هم د مصر لپاره کومي هڅي کوو نو ګواکي شرقي عربي مليت او اسلام لپاره زموږ دا هڅي ترسره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اخوان نسلي مليت نه مني، هغه مليت چي غربيانو غوښتل په عربو کي ئې عام کړي، چي د هغه په وسيله د دوی د وحدت مزي او ريښي پرې کړي، او د دوی خپل منځي روابط کمزوره کړي، نو ځکه هم اخوان المسلمين د قوميت او مليت د دې تعبير او د دې په شان نورو تعبيرونو د منلو لپاره کله هم چمتو ندی، او د دوی سره د فرعونيت، عربيت، فنيقيت[1]، شاميت[2]، په نوم څه نشته، او نه هم دوی د دغو نومونو او القابو سره څه سرو کار لري، د کوم په وجه چي خلک يو پر بل ختې شيندي، بلکي د رسول الله صلی الله عليه وسلم پر دې مبارک ارشاد د دوی ايمان و عمل دی چي:"الله تعالی جل جلاله د جاهليت تکبر او د پلرونو پرستش له تاسي نه ووېست، ټول انسانان د آدم عليه السلام اولاد دي، او د آدم تخليق له خاوري شوی، د تقوی پرته کوم عرب په غير عرب د نسل پر بناء هيڅ فضيلت نلري."

۲ عرب ليګ:

اخوان د عرب ليګ هرکلی کوي، دا ځکه هغوی د پاشل شويو عربو قومونو لپاره چي ډېری ئې مسلمانان دي، د اتحاد او اجتماع د يوې ريښې حيثيت لري، او د دوی ګمان دی چي د دوی د يو ستر اميد يعني(اسلامي ټولني) د وجود په لار کي(Arab leage) لومړنی ګام دی، دوی دا عقيده لري چي"کله چي عرب مغلوب شول، نو پر اسلام به هم د مغلوب ګمان وکړو."

"د عربو قومونو د اتحاد او يو ځای کېدلو او ترقی پرته د اسلام ترقي ممکن نده، د عربي وطن د يوه بالبنت په اندازه ځمکه هم موږ خاص خپل وطن او خپله ځمکه بولو، دغه جغرافيايي حدود او سياسي تقسيمونه زموږ د زړونو نه د اسلامي عربي وحدت نقش نشي پاکولای، د دوی دا هم عقيده ده چي همدا ژبه او اسلام د عربي قوميت اساسات دي، د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی چي:"اې خلکو! پالونکی يو دی، او پلار(آدم) يو دی، دين يو دی، او عربيت ستاسي د پلار او مور څخه ندی بلکي يوازي ژبه ده". نو څوک چي عربی وايي هغه عرب دی، همدا دليل دی چي د عربي قوميت لپاره خپلي هڅي اسلامي هڅي بولي، او هغه د ټولي نړۍ لپاره د خير کار بولي.

....

[1] د مسيح د عهد نه مخکي د لبناني قوم په لور نسبت دی.

[2] يعني تر اسلام مخکي شامي قوميت(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ شرقي بلاک:

اخوان د شرق او شرقي قومونو لپاره ډیر ګرم احساسات لري، دا ځکه دوی هم مسلمانان دي او هم شرقیان، دوی غواړي چي د شرق قومونه پر خپل مشرقیت افتخار وکړي، لکه څرنګه چي غرب په غربیت افتخار کوي، نو ځکه هم دوی د استعمار په خلاف د شرقي دولتونو په هڅو کي په مادي او معنوي لحاظ یعني هر ډول مرسته کوي، د دوی اخبارونو تل په هندوستان او اندونیزیا کي د برطانیې د استعمار په خلاف حملې کولې، دوی د "پاکستان غوښتنه" کاملاً تائید کړه تر داسي وخته چي پاکستان ظهور وکړ، مادي مرستي ئې یوازي د ډاکټرانو د هیئتونو تر رالیږلو پوري وکړای شولې، یا د درملونو(دارو او دواوو) په صورت کي لکه څرنګه چي ئې د سوریې او اندونیزیا سره وکړل، په دې ډول سره دوی د هغو شرقي محصلینو سره هم مالي مرستي وکړې د کومو سرپرستانو چي د دیکتاتوري دولتونو د قانون پر اساس خپلو بچو ته پیسې نه شوې لیږ لای، دغو محصلینو د دوی د احسان غوره بدله په دې توګه ورکړه چي خپلو هیوادونو ته د ستنېدلو وروسته ئې د اخوان او د هغوی د دعوت بلکي د ټول مصر او مصریانو بهترینه ترجماني ئې وکړه، خو شرقي بلاک او د هغه پر اصولونو باندي د دوی عقیده یو وقتي شی ده، چي د غرب د خپل غربیت د اعزاز او افتخار کولو په مقابله کي را څرګنده شوې، په دې اړه د دوی وینا ده چي:"زموږ د تحریک په دعوت کي د شرقیت یوه درجه ده، که څه هم فعلاً د دې سلسلې د مشترکو جذباتو پر اساس یو ایمرجنسي صورتحال دی، چي دا حالت غرب زیږولی، د هغوی پر خپل کلتور فخر، د خپل تهذیب په توصیف کي مبالغه، د هغو قومونو په مقابل کي چي دوی د "شرقي قومونو" نوم ورکوي، دوی نړۍ په دوو بلاکونو غرب و شرق تقسیموي، او د دې وېش اعلان، حتی چي د دوی د یو شاعر دا یو مشهور شعر دی چي:" شرق شرق دی، او غرب غرب[1]، دا دواړه به کله هم سره یو ځای نشي، همدا شیان د دې سبب شول چي شرقي قومونو د دوی په مقابل کي جلا صف بندي پیل کړه، کله چي غرب د انصاف لار ونیسي او د ظلم او حق تلفۍ طریقه پرېږدي، دغه هنګامي عصبیت به له منځه ولاړ شي، او یوه نوې نظریه به د هغې ځای ونیسي، یعني د پرمختګ اوترقۍ په کارونو کي د مختلفو قومونو د خپلمنځي مرستي نظریه.

دا خو د غرب په مقابل کي د شرق او اهلِ شرق په تعصب پوري مربوط خبره ده، خو تر کومه ځایه چي د اسلامي سلطنتونو او د هغوی د اتحاد ارتباط دی، اخوان د هغه پوره ملاتړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او دا عقیده ساتي چي د شرقي او غربي دواړو بلاکونو تر منځ د توازن ساتلو لپاره اسلامي بلاک یو ډیر په زړه پوري قوت دی.

(ج) عالمګیر(نړیوال) انسانیت:

په تېرو کرښو کي د غربي فکري انداز په ځواب کي د شرقي تعصب د ظهور په اړه د اخوان دا قول چي دا یوه وقتي جذبه ده چي د دې جذبې د اسبابو د ختمېدلو سره جوخت به یاده جذبه هم له منځه ولاړه شي، او نړیوال بین المللي تعاون به ئې ځای ونیسي، د دې خبري قوي دلیل دی چي د اخوان د فکر اړخ د نړیوال انسانیت په لور دی، یوازي پر دې موقع نه بلکي د هغوی په تحریر و تقریر کي زیاتره د دې نړیوالي انساني نظریې یادونه شوې ده، "عالمیت یا انسانیت زموږ هدف او نصب العین دی، او د دې سلسلې د اصلاح آخري کړۍ یعني د راتلونکي نړۍ رُخ به په همدې لور وي، اسلام په دې اړه د نړۍ لپاره یوه سېده لار انتخاب کړې ده، لکه څرنګه چي ئې تر هر څه مخکي په عقیده کي وحدانیت ایښی دی، د هغه وروسته ئې په ټولو اعمالو او نظام کي هم د وحدت شکل ایښی دی، د ټولو انسانانو پالونکی یو دی، د دین منبع یوه ده، ټول انبیاء کرام د تعظیم لایق او مقدس دي، ټول آسماني کتابونه د الله له لوري دي، او د دوی ټولو دعوت یو دی:

۞ شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ ۖ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ ۚ

ژباړه: هغه ستاسي لپاره د دین همغه کړنلاره ټاکلې ده چي د هغې حُکم یې نوح (ع) ته کړی و؛ او چي اوس [اې محمده (ص)] تا ته مو د وحیي په وسیله درلیږلی دی، او د هغه حُکم مو ابراهیم (ع)، موسی (ع) او عیسی (ع) ته کړی دی، په دې سپارښت سره چي دغه دین برقرار کړئ او په ده کي تیت پرك کیږئ مه. (سُوۡرَةُ الشّورىٰ : 13)

....

[1]د مشهور انګرېز شاعر او ادیب کیپلنګ(Kipling) وینا ده. (ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوی عقیده ده چي د اسلامي اصلاح اصول او قواعد درې دي:

(۱) **للهيت**: چي د هغه نه په مړو زړونو کي ژوند پيدا شي، په انساني شعور کي ملکوتي عظمت پيدا شي، او د الله تبارک و تعالی سره د خلکو ژوندی تعلق قائم شي.

(۲) **انسانيت**: چي انسان د دغه پستي ځمکي نه اوچت کړای شوی، د دې د منلو وروسته چي الله جل جلاله دی په خپله پيدا کړيدی، په خپل کامل قدرت سره ئې هغه ته انساني شکل و صورت ورکړی دی، په هغه کي ئې خپله روح اچولې ده، او ملائکي ئې د هغه په وړاندي په سجده کولو امر کړيدي.

(۳) **عالمګيريت**(نړيواليزم): چي ټول انسانان د حق و صداقت په ميدان کي د يو بل وړونه او مرستندويان وګرځوي.

"د دغو دريو حقايقو په دائره کي په اوسېدلو سره د آدم بچی په دنيا کي د الله جل جلاله خليفه او د هغه د مخلوق په نګراني کولو سره ژوند تېرولای شي، الله تعالی جل جلاله د دوی لپاره د ځمکي او آسمان ټول شيان مسخر کړيدي، دغه هر اړخيز حقايق پر ځينو حقوقو او واجباتو، تنظيماتو او تشکيلاتو مشتمل دي، کوم چي موږ په خدای پالو نفسونو او مذبذبو او حيرانو زړونو کي د ځای پر ځای کولو هڅي کوو، او په ګډوډ شوي ماحول او ټولنه کي د دغو حقايقو لپاره لار پاکوو، همدا اسلام دی او همدا هغه تحريکي دعوت دی چي پر کوم اخوان المسلمين ايمان لري."

دين او سياست:

په غربي قومونو کي د دين د لفظ يو خاص مفهوم دی، چي د دې پرته بل څه ندی چي هغه يوه داسي عقيده ده د الله جل جلاله سره د بنده ذاتي تعلق او ارتباط استواروي، د دې نه علاوه ئې يو بل مفهوم دا هم دی چي عيسائيت د رومي(Romi) شهنشاهيت تر سايې لاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرورش موندلی دی چي د هغه سره داسي مشهور قوانين ول چي تر نن پوري معاصر اروپايي قوانين د هغوی مأخذ دي، نو ځکه هم عيسايي ټولنه نه هغه وخت عيسائيت ته دومره محتاجه وه او نه هم عيسائيت پردې قادر وو چي د پخواني رومي سلطنت او ګډوډې رومي ټولني لپاره د قوانينو په وضع کولو سره نظام او حدود قائم کړي، چي د هغو په لارښوونه کی حکومت او ټولنه خپل د ژوند لار په هغه کچه عياره کړي، کوم چي دوی د روحاني اصلاح او وجداني طهارت ضرورتمند ول.

پر دې اساس عيسائيت د روح او وجدان پر طهارت ډيره توجه کوله، چي نتيجه دا شوه چي د انساني ټولني او د هغه د ژوند د واقعاتو سره ئې کوم خاص تعلق او ارتباط برقرار ونشو ساتلای، د عيسائيت د نشوونمو دا لومړنی تاريخي اړخ وو، او دوهم اړخ ئې دا دی چي دوی ته د عيسايي مذهب د احکامو نفاذ ناممکن وبرېښيده، دوی ته دا تقريباً ناممکنه وه چي د يوناني عهد د خالص ماده پرستی نه د عيسائيت عهد و خالص روحانيت ته يو په يوه منتقل شي، په دې توګه په خپل واقعاتي ژوند کي هم د نصرانيت پر سختو نظرياتو باندي د دوی عمل کول خورا مشکل وو، چي نصرانيت به لارښوونه کوله چي: "که څوک تاسي پر راسته مخ په څپېړه ووهي، نو يو ځل بيا څېره ورته ونيسئ" او چي "څوک ستاسي سره د جګړي په دوران کي قميص درنه وباسي نو هغه ته خپل څادر هم ورپرېږدئ" دوی دا احساس کړه چي دين د ژوند لپاره مناسب ندی، نو ځکه هم دوی وويل: دين د الله جل جلاله او بنده تر مابين د تعلق نوم دی، نو څه مشکل نشته چي دوی د کليسا په سايه کي واوسي، په مقدس هېکل کي د هغه په هواوو باندي خپل ځان مُعطر کړي او د هغه وروسته په ټولنه کي د خپل "وحشي" رواياتو مطابق ژوند وکړي، او د وحشت او ظلم په وخت توره د دوی لپاره فيصله کوونکې وسيله وي، کله چي دوی باتهذيبه شول، بيا عام ټولنيز قانون د دوی حاکمانه طاقت وو، پاتي شو دين، نو هغه د روحاني، زړه او ضمير په تنهايي کي پاتي وو، يا په مقدس هېکل کي وو، يا د اعتراف پر څوکی[1]، او په دې ډول سره د غرب په ژوند کي دين او دنيا د يو بل نه بيګانه شول.

....

[1] د کاتوليک عيسايي فرقې يوه خاصه اصطلاح ده ، يعني د پادري په مخ کي تر پردې او يا جالی چي په کليسا کي جوړه ده آ خواته په کښېنستلو سره خلک د خپلو ګناهونو اعتراف کوي، او خپل ګناهونه د پاپ په واسطه بخښي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غربي استعمار چي کله پر شرق او اهلِ شرق باندي حمله وکړه او خپلي منګولي ئې ورباندي ټينګي کړې نو د خپل ځان سره ئې خپل افکار و نظريات، خپله خالصه ايډيالوژي او د خپل د ژوند نظام ئې هم د ځان سره راوړی، او د پروپاګندونو د منظمو ذرائعو د رسوخ و نفوذ په مختلفو لارو(Means of Communications) باندي ئې د هغه د خپرولو هڅي پيل کړې، چي په دې توګه دوی بيمار ذهنونه د خپل ځان په لور مائل کړل، د خواهشاتو لرليد ته ئې تغيير ورکړ، او د خپل سياسي او اقتصادي او کلتوري مصالحو مطابق ئې هغه وچلاوه، د يوې زمانې د تېريدلو وروسته په شرق کي يو نوی نسل را پيدا شو، چي پر دغو نظريانو ئې پوره ايمان درلوده او د هغه د تطبيق کولو هڅي ئې کولې، خو که چيري څوک په دغه باب د دوی مخالفت وکړي يا د دوی د مطمئن کولو هڅه وکړي نو دوی د دغو نظرياتو په حمايت او مدافعت کي مخ ته وي.

اوس موږ د خپلي اصلي موضوع يعني د اسلام نه په بحث کولو سره د دې د ليدلو هڅه کوو چي د سياست سره ئې څه اړيکه شته؟ او د اسلام د ځينو احکامو او قوانينو نه بحث کوو تر څو دا واضحه شي چي د خلکو ژوند، د هغوی ټولنه، د ژوند عام مسائل چي بالخصوص په سياسي مسائلو پوري متعلق دي.

د اسلام په کتاب او ابدي لاربنود(قانون) کي راغلي دي چي:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّى جَاعِلٌ فِى ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً ۖ

ژباړه: او [اې پيغمبره (ص)] د هغه وخت يادونه وکړه چي کله ستا رب پرښتو ته ويلي وه: "زه په ځمکه کښي د يو خليفه پيدا کوونکی يم. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : 30۹)

الله تعالی جل جلاله د آدم عليه السلام او د هغه اولاد يعني ټول انسانان پر ځمکه خپل ځای ناستي و ټاکل، مطلب دا چي هغوی ئې پر ځمکه آباد کړل، پر کايناتو ئې هغوی ته د تسلط حقوق ورکړ، تر څو د خپل رب د اوامرو او نواهيو په حدودو کي په اوسېدو سره د دنيا د نعمتونو نه ګټه اوچته کړي، "په نړۍ کي د انسان خلافت" په دوه ډوله دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"عمومي خلافت" او "خصوصي خلافت"

عمومي خلافت: ټولو انسانانو ته د ځمکي د آبادولو او پر هغه د قابض پاتي کېدلو له اعتباره حاصل دی:

هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَٱسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا

ژباړه: هماغه ذات دی چي تاسي یې له ځمکي څخه پیدا کړي یاست او دلته یې تاسي مېشته کړي یاست. (سُوۡرَةُ هُود : 61)

دا جانشیني د آدم علیه السلام لپاره وه، او د ده وروسته د ده د ټول اهل لپاره چي دوی ټول د هغې(ځمکي) د آبادولو وارثین دي.

خصوصي خلافت: خلافت د حکومت نوم دی، چي پر دوه ډوله دی، د"حکومتونو خلافت" او د "افرادو خلافت". د حکومت خلافت د خپلو کوچنیو اقسامو له مخي یو انعام دی، چي الله جل جلاله ته څوک محبوب وي وربandي نازوي ئې؛

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ ٱلْوَٰرِثِينَ.

ژباړه: او موږ دا اراده درلودله چي پر هغو خلکو چي په ځمکه کښي ذلیل ګرځول شوي ول مهرباني وکړو، رهبران ئې وګرځوو او هماغوې وارثان وګرځوو. (سُوۡرَةُ القَصَص : 5)

یو بل مبارک آیت دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُواْ ۖ وَكَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا يُوقِنُونَ.

ژباړه: او کله چي هغوی صبر وکړ او زموږ په ایتونو باندي یې باور وکړ، نو په هغو کښي مو داسي لارښودونکي پېداکړل، چي زموږ په امر یې لار ښوونه کوله. (سُوۡرَةُ السَّجدَة : 24)

لوستونکي ئې ګوري چي موږ دلته کوم آیتونه وړاندي کړل، د هغوی نه په ډېر صراحت سره دا نه لازمیږي چي د قرآن مطابق حکومت کول واجب دي، نو موږ د دوی مخي ته داسي آیتونه هم وړاندي کولای شو چي د هغه نه دا خبره ثابتیږي چي د الهی کتاب مطابق حکومت جوړول پر موږ بالکل فرض دي، چي په هیڅ صورت هغه صرفِ نظر نشو ګرځولای، او نه هم زموږ لپاره دا مناسب دي چي د هغه د عدمِ نفاذ لپاره د حالاتو او بې وسیٔ عذر وړاندي کړو، ځکه دغه حالات خپله زموږ زیږنده دي، او اصلاح کول او د اصلاح کولو ممکني هڅي ئې راباندي واجب دي، دا قرآني آیتونه په لاندي ډول دي چي هر سړی په ډېره آساني سره د هغوی مفهوم درک کولای شي:

وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ ٱلْحَقِّ ۚ.

ژباړه: او [اې محمده (ص)!] موږ تا ته دا کتاب درلیږلی چي په حقه راغلی دی؛ او له کتاب څخه چي څه دده په وړاندي موجود دي د هغو رښتیني کوونکی او د هغو ساتونکی او محافظ دی. نو له دې کبله ته د خدای له نازل کړي قانون سره سمي د خلکو چاري فیصله کړه. او کوم حق چي تا ته راغلی دی، له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغو د غوښتنو پیروي مه کوه.

وَأَنِ ٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَٱحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنۢ بَعْضِ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْاْ فَٱعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ لَفَٰسِقُونَ.أَفَحُكْمَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نو [اې محمده (ص)!] ته د الله له نازل کړي قانون سره سمه ددې خلکو د چارو فېصله وکړه، او د هغو د خواهشاتو پیروي مه کوه. پام کوه چي دا خلك تا په فتنه کښي وانه چوي، یوه ذره قدري دي هم له هغه هدایت څخه وا نه ړوي چي خدای تا ته درلېږلی دی. نو که دوی مخ ورڅخه واړوي، نو وپوهېږه چي الله د دوی د ځینو ګناهونو په مجازات کښي، په غم کښي د دوی د اخته کولو اراده کړېده. او دا حقیقت دی چي له دې خلکو څخه زیاتره فاسقان دي. (که دوی د خدای له قانون څخه مخ اړوي) نو ایا بیا د جاهلیت فېصله غواړي؟ په داسي حال کښي کوم خلك چي پر الله باور لري، د هغو په نزد له الله څخه بل غوره فېصله کوونکی هیڅ نشته.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

ژباړه: کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمي فېصلې ونه کړي، هماغوی کافران دي.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

ژباړه: او کوم خلك چي د الله د نازل کړي قانون سره سمه فېصله ونه کړي، هماغوی ظالمان دي.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ

ژباړه: او کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمه فېصله ونه کړي، هماغوی فاسقان دي.

دغه صاف او واضح آیتونه دي چي د الهی کتاب مطابق د سلطنت کولو د فرضیت د ناقابلِ انکار دلائلو حیثیت لري، هغه شخص ددې په خلاف د څه ویلو جسارت کولی شي چي کفر، ظلم، فسق، د الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم مخالفت او د هغه د دین سره ئې لاتعلقی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ملا تړلې وي، د داسي کس په اړه يوازي دومره ويلای شو چي هغه د هدايت او توفيق نه محروم دی.

په دغو څو کربښو کي مو پر ياده موضوع باندې ځکه رڼا واچوله چي حکومت او سياست د دين د وجايبو نه دي، اوس د دې پاک دين د اوامرو او نواهيو نه بحث کوو، تر څو موږ وګورو چي د انسانانو د ژوند سره څومره تعلق لري، او آيا ربښتيا هم دين يوازي د الله جل جلاله او بنده تر مابين د خپلمنځي تعلق او ارتباط نوم دی؟ د دين واضح نصوص دغه دوهم خيال(دين د الله جل جلاله او بنده تر منځ د ارتباط شخصي معامله ده چي دا د اوسنيو سيکولرانو عقيده ده. ژباړن/ شاهين) نفي کوي، ځکه د اسلام د اکثرو احکاماتو تنفيذ د افرادو د دائره عمل نه وتلی دی، يوازي حکومتونه هغه نافذولی شي، دا خبره د دې حقيقت د ثبوت لپاره کافي ده چي حکومت د اسلام فطرت او د هغه طبعي غوښتنه ده، او اسلام په يو وخت کي هم دين دی هم سلطنت، اسلام ډېرو کړنو ته د جرائمو په سترګه ګوري او د هغوی ارتکاب ناقابل سزا فعل، د دغو جرائمو لپاره ئې حدود او سزاوي ټاکلي دي، د همدې جرائمو له جملې نه يو عمداً قتل(Permediated Killing) دی، چي سزا ئې قصاص ده:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِى ٱلۡقَتۡلَىۖ

ژباړه: اې مؤمنانو! ستاسي لپاره د قتل په دعواوو کښي د قصاص حکم ليکل شوي دی. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : ۱۷۸)

غلا ده چي سزا ئې د لاس پرې کول(کاټول) دي:

وَٱلسَّارِقُ وَٱلسَّارِقَةُ فَٱقۡطَعُوٓاْ أَيۡدِيَهُمَا.

ژباړه: او غل، که نر وي که ښځه، د دواړو لاسونه پرېکړئ، (سُوۡرَةُ المَائدة : ۳۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتهام(تُهمت/تور لګول) دي چي سزا ئې په درو وهل دي:

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَأۡتُواْ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَ فَٱجۡلِدُوهُمۡ ثَمَٰنِينَ جَلۡدَةً

ژباړه: او څوك چي په پاك لمنو ښځو باندي تور ولګوي، بيا څلور شاهدان تېر نه كړي، هغوی اتيا دُرې ووهئ. (سُوۡرَةُ النُّور : ۴)

په دې كي د كوم اختلاف ګنجائش نشته چي دغه ټول افعال ناجائز دي، او انسان د جرمونو په سترګه ورته ګوري، خو بيا سزا ورته ټاكل دا ټول په سلطنت او حكومت پوري مربوط اوامر دي، كه اسلام د مذهب او حكومت مجموعه نه وای نو كله به ئې هم دا انداز نه غوره كولای.

همدا دليل دی چي حسن البنأ رحمه الله د اسلامي انجمنونو او نهضتونو د قوانينو د دې مادې سره سخت مخالف پاتي شو چي د اساسي قانون د پيل ماده به ئې هم وه يعني:"دا ګوند/انجمن به د سياسي مسائلو سره تعلق نه ساتي" او ده به ويل چي:"اسلام عقيده هم ده، عبادت هم، وطن هم دی، قوميت هم، سياست هم دی، قوت هم، ثقافت هم دی، قانون هم، د اسلام د حكم مطابق د مسلمان نه غوښتنه ده چي هغه د خپل قوم مسائلو ته جدي پاملرنه او توجه وكړي، څوک چي د مسلمانانو د مسائلو فكر نه كوي هغه د دوی څخه ندي، او زه په صراحت سره دا وايم چي كامل مسلمان به همهغه وي چي يو باخبر سياست پوه(سياسي) وي او د اسلامي امت پر مسائلو ژور نظر ولري، د دې لپاره فكر مند يم بلكي دردمند ئې يم، پر هر اسلامي ګوند باندي واجب ده چي د هغه د پروګرامونو سرفهرست موضوع بايد د اسلامي امت پر سياسي مسائلو توجه وي، د دې پرته په بل صورت كي به دا ګوند خپله د اسلام پوهني محتاج وي[1]."

....

[1]"زموږ دعوت په نوي پړاو کی" د حسن البنأ مرحوم نه؛ ص: ۱۳... دا همهغه فکر دی چي د اوسني عصر ستر مفکر مولانا سيد ابوالحسن على ندوي رحمه الله د تصانيفو او اعمالو نه واضح شوي او د مولانا مودودي مرحوم د فكر و دعوت امتيازات پاتي شوي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر يو وخت د اسلام د دين او سياست اوسېدلو په اړه واضح او څرګند نص دا دی چي د مشرانو د انتخاب او عامو منصبونو په ډکولو کي د هغه طريقه ډېره حقيقت خوښوونکي ده، يعني د هغه په نزد د انتخاب او غوراوي اساس يوازي پر قابليت او د ذمه داری پر احساس او د منصب د غوښتنو د سرته رسولو په صلاحيت کي دی، او د دې علاوه به کوم شي ته اهميت نه ورکوي، په دې اړه چي اسلام کوم احکامات وړاندي کړي دي هغه په هيڅه توګه له دې کم ندي کوم ته چي يو دنياوي نظام د دنيا او د هغه د معاملاتو لپاره وړاندي کولای شي.

لکه څرنګه چي په اسلام کي د هر منصب لپاره همهغه کس غوره کېدای شي چي ډېر موزون(غوره) کس وي، يو ډېر امانت دار او بل ډېر طاقتور او زړه ور شخص که څه هم په هغه کي کومه وړوکې خرابي هم وي خو پر کمزور او بې همته سړي دي ترجيح ورکول شي، که څه کمزور شخص زيات امانت دار وي.

د امام احمد بن حنبل رحمه الله نه ئې وپوښتل: که په يوه جګړه کي دوه مشران وي، يو طاقت ور خو بدکردار، او بل نيک خو کمزور، د چا په مشری کي بايد جګړه وشي؟ ده وفرمايل: د بدکردار طاقتور قوت د مسلمانانو لپاره ګټور دی، او د هغه بدکرداري د هغه د خپل ځان لپاره تاواني، او د نيک او کمزور سړي نيکي د ځان لپاره ده، او د ده کمزوري مسلمانانو ته تاواني ده، نو ځکه هم بايد د بدکردار سپه سالار تر قيادت لاندي جګړه ترسره شي، د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی: "الله تعالی جل جلاله د فاجر کس په ذريعه د دې دين مرسته کوي."

همدا دليل وو چي د کوم وخت نه چي حضرت خالد بن وليد رضی الله عنه اسلام راوړی وو حضور صلی الله عليه وسلم به هغه ته د جګړي پر وخت د سپه سالاری منصب ورکاوه، که څه هم کله کله به ئې داسي خبري وکړې چي حضور صلی الله عليه وسلم به نه خوښولې، حتی يو ځل حضور صلی الله عليه وسلم لاسونه د آسمان په لور اوچت کړل او د عاء ئې وکړه چي "يا الله! خالد چي څه وکړل زه د هغه نه بریء الذمه يم". واقعه داسي وه چي يو ځل حضور صلی الله عليه وسلم حضرت خالد رضی الله عنه د جزيمه د قبيلې په لور وليږه، حضرت خالد رضی الله عنه د قبيلې خلک ووژل، د هغوی د مالونو په اړه چي په هيڅه طريقه جائز نه ول ځيني صحابه رضی الله عنهم چي د ده سره ول، د ده پر دې کار باندي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناخوښی اظهار او انتقاد وکړ، تر داسي حده چي رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه خلکو ته د هغوی دیت ورکړ، او د هغوی مالونه ئې واپس ورکړل، خو د دې باوجود به رسول الله صلی الله علیه وسلم د جګړو د قیادت لپاره خالد رضی الله عنه ته ترجیح ورکوله، ځکه په دې معامله کي هغه تر نورو ډیر اهل وو او څه چي ده وکړل هغه ئې په هر صورت د یو تأویل پر اساس وکړل.

حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه په ریښتین ولۍ او امانت دارۍ کي تر هغه غوره وو، خو د هغه باوجود نبي کریم صلی الله علیه وسلم و فرمایل:

يَا اَبَاذَرْ اِنِّیْ اَرَاکَ ضَعِيْفاً وَّ اِنِّیْ اُحِبُّ لِنَفْسِیْ لاَ تَأْمُرَنَّ عَلَی رأثَيْنِ وَ لاَ تَوَلِّيْنَ مَالَ الیَتِیْمِ. (رواه مسلم)

ای ابوذره! زه تا کمزور وینم او ستا لپاره هغه څه غوره کوم چي د ځان لپاره ئې غوره کوم، ته به پر دوو کسانو هم امیر نکړل شې او نه به هم د کوم یتیم د مال سرپرست.

حضور اکرم صلی الله علیه وسلم ابوذر رضی الله عنه د امارت او منصب نه ځکه منع کړ چي د ده له نظره هغه کمزوری وو، که څه هم روایت دی چي: "د ځمکي پورته او د آسمان نه کښته تر ابوذر رضی الله عنه ډیر رښتیا ویونکی بل څوک نشته[1]."

شاید اوس به دوی مطمئن شي؛ د چا تنګ نظری او د اسلام په اړه د دوی محدود فهم چي دوی ته دا ګمان ورپه برخه کړیدی چي د حکومت، وزارت او پر عامو منصبونو باندي د اسلام د حکومت په سایه کي د نرمو قره قولو خاوندانو، د لانبي لانبي تسبیح ویونکو او د درندو بګړیو خاوندانو او د سترو سترو ږیرو وال قبضه لګولی شي، اوس مناسب ده چي په دې موجوده عصر کي د سلطنت د تشکیل پر عواملو هم ژور بحث وکړو، چي اسلام تر کومه ځایه او تر کومي درجې پوري د دغه ارکانو حامل دی.

یو سیاسي یونټ یا حکومت(State) پر څو عواملو جوړیږي:

(۱) عامه اراده(General Will)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) قانون: چي رياست منظم کړي او په ځينو اصطلاحي تعريفونو کي قانون(Constitution)

(۳) نافذ قوت يا په ځينو اصطلاحاتو کي حکومتي واک(Governmental Authority)

(۴) د رائج نظام سره وفاداري(Lovalty)

اوس موږ څلور واړو عواملو ته د اسلام په رڼا کي په تفصيل سره ګورو:

(۱) عامه اراده:

اسلام پر دغه اړخ خاصه توجه ساتي، هغه داسي ټول ذرائع د يو بل سره نښلوي چي د هغوی په ذريعه امت د اجتماعي ارادې او په يوې رأيي سره خپل ټول اوامر سرته ورسوي، دغه اړخ د مختلفو لارو نه په ټولو معاملاتو کي د امت د وحدت هڅه کړېده، استاد حسن البنأ رحمه الله فرمايي: "تر کومه ځايه چي د امت د وحدت تعلق دی، حنيف اسلام ئې فرض او د اسلامي ټولني يو بنيادي جُزء ګرځوي، چي په هغه کي په هيڅ صورت تساهل او سُستي نه زغمي، هغه اتحاد د ايمان لپاره لازم بولي."

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

ژباړه: مؤمنان خو يو د بل سره وروڼه وي. (سُوۡرَةُ الحُجرَات : ١٠)

په دې توګه اختلاف و افتراق ته د کفر د متراف او هم مفهومه په سترګه ګوري:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تُطِيعُواْ فَرِيقًا مِّنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ كَٰفِرِينَ

ژباړه: اې مؤمنانو! که تاسي ددې اهل کتابو د يوې ډلي خبره ومنئ، نو دوی به تاسي له ايمان څخه بيرته د کفر لوري ته واړوي. (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني ستاسي د وحدت وروسته په تاسي کي افتراق پيدا کوي، د رسول الله صلی الله عيله وسلم قول دی:

لاَ تَرْجِعُوْا مِنْ بَعْدِىْ كُفَارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ وُجُوْهَ بَعْضَ.

زما نه وروسته تاسي بيا مه کافران کيږئ، چي د يو بل سره لاس و ګرېوان شئ.

په دې توګه حضور صلی الله عليه وسلم د اختلاف و افتراق تعبير د کفر په لفظ سره کړيدی، او تاسي ګورئ چي اسلام د داسي ټولو اختلافاتو د دروازو د تړلو هڅه کړېده چي د اجتماعي ارادې په وجود کي خنډ جوړ کړي، او دا ډول ټول اختلافات ئې معصيت او د دين نه د وتلو يوه لار او طريقه بللې ده، د دې پرته د نړی د خرابولو يو ستر سبب او علت هم دادی.

مصري حکومت ته د دې آخری انقلابي تحريک نه مخکي کله هم د ترقی او کمال د دې اساسي شرط يعني اجتماعي ارادې نه د ګټي پورته کولو فرصت په لاس نه وو ورغلی، او دا هرڅه د داسي ګوندونو په واسطه وشول چي خپل ځانونو ته ئې د سياسي ګوندونو نومونه ورکول چي د هغوی ټولو فکر دا وو چي د حق و باطل، په هره طريقه چي ممکن وي د خپل ځان(ګوند د ګټي) لپاره عامه رأيه او لاره هواره کړي، د وطن مفاد او ګټه د دوهم پړاو خبره ده، او شايد همدا دليل وو چي تر هر څه مخکي اخوان د دغسي ګوندونو د لغوه کولو غوښتنه وکړه، استاد حسن البنأ په خپل کتاب"زموږ مشکلات د اسلام په رڼا کي" کي ليکي: "موږ نه پوهيږو دغه ګوندونه چي ځانونو ته د سياسي ګوندونو نوم ورکوي، پر دغه ساده زړي، مجاهد، صابر او شريف ملت د څه شي تحميلول غواړي؟ معامله ډيره مهمه ده، ډيرو مصلحينو دا هڅه وکړه چي په دغو نازکو حالاتو کي چي هيواد مو اوس ورنه تيريږي، د يو وقتي اتحاد په پيدا کولو بريالی شي، خو دوی مأيوس و ناکام پاتي شول، او اوس معامله په داسي ډول(نيمه حل) نشي زغملای، د نن نه وروسته د دې پرته بله چاره نشته چي دغه ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوندونه دي منحل کړل شي، او د امت ټول قوتونه دي په يو داسي تنظيم کي ضم کړای شي چي د دوی د بشپړي آزادۍ لپاره هڅي وکړي".

(۲) اساسي قانون/دستور:

دستور د هغو قوانينو مأخذ وي چي يو رياست ضرورت ورته لري، اسلام په خپل قانوني مأخذ کي ډير ممتاز دی، هغه په خپل مجموعي حيثيت کي د ژوند لپاره د هر ډول ضروري قوانينو يوه کامل ترينه منبع ده، د اسلامي قانون جوړوني مأخذونه څلور دي:

(۱) کتاب (۲) سنت (۳) اجماع (۴) قياس

(۱) **کتاب:** يعني قرآن حکيم خپل د ټولو اوامرو او نواهيو سره که ئې هدف په واضح او څرګند اسلوب باندي ښيي، او که اشارتاً، که په دليل سره او که په اقتضاء سره.

(۲) **سنت:** هر هغه حديث چي د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه ثابت دی، چي کوم مبهم حکم واضح کوي، يا د کومي مجملي مسئلې تفصيل بيان کړي يا د هغه د تفصيلاتو رهنمايي وکړي چي په هغه اړه قرآن سکوت غوره کړی، د دې شرط سره چي دغه احاديث د قرآن د روح سره متفق وي او د پوخ او بصيرت ښونکي عقل لپاره د منلو وړ وي، تر څو داسي موضوع او غلط احاديث سره بېل شي.

(۳) **اجماع:** دا د اهل حل و عقد او د معتمد عليه مسلمانو او مجتهدينو د اکثريت د دنيا يا د دين په کومه معامله کي د رأيي د اتفاق نوم دی، چي د هغه وروسته هغه رأيه د شرعي قانون حيثيت غوره کوي، د دې اطاعت او پر هغه باندي عمل شرعاً فرض ګرځي.

(۴) **قياس:** د کومي جُزئي مسئلې پر اصل باندي د اينبودلو نوم دی، او د دې نه په هغو مسائلو کي کار اخيستل کيږي چي د هغوی په اړه کوم نص(قطعي حکم) وارد شوی نه وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر داسي موقع باندي ضروري ده چي انسان د کتاب و سنت په لارښوونه کي خپل عقل په کار واچوي، او کوم کسان چي هم رامخ ته کيږي، هغه د قانون جوړونه د مقصد او اوامرو او نواهيو د علت په رڼا کي قياس کړي[1]: ([1]"دا دی اسلام" (عربی) د عبدالقادر عمادي نه ص۹۹).

نو ځکه هم اسلام له دې اړخه په خپل دستور او قانوني مصادرو کي د چا محتاج ندی، پر دغه قانون باندي په اوسنی زمانه کي په مثالي ډول سره يو حکومت تشکيلېدای شي.

(۳) نافذ قوت يا حکومت:

دې لوري ته هم اسلام ډېره پاملرنه کړې ده، او دا ئې د دين د مُهم ترينو واجباتو نه ګرځولی دی، امام ابن تيميه رحمه الله فرمايي:"په دې پوهيدل ضروري دي چي حکومت د دين د مُهم ترينو واجباتو نه دی، بلکي دين د دې پرته قائمېدلای نشي، ځکه د انسانانو مفاد او ګټه په همدې صورت کي ممکن ده، ځکه دوی بايد د حاجت او ضرورت پر اساس سره يو ځای وي او پر داسي مجموعې او ټولني باندي بايد د دوی کوم مشر وي، حتی چي د نبی کريم صلی الله عليه وسلم ارشاد مبارک دی:"درې کسان که په سفر روان شي، نو په خپلو کي دي يو امير(مشر) وګرځوي، نو حضور صلی الله عليه وسلم چي په يو وړوکي هنګامي سفري اجتماع کي هم د امير مقرر کول ضروري بللي دي، چي هدف ئې د اجتماع په ټولو صورتونو کي دې لوري ته راګرځول دي، او ځکه هم(حکومت) ضروري دی چي، الله جل جلاله امر بالمعروف او نهی عن المنکر واجب ګرځولی دی، او دا قوت د اقتدار پرته په بشپړه توګه ناممکن دی، ځيني نور احکام چي الله جل جلاله واجب کړيدي مثلاً جهاد، عدل، د حج اداء کول[1]، د جمعې او اخترونو لمونځ، د مظلوم مرسته، د حدودو اقامت، دا ټول هم د بشپړ طاقت او هم د منظم سلطنت پرته نشي پوره کېدلای، د دې لپاره روايت شوي چي:

....

[1]لکه څرنګه چي د لمونځ لپاره د اقامت لفظ استعماليږي، او د هغه لپاره امام ضروري وي همدا صورت د حج دی، د داسي فريضې اداء کول د مسلمانانو د امير يا د هغه د نائب په نګراني کي بشپړېدای شي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلْسُّلْطَانُ ظِلٌّ اللهَ فِی الاَرضِ   ژباړه: سلطان پر ځمکه د الله جل جلاله سایه ده.

او ویل کیږي چي د ظالم امام(حاکم) تر تسلط لاندي اوسېدل تر هغه یوې شپې غوره دي چي په هغه کي د مسلمانانو کوم حاکم نه وي.

زه غواړم پر دې موقع دا وضاحت وکړم چی د "سلطان ظل الله فی الارض" مطلب دا ندی چي اسلام د ملوکو او سلاطینو لپاره دغه مطلق فراست او سیادت تسلیموي، چي په منځني عصرونو کي ئې د "حق الهی" په نوم سره یاداوه، بلکي د دې برعکس اسلام د "جمهور سلطاني" نظریه لري، د سلطان د ظل الله فی الارض مطلب د دې پرته بل څه نده چي ځمکه او آسمانونه، دین او ژوند، او په حکومت او عقیده کي خپلمنځي ربط و تعلق پیدا کړل شي، په ټولو اعمالو کي اخلاص یو قسم عبادت وشمېرل شي، چي د یادو ټولو کړنو په سر کي به حکومت وي، او د دې اخلاص فی العمل په ذریعه د خدای جل جلاله تقرب حاصل کړای شي، په اسلام کي حکومت یا خلافت د بیعت نوم دی، حاکم د الله جل جلاله او رعیت په مخکي مسئول دی، هغه د دوی کار کوونکی او خادم دی، د رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد مبارک دی:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَّ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.

مفهوم: په تاسي کي هر یو راعي دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی.

حضرت ابوبکر رضی الله عنه چی کله د خلافت دروند بار پر اوږو واخلي نو وفرمایي: "اې خلکو! ما به د خپل اهل و عیال لپاره کار کاوه، او د هغوی لپاره به مي روزي پیدا کوله، اوس زما کار(یعني خلافت) ستاسي لپاره دی، تاسي زما لپاره د خپل بیت المال نه څه مقرر کړئ."

ده د دغي طریقې په تعبیر سره د عمراني تړون(Social Contract) بهترینه تشریح او توضیح وکړه، نو د بیعت حقیقت، د امت او حاکم تر منځ د عام مفاد پر حمایت و حفاظت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو خپل منځي تړون نه پرته بل څه ندي، که حاکم د حُسنِ عمل ثبوت ورکړ نو هغه د اجر و ثواب مستحق دی، کنه نو بیا د سزا و عتاب مستحق.

د حکومت او حکومتي چارواکو په اړه د اسلام صحیح ځای هم دادی، پاتي شوه دا خبره چي حکومت په څه ډول او کومه طریقه وچلیږي نو په دې اړه هم اسلام خپل مستقل اصول لري، چي موږ به ئې وروسته وړاندي کړو، خو وروسته، کله چي د "اسلام او حکومتي نظام" پر موضوع بحث کوو.

(۴) د رائج نظام سره وفاداري:

دا د ریاست د ارکانو نه یو مهم رکن دی، چي د هغه نه اسلام غافل ندی پاتي شوی، هغه چي په څه ډول سره پر حکامو عدل و انصاف فرض کړیدی په همهغه ډول ئې پر محکومو کسانو د هغوی اطاعت هم فرض ګرځولی دی.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلْأَمْرِ مِنكُمْۖ

ژباړه: اې مؤمنانو! د الله، رسول او هغو کسانو اطاعت وکړئ چي ستاسي څخه د امر خاوندان وي، (سُوَرَةُ النِّسَاء : 59)

په دې آیت کي د الله جل حلاله، رسول الله صلی الله علیه وسلم ، او حاکمانو اطاعت پر یو ځای د راغونډولو حقیقت دادی چي د اطاعت نوعیت او حدود بیان کړل شي، ځکه د حاکمانو اطاعت د الله او د هغه د رسول صلی الله علیه وسلم د اطاعت نه مأخوذ شوی، ځکه په اسلام کي د حاکم اطاعت د هغه پر شخصي حیثیت نه بلکي یوازي پر دې بناء دی چي هغه د الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم شریعت نافذوي، د دې شریعت د نفاذ لپاره ده ته د اطاعت حق ورپه برخه شوی، که دی د هغه نه منحرف شي نو اطاعت ئې پر خلکو فرض نه پاتي کیږي، بیا د ده د احکامو نافذول ضروري نه وي، د رسول الله صلی الله علیه وسلم قول دی چي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِیْ مَعْصِیَةِ الْخَالِقِ.

ژباړه: د خالق د معصیت کوونکو پر هیڅ مخلوق اطاعت فرض ندی.

د دې مطلب دا ندی چې هر څوک چې غواړي د حاکم په تصرفاتو کې تشکیک پیدا کړي او د نظام خلاف ورزي وکړي، بلکې مطلب دا دی چې ټول خلک د دین د مقاصدو او "حکومت د مقاصدو" یا په نورو ټکو د اسلام د مقاصدو محافضین وي او همدا هغه ټولنیزه بیداري ده چې نن سبا "ملي شعور" او یا په "سیاسي پختګی" باندې تعبیریږي، نو ځکه هم د برحال حکومت اطاعت پر هر مسلمان د دین د حکم پر اساس واجب دی، نبوي حدیث دی:

اسمَعُوا وَ اطِیعُوا وَ لَو اَمَرَ عَلَیْکُمْ عَبْد حَبَشِیٌ

حکم ئې ومنئ او اطاعت ئې وکړئ که څه هم کوم حبشي غلام پر تاسي امیر وګرځول شي.

خو کوم شی چې موږ په ډېر تأکید سره غواړو درته بیان کړو، هغه دا دی چې په اسلام کې حاکم ته د تقدس او کوم خدایي صفت ورپه برخه شوی ندی، نو د کومو حاکمانو نه چې په اسلامي احکامو کې کومه اشتباه شوې وي د دوی په رعیت کې داسې خلک موندل شوي دي چې د الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د نوم او خدمتِ اسلام پر جذبه ثابت ولاړ دي، او هغوی د حاکمانو پر غلطیو باندې هغوی راټینګ کړیدي، هغوی ئې د حکومت د واک نه لرې کړیدي او د دوی پر ځای ئې نور دیندار خلک حاکمان کښېنولي دي، چې د دوی د رأیې مطابق ډېر حق پرست ول، په اسلام کې هر فرد دیني فرد دی، دین په کومې خاصې ډلې پورې مربوط ندی، دا اصل د حاکمانو په تنفیذ کې ډېر کومکې او معاون ثابت شوې دې.

پر دې اساس په اسلامي حکومت کې د برحاله حکومت سره وفاداري پر کوم ظاهري شکل باندې موقوف شوې نده، بلکې په دین او دیني جذبې او وجدان پورې مربوط ده، حتی که

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله حاکم هم د دې نظام خلاف ورزي وکړي يا داسي څه وغواړي نو هغه د يوې دقيقې لپاره هم پر خپل منصب باقي نشي پاتي کيدلای، خو کله چي د نظام سره د ده وفاداري، پر هغه پختګی او د هغه د ترقی لپاره په هڅو باندي ثابته شي بيا نو د ده اطاعت فرض دی، بيا نو که چيري هغه کوم حبشي غلام هم وي اطاعت به ئې کيږي، د دې پړاو وروسته د برحال او قائم نظام سره د وفاداری کومه درجه باقي نه پاتي کيږي، او شايد تر اوسه کوم داسي رياست نه وي پاتي شوی چي په هغه کي دي د هغه د نظام سره د وفاداری او د هغه احترام په دې درجه کي وي کوم چي په اسلامي رياست کي ايښودل شوی دی، يا کوم چي خلفای راشدينو او د هغوی د حقيقي پيروانو په زمانه کي ترسره شوی دی.

د دې بيان وروسته څرګنده شوه چي د يو سياسي يونټ يا رياست(State) د تشکيل عوامل چي د سياسي علومو ماهرينو بيان کړيدي، هغه په اسلام کي يوازي دا نه چي پوره پوره موندل کيږي، بلکي هغه ټول د اسلام د شرائطو نه دي او اسلامي جماعت د خپلو مفاداتو او ګټو لپاره هغه ټول واجب ګڼي.

شايد اوس به دا خبره صافه شوې وي چي په اسلام کي دين او سياست کوم تعارض او اختلاف نه سره لري، او هغه خلک چي د کوم دليل پرته يوازي د غرب په ړانده تقليد کي يا د غير اسلامي افکارو پر نفاذ فشار اچوي داسي کوم بهتان پيدا کوي چي هغه خپل پر ځای قطعاً غلط وي.

"حکومت او د هغه ټول ضوابط و قوانين د اسلامي شريعت مطابق کېدل داسي مسئله ده چي په هيڅه توګه د عقيدې نه نشي جلا کېدای، هغه د عقيدې يو جزء دی چي د هغه پرته عقيده نشي تکميل کېدلای، د عقيدې وجود هم د حکومت پر وجود منحصر دی:

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

ژباړه: کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمي فيصلې ونه کړي، هماغوی کافران دي. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۴۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کوم سلطنت چي د الهی وحي مطابق حکومت نکوي، هغوی د دې آیت مطابق چي د کوم تأویل ګنجائش هم پکي نشته، مطلق کافران دي، او د مجبوری په حالت کي د مسلمان لپاره دا جائز ده چي هغه د کافر حکومت اطاعت وکړي یعني په هغه صورت کي چي دی د دغه حکومت د بدلولو نه عاجز وي، د دې نه دا خبره جوته شوه چي د مسلمان فرد د اسلامي حکومت د جوړولو عزم، د همدې اسلامي عقیدې د تکمیل اراده وي، د خالصي عقیدې پرته هغه بل څه ندی، په دې باب کي اسلامي عقیده د عیسایي یا هندو عقیدې نه په اساسي ډول سره مختلفه ده[1].

ما غوښتل چي د دې موضوع عنوان د "دین او سیاست" پر ځای "اسلام او سیاست" کړم، ځکه د دین د لفظ چي ما مخکي هم یادونه کړېده، په اذهانو کي ئې یو خاص مفهوم قایم شوی چي هغه یوازي د بنده او الله عزوجل تر منځ د تعلق نوم دی، خو په اسلام کي داسي نده، عبادتي اړخ د اسلام یو مختصر باب دی، نو ځکه هم د أخوان المسلمین دا مضبوطه عقیده ده چي اسلام یوازي یو مذهب ندی، بلکي د ژوند یو بشپړ نظام دی، چي د روحانیت سره سره د سیاست، عمرانیاتو او اقتصادیاتو په ټولو مسائلو او معاملاتو کي شامل دی.

اوس پاتي شوه دا چي په څه ډول او څرنګه دا دین حکومت وکړي، او څرنګه د شریعت د سلطنت او د هغوی تنظیمي امور کنټرول کړي، نو دا به موږ ته د راتلونکي عنوان "اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث" بیان کړو.

اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث:

په دې کي کوم شک نشته، او هر مُنصِف انسان به زموږ مؤید وي چي ټول آسماني ادیان د خپل ذاتي حیثیت له امله د انساني تهذیب او انساني معیار د اوچتولو انتهایی ترقي خوښونکي اقدامات ول، خو خلک د یهودیت د ماده پرستی(چي د روحانیت بقاء ورسره مشکل ده) او د عیسائیت د رهبانیت(چي د ټولني وجود برقرار نشي ورسره پاتېدلای) تر منځ په کشمکش کي راګیر دي، تر داسي حده چي د اسلام په راتګ سره په دواړو جهتونو او دواړو عقیدو کي هم آهنګي او اتحاد پیدا کړل شو، او د دوی دواړو د مجموعي نه ئې د دنیا او آخرت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاح. مادي او روح د ژوند يو کامل ترين نظام وړاندي کړ، په دې اړه نباید کوم تعجب وکړل شي دا ځکه اسلام د ټولو آسماني مذاهبو تتمه او پر انسانيت د الهي انعام تکميل دی.

ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا ۚ

ژباړه: نن ما ستاسي دين، ستاسي لپاره بشپړ کړ او خپل نعمت مي پر تاسي پوره کړ. او ستاسي لپاره مي اسلام ستاسي د دين په توګه منظور کړ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۳)

دا همهغه امتیاز وو چي د هغه له امله اسلام د آخرت او روحانيت د هدايت د څراغ سره سره د انسانانو د مادي او ارضي حيات، ژوندانه قانون(دستورِ حيات) هم راوليږل شو. هغه د دوی د ژوند کومه مسئله او کوم اړخ داسي پرېښودل چي په اړه ئې کوم قانون او نظام وړاندي کړی نه وي.

په پيل کي مسلمانانو دغه حقيقت درک کړی وو، نو د دې په تردد کي اسلام د يو مذهبي عقيدې باوجود د ژوند دستور او قانون هم وو، بيا چي څرنګه دوی د نبوي عهد نه لري کيدل په همهغه اندازه ئې د دين قدر او د هغه په ارتباط ګرم جوشي هم سړه شوه، د نبوت او راشيدينو خلفاوو عهد د اسلامي نظام د عملي تطبيق زمانه وه، د هغه وروسته کرار کرار پر مسلمانو حاکمانو خواهشات او ذاتي اغراض مسلط شول، دوهم لور ته په محکومينو کي غفلت عام شو، او بيا خلکو يو دم وليدل چي د دوی د حاکمانو همدا خواهشات هم د نافذ شريعت او د هغوی د حاکمانو همدا رغبات هم واجبِ اطاعت قانون دی، پر همدې غلط صورتحال باندي څومره نسلونه وروزل شول، حتی چي مسلمانان يو داسي حالت ته ورسيدل، چي د اسلام سره ئې تر ډيره لري پوري هيڅ اړيکي پاتي نشوې، او د اسلامي نظام د سقوط سره اسلامي سلطنتونه هم يو په بل پسې ونړېدل، د اسلام پخواني دښمنان يو ځل بيا راڅرګند شول، او دوی د اسلام او اسلامي سلطنتونو د محوه کولو دا غوره موقع وليدله، نو ځکه هم تاتاريانو(منګوليان) پر عباسي خلافت او صليبيانو پر عثماني خلافت پرلپسې حملې وکړلې، اسلامي سلطنت ټوټه ټوټه شو، او د عظيمو او سترو فتوحاتو علمبردار سلطنت د کوچنيو او سترو سلطنتونو د حملاتو او فوځونو د لښکر کشيو په ښنه شو، هر چا چي غوښتل پر دوی به ئې لاس اوچت کړ، تر داسي اندازې چي د اروپا د ترقۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دور راغی، مشینونو، بهپ او برق غرب ته یو نوی مادّي قوت ورکړ او اوس ئې نو د نوي علمي او عملي وسائلو په مرسته په شرق منظمه حمله پیل کړه او بالاخره پر شرق باندي مسلط شول.

غربي استعمار ته چي د صلیبي جګړو پر وخت کومي تجربې ورپه برخه شوي وې د هغه وروسته د دوی پوره باور وو چي پر شرق به په بشپړه توګه د قبضې او استعمار لپاره یوازي فوځي ځواک کافي نه وي، نو ځکه ئې هم د نورو وسائلو نه هم ګټه اوچته کړه، چي د فهرست په سر کي ئې کلتوري او په خاصه توګه تعلیمي وسائل ول، داسي ښکاري چي دا ډیر یو منظم پلان وو او ټول غرب ورباندي متفق وو، تر داسي حده چي نېپولین هم غافل نشو تري پاته، پر مصر د حملې په وخت ده د فوځي پلان سره سره تعلیمي پلان هم د ځان سره راووړ، په دې ډول سره انګریزانو په مصر کي (ډنلوپ) تعلیمي مشاور وټاکه، چا چي په "تعلیم و تعلم" کي پر کوم پلان عمل وکړ، د هغوی د بدو آثارو نه تر ننه پوري موږ متأثر یو، دغو وسائلو د خلکو پر عقل و فکر ډیر ژور اثر واچوی حتی چي په شرق کي د مسلمانانو یو داسي نسل چمتو کړل شو چي د غربي تهذیب و کلتور نه ډیر په شدت سره متأثر شوی او د اسلام نه زښته زیات لري شوی وو.

لکه څرنګه چي موږ مخکي هم وویل، د دغو خلکو له نظره دین یوازي د خدای او بنده تر مابین د شخصي تعلق او ارتباط نوم دی، د خلکو ژوند او د ټولنی سره د هغه هیڅ تعلق نشته او نه هم د ژوند ټولنیز نظام کېدای شي، جمهوریت، نازیت، کمونیزم او فاشزم د نظامونو نه کوم یو حاکم کېدای شي، ځکه هغه په عملي بڼه کي په مختلفو ریاستونو کي قایم دی، او دا سلطنتونه د کلونو او پېړیو نه پر دغو نظامونو چلیږي.

خو دا یو تاریخي حقیقت دی چي اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث باندي څو سوه کلونه مسلسل د شرق و غرب پر مختلفو هیوادونو قایم وو، هغه یو بشپړ ټولنیز نظام دی، یوازي د طاعت او عبادت دین ندی، هغه انساني فطرت ځان ته مخاطبوي، او د انسان روحاني قوتونه بیداروي، د راسخو عقائدو، شریفو اخلاقو، لوړو افکارو او ګټورو اعمالو جذبه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، د فردي قوتونو، د کورنۍ د ژوند، د امت د طبقاتو او د سلطنت د فرائضو په تنظیمولو، د عامه انساني اړیکو او د وروړئ محرکاتو ته نشوونمو ورکوي.

د ټولنیز نظام مزاج:

د ټولنیزو نظامونو عام او مقرره اصول دا دي چي داسي نظامونه باید پر لاندي دریو ارکانو وویشل شي تر څو هغه د دې مستحق شي چي یو بشپړ ټولنیز نظام وبلل شی.

(۱) په ټولو حالاتو کي د انسانانو خپلمنځي تعلقات تنظیموي.

(۲) د حاکمینو او محکومینو علاقي تنظیموي.

(۳) د ریاست یا ټولني د نورو ریاستونو یا بهرنیو ټولنو سره ارتباطات تنظیموي.

اوس به موږ په پوره تفصیل سره د دغو ارکانو نه هر یو رکن بیان کړو تر څو په اسلام کي د دوی مقام ومونډلای شو.

(۱) د انسانانو د خپلمنځي تعلقاتو تنظیمول:

اسلام د خلکو د آزادئ او د هغوی د حقوقو ضمانت ورکړی دی، او د هغوی خپل منځي تعلقات ئې تر یو پراخ عنوان لاندي منظم کړیدي، چي په اسلامي فقه کي د "باب المعاملات" په نوم سره یادول کیږي، په دې ډول سره هغه د مسلمانانو او غیر مسلمانانو خپل منځي تعلقات استوار کړیدي، د مخالفینو لپاره ئې سزاوي ټاکلي دي، او د عامه مفاداتو او ګټو د ساتلو هڅه ئې کړیده، او د اهل وطن تر مابین ئې د"خپل منځي ټولنیز کفالت" ضرورت اعلان کړیدی، لاندي به دا ټول په تفصیل سره درته وړاندي شي، اولاً د عامي آزادی ضمانت:

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ شخصي آزادي: اسلامي شريعت د بني نوع انسان د شخصي آزادی ضمانت ورکړيدی، او چي په دې اړه ئې د څومره توسيع او پراخی نه کار اخيستی دی د هغه په اړه نوي قانون جوړوونکي تصور هم نشي کولای، حضرت عمر رضی الله عنه خپل يو "والي" ته ليکلي وو:"تا د کوم وخت نه د خلکو غلامی ته جواز ورکړيدی، پداسي حال کي چي د دوی مېندو دوی آزاد زيږولي دي."

٢ د فکر آزادي: د الله جل حلاله حکم دی:

قُلْ سِيرُواْ فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ بَدَأَ ٱلْخَلْقَ ۚ

ژباړه: دوی ته ووايه: "په ځمکه کښي وګرځئ او وګورئ چي الله د هستوني پيل په څه ډول کړيدی، (سُوَرَةُ العَنکبوت : ٢٠)

د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم د دې مبارک ارشاد:(د الله جل جلاله په ذات کي غور مه کوئ چي غلط به شئ، د الله په مخلوق کي غور و فکر وکړئ.) نه پرته بل هيڅ شی د دغي مُطلقي آزادی حد بندي نشي کولای، د حضور اقدس صلی الله عليه وسلم د فرمان منشأ د الحاد نه خوندي کول او په امان کي ساتل دي.

٣ د تقرير آزادي: اوسنئ د بيان د آزادی قوانين، د تقرير آزادي، د تحرير آزادي او تنفيذ آزادی په نومونو چي د کومو تعبير کوي دا ټول د هغو مجموعه ده، الله تعالی جل جلاله موږ ته حکم راکړی دی چي د حق اظهار وکړئ، په مباحثو او مجالسو کي نرمي او دلائل مراعات کړئ، او په بشپړ موعظت حسنه سره د خپلو عقائدو په لور دعوت ورکړئ، د ظلم په مخکي سر مه ټيټوئ، پر بدو معاملاتو او د حق پر پټوونکو باندي غَلي مه پاتي کيږئ، او په دغو ټولو حالاتو کي مه د دروغو نه ګټه اخلئ او مه هم د بهتان تراشی نه او مه هم د خدای جل جلاله د نافرمانی مرتکب کيږئ، حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه چي د خلافت د واک په وخت کومه لومړنی خطبه ولوسته په هغه کي ئې وفرمايل: "تر کوم وخت پوري چي زه د الله اطاعت کوم تاسي زما اطاعت کوئ". او دوهم خليفه حضرت عمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاروق په خطبه کي وفرمايل: "په تاسي کي چي څوک هم په ما کي کج روي(دلاري او مسير بدلون) ووينې د هغه د اصلاح کولو هڅه دي وکړي"، په حاضرينو کي يو ناست کس وويل:"په الله قسم! که مو په تا کي د خپل تګلاري نه انحراف او يا بدلون وليدی نو د توري په څوکه به ئې سيده کړو". فاروق اعظم پر دې ځواب د الله شکر اداء کړ چي هغه په اسلامي امت کي داسي خلک پيدا کړيدي چي دده کجروي د توري په زور سيده کولای شي، همده يو ځل په تقرير کولو سره خلک وهڅول چي د مهر په مقدار کي کمي وکړي چي په دې حال کي د مسجد د يو کونج نه يوې بوډۍ وويل:"ای عمره! دا صحيح نده، الله موږ ته ډيره طلاء راکوي او ته يوازي يو څو اشرفۍ راکول غواړې". حضرت عمر رضی الله عنه نه د دې ښځي پر داسي تونده لهجه په غصه شو او نه هم ورباندي خفه، بلکي وئې فرمايل:"مېرمن پر حق ده او د عمر نه غلطي وشوه". د ده په اړه يوه بله واقعه هم ده چي يو ځل په مدينه طيبه کي روان وو، يوې بوډۍ ښځي راوګرځوی، او څه هدايات ئې ورکړل، چي څه ئې په ګمان کي صحيح وو ده ته ئې وويل او د رعيت سره ئې د ښه سلوک سپارښتنه ورته وکړه، د دې ټولو خبرو د اورېدلو په وخت نه عمر رضی الله عنه خفه شو او نه هم د هغې په انتقاد ناراحت شو.

۴ د عمل آزادي: او په دې کي هغه ټول اوامر په ډير وسعت سره شامل دي کوم چي د انسانانو په وضع شويو قوانينو کي دي يعني:

الف: د اجتماع آزادي: نبي کريم صلی الله عليه وسلم د خلکو د اجازې پرته د هغوی د مجالسو د خبرو د اورېدلو نه منع کړېده، او په همدې ډول سره د دوو خلکو تر منځ د هغوی د اجازې پرته د ناستي نه هم رامنع کړي.

ب: د مکان آزادي: په اسلام کي په خاصه توګه سره د هغه ساتنه شوې ده.

د الله قول دی:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدۡخُلُواْ بُيُوتًا غَيۡرَ بُيُوتِكُمۡ حَتَّىٰ تَسۡتَأۡنِسُوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: اې مؤمنانو! له خپلو کورونو څخه پرته نورو کورونو ته تر هغه پورې مه ننوځئ چې اجازه تر لاسه نه کړئ(سُوۡرَةُ النُّور : ۲۷)

وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرۡجِعُواْ فَٱرۡجِعُواْۖ

ژباړه: او که تاسې ته وویل شي چې بېرته وګرځئ، نو بېرته لاړ شئ. (سُوۡرَةُ النُّور : ۲۸)

رسول الله صلی الله علیه وسلم د کړکیانو نه همسایه ګانو ته د کتلو نه منع کړېده؛ فرمایي:

مَنْ نَظَرَ اِلَی کُوَّةِ جَارِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِی النَّارِ

مفهوم: څوک چې د خپل همسایه تر کلکین(کړکۍ) ورګوري هغه جهنم ته ګوري.

مَنْ تَتَبَّعْ عَوْرَاتِ النَّاسِ تَتَّبَعُ اللهُ عَوْرَتِهِ فَفَضَحَهُ فِیْ عُقْرِ دَارِه.

مفهوم: چا چې د خلکو پټ اسرار څرګند کړه، الله عزوجل د ده اسرار لوڅوي، او بیا هغه عیني په خپل کور کې رسوا کوي.

ج: د جامو آزادي: د جامو لپاره اسلام انتهایي حدود ټاکلي دي، تر څو د فتنې اندېښنه پاتې نشي، نارینه د ستر غلیظه د حفاظت په کولو سره چې هر څه غواړي اغوستی ئې شي، اسلام د نارینه لپاره په جامو کې عیش پسندي، لکه د ورېښمو اغوستل، د طلاء ګوتمی په ګوته کول نه خوښوي، د میرمنو لپاره دا دواړه ناجائز ندي، هغه هم د دې شرط سره چې په هر صورت کې به ئې جامې ستر پوټوونکي وي، شفافي او نازکي نه وي، او نه به هم د بدن ساخت ښکاره کوي، او د هغه وروسته چې هر څه اغوندي باک نشته، که جامې دومره نرۍ وي چې بدن ترې ښکاري یا تنګي وي چې د ښځې د بدن اعضاء پکې ښکاري نو هغه د ستر پټوونکي نه بلل کیږي، او حرام دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: د سفر آزادي: هجرت و سياحت د دواړو خبرو اسلام حکم کوي:

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُواْ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزْقِهِۦ

ژباړه: هغه ذات چي ستاسي لپاره يې ځمکه پسته هواره او تابع کړېده، د هغې پر سينه باندي ګرځئ او د خدای روزي خورئ،(سُوۡرَةُ المُلك : ١٥)

قُلْ سِيرُواْ فِى ٱلْأَرْضِ

دوی ته ووايه: "په ځمکه کښي وګرځئ (سُوۡرَةُ العَنكبوت : ٢٠)

قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ قَالُوٓاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا ۚ

ژباړه: هغوی ځواب ورکړ چي: موږ په ځمکه کښي کمزوري او مجبور وو. پرښتو وويل: ايا د خدای ځمکه پراخه نه وه چي تاسي په هغې کښي هجرت کړی وای؟ (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ٩٧)

ه: دعقيدې آزادي: اسلام موږ ته حکم کړيدی چي د نورو مذاهبو خلک د هغوی پر خپل حالت پرېږدو، او د "جزيې" په بدل کي د هغوی د ساتني ضمانت ورکړو چي خپل عبادات او مذهبي شعائر په آزادی سره برحال وساتي، دا ممکن ده چي د دوی ځای هغو محصولاتو ته ورکول شي کوم چي د نورو مذاهبو خلک ئې د اهلِ وطن د حکومت خزانې ته اداء کوي، اسلام تر دې ځايه حکم کړيدی چي په ټولنيزو اقتصادي معاملاتو کي د دوی آزادي ومنو، او پر هغوی د همدوی "تعزيرات" نافذ کړو، چي په حقوق العباد پوري مربوط دي، او کوم حقوق چي په الله پوري مربوط دي د هغو فيصلې د الله په واک کي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ

ژباړه: او له اهل کتابو سره بحث مه کوئ، خو په غوره ډول(سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۴۶)

وَإِنَّآ أَوۡ إِيَّاكُمۡ لَعَلَىٰ هُدًى أَوۡ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ

ژباړه: اوس هرو مرو زموږ او ستاسي څخه یو لوری پر سمه لاره دی؛ یا په ښکاره ګمراهۍ کښي لوېدلی دی ". (سُوۡرَةُ سَبَإِ : ۲۴)

بلکي تر داسي حده ئې د عقیدې د آزادی احترام ساتلی دی چي مسلمانانو ته ئې حکم کړیدی چي د اور لمانځونکو(آتش پرستانو) سره دي د اهلِ کتاب په څېر معامله وشي، په یوه حدیث کي حضرت علي رضی الله عنه د رسول الله نه روایت کوي چي حضور صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

سُنُّوا بِهِمْ سُنَّةَ اَهْلِ الْكِتَابِ

مفهوم: د دوی سره د اهل کتاب په څیر عمل وکړئ.

دوهم: د معاملاتو خپلمنځی تنظیم:

یعني هغه احکام چي د خلکو خپل منځي تعلقات تنظیموي او د هغوی په مابین کي روابط قائموي چي بنیاد ئې پر عدل و انصاف، محبت او مرستي، عامه ګټي، د ظلم و زیادتی او شر څخه پر اجتناب و پرهیز باندی دي د هغه دوه قِسمه دي:

الف/ مالي معاملات: یعني خرید و فروش، کرایه داري، اوسېدل، شراکت او نور...

په دغو ټولو اوامرو کي د شریعت قوانین د اوسني عصر د نویو قوانینو مقابله کوي، پرته لدې چي الله جل جلاله حرام کړیدي هغه خو به تر قیامته پوري حرام وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب/ شخصي معاملات: يعني د واده، طلاق، عدّت، ميراث او نور...

هغه اسلام په دې ډول منظم کړيدي چي ډير نوي او صنعي قوانين(Positive Laws) د هغه معيار ته نشي ورسيدلاى.

په اسلامي ټولنه کي د غير مسلمانانو حيثيت(پوزيشن):

د الله جل جلاله مبارک قول دى:

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحۡسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ

او له اهل کتابو سره بحث مه کوئ، خو په غوره ډول پرته له ظالمانو څخه يې، (سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۴۶)

نو د اسلام کتاب(قرآن) او د هغوى ابدي قانون د مباحثو د طريقو وضاحت کړى دى، او په پوره تأکيد سره ئې فرمايلي دي چي هغه دي په"احسنه او بهترينه" طريقه باندي ترسره شي، دا خبره بايد په پام کی ونيول شي چي په مناظره کي حالت داسي وي چي د کلام او لهجې توندي او ګرمي خپل اوج ته ورسيږي، اسلام د دې خبري په اړه دومره وضاحت کړيدى چي مسلمانانو ته ئې د نهي په صيغه سره امر کړيدى او بيا ئې د استثناء لفظ ذکر کړيدى، چي د هغوى نه هدف د حکم تأکيد دى، دا هغه اصول دي چي اسلام د مسلمانانو او غير مسلمانانو تر منځ د تفاهم طريقې ورباندي تنظيم کړي او متعين کړيدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او لکه څرنګه چي موږ په پيل کي وويل، د اسلام په "شخصي حقوقو" پوري د مربوطو قوانينو اطلاق نه پر عيسايانو کيږي او نه پر نورو نامسلمانانو، بلکي پر دوی به د دوی د مذاهبو له مخي اطلاق کيږي، موږ ته امر شويدی چي دوی د دوی پر دين پريږدو، او تر کوم وخت پوري چي دوی د خپل کتاب(مذهبي قانون) مطابق پر فيصلو متفق دي موږ د دوی سره څه کار نلرو، خو چي کله دوی خپله پدې هکله زموږ خوا ته راځي بيا به نو موږ د قرآن کريم مطابق د دوی فيصلې کوو.

په مالي معاملاتو يعني کرايه داري ، اوسېدا، او نورو کي چي ترکومه حده ئي ارتباط دی، د عيسايانو سره د هغوی په اړه صريح احکام نشته نو چي د اکثريت د ګټو لاندي کوم څه مناسب وي پر دوی ئې هم پابندي واجبيږي، مسلمان به هغه د دين په حيثيت سره غوره کوي او عيسايان به ئې د قانون په حيثيت باندي، او شايد د مسلمانانو لپاره همدا غوره ده چي دوی دي هغه د دين په حيثيت باندي انتخاب کړي، ځکه دا نظريه دوی(مسلمانان) د هغه د نفاذ په ارتباط د لغزش نه ساتي، او د الله عزوجل نظر به پر ده نګران وي نه حاکم چي هر وخت د حاکم نه تېښته او فرار ممکن وي.

او دا هم ده چي په اسلامي شريعت کي د معاملاتو معيار ډير اوچت وي، هغه پر بشپړ عدل ولاړ وي، عيسايان دا حق نه لري چي دوی په دې هکله شکايت وکړي چي اسلام ولي سود حرام کړيدی؟ سود خو د دوی په مذهب کي هم حرام دی، عيسايانو تر ديارلس سوه کلونو پوري دا حکم عملي کاوه، تر داسي وخته چي اسلامي قوانين پر دوی باندي د ملي قوانينو په صفت واجب العمل شول.

د دې نه علاوه د فقهاوو له لوري اهلِ کتاب ته د "ذمي" او يا "اهلِ کتاب" په نومونو سره نسبت کول د دوی لپاره د بشپړ ضمانت اعلان دی، د دې لفظ نه د مردانګۍ جوهر راپاڅول مُراد دي، چي د هغه وروسته يو مسلمان د دوی د حفاظت او حمايت پر ځای د دوی سره د بد عهدی او دوکې تصور هم نشي کولای، دا ځکه د اسلام په عام قانون کي دا تر ټولو ستر جرم دی، بلکي د دې برعکس يوازي دا احساس چي دی "اهلِ ذمه" دی مسلمانان په پوره شدت سره د هغوی پر حفاظت کولو باندي مجبور کوي، تر داسي حده چي د ادنی ظلم و

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیادتی احساس هم ورته ونشي او پدې توګه دي خپل منځي اعتماد ته لاره هواره کړل شي، اړیکي اصلاح کړل شي او ټول د امن و محبت تر سایې لاندي ژوند وکړي.

دریم: تعزیرات

د خلکو د ژوند، آبرو او مال د ساتني لپاره اسلام سزاوي او تعزیرات ټاکلي دي، چي هدف ئې د جرمونو د ارتکاب نه د خلکو راګرځول دي، لکه د قتل، غلا، لوټ، بغاوت، زنا او تهمت سزاوي یا په نورو الفاظو قصاص او حدود.

صحیح خبره خو داده چي د اسلام نظام پر تعزیراتو قائم ندی، بلکي حقیقتاً د باطن پر پاکوالي، د زړه پر طهارت، د ټولني پر اصلاح او د جرائمو د منع کولو پر هڅو ولاړ دی، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم ارشاد دی:"ما کومه داسي نیکي نده پرې ایښې چي تاسي ته مي د هغه په اړه حکم نه وي درکړی او نه مي هم داسي بدي پرې ایښې چي تاسي مي ورځیني منع کړي نه یاست."

اسلام چي کوم دیني تربیت واجب کړیدی هغه د دې خبري ظامن دی چي څوک ئې پر اصولو تربیه شي هغه به خیر خوښوونکی وي، د خلکو سره د مرستي د هغوی سره د میني او نیکی غوښتونکی به وي، دا تربیه او روزنه په ده کي د تعاون او مرستي روح پوه کوي، او د ګناه په لور د میلان نه ئې راګرځوي، مسلمان چي څومره هم په خپلي عقیدې کي پوخ وي د نورو خلکو سره هغومره کم تعصب کوي، د دوی د عقائدو، ځان و مال او آبرو خیال ساتي، د تعزیراتو او سزاوو ضرورت بالکل په پای کي احساس کیږي، تعزیرات د هغو مخصوصو خلکو لپاره وضع شوي چي په موعظت حسنه سره د جرائمو د ارتکاب نه نه پر شا کیږي.

په دغو سزاوو کي چي تر ټولو ستر کوم اعتراض دی هغه د غله د لاس پر کاټولو دی، او د واده شوي زاني پر سنګسار(رجم)دی، اسلام د دې وضاحت کړیدی چي لاس هغه وخت قطع کیدای شي چي هغه د تعلیم، مکان، جامو، د علاج بشپړ مصارف او د پور د اداء کولو پیسي یعني خلاصه خپل ټول بنیادي حقوق ئې ترلاسه کړي وي، ځکه په اسلام کي د شپږو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو د لاسونو د کاتېدلو نه پرته د نورو ثبوت نشته، سزا داسي ويره اچوونکې ده چي په وجود کي ئې ظلم او زياتي ممکن نده، تر کومه بريده چی د سزا تعلق دی دا خبره زموږ لپاره کافي ده چي يوه واقعه هم داسي نده چي د پوره شاهدانو يعني څلورو کسانو د شاهدۍ پر اساس دي لګول شوي وي[1]، چي د هغه لپاره ضروري ده چي دوی دي خپل په سترګو د دغه عمل د ارتکاب په وخت ليدلي وي.

دا تعزيرات حتماً ويره اچوونکي دي، خو يوازي په دې غرض باندي چي خلکو ته د جرم د غير معمولي بللو احساس ورکول شي، او په دې اړه ډېر منصفانه هم دی چي هغه يوه بشپړه اسلامي ټولنه کي نافذېدلای شي، چي په هغه کي سالمه روزنه، مادي او معنوي او د ټولنيز امن استقرار برابر شي.

د دغو څو حدودو(سزاوو) علاوه چي په قرآن سره ثابتي دي او احاديثو ئې وضاحت کړيدی، په اسلام کي د سزا يو ستر باب د "تعزيراتو" په نوم موجود دی، چي په هغه کي فقهاوو ډېر تحقيقات کړيدي، دا تحقيقات په دومره مناسب ډول سره شوي دي چي د غربي قانون کوم زده کوونکی په حيرت کي اچوي چي مسلمان څرنګه بيا هم د داسي قانون نه بې خبره دی او استفاده نه تري کوي.

څلورم: عامو مصالحو ته پاملرنه او د هغوی ساتنه

۱:قومي مصالح ۲: ټولنيز مصالح ۳: اقتصادي مصالح

....

[1] مُدعا دا ده چي داسي سزاوي د مجرمينو په خپل جرم د اعتراف وروسته ورکول شوي دي، نه د بهرنی شاهدی پر اساس.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) قومي مصالح پر دريو اقسامو وېشلی شو:

(الف) پر قوميت باندي د افتخار و اعتزاز جذبه:

د ترقی په لور روان قومونه د دې ضرورت احساسوي چي د يو لائق او معزز قوم په صفت باندي خپل په قوميت فخر وکړي، هغه قوم چي ځلاند تاريخ او امتيازات ولري، او له امله ئې د نويو نسلونو په زړونو او ماغزو کي دا تصور نقش شي او بيا د ئې پر عزت و عظمت او حفاظت و ساتنه باندي خپل ځانونه هم قربان کړای شي، لکه څرنګه چي په اسلام کی موږ ته دغه ستر او څرګند حقائق په نظر راځي چي په بل کوم نظام کي کله هم نه موندل کيږي، کوم امت چي پدې پوهيږي چي د هغه د عزت او عظمت تقدس الله تعالی جل جلاله په خپل ازلي علم سره فرمايي او په خپل ابدي کتاب قرآن کي ئې ساتلی دی:

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ

ژباړه: اوس په نړۍ کښي هغه غوره ډله تاسي ياست چي د انسانانو د لارښودني او اصلاح لپاره منځ ته راوړل شوېده، (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۱۰)

وَلِلَّهِ ٱلۡعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ

ژباړه: پداسي حال کي چي عزت خو د الله، د هغه د پېغمبر او مؤمنانو لپاره دی، (سُوۡرَةُ المنَافِقون : ۸)

داسي امت پر خپل رباني عزت ټوله نړۍ قربانولای شي خو دا هم بايد واضح کړل شي چي په اسلام کي د نسلي قوميت په مثل څه نشته، او نه هم پر درواغجن فخر د هغه اساس او بنياد ولاړ دی، چي ددې په اړه ډېر دولتونه دا افتخار بولي چي دوی تر ټولو غوره دي، بلکي اسلام يو مثالي قوميت دی چي دنيا ته د خير دعوت ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ

ژباړه: تاسي د نېکۍ امر کوئ او له بديو منع؛ او پر الله ايمان لرئ. [سُوْرَةُ آل عِمرَان : ۱۱۰)

(ب) د فوځي قوت اهتمام:

اسلام د دې اړخ نه هم غافل ندی پاتي شوی، بلکي د حکومتي نظام د ساتني په موخه ئې هغه د فريضې په توګه ياد کړيدی، او په هغه او په لمونځ او په روژه کي کوم فرق نشته، په نړۍ کي هيڅ نظام هم داسي نشته چي پر عسکري او فوځي اړخ دې دومره ټينګار کړی وي، لکه څرنګه چي اسلام کړی دی:

وَأَعِدُّواْ لَهُم مَّا ٱسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍۢ وَمِن رِّبَاطِ ٱلْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

ژباړه: او تاسي تر خپلي وسي وسي ډېر زيات طاقت او تيار زين کړي اسونه، د هغوی د مقابلې لپاره برابر کړئ. تر څو چي په دې وسيله د الله پر دښمنانو، پر خپلو دښمنانو او پر هغو نورو دښمنانو هيبت راولئ، (سُوْرَةُ الأنفَال : ۶۰)

نبوي حديث دی:

عَلِّمُوْا أَوْلَادُکُمْ اَلسِبَاحَةِ وَالرَّمَايَةِ وَاْمُرُوْهُمْ ثِيْبُوْ عَلَی الْخَيْلِ وَثِبَا.(الحديث)

مفهوم: خپلو اولادونو ته لامبو او غشي ويشتل ورزده کړئ، او هغوی ته په مهارت سره په آسونو باندي په ورټوپ وهلو سره د کښېنستلو حکم وکړئ.

دقرآن کريم آيتونو د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم په غزواتو او د ده وروسته د خلفای راشدينو په فتوحاتو کي داسي جنګي طريقې پيدا کيږي چي د نويو نظامي سستمونو مترادف دي، او نن چي د کوم شي زده کړه په فوځي اکېډميو او پوهنتونونو کي ورکوي، دلته د هغه د تشريح موقع نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اسلام چې د قوت ئې هومره اهمیت په ګوته کړیدی خو په هر صورت امن ته ترجیح ورکوي، لکه څرنګه چې د قوت د آیتونو سمدستي وروسته الله جل جلاله فرمايي:

'وَإِن جَنَحُواْ لِلسَّلْمِ فَٱجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِۚ

ژباړه: او [ای پیغمبره (ص)!] که دښمن د روغي جوړي خوا ته میلان ولري، نو ته هم د هغې لپاره تیار اوسه او پر الله توکُل وکړه. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۶۱)

تعلیم، صحت عامه(Public Health)، د کردار او اخلاقو جوړښت، جهالت، ناروغي او د رذائلو استیصال، اسلام د دغو ټولو مسائلو نه بحث کړیدی او په هغه پوري مربوط د ټولو مشکلاتو حل ئې وړاندي کړی دی.

(الف) اسلام او علم:

اسلام علم د خپلو فرائضو نه یوه فریضه بولي، د قرآن حمید چي کوم لومړنی آیت نازل شویدی هغه د علم په اړه دی:

ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ؛ خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ؛ ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ؛ ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ؛ عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ

ژباړه: [ای پیغمبره (ص)!] ولوله، د خپل رب په نوم چي هغه (ټول مخلوقات) پیدا کړي؛ د کلکي شوي ويني له یوې ټوټې څخه یې انسان هست کړ؛ ولوله، او ستا رب ډېر مهربان دی؛ چي هغه د قلم په مرسته (انسان ته) علم وښودی؛ انسان ته یې هغه علم ورکړ، چي هغه پرې نه پوهېدی. (سُوۡرَةُ العَلَق: ۵/۱)

رسول الله صلی الله علیه وسلم د بدر په جګړي کي د فتحي وروسته د دښمنانو د بندیانو فدیه دا کېښوده چي په هغوی کي دي هر یو ۱۰- =لسو مسلمانو ماشومانو ته لیک لوست ور زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ددې طريقې نه ئې هدف وو چې د امت نه جهالت ختم کړي، الله جل جلاله عالم او جاهل ندي سره برابر کړي:

هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ.

ژباړه: "ايا پوهېدونكي او نه پوهېدونكي يو شانته كېداى شي؟" - نصيحت خو د پوهي خاوندان مني.(سُوْرَةُ الزُّمَر : ٩)

د دين او دنيا په علم كي فرق ندى شوى، بلكي د دواړو په اړه ئې حكم وركړيدى، او د كايناتو ټول علوم ئې په يوه آيت كي جمع كړيدې او د دې ترغيب ئې وركړى دى، او دا ئې د ويري لار او د معرفت الهى لار بللې ده:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً

ژباړه: ايا ته نه وينې چي الله له اسمانه اوبه اوروي (سُوْرَةُ فَاطِر : ٢٧)

په دې حصه كي ئې د آسماني علم او د آسمان و ځمكي د خپل منځي ربط په اړه اشاره كړېده؛ وروسته فرمايي:

فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا ۚ

ژباړه: او بيا د هغو په وسيله موږ راز راز مېوې راباسو چي مختلف رنګونه يې وي. (سُوْرَةُ فَاطِر : ٢٧)

د آيت په دې حصه كي د نباتاتو د علم، د هغه د عجائباتو او د هغوى د تركيب او امتزاج په لور اشاره كوي؛ او فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَمِنَ ٱلْجِبَالِ جُدَدٌۢ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

ژباړه: په غرونو کښي هم سپيني، سرې او تکي توري ليکي (لاري) موندل کيږي چي بېلابېل رنګونه يې وي؟ (سُوۡرَةُ فَاطِر : ٢٧)

په دې حصه کي د "طبقات الارض د علم" او د ځمکي د تغييراتو او انقلابونو په لور اشاره شوېده:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلْأَنْعَٰمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَ ۗ

ژباړه: او په همدې ډول د انسانانو، ځناورو او څارويو رنګونه هم مختلف دي. حقيقت دا دی (سُوۡرَةُ فَاطِر : ٢٨)

د آيت په دې حصه کي د حيواناتو د علم په اړه اشاره شوې ده، چي په هغه کي ئې ټول اقسام، يعني انسان، د ځمکي حشرات او هر څه شامل دي، بيا اشاره فرمايي:

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟ ۗ

ژباړه: چي د الله د بندګانو څخه يوازي عالمان د هغه څخه وېريږي. (سُوۡرَةُ فَاطِر : ٢٨)

دا آيت پر دې خبره دلالت کوي چي الله جل جلاله خلکو ته د کايناتو د مطالعې حکم کوي، او ورته هڅوي ئې او څوک چي د دې کائيناتو د رموزو او دقائقو نه باخبر دي هغوی د معرفت او خشيت خاوندان بولي، د دې نه به تاسي ته پته ولګيږي چي اسلام څومره د جهل دښمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ب) اسلام او عام صحت:

رسول الله صلی الله علیه وسلم خلک هڅولي دي چي د خپل جسماني قوت په لور پاملرنه وکړي، چي د هغه نه وروسته دوی د روحاني قوت په اړه فکر کولای شي، نبوي صلی الله علیه وسلم ارشاد دی:

اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِیُّ خَیْرٌ مِّنَ الْمُؤْمِنُ الضَّعِیْفِ

مفهوم: قوي مسلمان تر کمزوره مسلمان غوره دی.

بل ځای فرمایي:

اِنَّ لَبَدَنِکَ عَلَیْکَ حَقًا

مفهوم: ستاسي د بدن پر تاسي حق شته.

سرورِ کائینات صلی الله علیه وسلم خپل امت لره د صحت په اړه ډیر قواعد بیان کړیدي، او په خاص ډول سره د ځان ساتني د صحت په اړه چي د طبي علم لومړنی ضروري جزء دی.

د حضور صلی الله علیه وسلم دا قول دی چي: "موږ داسي خلک یو چي د لوږي په حالت کي خوراک کوو، او چي کله خوراک کوو نو ډیر ځانونه نه مړوو". او یا د اوبو څښنلو په هکله د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم احتیاط همداسي دی، حدیث کي راځي:

کَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَ سَلَّمَ یَسْتَعْذِبُ الْمَاءَ.

مفهوم: رسول الله صلی الله علیه وسلم به خوږې اوبه راغوښتلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ولاړو اوبو کي د بولو کولو او یا ګندګي اچولو نه حضور صلی الله علیه وسلم منع کړېده، په کوم ښار کي چي به وباء خپره شوې وه د هغه ځای پر اوسېدونکو به ئې د قرنطینه[1] امر (نه به خپله د هغه ځای نه چیري ځي او نه به بل څوک ورته راځي) کاوه.

د ساري ناروغۍ او ناروغانو نه د حضور اکرم صلی الله علی وسلم تنبیه او د لري کېدلو حکم، د مختلفو جسماني ورزشونو په لور د ده توجه، لکه د غشو ویشتل، لامبو وهل، آس چلول، منډه وهل، او د هغوی په لور د امت هڅول، تر داسي حده چي په حدیث مبارک کي راځي:

مَنْ عَلِمَ الرَمْیَ ثُمَّ نَسِیَهُ فَلَیْسَ مِنِّیْ

مفهوم: څا چي ویشتل(غشي ویشتل) زده کړه او بیا ئې هېر کړه هغه زما نه ندی.

حضور اکرم صلی الله علیه وسلم د الهي قربت د حصول په نیت د رهبانیت، قطع علائق، جسماني تعذیب او د هغه د بې ساري کمولو نه منع کړې ده، په دغو ټولو اوامرو کي د اعتدال په لور د امت لارښوونه کول، دا ټول پر دې شاهدي وایي چي اسلام د خپل ملت عام صحت ته ډېره توجه او پاملرنه کوي، په ډېر شدت سره د صحت ساتني پر اصولو د عمل توصیه کوي او د دې سلسلې ټولو ګټورو شیانو ته ښه راغلاست وایي، دا هغه طریقه ده چي اسلام پدې طریقه سره د ناروغیو سره مقابله کړېده.

....

[1]کوم کس، ښار یا کښتی چي به د وباء ښکار شوه، هغه به تر کومي ټاکلي مودې پوري د خلکو د تلو راتلو نه منع کېدل، دغه علاج به ئې قرنطینه بلی.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ج) اسلام او اخلاق:

اسلام د اخلاقو په لور ډېره زياته پاملرنه کړېده، د نفس اصلاح او پاکيزګي د خير و فلاح اساس بولي، د الله جل جلاله ارشاد مبارک دی:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا

ژباړه: په رښتيا سره بری هغه چا تر لاسه کړ چي نفس يې پاک کړ. (سُوۡرَةُ الشّمس : ۹)

د امتونو انقلابي حالت ئې د هغوی د اخلاقو په بدلون او د نفس په اصلاح پوري مربوط بللی دی:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوۡمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنفُسِهِمۡۗ

ژباړه: حقيقت دا دی چي الله د هيڅ قوم حالت نه بدلوي، تر څو پوري چي هغوی خپل اوصاف نه وي بدل کړي. (سُوۡرَةُ الرّعد : ١١)

پر تړون باندي د وفا کولو ټينګار کوي:

مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُواْ مَا عَٰهَدُواْ ٱللَّهَ عَلَيۡهِۖ فَمِنۡهُم مَّن قَضَىٰ نَحۡبَهُۥ وَمِنۡهُم مَّن يَنتَظِرُۖ وَمَا بَدَّلُواْ تَبۡدِيلًا؛ لِّيَجۡزِيَ ٱللَّهُ ٱلصَّٰدِقِينَ بِصِدۡقِهِمۡ

ژباړه: له مؤمنانو څخه ځيني داسي شخصيتونه شته چي له الله سره يې کړې ژمنه رښتيا کړې ده: له هغو څخه چا خپل نذر پوره کړ او څوک د وخت راتلو ته انتظار باسي. هغوی يخپله کړنلاره کښي هيڅ تبديلي را نه وستله. (دا هر څه ددې لپاره وشول) تر څو چي الله صادقانو ته د هغو د صداقت مکافات ورکړي. (سُوۡرَةُ الأحزَاب : ٢٤/٢٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې توګه د اتفاق، صبر، قرباني، برداشت او هڅو لارښوونه کوي:

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ ٱلْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِۦ عَمَلٌ صَٰلِحٌ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ؛ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ.

ژباړه: ځکه چې داسي به هيڅکله نه وي چي هغوی د الله په کار کښي د لوږي، تندي او بدني تکليف څه کړاو وګالي او د حق د منکرانو چي کومه لاره بده ايسي هغوی پرې کوم ګام واخلي، او له کوم دښمن څخه (چي له حق سره يې دښمني وي) څه غچ واخلي او د هغه په بدل کښي هغو ته يو نېک عمل ونه ليکل شي. دا باوري ده چي د الله په وړاندي د نېکانو د خدمت حق نه ضايع کيږي. په همدې ډول دا به هم هيڅکله نه وي چي (د خدای په لار کښي) هغوی څه لږ ډېر لګښت کوي او (د جهاد په منډو تړړو کښي) کوم ناو (دره) ووهي او په حق کښي يې هغه ونه ليکل شي، تر څو چي الله د هغوی ددې غوره کړنچارې مکافات هغو ته ورکړي. (سُوَرَةُ التَّوبَة :۱۲۰/۱۲۱)

د اسلام په شان د ضمير د بيدارولو والا د شعور د ژوندي کولو والا او پر انسان خپله د خپل ځان پيره درولو والا(چي تر ټولو غوره پيره ده) بل کوم محرک نشته.

او دا هغه طريقه ده چي په هغه سره اسلام د رذالت سره مقابله کړې ده.

(س) "خپلمنځی ټولنيز کفالت" او د افلاس استيصال:

اسلام په پيل کی د افلاس سره نظرياتي مقابله کړېده، چي هغه ئې د کفر مترادف بللی دی، او رسول الله صلی الله عليه وسلم د هغه نه پناه غوښتې ده، په حديث کي شته:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُبِکَ مِنَ الْکُفْرِ وَ الْفَقْرِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفهوم: ای الله! د کفر او فقر نه ستا پناه غواړم.

خالص او پاک مال ئې خوښ کړیدی:

نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُل الصَّالِحِ

مفهوم: د نیک کس لپاره پاک مال څومره ښه دی.

د زهد مرکز ئې زړه بللی دی، نه د دنیا مال، په خلکو کي تر ټولو ستر زاهد هغه دی چي د خپل ذاتي اختیار او امکان نه زیات پر الله جل جلاله باور وکړي، اسلام د افلاس سره په ایجابي طرز باندي مقابله کړېده، ځکه چي د عمل او کسب امر کوي:

فَٱمْشُواْ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزْقِهِۦۖ

ژباړه: د هغې پر سینه باندي ګرځئ او د خدای روزي خورئ، (سُوْرَةُ المُلك : ۱۵)

کسب ئې د تقرب الهي ذریعه بللی دی، هغه ئې د مغفرت او محبت ذریعه بللی، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم قول مبارک دی:

اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنُ الْمُحْتَرِفِ

مفهوم: الله تعالی جل جلاله کاسب مسلمان خوښوي.

د محتاج د زړه نه ئې د ذلت د احساس د لري کولو هڅه کړېده، او هغه ئې پوه کړیدی چي افلاس د دې نوم ندی چي د چا سره د دنیا د زیب و زینت سامان او تسکین او راحت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځونکي شيان نه وي بلکي افلاس هغه دی چي د انسان زړه مفلس او فقير وي او په اخلاقو کي محتاج وي.

د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرْضِ لَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

مفهوم: غنا د سامان د کثرت نوم ندی بلکي غنا د زړه د بې احتياجۍ نوم دی.

د "خپلمنځي ټولنيز کفالت" چي تر کومه ځايه تړاو دی اسلام دغه اصول په خپل ټولو اشکالو او صورتونو کي منلی دی، لکه څرنګه چي ئې د يو فرد او د هغه د خاندان افرادو کي د خپل منځي کفالت طرز اينښی دی.

وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ۚ

ژباړه: له مور او پلار سره ښه چار چلند وکړئ. (سُوۡرَةُ بنیَ اسرآئيل/الإسرَاء : ٢٣)

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ إِحْسَٰنًا ۖ

ژباړه: موږ انسان ته، د خپل مور او پلار سره په غوره سلوك کولو هدايت کړيدی. (سُوۡرَةُ الأحقاف : ١٥)

وَأُوْلُواْ ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ

ژباړه: د ويني خپلوان (د ميراث د وړلو د نظره) يو د بل زيات حقدار دي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ٧٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو په منځ کي د دې خپل منځي کفالت اهمیت دادی چي هغه په دې کي توازن ساتي، او دا ښکاره خبره ده چي همدا کورنۍ نظام د یوې ټولني د بنیاد لومړنۍ خښته ده.

د فرد او نهضت او د نهضت او فرد تر منځ ئې هم همدا اصول برقرار ساتلي دي، د دوی نه پر هر فرد څه نا څه فرائض ایښودل کیږي، او د هغه څه نا څه حقوق مقرر کوي، هر کس لومړی په دې مکلف دی چي خپل ذاتي عمل تر ښه هم په غوره انداز کي سرته ورسوي، ځکه د دغه ذاتي عمل ثمر د نهضت مِلکیت دی، که څه هم په پای کي هغه ور ورسیږي.

نبوي صلی الله علیه وسلم حدیث دی:

اِنَّ اللهَ یُحِبُّ اِذَا عَمِلَ اَحَدُکُمْ عَمَلاً اَنْ یُتْقِنَهُ

مفهوم:بې شکه الله تعالی جل جلاله خوښوي چي په تاسي کي چي کوم شخص کله کوم کار کوي نو په احسنه طریقه دې وکړي.

هر کس په دې هم مکلف دی چي هغه دي د نهضت د مفاد او ګټو داسي ساتنه وکړي لکه څرنګه چي ئې دی محافظ او ساتونکی وي، او وربادندی متعین دی، په حدیث کي راځي:

أَنْتَ عَلَیْ ثَغْرَةٍ مِنْ ثَغَرِ الاِسْلاَمِ فَلاَ یُؤْتَیْنَ مِنْ قَبْلِکَ

مفهوم: ته د اسلام د سرحدونو نه پر یو سرحد ئې ، نو ستا له لوري نباید حمله وشي.

هیڅ فرد د عامه مصالحو د ساتني او پاسداری نه بریئ الذمه(معاف) ندی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

مفهوم: ستاسي نه هر يو راعي دی او د خپل رعيت په هكله مسئول.

په ټولو افرادو د نهضت د ګټو لپاره خپل منځی تعاون واجب دی، د نيکی او ښه والي د حدودو د ساتلو د شرط سره سره په قرآن کي راځي:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِۚ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ؛ او کوم کارونه چي د ګناه او تيري وي، په هغو کښي د هيچا ملاتړ مه کوئ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ٢)

امت د کمزورو د حفاظت او د هغوی د ګټو د رعايت او ضمانت مسئول وي، نو ځکه هم ورباندي واجب ده چي د ضرورت پر وخت د هغوی د ساتني او حفاظت لپاره حتی د جګړي نه هم دريغ ونکړي.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ ٱلرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلْوِلْدَٰنِ

اخر څه دليل دی، چي تاسي د الله په لاره کښي د هغو بېوسو نارينه، ښځو او ماشومانو په خاطر نه جنګېږئ چي کمزوري کړای شوي، (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ٧٥)

دا هم ورباندي واجب ده چي د دوی تر بلوغ پوري به د دوی د اموالو ساتنه کوي.

وَٱبْتَلُواْ ٱلْيَتَٰمَىٰ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغُواْ ٱلنِّكَاحَ فَإِنْ ءَانَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا فَٱدْفَعُوٓاْ إِلَيْهِمْ أَمْوَٰلَهُمْۖ وَلَا تَأْكُلُوهَآ إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُواْ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او یتیمان تر ازمویني لاندي ونیسئ، تر دې پوري چي هغوی د نکاح کولو وړ عمر ته ورسیږي، بیا که تاسي په هغو کښي اهلیت ولید، نو د هغو شتمنۍ ورته وسپارئ. داسي هیڅکله مه کوئ چي د انصاف له حد څخه تېری وکړئ او له دې وېري څخه د هغو شتمني په بېړه بېړه وخورئ چي که هغوی لوی شي خپل حقوق به درڅخه وغواړي. (سُوْرَةُ النِّسَاء : ۶)

امت د دې ذمه دار هم دی چي د خپلو فقراوو او محتاجو کسانو لپاره د خپل استطاعت مطابق خوراک پیدا کړي، د هغوی لپاره به زکات راغونډوي او د دوی په فلاحي چارو کي به ئې مصرفوي، که دا کفایت ونکړي نو بیا به پر سرمایه دارو خلکو د همدوی لپاره څه نا څه زیات محصول ږدي، او په دې اړه کوم قید و شرط ورباندي نشته د دې پرته چي هغه به د کفالت لایق وي.

دغه ستر او حنیف دین(اسلام) خیر و سلوک یوازي تر تشویق او ترغیب پوري محدود ندی بلکي په دې هکله ئې د پوره تعاون ضمانت کړیدی، هغه پر هر صاحبِ مقدرت مسلمان باندي دا فرض کړیدي تر څو د فقراوو او اهلِ ضرورتو خلکو سره د هغوی د حیات د بار په سپکولو کي د خپل قدرت مطابق برخه واخلي.

وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ؛ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ.

ژباړه: د هغو په مالونو کښي یو ټاکلی حق دی؛ د سوال کوونکي (فقرانو) او محروم (هغه فقرانو چي سوال نه کوي) لپاره. (سُوْرَةُ المعَارج : ۲۵/۲۶)

د اغنیاوو نه ئې د زکات په ټولولو کي کوم رعایت ندی روا کړی، د اصلي سرمایې دوه نیم فیصده اداء کول فرض ده، چي هر کال به ئې د مسلمانانو بیت المال تري وصولوي، یوازي ئې د سرو او سپینو زرو پر زکوة بسنه(اکتفاء) نده کړې، بلکي اوښان، پسونه، وزې، د تجارت سامان، میوه او غله جات ئې هم پکي شامل کړیدي، د زکات یو بل ډول هم شته، یعني صدقه فطر چي تر روژو وروسته فرض کیږي، د صدقاتو د وېش په اړه اسلام د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتهايي عدل و انصاف لار غوره کړې ده، په قرآن کې د تقسيم د هغو اړخونو په اړه هم اشاره شوې ده:

إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ

ژباړه: دا صدقې خو په اصل کښې د فقيرانو او مسکينانو لپاره دي، او د هغو خلکو لپاره دي چې د صدقو د چارو مامورين وي، او د هغو لپاره چې زړونه يې په لاس راوړل مقصد وي. دغه راز دا د غاړو د ازادولو او د پوروړو د مرستې لپاره د خدای په لار کښې او په مسافر پالنه کښې د استعمالولو لپاره دي. (سُوْرَةُ التّوبَة : ۶۰)

لکه څرنګه چې زکات په يو مقدار کې په لاندې طبقاتو باندې ويشل کېدای شي:

- اَلْمَسَاکِيْنَ: چې کوم مال او دنيا نلري.
- اَلْفُقَرَآءَ: چې د ضرورت مطابق مال و جائيداد نلري.
- اَلْعَامِلِيْنَ عَلَيْهَا: هغه خلک چې د زکات د راغونډولو او تقسيمولو پر کار مأمور شوي دي.
- اَلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ: هغه خلک چې د اسلام اظهارول ئې غوښتل خو ويريدل چې ددوی کورنۍ به ئې د مال او ميراث نه محروم کړي.
- اَلرِّقَابِ: کوم مسلمان غلامان چې د کفارو په قبضه کې وي د هغوی د آزاديدلو لپاره.
- اَلْغَارِمِيْنَ: قرضداران، دومره دي ورکول شي چې قرضونه ئې رفع شي.
- فِيْ سَبِيْلِ اللهِ: د هغو مجاهدينو مصارف چې د کفارو سره په ډګر کې وي.
- اِبْنِ السَّبِيْلِ: هغه مسافر چې د سفر مصرف ورسره نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې توګه اسلام د امت د ټولو ټولنيزو مصالحو ضمانت ورکوي او د هغوی ساتنه کوي، او خپل منځي کفالت، مرستي، محبت، فرد او د هغه ذات، د ټولني د افرادو تر منځ پر اعتماد باندي اسلامي ټولنه جوړوي.

۳- اقتصادي مصالح

اسلام د امت د اقتصادي مصالحو ساتنه کوي، او د اقتصادي اصلاح قواعد او ضوابط ټاکي، چي ځيني ئې په لاندي ډول دي.

(۱) پر هر قادر شخص باندي کار کول او روزي لاسته راوړل فرض دي، اسلام د کسب و عمل ترغيب ورکوي او په هر قادر فرد ئې فرضوي، د کار کوونکو او کاسبو خلکو تعريف کوي او فقر کول او بل چاته لاس غزول حرام بولي، وايي تر ټولو ستر عبادت کار كول دي، دا د انبياوو عليهم السلام سنت دی، بې كاران غندي، او وايي دوی پر ټولنه بار دي، که څه هم د دوی د بې کاری سبب هر څه وي، که څه ئې هم د فراغت نه هدف د عبادت لپاره وزګارتيا وي، اسلام دا ډول بې کاري نه خوښوي، پر الله جل جلاله توکل دا دی چي انسان اسباب اختيار کړي، او پر نتائجو ئې هم نظر وساتي، چي پر دغو دواړو اړخونو ئې د يوه په اړه هم بې اعتنايي وکړي هغه متوکل ندی، کوم رزق چي د الله جل جلاله له خوا مقرر شوی دی هغه د سالمو هڅو سره تړلی دی.

وَقُلِ ٱعۡمَلُواْ فَسَيَرَى ٱللَّهُ عَمَلَكُمۡ وَرَسُولُهُۥ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۖ

[او اې پيغمبره (ص)!] دوی ته ووايه: «تاسي عمل کوئ! الله، د هغه پيغمبر او مؤمنان ټول به وګوري چي ستاسي کړه وړه اوس څه دي. (سُوْرَةُ التّوبَة : ۱۰۵)

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَا اكُلَ اَحَدُكُمْ طَعَامًا قَطّ خَيْرًا مِنْ اَنْ يَّأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ

مفهوم: په تاسي کي کله هم چا تر هغه چا چي د خپلو لاسونو(د لاس ګټلي) خوري غوره څه ندي خوړلي.

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه فرمايي:

لَا يَقْعُدُ اَحَدُكُمْ عَنْ طَلَبُ الرِّزْقِ وَ لَا قَدْ عَلِمَ اَنَّ السَّمَآءَ لَا تُمْطِرُ ذّهَباً وَّ لَا فِضَّةً

مفهوم: په تاسي کي دي څوک د رزق غوښتنه نه پريږدي، او نه دي هم لاس پر لاس کښيني، حال دا چي ورته معلومه ده چي له آسمان نه نه طلاء رالويږي او نه سپين زر.

(٢) د طبعي ثروت د مراکزو لټه کول او په کايناتو کي چي کوم قوتونه دي د هغوی نه استفاده کول، په دې کايناتو کي چي د ثروت څومره منابع او د دولت څومره مصادر هم دي د هغوی په لور اسلام د خپلو پيروانو پاملرنه او توجه ور اړوي، د هغوی په لور د توجه رغبت پکي پيدا کوي، او د هغوی نه ګټه اوچتول واجب بولي، اسلام وايي چي په دې عجيبو کايناتو کي چي هر څه شته هغه ټول د انسانانو لپاره مسخّر دي، تر څو ګټه تري پورته کړای شي.

أَلَمْ تَرَوْاْ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُۥ ظَٰهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ

ژباړه: ايا تاسي نه وينئ چي الله د اسمانونو او ځمکي ټول شيان ستاسي لپاره مسخر کړي دي او خپل ښکاره او پټ نعمتونه يې پر تاسي تمام کړي دي؟ (سُوَرَةُ لقمَان : ٢٠)

(٣) د ناپاکو ذرائعو نه د کسب حرمت: د ګټي ناپاکي داده چي هغه د کوم "کار" پرته تر لاسه شي، لکه سود، خُمار، لاټرئ او نور... يا د کوم مسلّم حق پرته ترلاسه شوی وي لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شراب، خنزير، منشيات او نور، د ګټي دغي ټولي لاري چاري اسلام نه مني بلکي ناجائز ئې بولي.

(۴) د مختلفو طبقاتو تر منځ دي مادّي فرق راټيټ کړاى شي، چي د هغه سره به د عرش نشين امارت او خاک نشين غربت تر منځ فاصله له منځه ولاړه شي، په دې لړ کي اسلام پر مالدارو خلکو د تجريو ډکول او ناجائز او د عيش و عشرت مظاهر منع اعلانوي، د فقراوو د ژوندانه چارو د ښه کولو وړاندوينه کوي، د حکومت او سرمايه دارانو په مال کي د هغوى حق مقررول او د هغه لپاره يوه عملي طريقه ښيي، د مصارفو په خير کي د مصرفولو لپاره لارښوونه کوي، او د بخل، رياء، احسان ښوونه او د تکليف رسول غندي، د خپلمنځي مرستي، حسنه قرض، او غوره سلوک اصول ټاکي.

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خداى پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۲)

د دې ټولو ملي، ټولنيزو، اقتصادي، مصالحو د ساتني په موخه شريعت د اهل حل و عقد کسانو ته د قانون جوړوني حق ورکړى دى، که څه هم دا حق مشروط دى، يعني چي دوى کوم قواعد او قوانين جوړ کړي، هغه به د شرعي قطعي احکامو، د هغه د قانوني روح او د هغه د بنيادي اصولو مطابق وي، او دا حق اسلام په دوه ډوله منحصر کړيدى:

(الف) تنفيذي قوانين(Executive Legislation):

ددې هدف د اسلامي نصوصو د نفاذ ضمانت دى، دا ډول قوانين به د هغو احکامو او ضوابطو مشابه غوره کيږي چي نن سبا ئې وزيران صادروي، او د هر وزير يوه اختياري دائره وي چي په هغه کي دننه کولاى شي داسي احکام صادر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ب) انتظامي قوانين(Administrative Legislation):

ددې هدف د عام شريعت د اصولو پر اساس د نهضت تنظيمول، ساتنه او د هغه د ضروورياتو پوره کول دي، داسي دستوري قوانين په همدغه امورو کي وضع کيدای شي چي په اړه ئې شريعت خاموش پاتي شوی وي، او د هغوی په اړه مخصوص نص موجود نه وي، د دې ډول قوانينو لپاره دا شرط دی چي هغه به په هر صورت سره د شريعت او د شريعت د دستوري(قانوني) روح مطابق وي.

ډير داسي ټولنيز او اقتصادي قوانين دي چي اسلامي شريعت ديارلس سوه کاله مخکي وړاندی کړيدي او اوسني غربي قوانينو هغوی تر همدې شلمي پيړی مخکي نه پېژندل.

(۱) د شرابو حُرمت او د طلاق جواز:

دا داسي قوانين دي چي د نني عصر حکومتونو د دې پيړی نه مخکي ونه موندل، بيا په هغوی کي ځيني داسي قوانين دي چي شراب ئې مطلق حرام کړل او ځينو په جُزوي طرز باندي(يعني په خاصو صورتونو کي)، ځيني د هر قيد و شرط پرته طلاق جائز بولي او ځيني بيا د شرائطو او قيوداتو سره.

(۲) خپل منځي مرستي او مشترک التزام:

اسلامي شريعت تر ټولو مخکي هغه شريعت دی چي د "خپل منځي تعاون" نظريه ئې وړاندي کړه:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ. (سُوْرَةُ المَائدة : ۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په همدې توګه ئې د مشترکي ذمه داری(Mutual Obligation) نظريه هم وړاندي کړه:

وَٱلَّذِينَ فِيٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقّٞ مَّعۡلُومٞ؛ لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ.

ژباړه: د هغو په مالونو کښي يو ټاکلی حق دی؛ د سوال کوونکي (فقرانو) او محروم (هغه فقرانو چي سوال نه کوي) لپاره. (سُوۡرَةُ المعَارج : ۲۶/۲۵)

دا دواړي داسي نظريې دي چي غير اسلامي نړۍ تر دې مخکي نه وو موندلي، او اوس دوی په ځينو مقرره حدودو کي د هغه تطبيق کوي.

(۳) ذخيره کول، رشوت، او د واسطې نه ناجائزه ګټه اوچتول حرام دي:

د رسول الله صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی:

لَا يَحۡتَكَرُ اِلَّا خَاطِئٌ

مفهوم: همهغه کس د احتکار جرأت کوي چي پر غلطه لار وي.

وَلَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَكُم بَيۡنَكُم بِٱلۡبَٰطِلِ وَتُدۡلُواْ بِهَآ إِلَى ٱلۡحُكَّامِ لِتَأۡكُلُواْ فَرِيقٗا مِّنۡ أَمۡوَٰلِ ٱلنَّاسِ بِٱلۡإِثۡمِ وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

ژباړه: او تاسي مه په خپلو منځو کښي يو د بل مال په ناروا توګه خورئ او مه هغه مال حاکمانو ته په دې غرض وړاندي کوئ چي تاسي ته په قصدي توګه او ظلم سره د نورو خلکو د يو څه شتمنۍ د خوړلو فرصت په لاس درشي، په داسي حال کي چي تاسي پوهيږي. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : ۱۸۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه ضوابط او قوانين دي چي د ډيرو وختونو نه د انسان په لاسونو جوړ کړل شوي قوانين تري بېخبره ول، او اوس بالاخره تر هغوی پوري ور ورسېدل.

۲- د حاکمانو او محکومينو د خپل منځي تعلقاتو تنظيمول:

اسلام د حاکم او محکوم تعلق په دې ډول سره منظم کړيدي چي تر ننه پوري هم په نويو ټولنو کي په هيڅ کوم تنظيم کي نه موندل کيږي، په هغه کي مثالي طرزِ حکومت شورائي(جمهوري) دی، د حاکم لپاره د اقتدار کرسۍ ته د ورسېدلو يوازي يوه لار ده چي هغه هم د محکومينو خواهش او د هغوی انتخاب دی.

وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ

ژباړه: خپلي چاري پخپل منځي مشورې سره سرته رسوي. (سُوۡرَةُ الشّورىٰ : ۳۸)

وَشَاوِرْهُمْ فِى ٱلْأَمْرِ ۖ

ژباړه: او د دين په چارو کښي هغو ته هم په مشوره کي برخه ورکړه، (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۵۹)

شريعت چي د شورى کومه خاصه طريقه نده مقرره کړې هغه لدې امله چي دا ئې د ژوندانه چارو د ضرورتونو مطابق پرې ايښې ده، خو اساسي اصول او بنيادي طريقه ئې ورته ټاکلې ده، يعني خلک به د حيات په تنظيم او د حکومت په تشکيل کي د يو بل سره شريک وي.

پر دې اساس موږ ويلای شو چي اسلامي نظام د اوسني پارلماني نظام تر حکومت ډير نږدې دی، او د اسلامي لارښوونو مطابق د ستر حاکم انتخابول، د ولسمشر غوره کول د جمهوري نظام سره په يو ځای کي مختلف دي هغه داچي په اسلام کي تر هغه چي کله حاکم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله د یو داسي کار مرتکب نشي چي دی باید د خپلي عهدې نه معزول کړل شي کولای شي د ژوند تر پایه خپل پر منصب باقي پاتي شي، د دې طریقې نه په اسلامي حکومت کي یو لور ته د جمهوري نظام امتیازي اصل، یعني د عوامو د انتخاب کولو په طریقه باندي د حاکم غوره کول موجود دي او بل خوا د پاچاهۍ د نظام امتیازي اصل یعني ثبات او استقرار، د حاکم د تجرباتو نه لکه څرنګه چي حق دی استفاده(چي ده ته د حکومت کولو په وخت کي ورحاصل شوی دی) هم موندل کیږي، او ورسره دا نظام د یادو دواړو نظامونو د عیوبو نه هم پاک دی، اسلامي نظام د دغو نظامونو سره په ځینو اساسي شیانو کي مختلف دی.

(۱) د حاکم ذمه داري: په اسلام کي حاکم د خپلو ټولو اعمالو په هکله ځواب ورکوونکی دی، دی په خپلو سیاسي، تعزیري او قانوني تصرفاتو کي یو ډول محاسبه کیږي، دا یو داسي امتیاز دی چي اوسني اکثر نظامونه تري محروم دي، ځکه د زیاترو نظامونو قانون دا دی چي د حاکم نه(که پاچا وي او که ولسمشر) د هغه د افعالو په اړه سیاسي یا تعزیري پوښتنه نه کیږي، بلکي وزراء به د ده د اعمالو ذمه داري په غاړه اخلی، لکه څرنګه چي په مصري اساسي قانون کي په ۶۲ماده کي وو،(چي په ۲۳ جولای ۱۹۵۲م په فوځي کودتا کي رد شوه) چي د پاچا احکام که تحریري وي او که تقریري د وزارت ذمه داري ئې په هکله نه ختمیږي.

یعني پر پاچا د خپلو تصرفاتو کومه ذمه داري نشته بلکي وزارت ئې ځواب ورکوونکی دی، د دې ډول غلطو او فاسدو قوانینو لاندي پر هیواد او هیوادوالو چي د دواړو لوریو نه کوم مظالم وشول ټولو ولیدل، یو خوا پاچا دی چي د خپلو افعالو ځواب ورکوونکی ندی، بل خوا وزراء دي چي د پاچا د تقریري او تحریري اوامرو په هکله په خپل منځ کي اختلاف کوي، او پړه ئې یو پر بل وراچوي، تر څو د خپل ذمه داری نه خلاص شي، ځکه دا وخت چي کوم استبداد خپور شوی وو پر اساس ئې هیڅ هم د پاچا د اوامرو په نتیجه کي پر غلطو نتائجو د لاسته راوړنو باندي نیوکه نشوه کولای.

(۲) بشپړ مساوات او برابري: حاکم و محکوم په هر ډول او ټولو حقوقو کي برابر دي، د عوامو هر فرد ته دا حق ورپه برخه دی چي هغه دي په هره محکمه کي چي وغواړي د حاکم په خلاف عریضه وکړي، او د خپل حق غوښتونکی وي، ځکه د عدل و انصاف په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نفاذ کي اسلام د وړوکي او لوی تر منځ کوم فرق نه پيژني، د هغه په نزد ټول د ږمونځي د غاښونو په څير برابر دي.

اسلام د مساواتو پر دې اصولو د خپلو پيروانو نه په ډيره سختي سره د پابندي غوښتنه کوي، حتی دا هم جائز نه بولي چي د محاکمې په وخت کي دي د دواړو لوريو د منځ نه د يوه سرې سره امتيازي سلوک وشي، لکه څرنګه چي روايت دی چي حضرت علی رضی الله عنه پر دې خبره خفه شو چي قاضي ده ته د ده په کنيت(په عربي تهذيب کي کنيت يعني"ابوالحسن" ابوبکر او داسي نورو خطاب کول چي د تعظيم علامت دی) خطاب وکړ، او د ده دښمن ئې يوازي د هغه په نوم وروبلی او ويې ويل:(ای فلانکيه! ولاړ شه او ای ابوالحسن "علی"! ولاړ شئ) چی کله قاضي ته دا وهم پيدا شو چي ګواکي حضرت علی رضی الله عنه ځکه خفه شو چي ولي ئې دی د د ده د دښمن سره برابر يو ځای درولی دی، چي يو يهودي دی نو د هغه د ناراضګی دليل ئې وپوښته، ده ورته وفرمايل:"ځکه تا زموږ دواړو سره يو ډول معامله ونکړه، دی دي يوازي په خپل نوم او زه دي په خپل کنيت سره راوبللم"، د غور و فکر خبره ده چي حضرت علی رضی الله عنه دا نکړه خوښه چي د ده سره دي د دې ډول ادنی رعايت او ځانګړي ادب نه کار واخيستل شي، تر څو داسی نه وي چي د خلکو په اذهانو کي د کامل مساوات په معيار کي کوم شک او شبهه پيدا شي.

(۳) بشپړ انصاف:

د اسلام به نظر کي انصاف د هغه معتدل او بې ساري انصاف نوم دی چي د هر ډول محبت او عداوت يا مال و جاه و شخصيت نه متأثر نه وي، په قرآن حکيم کي چي د عدل په اړه کوم آيتونه دي، هغه ډير قطعي، قوي او په فيصله کوونکي اسلوب کي دي.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُونُوا۟ قَوَّٰمِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ ۚ

ژباړه: اې مؤمنانو! د عدالت علمبرداران او د خدای لپاره شاهدان اوسئ، که څه هم چي ستاسي د عدالت کولو او شاهدی زيان په خپله تاسي يا ستاسي مور او پلار يا ستاسي خپلو خپلوانو ته راجع کيږي هم.(سُوَرَةُ النِّسَاء : ١٣٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ۚ

ژباړه: د کومي ډلي دښمني دي تاسي دومره را و نه پاروي چي له عدالت څخه واوړئ. عدالت وکړئ،(سُوْرَةُ المَائدة : ۸)

په اسلام کي د عدليې دا وظيفه ده چي بې پري انصاف او عدل قائم کړي، يوازي پر بياناتو او دلائلو اعتماد وکړي، د مدعيانو د شخصيتونو سره بالکل تعلق ونه ساتي، که حاکم وي او که محکوم، پدې اړه هم موږ د حضرت علي رضی الله عنه مثال وړاندي کوو، د ده د اميرالمؤمنين کېدلو نه وروسته واقعه ده چي ده خپله يوه ورکه شوې زِرّه د يوه عيسايي سره وليدله، هغه ئې د ځان سره د قاضي(شريح) پر لور راوستی او وئې فرمايل:"دا زما زِره ده چي نه مي خرڅه کړېده او نه مي هم دې شخص ته "هبه" کړې ده" قاضي عيسايي ته وويل:"ته څه وايې؟" هغه وويل:"زره زما ده، او ګمان کوم اميرالمؤمنين زياتي کړېده" اوس نو قاضي حضرت على رضی الله عنه ته په توجه سره وويل:"ای اميرالمؤمنينه! ستاسي سره څه ثبوت شته؟" حضرت على رضی الله عنه وخندل او وئې فرمايل:"قاضي خو ښه وايي، البته زما سره څه شاهد او ثبوت نشته" نو قاضي د نصراني په حق کي فيصله ورکړه، چي په اورېدلو سره ئې نصراني څو ګامه ولاړئ خو بيرته راوګرځېدی او وئې ويل:"فيصله چي څرنګه وه اوس خو وشوه، شاهدی ورکوم چي دا د انبياوو عليهم السلام د فيصلو په څېر وه، د مسلمانانو يو امير(ستر حاکم) ما خپل قاضي ته بيايي او قاضي ئې په خلاف فيصله کوي، زه شاهدي ورکوم چي د الله جل جلاله پرته بل معبود نشته او محمد صلى الله عليه وسلم د الله بنده او رسول دی، (يعني اسلام راوړم)، دا زره د اميرالمؤمنين ده، کله چي دی د صُفين نه راتلی نو زه د لښکر په شا پسې راروان وم، تر داسي حده چي کله دی د خپل خاکي اوښ نه لري شو، نو ما غلا کړه" حضرت على رضی الله عنه وفرمايل:"لکه څرنګه چي تا اوس اسلام راوړی نو دا زره ستا شوه."

(۴) د شريعت د حدودو پابندي:

په څه ډول سره چی اسلام پر حکامو د عدل او محکومينو اطاعت فرض ګرځولی دی، همهغسي ئې لومړئ وعده د هر راز قيد و شرط پرته د "مطلق انصاف"کړې ده، او دوهمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره یعني اطاعت ئې د شریعت د حدودو سره مشروط کړېدی، د نبي کریم صلی الله علیه وسلم حدیث مبارک دی:

لاَ طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِی مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ

مفهوم: د هیڅ مخلوق اطاعت په داسي کار کي واجب ندی چي په هغه کي د خالق معصیت وي.

له دې نه جوته شوه چي پر رعیت د حاکم فرمانبرداري تر هغه وخت پوري واجب ده چي تر کله هغه شریعت قائموي او د دې قانون پر نفاذ باندي پابند اوسي، کله چي دی له دې نه انحراف وکړي نو د ده اطاعت ختمیږي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

اِسْمَعُوْا وَ اَطِيْعُوْا وَ اِنْ اسْتُعْمِلَ عَلَيْکُمْ عَبْدُ حَبّشِیٌّ کَانَ رَاسُهُ زَبِيْبَةً مَا اَقَامَ فِيْکُمْ کِتَابَ اللهِ تَعَالَی

مفهوم: که پر تاسي حبشي غلام هم حاکم کړل شي نو کله چي هغه د خدای د کتاب مطابق حکومت کوي د هغه فرمانبرداري وکړئ.

نو ځکه هم حضور صلی الله علیه وسلم په ډېر وضاحت سره د حاکم اطاعت د شریعت په پابندي سره مشروط کړېدی.

(۵) د اُمت وحدت:

مسلمان امت یو امت دی، ځکه اخوت د ایمان په اصولو کي یو اصل دی، چي د هغه پرته نشي بشپړیدلای، او د ده اسکلیت مکمل شکل نشي موندلای، او دا د رأیي د آزادی او د وړوکو او لویانو تر منځ د خیر خواهی او تابعداری پرته ممکن ندی، همدې ته د اسلام په مخصوصه اصطلاح کي د"نصیحت" او "امربالمعروف او نهی عن المنکر" د الفاظو سره تشبیه ورکول شوې ده، حدیث مبارک دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلدِّيْنُ النَّصِيْحَة، قالُوْا لِمَنْ ياَ رَسُوْلِ اللهِ؟ قَالَ لِلهِ وَ لِرَسُوْلِهِ وَ لِكِتَابِهِ وَ لِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِيْنَ وَ عَامَّتِهِمْ.

مفهوم: دين د خير خواهی نوم دی، صحابه وو وفرمايل يا رسول الله صلی الله عليه وسلم د چا خير خواهي؟ حضور صلی الله عليه وسلم وفرمايل:"د الله جل جلاله، د هغه د رسول ، د هغه د کتاب، د مسلمانو حاکمانو او مسلمانو عوامو[1]...

بل ځای حضور اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل:

اِذَا رَأَيْتَ أُمَّتِیْ تَهَاب اَنْ تَقُوْلَ لِلظَّالِمِ فَقَدْ تَوَدَّعُ مِنْهَا الْخَيْرِ

مفهوم: چي کله تاسي وګورئ چي زما امت ظالم ته په ظالم ويلو ويريږي نو د دوی نه اصلاح او خير رخصت شوی دی.

د ژوند چي کوم اساسي اوامر دي په هغوی کي د امت د اختلاف تصور هم نشي کېدلای، ځکه د ټولنيز ژوند چي څومره اوامر دي هغوی ټول د يو نظام ماتحت دي، او د ټولو خلکو په وړاندي منل شويدي، نو ځکه هم د اختلاف ګنجائش نشي پاتي کيدلای.

فروعي اختلاف خو نه تاواني دی او نه هم د کيني او عداوت باعث، او نه هم دلته ګوندي سياست(Party Politics) دي چي پر سياست ئې حکومت چليږي، او په کوم لور ئې مخ واوړي بلکي د سياست اساس ئې د فکر وتحقيق او خپل منځي مشوره او خيرخواهي ده.

....

[1]د علماوو د تشريح مطابق د الله جل جلاله خيرخواهي، د هغه د توحيد اقرار و اطاعت دی، د رسول خيرخواهي د هغه د رسالت اقرار او اطاعت دی، د قرآن خيرخواهي، د هغه د تلاوت احترام او د احکامو پابندي ده، همداسي د حاکمانو خيرخواهي د هغوی د مشروط اطاعت او خير خواهي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هر صورت په اسلامی نظام کي د حاکم و محکوم تر منځ خپلمنځي لومړی تعلق او آخر محبت او اخوت او فرض شناسي او اعتماد باندي قائم دی، نو ځکه هم په اسلام کي حاکم ته د راعي(ساتونکي/محافظ او نګهبان) په نوم ویل شویدي، د حاکم په نوم نه، بلکي د راعي په نوم کي د همدردی، پاملرني، شفقت او ساتني ژباړي مخفي دي، او پر همدې دلیل باندي رسول الله صلی الله علیه وسم وفرمایل":

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

مفهوم: ستاسي نه هر یو راعي دی او د خپل رعیت په هکله مسئول.

۳- د یو حکومت د نورو حکومتونو سره د تعلقاتو او روابطو تنظیمول:

د اسلام په راتګ سره مسلمان امت ته په نړۍ کي د استادی مرتبه... چي موږ د آقائیت او سالاری مرتبه نه ورته وایو... ورپه برخه شوې ده، له همدې امله په اسلامي حکومتونو کي کوم حکومت ته دا اجازه نشته چي د چا تابع دي پاتي شي، د چا غلام دي وي، او یا دي د کوم اشغالګر په مخ کي سر ټیټ کړي، یا د کوم ظالم و بد کار غاصب په مخکي غاړه کږه کړي، د یو حکومت او بل حکومت(State) تر منځ تعلق نن سبا دې ته وایي چي د بین المللي قوانینو او معاهداتو او میثاقونو مطابق وي، پر دغو قوانینو او معاهدو باندي د ټولو مشترکو سلطنتونو لاسلیک وي، او دا سلطنتونه د دغو معاهدو د شرائطو پابندي خپل پر ځان لازم بولي، اسلام د خپل بین المللي بلکي بین الانساني قانون اصل د "عهد ساتني" اصول جوړ کړیدي.

وَأَوْفُوا۟ بِٱلْعَهْدِ ۖ إِنَّ ٱلْعَهْدَ كَانَ مَسْـُٔولًا

ژباړه: د ژمني پابند اوسئ، دا یقیني ده چي د ژمني په اړه به تاسي وپوښتل شئ. (سُوۡرَةُ بنىٓ اسرآئيل/الإسرَاء : ۳۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی جل جلاله چې څومره د وفاء، عهد او پر هغه د پابندو خلکو عظمت بیان کړیدی، په همهغه اندازه ئې د عهد ماتوونکي خلک حقیر او ذلیل بللي دي، حتی چې هغوی ئې له انساني دائرې نه ویستلي او د حیواناتو په زُمره کې ئې شامل کړیدي.

إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ؛ ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِى كُلِّ مَرَّةٍۢ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

ژباړه: په یقیني توګه د الله په وړاندې، پر ځمکه په خوځیدونکي مخلوق کښې، تر ټولو بدتر هغه خلك دي، چې د حق له منلو څخه منکر شوي دي؛ بیا په هیڅ ډول د هغه منلو ته حاضر نه دي. (په تېره بیا) له دوی څخه هغه خلك چې تا ژمنه (وعده) ورسره وکړه، بیا هغوی په هر وخت کښې هغه ماتوي او یو بڅری له خدایه نه وېرېږي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۵۵/۵۶)

حتی چې د مسلمانانو نه د خپل داسي دښمن په خلاف مرسته وغواړي چې له مخکي نه ئې تړون ورسره کړی وي، نو دوی نباید عهد و تړون مات کړي.

وَإِنِ ٱسْتَنصَرُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍۭ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَٰقٌ ۗ

ژباړه: هو که هغوی د دین په باب ستاسي څخه مرسته وغواړي، نو د هغوی مرسته کول پر تاسي فرض دي؛ خو د یو داسي قوم پر خلاف نه چې له هغه سره ستاسي تړون وي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۷۲)

دا د عهد و فاء هغه څُلّه(د ستر غره آخري څوکه) ده چې الفاظ تر هغه ځایه له پروازه عاجز دي.

دا یوازي د نظریاتي لوړ پرواز یا آئیډیل خبره خبره نده، بلکي د مسلمانانو په ژوند کي د هغه څومره مثالونه دي، مشهور صحابي حذیفه بن الیمان رضی الله عنه فرمایي:"زه د بدر په جګړه کي یوازي له دې امله شریک نشوم چې زه او ابو الخسیل یو ځای ووتلو، کفارو(قریشو) موږ ونیولو، او وئې ویل: تاسي د محمد صلی الله علیه وسلم خواته ځئ؟،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ وویل: نه! موږ د هغه خواته نه ځو، بلکي موږ خو همداسي مدينې ته روان يو، پر دې باندي دوی زموږ نه د خدای په نوم قسم او وعده وکړه چي موږ به مدينې ته ځو، خو د رسول صلی الله علیه وسلم تر څنګ به د دوی په خلاف جګړه نه کوو، نو موږ د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لور راغلو او ټوله قصه مو ورته وکړه، حضور صلی الله علیه وسلم وفرمايل تاسي په جګړه کي شرکت مه کوئ، موږ به عهد پوره کوو او د الله جل جلاله نه به د دوی په خلاف نصرت غواړو."

په خپل دغي ستري نظريې کي د شرف و تکريم او اخلاقو سره اسلام يو ګام نور هم پر مخ ځي، او په دې حالت کي هم د عهد ماتولو اجازه نه ورکوي، حال دا چي د نورو نه د دې ويره وي، د دې لپاره اړينه ده چي لومړی د دښمن اعلان وکړل شي، د جګړي صراحت او وضاحت وکړل شي، او د خپل دښمن عهد، د اعلان سره د هغه پر مخ ورويشتل شي، يعني يو دم عهد مات نکړل شی چي هغه د ترون سره په دوکه کي مترادف شمېرل کيږي.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَٱنۢبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْخَآئِنِينَ

ژباړه: او كه د كوم قوم له خيانت څخه ستا وېره وي، نو د هغه ترون په ښكاره ډول د هغه په وړاندي وغورځوه. دا يقيني ده چي الله خائنان نه خوښوي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۵۸)

د دې نه علاوه اسلام حکم کوي چي ټول اسلامي سلطنتونه دي د اسلامي بيرغ لاندي راغونډ کړل شي، که هغه د بين المللي سياست ميدان وي او که عسکري او يا اتحادي ميدان وي، د دوی دغه اتحاد بايد په پيل کي پر دې بنياد وي چي دوی به د خپل ځان په هکله د بشپړي آزادۍ او خود مختارۍ غوښتونکي وي، او چي څوک هم د دوی پر دغي خود مختارۍ بريد وکړي د هغوی په خلاف به جګړه کوي، او دوهم دا چي دوی به پر دې ځمکه د هر ډول ظلم او زيادتي او د استعمار متضاد او مخالف وي، دا همغږي او اجتماع کولای شي خپل ځان د نوي بيرغ تر سايې لاندي پر مخ يوسي چي د يوې نوي انساني ژوندانه فلسفې نماينده وي او د هغه په ذريعه دوی د ورک شوي او ځورول شوي انسانيت لارښوونه وکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ لیدلي دي چي اسلام د افرادو، حکامو او محکومینو او سلطنتونو تر منځ خپل منځي تعلقات پر هغه جدید ترین طرز باندي استواروي چي اوسني نوي ټولنیز نظامونه به ئې هم غوښتونکي او مدعیان شي، او نه یوازي دومره کوي بلکي په یو داسي شکل کي دا تعلقات قائموي چي تر هغه ځایه دغه نظامونه رسیدګي هم نلري.

غالباً دا وضاحت به د اذهانو د پاکولاي لپاره کفایت وکړي چي اسلام د یو داسي مذهب سره سره چي د خالق او بنده تر منځ تعلق استواروي، د ژوندانه چارو د نظام کېدلو تر کوم ځایه صلاحیت لري، دا هغه انداز دی چي اخوان المسلمین ئې په ذریعه سره په اسلام پوه شوی، په دې هکله دوی مطمئن او پر هغه بشپړ ایمان لري او خلک د هغه په لور را دعوتوي.

ددې فصل بهترینه تتمه به شاید دا وي چي موږ د بین المللي تقابلي قانوني کانفرانس چي په پاریس کي منعقد شو رأیه دلته رانقل کړو، د دې کانفرانس شرقي شعبې په خپل آخري ناسته ۷جولای۱۹۵۱م کي دغه تاریخي اجتماعي وړاندیز تصویب کړ.

د کانفرانس ګډونوالو چا چي "د اسلامي قانون هفتې" په دوران کي تر بحث لاندي مشکلانو باندي د ډیري پاملرني اظهار وکړ، په دې اړه چي کوم بحثونه وشول د هغه نه د اسلامي اصولي قوانینو د قیمت ډیر ښه وضاحت وشو، او دا هم روښانه شوه چي د عظیم ترین قانوني نظام په دائره کي د مذاهب و مدارسو د فکر تعدد، د قانوني نظریاتو زیاتوالی او پر بې مثاله دقیقي څیړني باندي دلالت کوي، دا ټول اوامر داسي دي چي دغه قانون ته د موجوده ژوند د ټولو تقاضاوو د پوره کولو صلاحیت ورکوي، د کانفران ګډون وال د دې خبري غوښتنه کوي چي دا هفته هر کال پر اسلامي شریعت باندي د بحث و مباحثې خپل دغه پروګرام جاري وساتي او د "قانون د هفتې" د دفتر وظیفه ده چي هغه د دغو ټولو موضوعاتو یو فهرست جاري کړي چي په دې هفته کي بحث ورباندي وشو، تر څو د تیري هفتې دا موضوع یو ځل بیا د بحث محور وي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دی هغه اسلامي قانون او د موجوده ژوند د تقاضاوو د پوره کولو د هغه صلاحیت، د کوم چي په بین المللي کانفرانسونو کي لا معترف او مشهور دی، او د مسلمانانو اکثریت لا هم ورځني بې خبره او یا منکر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین ادارتي تنظیم

د اخوان المسلمین د تنظیم ادارتي چاټ(خاکه) چی مخکي وړاندي شوې ده په هغه کي موږ ګورو چي د هغه پیل او ابتداء اللجنة التاسیسیة(اساسي کمیټۍ) نه کیږي، دا کمېټه د اخوان لومړنۍ اختیاري طاقت دی، د دې حیثیت داسي دی لکه په نورو ګوندونو او تنظیمونو کي چي د جنرل کونسل وي، د اخوان د اصلي جنرل کونسل اجتماع آسانه نده، ځکه چي د غړو تعداد او شمېر ئې په لکونو دی، نو ځکه هم بنیادي کمیټه د هغه ځای ناستي ټاکل شوې ده، د نهضت سره دومره مادي وسائل هم نشته چي ټول أخوان سره راجمع شي، دغه بنیادي کمېټه د أخوان المسلمین د مرکزي مجلس شوری ده، او د "مکتب ارشاد"(هائي کمانډ یا تنفیذي مجلس) لپاره د کونسل حیثیت لري، د دې کمیټې تشکیل د هغو اخوانیانو نه شوی دی چي په تحریک او دعوت کي د سبقت امتیاز لري، چي کار ئې د دعوتي امورو عامه نګراني، د مکتب ارشاد(تنفیذي مجلس) د ارکانو انتخاب او حساب کتنه او د محاسبې لپاره د(Auditor) پلټونکي انتخابول دي.

د بنیادي کمیټۍ غونډه هر کال د هجري میاشتي مطابق په محرم الحرام کي ترسره کیږي، چي په هغه کي د راروان کال لپاره د دعوت د سرګرمیو په اړه د مکتب ارشاد یا تنفیذي مجلس پر راپور بحث کیږي، که د انتخاب موده پوره شوې وه نو نوي غړي غوره کیږي او د پلټونکي پر راپور او حسابونو د تېر کال په پرتله بحث ورباندي کیږي، د راروان کال پر بودیجه بحث او نوی پلټونکۍ غوره کیږي، خو هغه وخت چي د ده د کار موده په ختمېدو وي،(د پلټونکي لپاره دا شرط دی چي هغه به د أخوان غړی وي او په تنفیذي مجلس کي به نه وي غوره شوی) د دې اوامرو نه علاوه او نور کوم مسائل چي دي یا وړاندیزونه او داسي نور... وړاندي کیږي، او پر هغو غور و بحث کول هم د دې کمیټې وظیفه ده، د تنفیذي مجلس د مشر(عام مرشد) یا ۲۰ شلو غړو په غوښتنه د ضرورت په وخت کي د هغه عاجله غونډه دائرېږي، عام مرشد به د دې ناستي مشرتوب کوي، که چیري هغه حاضر نشو یا غونډه په همدې ارتباط د کومي معاملې پوري راغوښتل شوې وه یا ده خپله د دې مجلس مشرتوب نه کولو، بیا به ئې مرستیال د غونډي مشرتوب کوي، خو که چیري هغه هم شرکت ونکړ او یا ئې عذر وړاندي کړ نو بیا به د غړو نه یو د پوخ عمر شخص چي تر نورو مشر وي دا وظیفه سر ته رسوي، او که د غړو اکثریت(یعني که له نیم تعداد نه یو فرد هم اضافه وي) حاضر شي نو دا اجلاس صحیح دی، پرته د هغو صورتونو نه چي په هغه کي د غړو د کوم مقرر تعداد موجودیت شرط وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساسي کمیټه دا حق لري چي هغه په خپله هره اجتماع کي چي خوښه ئې وي او هر څوک چي ئې خوښ وي د أخوان کوم غړي ته د اساسي کمیټې د غړیتوب حق ورکړي، پدې شرط چي په یاد کس کي به لاندي مواصفات موجود وي:

الف: مستقل غړی به وي.
ب: عمر به ئې تر ۲۵ کلونو کم نه وي.
ج: په تحریک کي به ئې لږ تر لږه پنځه کلونه تېر کړي وي.
د: په ده کي هغه اخلاقي، علمي، تهذیبي او علمي مواصفات موندل کیږي چي پر بنیاد ئې باید دی د غړیتوب حقدار شي.

تنفیذي مجلس(مکتب الارشاد العام) چي بنیادي کمیټه ئې غوره کوي د ۱۲ دوولسو کسانو نه تشکیلیږي، چي د نهضت د مشر نه پرته د اساسي کمیټې د غړو نه غوره کیږي، او د هغه په غوره کولو کي دا امر وړاندي اېښودل کیږي چي ۹غړي به ئې د قاهرې نه وي او نور درې د نورو ولایتونو نه، کوم شخص چي د تنفیذي مجلس لپاره نوماند کیږي، په هغه کي باید لاندیني شرایط موجود وي:

الف: د اساسي کمیټې غړی به وي او د غړیتوب به ئې درې کلونه پوره شوي وي.
ب: د اخلاقي، علمي، او عملي اعتبار له مخي به د غړیتوب اهل وي.
ج: عمر به ئې له دیرشو کلونو کم نه وي.

انتخاب د قرعه اندازی(پچي اچولو) په ذریعه ترسره کیږي، او د نتیجې د اعلان نه وروسته غړي قسم کوي چي هغه به د اخوان د اغراض و مقاصدو محافظ او ساتونکي وي، د هغه پر قیادت به اعتماد او باور کوي، د تنفیذي مجلس فیصلې به مني، که څه هم دده د رأیي مخالفي وي، او په دغو شیانو به دی بیعت کوي، وروسته به همدا بنیادي کمیټه د قاهرې د ۹ نه وو تنفیذي مجلس د غړو د مشر مرستیال، عمومي سیکریټر او خزانچي غوره کوي، ددې مجلس د غړیتوب موده دوه کاله ده، ددې مودې په ختمېدلو سره نوی انتخاب ترسره کیږي، او یو غړی ددوهم ځل لپاره بیا غوره کېدلای شي، د ټاکلي مودې دپوره کېدو نه مخکي که د کوم غړي ځای خالي شي نو د هغه کس دوه ځای ناستي کیدای شي، چي د انتخابېدلو په وخت د بنیادي کمیټې په غوره کیدلو کي دده وروسته ئې د رأیو شمېر تر نورو کاندیدانو زیاتي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل (د نهضت ادارتي تنظیم او مالیات)

اولاً ادارتي تنظیم

د اخوان المسلمین تنظیمي خاکه

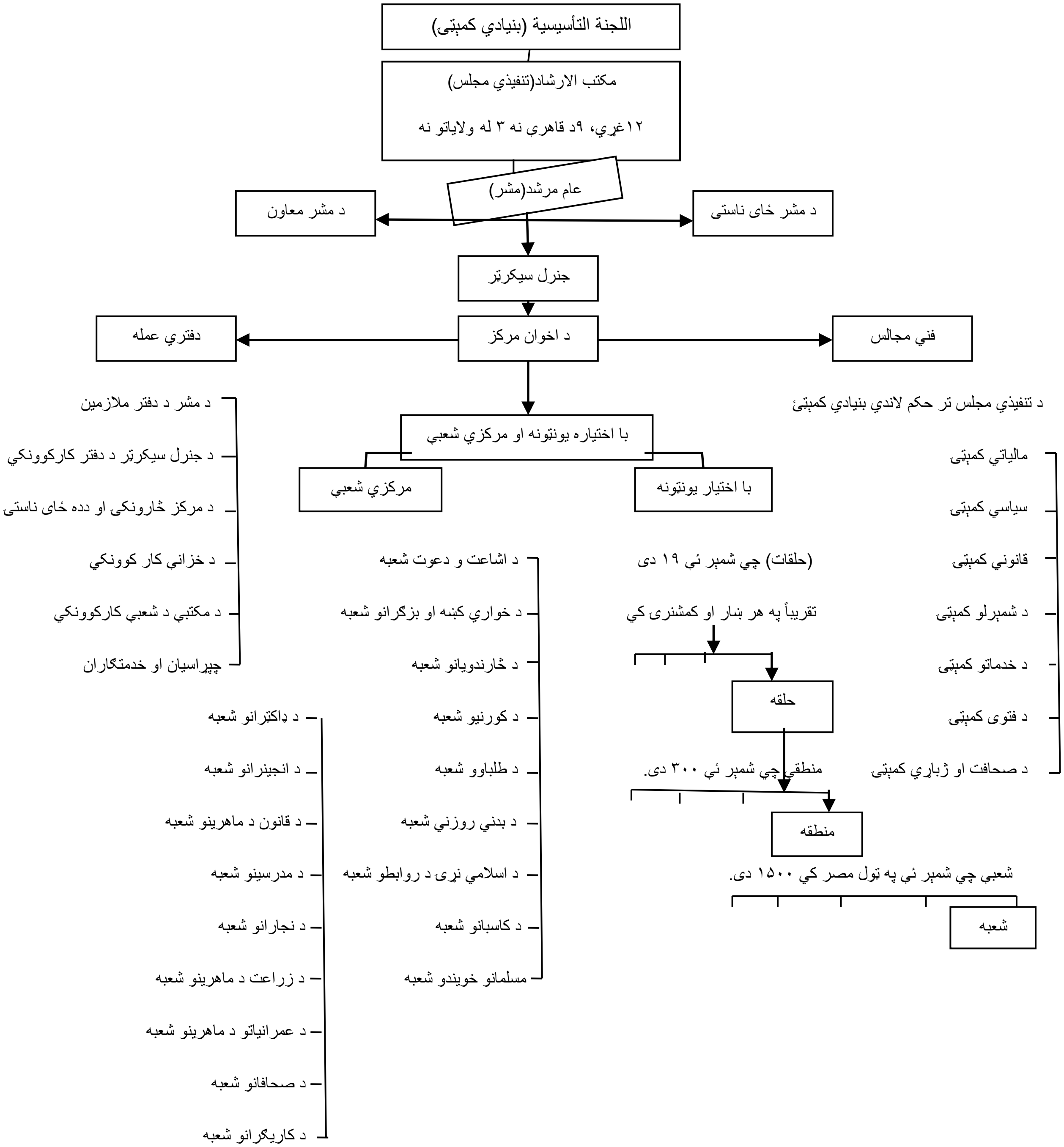

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین د ادارتي تنظیم خاکه

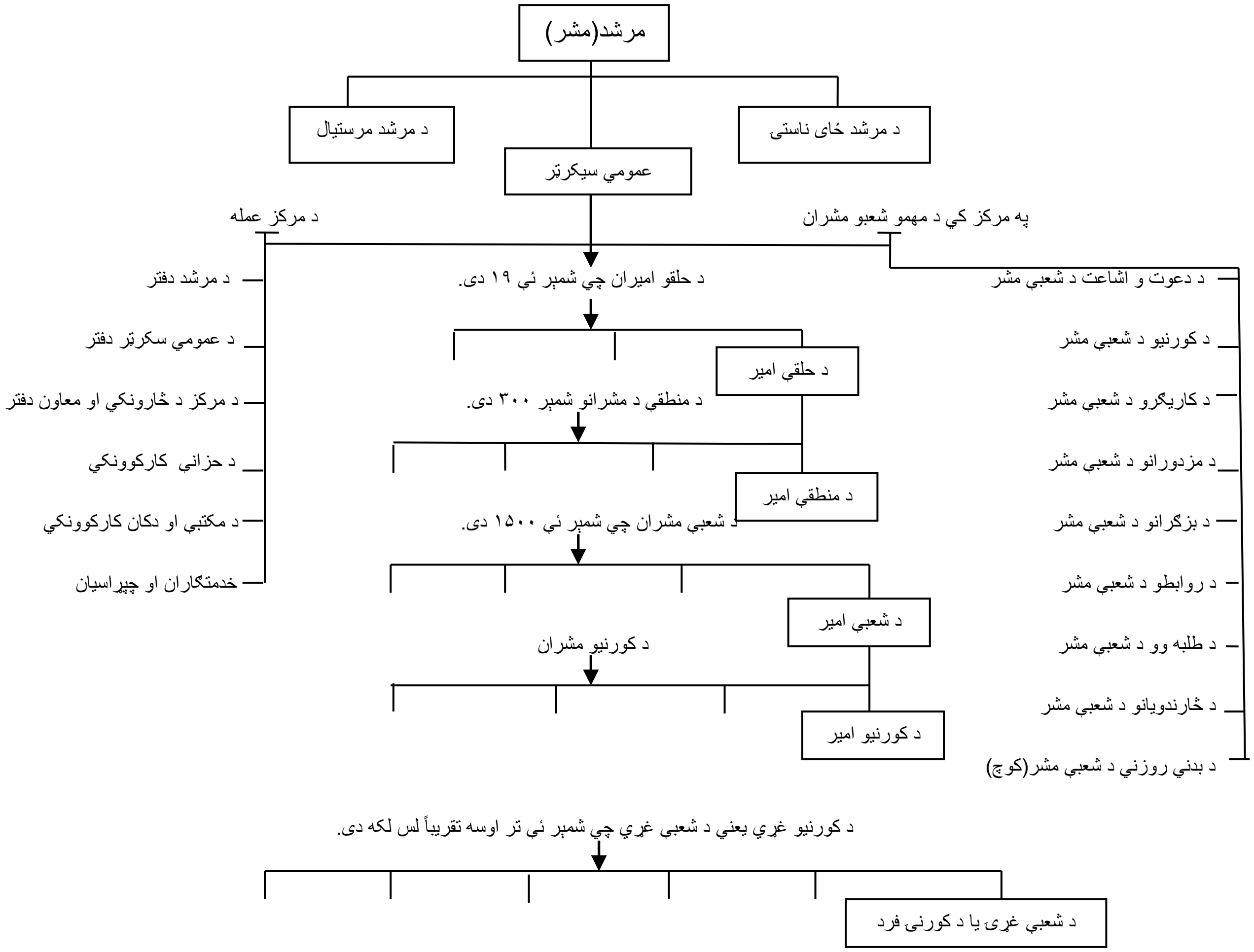

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان، د اخوان د عام مرشد، د تنفيذي مجلس مركزي دفتر، د اخوان ستر دفتر(عام مركز) دی، تر دې مركز لاندي حلقې دي چي په ټول هیواد كي ئې شمېر ۱۹دي، په هر ښار كي ئې یوه حلقه ده چي تفصیل ئې په لاندي ډول دی؛ قاهره، اسكندریه، سویز، قنال، شرقیه، غربیه، فوادیه، منوفیه، بحیره، قلیوبیه، جیزه، فیوم، بنی سویف، منشیه، اسیوط، سوهاج، قنا، اسوان، البحر الاحمر.

د دغو حلقاتو تابع"منطقې" وي، منطقه په هره حوضه یا تحصیل كي وي، د هغه كاري دائره تر حوضې یا تحصیل لویه او وړوكې هم كېدای شي، تر اوسه چي كوم مناطق دي شمېر ئې تر ۳۰۰ درې سوه پوري رسېدلی دی.

د مناطقو لاندي بیا"شُعبې" وي، شعبه په هر كلي او یا بانډه كي كېدای شي موجود وي، د موجوده شعبو تعداد ۱۵۰۰ پنځلس سوه دی، یوازي د قاهرې په ښار كي اوس د شعبو تعداد ۷۰ دی، حالانكه"مركز" د شعبې د خلاصولو اجازه په ډېر مشكل سره او د ډېرو مادّي او معنوي شرائطو سره وركوي، د هغه باوجود ئې دومره ستر شمېر دی.

د هري حلقې یوه انتظامي كمیټه وي چي د حلقې پر مشر(او بالعموم هغه د شعبې ښكاره مشر وي، خو مركزي تنفیذي مجلس د هغه مجاز دی او هغه د دې منصب لپاره د كوم داسي كس انتخاب وكړي چي نه د شعبې مشر وي او نه هم د شعبې غړی)، د مشر معاون او سیكریټري او یو خزانچي باندي مشتمل وي، دا خلك په عامه توګه د حلقې په ځرګندو شعبو كي پر لوړو دندو او منصبونو مأمور وي، د دې انتظامي كمیټی نور غړي لاندي افراد وي:

(۱) د حلقې په حدودو كي چي څومره منطقې دي د هغوی مشران.
(۲) د حلقې په حدودو كي اوسیدونكي د"بنیادي كمیټی" غړي.
(۳) په حلقه كي د دعوتي سرګرمۍ مسئول افراد.
(۴) د تنفیذي مجلس ګشتي نماینده چي رأیه ئې د مشورې حیثیت لري، خو د رأیي حق ورسره نه وي.

د منطقې انتظامي تشكیل په لاندي ډول دی:

(۱) د منطقې د ځرګندي شعبې مشر.
(۲) د منطقې په احاطه كي چي څومره بافي شعبې دي د هغوی ټولو مشران.
(۳) د شعبو ګشتي او ګرځېدونكي نماینده ګان.
(۴) د مقامي مركز ګشتي نماینده.
(۵) په ځرګنده شعبه كي د دعوتي سرګرمیو ذمه دار افراد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شعبې انتظامي کمیټه پر پنځو اشخاصو مشتمله وي، چې په هغو کې یو ئې د اخوان د مرکز نه غوره کیږي او هغه د شعبې عمومي"مشر" وي، نور پاتې څلور ئې د شعبې کونسل انتخابوي، په دغو څلورو کې دوه د مشر معاونین، دریم ئې مرستیال او څلورم ئې خزانچي غوره کیږي، دا انتخاب پټ او مخفي وي، د شعبې د انتظامیه مجلس د غړي لپاره شرط دی چې عمر ئې لږ تر لږه ۲۱ یوویشت کاله وي، په شعبه کې ئې د غړیتوب لږ تر لږه یو کال پوره شوی وي، او په دې موده کې د هغه نه کومه داسې خبره وا نه وریدل شي چې د غړیتوب د فرائضو منافي وي.

د شعبې د غړي لپاره لاندیني شرائط دي:

(الف) عمر به ئې له ۱۸ اتلسو کلونو نه کم نه وي.
(ب) خوش اخلاق او خوش مزاجه به وي، پر عمل او کرېکټر به ئې کومه خبره نه وي راغلې.
(ج) د اخوان په نظریه به پوهېدلی وي، او خپل فرائض به سرته رسوي.
(د) خپل پر ځان میاشتنی څه چنده اجباري کړي چې په پابندي سره ئې شعبې ته ورکړای شي.
(س) وعده وکړي چې د اخوان پر قانون به عمل کوي، او د هغه پر طریقې باندي به بیعت کوي.

شعبه د خپلي متعلقه منطقې او منطقه د خپل متعلقې حلقې، او حلقه د انتظامي مجلس تابع وي، پدې یونټونو کې د خپل منځې ربط و اتصال د پورته نه د کښته او د کښته نه د پورته پر لور په همدې ترتیب باندي وي.

د اخوان د ادارتي تنظیم د دې کتني وروسته موږ ګورو چې آیا هغه د هغو نویو بهترینو تنظیماتو همسر او برابر دي چې د "علم تنظیم Administration " پر اصولو قائم شوي دي، که څه هم ځیني خلک د اخوان نه خبر نه وي او د اخوان د ظاهري اړخ نه دا اندازه ولګوي چې هغه هم پر شخصي نظام Autocracy پر اصولو ولاړ دی، چې پر دغو اصولو نازيي ایزم او فاشیزم عمل کاوه، چې خلاصه ئې په دې جملې سره کولای شو"ته هغه څه وکړه چې زه ئې امر کوم، او زه هغه څه کوم چې ستاسې لپاره غوره وي"، You do what i tell, and i do what is good for you. یا دا چې د اخوان په منځ کې د رأیي د اظهار آزادي نشته، خصوصاً په تنظیمي امورو کې، خو دا اندازه صحت نلري، حقیقت ئې بالکل برعکس دی، اخوان په خپل تنظیمي او دعوتي امورو کې پر مشاورتي(شوری) باندي عامل او عمل کوونکی دی، لکه څرنګه چې بنیادي کمیټه د تنفیذي مجلس د نهضت مشر، د مشر مرستیال، جنرل سیکرټر او خزانچي غوره کوي، بالکل په همدې ډول سره لکه څرنګه چې حلقه، منطقه او شعبه خپله د خپل انتخابي کمیټې انتخاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، "مرکز" د ځان سره د دغو تنظیماتو د مشرانو د انتخاب حق خوندي ساتلی دی، او هغه هم يو خو د وحدت د حکم(Unity of Comand) د برقرار ساتلو په موخه او دوهم د دې خيال نه چې د دغو يونټونو غړي کوم داسي کس غوره کړای شي چې مرکز ته نږدې وي، او د قيادت د منصب اهل وي، په داسي صورت کي هغه دغه انتخاب فوراً قبلوي او د هغه منظوري ورکوي.

د اخوان په نزد تنظيم تر ډيره حده د نوي ممتاز ترين ادارتي نظام مطابق دی چې هغه د "مشترکه ذمه داريShared Responsibility" په نوم يادول کيږي، او چې په سابقه دوه وو نظامونو(شخصي او جمهوري) د تجاربو نتيجه وي، د مشترکه ذمه داری د نظام بنياد پر همدې نظريې قائم دی چې يوازي اکثريت هم نه بلکي د ټولو موافقت تر لاسه کړل شي، او که څه هم پدې سلسله کي د ټولو غړو په شخصي ډول سره په يو ځای کېدلو سره هغوی د اکثريت پر رأيه مطمئن کړل شي، تر څو د ټولو په اتفاق سره فيصله وشي او بيا ټول د هغه په نفاذ کي مرسته او تعاون وکولای شي، نو ځکه هم د اخوان زياتره مهمي فيصلې په اجماع سره صادريږي، د دې طريقه کار نه غوښتنه او هدف دا دی چې د دوی وحدت همداسي وساتل شي، په صفونو کي ئې درز پيدا نشي، او په داخل کي ئې نور ګروپونه جوړ نشي، يوازي په ځينو مخصوصو حالاتو کي استثنی شته چې هلته دا اجماع(د ټولو موافقت) ناممکن وي، فلهذا پر دغو موافقو باندي د غير مشروط اکثريت پر رأيو باندي فيصلې صادريږي، يا لکه په ځينو بعضي ضروري او مهمو فيصلو کي مثلاً د عام مرشد"مشر" د تقرر يا برطرفۍ لپاره دا صراحت شوی دی چې هغه به د درې پر څلورمه برخي شوری د غړيو په موافقت سره صادريږي، او هغه هم د دې شرط مطابق چې مشروط اکثريت(تر نيمي اضافه) په صورت کي صادريږي، او د ګوند د ۵/۴ غړو حاضري شرط نده بلکي يوازي دا شرط دی چې دومره شمېر ئې وي چې په قانوني بڼه کي اجتماع منعقده شي.

په دې توګه دا خبره هم د غور و فکر وړ ده چې په تنظيمي چارټ کي مورږ د "فني مجالس " Staff Unit نده ښودلې چې په دفتري تنظيمي چارټ کي ويل شوي دي او دا ځکه چې دا عمله لکه څرنګه چې نور ستر دفتري تنظيمونو کي د هغه صراحت کيږي، مشاورتي او فني(For Advisory & Action) اهدافو لپاره دي، د هغه کار فکر کول او مشوره ورکول وي، او تنفيذي کميټی يا(Line Units) با اختياره او تنفيذي يونټونه دي (For Command & Action).

ثانياً _ ماليات:

د اخوان په اساسي قانون کي د دې خبري صراحت او وضاحت شوی دی چې هر غړی به خپل پر ځان مياشتنی او يا کلنی يوه اندازه چنده ټاکي چې په بشپړه پابندي سره به ئې اداء کوي، او چنده د دې لپاره په دې خبره کي مانع نه وي چې هغه به د دعوت به اخراجاتو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عطيه، يا وصيت يا وقف يا د دغو ټولو په ذريعه برخه واخلي، د دعوت صاحبِ نصاب غړو په زکاة کي هم حق وي، د دغو ټولو خدماتو نه د مجلس شعبه پر فيصلې باندي غير مستطيع خلک مستثنی بلل شوي دي، خو چي کوم څه ورکولای شي بيا ئې بيرته غوښتنه په هيڅ حالت کي ممکن نده.

په همدې توګه په هري شعبې باندي دا هم فرض دي چي خپل ځان پوري متعلق د منطقه بالا ضروري مصارفو يو بل ته رسولو کي هم ونډه واخلي، او د هغه وروسته د حلقې د اخراجاتو لپاره پيسې پيدا کړي او پر هره حلقه ضروري دي چي هره مياشت مرکز ته د خپلو اخراجاتو په اندازه پيسې وړاندي کړي، انتظامي مجلس يا High Comand به دا فيصله کوي چي هره حلقه به مياشتني او په کومو تواريخو باندي پيسې اداء کوي.

د دې نه علاوه چي څومره اخواني فارمونه دي او په ګټه چليږي هغه به د خپلو کلنيو ګټو نه يوه حصه د مرکز لپاره ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

مصري ټولنه او د اخوان خدمات

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

لومړی فصل

ټولنيز خدمات

د اخوان المسلمين د ټولنيزو خدمتونو په يادولو سره ډېر خلک د تعجب اظهار کوي، د هغه يو دليل خو دادی چي اخوان د دې ډول کارونو پروپاګندو ته ډېره پاملرنه نه کوي، او دوهم دا چي پخواني ټول حکومتونه د هغوی په بدنامولو کي مخته مخته روان ول او د دوی پر دې ډول ډول خدماتو به ئې پرده هواروله، خو حقيقت دا دی چي اخوان د پيل نه هم په ټولنيزو سرګرميو کي ونډه اخيستله، موږ د دوی د تاريخ په بيانولو کي د دې په اړه يادونه کړېده، د دوی په اساسي قانون کي په صراحت سره ويل شوي دي چي د "ټولنيز انصاف " Social Justice بشپړ کول د هيواد د هر اوسېدونکي د ټولنيزو ضروورياتو ضمانت Social Security عوامي خدماتو کي شرکت، جهالت، ناروغي، افلاس او فحاشي و بد کرداري د پاکولو لپاره هڅي او د فلاح و ترقی په کارونو کي همت افزايي د دوی د اهدافو نه دي.

د همدې لپاره دوی د لومړی ورځي نه هم د کليو او بانډو د اصلاح په لور توجه ورکړې ده، او د مصري اطرافو د اصلاح و ترقی لپاره ئې يو ګوند تأسيس کړ، ځينو اخوانيانو په فرشوط(د يو کلي نوم دی) کي يو نمونه اي تعاوني مزرعه "Model Cooperative Farm" جوړه کړ، په يو بل کلي کي ئې د فقراوو او مساکينو د مړو لپاره څلور ستري هديرې جوړي کړلې، د اخوان شعبو په هرو دريو مبارکو مياشتو کي فقراوو ته د خوراک په تيارولو د يو بل نه د بازي وړلو لپاره هڅي کولې، او په کليو کي ئې د رڼا انتظام وکړ، د روژې په مياشت کي ئې د زکاة راويستلو پروګرام جوړ کړ، او د مخاصمينو تر منځ ئې پر سولي کولو توجه وکړه، يوې کميټې د بيکاره ګرځېدونکو يتيمو او غريبو ماشومانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محتاجو کورنیو یو فهرست چمتو کړ تر څو ماشومان د دوی د استعداد و قوت مناسب په صنعتونو کي ولګوي او د بې آسرې معذورانو مرسته وکولای شي.

د دې غرض لپاره دوی د فلاحي انجمنونو نه متعلق د ۴۹نمبر قانون مجریه۱۹۴۵م د تصویب نه مخکي د همدې ټولنیزو خدماتو یو د فتر فعال کړی وو چي کار ئې د غریبو کورنیو نظارت او پر صحیح علمي بنیادونو باندي د هغوی ټولنیز خدمت کول وو، تر څو په دې توګه د هغوی لپاره د عام ژوند لار هواره کړل شي، او دوی د لوږي په لاسونو د تباهی یا مرګ ښکار نشي.

اخوان چي د مصري ټولني کوم ټولنیز خدمت کوي هغه باید پر دریو بابونو تقسیم کړو:

(۱) فلاحي او ټولنیز خدمت(Welfare Work & Social Service)

(۲) بدني تربیت او ځارندویي(Physical Training & Scouting)

(۳) وطني او ملي خدمت(Home Land & National Service)

(۱) فلاحي او ټولنیز خدمت:

د کومو فلاحي کارونو او ټولنیزو خدماتو په لور چي مو په پورته کرښو کي اشاره وکړه هغه په پیل کي د اخوان یو عام او څرګند صفت وو، خو چي کله په قاهره کي د هغوی مرکز قائم شو نو دوی د ټولنیز خدمت اوجدید ترینو نظامونو مطابق یو دفتر د همدغو خدماتو لپاره جوړ کړ، او وضاحت ئې وکړ چي دا دفتر به په څو ډوله خدمات وړاندي کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- وقتي او تسلي ورکوونکي خدمات: لکه د ضرورت مندو اعانت، دا به په عام ډول سره حقيقي او معنوي وي، خو که چيري د ضرورت تقاضا وه نو مالي اعانت اومرسته به هم وشي، صدقه، د قربانۍ غوښه او پوستونه جمع کيږي او پر غرباوو به وېشل کيږي.

۲- اطمينان ورکوونکي خدمات: لکه څرنګه چي بې روزګاره خلکو ته روزګار ورکول، د هغوی لپاره اېمپلائمنټ ايکسچېنج، په نورو ادارو او صنعتي کارونو کي دوی ته وضيفې موندل، په ځينو حالاتو کي د فائدې پرته وړوکي سرمايې(Capitals) قرض ورکول، په همدې توګه د مريضانو مفت يا برای نام معاوضې باندي علاج.

۳- حفاظتي خدمات: لکه څرنګه چي په دغو کورنيو کي د حفظانِ صحت د اصولو مطابق چي د "ټولنيزو خدماتي دفترونو" تر نظارت لاندي دي، د محلي غرباوو ته په ارزان ترين قيمت باندي د غذا او خوراکي توکو موندل.

۴- تعميري خدمات: چي د هغوی په ذريعه به د ژوندانه عام معيار اوچت شي، د دې غرض لپاره د خواري کښو او وړوکو آزاد کسبو د يو انجمن بنياد ايښودل او تأسيس کول، چي په ذريعه ئې د هغوی خالي وقتونه منظم کړل شي، او کسب، د وطن خدمت، او د صحت مندی په ميدانونو کي د هغوی لاربښوونه وکولای شي.

د پورته ياد شوي دفتر په پاليسۍ کي دا وضاحت وي چي مادي خدمات يوازي د لاندي خلکو لپاره وي:

(۱) داسي شريفي کورنۍ چي د روزمره حوادثو ښکار شوي وي.

(۲) داسي کورنۍ چي د خپل يوازيني سرپرست او کفيل نه محرومي شوي وي او د هغوی لپاره د معاش د حصول او لاسته راوړلو کومه ذريعه نه وي.

(۳) داسي غريبي کورنۍ چي په غوره ژوند او اخلاقو کي مشهوري او معروفي وي، اخلاق ئې مشکوک نه وي او هغه د ټولنيزو خدمتونو د دفتر په مقاصدو کي هم مرسته وکړي يعني د هغوی پر هداياتو عمل وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کله د فلاحي او خيراتي ادارو او انجمنونو د تشکيل لپاره د ۱۹۴۵م قانون ۴۹ماده تصويب شوه نو دا دفتر د اخوان نه جلا شو او يوه عليحده اداره وګرځېده، او د دې لپاره يو مخصوص دستور العمل او کاري لائحه تياره شوه، د دې ادارې نوم"د اخوان المسلمين د ټولنيزو خدماتو او پرمختګ اداره (Ikhwan Welfare & Social Service Board) کېښودل شوه.

د دغو پخوانيو کارونو علاوه چي کوم پخواني دفتري خدمات سرته رسول هغه طبي او ثقافتي خدمات هم ترسره کړل چي يادونه ئې موږ په نورو عنوانونو کي کوو.

دې ادارې د هغې د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي ډېر عوامي خدمات سرته ورسول چي شمېرل ئې آسان ندي، د بندېدلو نه مخکي د "رفاهِ عام د امورو د وزارت" تر نګرانۍ او څار لاندي ئې د مصر په هيواد کي ۵۰۰ پنځه سوه ښاخونه درلودل، خو د ګوند يو ځل بيا آزادېدلو وروسته هغه د يو زبردست اسکيم په افتتاح کولو سره د خپل سرګرمی آغاز وکړ، چي تکميل ئې د قاهرې د محلة روضة د ښاخ په ذمه وو، دا اسکيم د يو ټولنيز ادارې (Social Foundation) د تعمير پلان وو، چي په هغه کي يو مسجد يوه ډسپنسري، يو کتابتون او يو لکچر هال وو، د اوقافو وزارت د همدې غرض لپاره ځمکه هم ورکړه، او انجينير سيد کريم د هغه د عمارت نقشه او نورو د جوړولو لپاره خپل رضا کارانه خدمات وړاندي کړل، اخوان فوراً هغه ځمکه پاکه کړه او څلورو اطرافو ته ئې د لرګيو چار ديواري ودرول، د بانسونو يو عارضي چت ئې ورباندي ولګاوه، برق ئې هم ورته راوسته تر څو چي د ضرورت مطابق چنده جمع نشي بايد همداسي د مسجد کار تري واخيستل شي، ځکه په دې محل کي مساجد ډېر کم دي.

اخوان يوازي پر خپلو متعلقو مساجدو د نګرانی وظيفه سرته نه رسوي بلکي د نورو غير آبادو مساجدو د اصلاح او مرمت کار هم کوي، د کومو مساجدو چي څوک پوښتنه کوونکی نشته د هغوی نګراني او څار هم کوي، د هغوی لپاره د جمعې د خطيب او امام انتظام هم کوي، په قاهره و جيزه کي پر کومو مساجدو چي د اخوان داسي نګراني ده ما هغه شمېرلي چي په لاندي ډول دي[2].

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخواني مرکز تابع چي کومي مهمي شعبې دي هغه هم خپل متعلق د فرائضو سره سره په ټولنيزو خدماتو کي ونډه اخلي، چنانچه د "بزګرو او خواري کښو د شعبې" په دستور العمل کي د دې تصريح شوې ده چي د کارخانو د قوانينو د کار مطالعه، د هغوی تشريح او تنفيذ، خواري کښو ته د دوی حقوق ورښودل، د هغوی د حقوقو د حصول لپاره هڅي کول او د مزدورانو له خوا د جوړيو شويو کمپنيو او شرکتونو لارښوونه کول، هغه په اسلامي رنګ باندي رنګول، کاسب او خواري کښه خلک خپلو انجمنونو ته د شاملولو لپاره دعوتول، د بزګرانو او مزدورانو د انجمنونو د جوړولو غوښتنه کول، په اخواني مزدورانو کي د خپل منځي تعاون روح پوه کول، او په خپل منځي مرستندويه اسکيمونو کي د هغوی د ګروپ بندي کولو نه ګټه اوچتول د دې شعبې اغراض دي.

په پورته يادي شوي شعبې کي په دې سلسله کي ډير عملي ګامونه اوچت شوي دي، په مرکز کي يوه د "مزدورانو او خواري کښو تربيتي مدرسه" جوړه شوې ده، چي کار ئې مزدوران د هغوی د حقوقو نه خبرول دي، د "مزدورانو د قوانينو" توضيح او تفهيم، د دغو قوانينو نه د امکان تر حده د ګټي اوچتولو لپاره د هغوی مرسته کول، په همدې توګه د همدې فصل په دستور العمل کي ددې په اړه هم وضاحت شوی دی، چي د ټولنيزو مساواتو او د ټولنيزو خپل منځي کفالت هڅي، په ټولو کارخانو کي د ټولنيزو خدماتو د اصول ترويج، د بزګرانو مالي مشکلات او د هغه سره متعلق زرعي ملکيتونو د مشکلاتو حل، د سلطنت نه د داسي اقتصادي او ټولنيزو قوانينو د جوړولو غوښتنه چي د هغه نه د دوی د حقوقو ساتنه وشي، د مزدورانو نوي نوي پيدا شويو مشکلاتو د حل کوښښ کول تر څو د صنعتي او زرعي هرو دوو ډولونو د مزدورانو مفادت او ګټي خوندي شي، دا هم د دې شعبې اغراض او اهداف دي.

....

2 مصنف په پوره تفصيل سره د دغو مساجدو يوه نقشه وړاندي کړې وه، چي نقلول ئې موږ غير ضروري وبلل، په دې کي د مساجدو تعداد ۳۵ ښودل شوی وو چي په هغه کي د ۸ مساجدو مکمل مصارف د اخوان پر اوږه دي او په باقي مساجدو کي امام و خطيب يا يوازي د خطيب انتظام کوي، دوه مساجد د اخوان ملکيت دي، دا يوازي د قاهرې او جيزې د مساجدو يادونه ده، د مصر په نورو ښارونو کي چي د اخوان تر نګراني او ملکيت لاندي کوم مساجد دي هغه لدې نه عليحده او جلا دي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "خواري کښو او مزدورانو شعبه" خپله هم د مزدورانو ټولنيز خدمت کوي يعني د هغوی د مشکلاتو حل وړاندي کوي، د دې شعبې دفتر چي د اخوان په مرکز کي واقع دی، او پکي د مزدورانو لپاره د مسائلو په حلولو کي خصوصي مهارت لرونکي وکيلان موجود دي، چي ددوی سالمه رهبري کوي او دوی ته د دوی د ګټو لار ښيي، دا شعبه بې روزګاره او بې کاره خلکو ته د کار زمينه برابروي، د دوی لپاره د ايمپلايمنټ ايکسچينج او نورو تجارتي او صنعتي کمپنيو کي منډي وهي چي اخوان هلته ښه تعلقات لري.

په مرکز کي چي د "کاسبانو شعبه" ده هغه هم د خپلو سرګرميو علاوه ځيني ټولنيز خدمات سرته رسوي، د دوی په قانون کي ئې صراحت هم شوی دی چي د هغه په اغراضو او اهدافو کي د "مصر او نورو اسلامي هيوادونو د صنعت د خاوندانو تر منځ تعلقات استوارول" دي، د دې لپاره چي دوی کومه طريقه غوره کړې ده هغه دا ده چي "کاسب شخصيات، د انجمنونو، کلبونو او جماعتونو او سيمه ايېزو او بين المللي علمي ادارو سره اړيکي ساتي او برابروي او د ضرورت او امکان مطابق سند يافته اخوانيان په دولتي يا غير دولتي خدماتو کي د ځای پر ځای کولو انتظام کوي.

دلته د ټولنيزو خدماتو د موضوع په مناسبت موږ د "کاسبو خلکو د شعبې" يوازي د دوو ښاخونو يادونه کوو:

ا: د زراعت د ماهرينو شعبه: د دې شعبې په اغراضو او اهدافو کي د زراعت اصلاحي طريقې وړاندي کول، زرعي صنعتي پلانونه ترتيبول، او تر کومه ځايه چي ممکن وي د محدودو شرکتونو يا Coopperative Socities کو آپريټيو سوسائټيز په ذريعه ورباندي عمل کول دي، ځيني اسکيمونه ئې په لاندي ډول دي:

الف- د شيدو نه تيارېدونکي شيان Dairy Product

ب- سبزيجات او ميوې په ډبو کي خوندي کول او د نباتاتو نه ترلاسه شوي دواوي، روغنيات او داسي نور...

ج- د زرعي پيداوار د معيار د اوچتولو لپاره او د پيداوار زياتولو په موخه په لاندينيو طريقو باندي استوار اسکيمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- بزګرانو ته پر نويو طريقو د زراعت کولو ترغيب ورکول او هڅول.

۲- د اعلی درجې تخم کارول.

۳- د څارويو د نسل زياتولو ته پاملرنه او د هغوی نه د ممتازو نسلونو روزنه.

۴- د زرعي ماشيني آلاتو په مټ خپل منځي تعاون او مرسته او په وسيله ئې ګټه پورته کول، تر څو د څارويو شيدې، مستې... او د نسل افزائش ئې مخصوص پاتې شي.

۵- د بې آزاره حيواناتو په صحيح او علمي بنيادونو باندې پرورش او روزنه.

۶- د عسلو د مچيو او د ورېښمو د چينجيو ساتنه عامول.

۷- په مرستې سره د محصولاتو د بازار(نرخ) مقررول.

۸- په ګډه سره د کليوالو صنعتونو توسيع او پراخول.

۲: د عمرانياتو د شعبې ماهرين: تفصيل ئې په لاندې ډول دی:

۱- عمراني مسائلو ته زړه ښه کول او د عمرانياتو ماهرين

۲- د رفاهي بيمې محکمه(Social Security Department) د رفاهي بيمې د عمرانياتو ماهرين

۳- د کښت ګرو د عمرانياتو ماهرين

۴- د عمرانياتو شعبې"د ادبياتو پوهنځی" سند لرونکي او فارغ شوي محصلين

۵- د "تولنيزو خدماتو مکاتب" نه سند تر لاسه کړي، د دې شعبې اهداف و مقاصد په لاندې ډول دي:

۱- داسې علمي تحقيقات وړاندې کول چې د اسلامي اصولو په رڼا کې د "ټولنيز انصاف " Social Justice په قائمولو کې د حکومت رهبري وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په عوامي خدماتو کي برخه اخیستل، د هغه لپاره علمي تحقیقات او فني راپورونه وړاندي کول چي په رڼا کي ئې د افلاس، جهالت، ناروغی او اخلاقي انحطاط د پاکولو لپاره د ټولنیزو ادارو تأسیس په عمل کي راوستل شي، د دې شعبې فریضه دا هم ده چي هغه د داسي ټولنیزو ادارو تر منځ د تعاون او مرستي ډګر برابر کړي.

۳- د اخوانیانو د ټولنیزو خدماتو لپاره اقدامات کول، او هغه په داسي توګه چي د ټولنیزو اسکیمونو په څېر د عامه(سوشل) بیمې، د صحت بیمې او حسنه قرض نظام عام کړل شي، په همدې توګه د افرادو پر مشکلاتو باندي غور و فکر کول او د هغوی د حلولو لپاره وسائل وړاندي کړای شي.

۴- عام ټولنیز او د فکر و عمل میدانونه او د اخوان د راپورونو جمع کول، په داسي توګه د هغوی ترتیبول چي د هغوی تحقیقي مطالعه او تحلیل وشي، او ګټور نتائج تري اخذ شي، او د دعوت په میدان کي ګټه تري پورته کړای شي.

د دې شعبې "تنفیذي کمیټۍ" چي د پورته مقاصدو د تنفیذ فرائض سرته رسوي په لاندي ډول دي:

۱- د ټولنیزي سرشمېرني کمېټه

۲- د ټولنیزي منصوبه بندی کمېټه

۳- د ټولنیزو خدماتو تنظیمي کمېټه

۴- د ثبت او نشر و اشاعت کمېټه

د محصلینو د شعبې: کار دا دی چي څومره محصلین چي د اخوان د تحریک سره تړاو لري د هغوی د ضروریاتو تکمیل او د هغوی تر منځ مدرسي مرستي تنظیم کړي، د ګرمیو په رخصتیو کي د استفادې او افادې انتظام وکړي، محصلینو طالبعلمانو ته ووایي چي د مدرسې عملي سرګرمیو نه کومي ګټي ترلاسه کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو شعبه: دا شعبه په خپلي روحاني او تربیتي سرگرمۍ او کارکردگی نه علاوه په ټولنیزي کار گزارۍ کي هم ونډه اخلي، لکه څرنگه چي د شعبې په دستور العمل کي دي چي د کورنیو د افرادو تر منځ د اخوت او ورورۍ روابط مضبوط کړای شي، د دې کاري دستور له مخي پر دوی واجب ده چي هره هفته د شعبې د دفتر علاوه پر یو ځای سره راغونډ شي، د جمعې د لمونځ لپاره په یو مسجد کي سره راجمع شي، د میاشتي یوه شپه د ځارندوی کېمپنگScout Camping پر طریقې باندي یو ځای تېره کړي، او د شپې ډوډۍ او سهار ناشته یو ځای وکړي، په دې دستور العمل کي افراد"کورنۍ" (أُسرة) د مشکلاتو د حلولو طریقه هم وړاندي شوې ده، چي یاد مشکلات به د افرادو د مشر(د کورنۍ نگران) په مخکي وړاندي کیږي، که چیري هلته حل نشي بیا به د شعبې د مشر خواته ځي، که چیري هغه هم نابریالۍ شو نو بیا به د کمېټې عمومي مشر د هغه فیصله کوي او هغه به نو حتماً منل کیږي، د کورنیو نظام پر هر اخواني خپل منځي کورنۍ کفالت لازمي او اجباري کړیدی، او هغه ته دوی دومره عظمت ورکړی دی چي د اصل ایمان او حقیقي اخوت نوم ئې ورکړی دی.

اخوان د خپل نهضت په داخل کي "د خپل منځي ټولنیز کفالت" اسکیم ته عملي جامه وراغوستې ده، د منځنۍ قاهرې د"منطقې" لاندي د "محلة باب الشعرية د شعبې" د خپل منځي مرستي پر نظام باندي دا اسکیم چلولی دی، هر اخواني لس قرشه[1] پکي میاشتنۍ برخمن وي، بیا دا ټولي پیسي جمع کیږي او په تجارتي کارونو کي لگول کیږي، د دې تجارت گټه د داسي اخوانیانو په مرستي کي مصرفیږي چي کاروبار ئې کله وي او کله نه یا ئې مالي حالت د مرستي متقاضي او غوښتونکی وي.

....

[1] قرش: مصري سکه گواکي د یوې روپۍ برابر(اوس ۱۹۹۷م نه ۳۰دېرش کاله مخکي ئې ډېر قیمت درلود، خو اوس زموږ د روپیو په څېر بې قیمته دي) په یو مصري پاؤنډ(جبنیه) کي ۱۰۰ قرشه موجود وي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي نړۍ تر منځ د روابطو شعبه: د اسلامي نړۍ سره د روابطو دا شعبه د هیواد نه بهر د خپلي عملي سرگرمی سره سره د ضرورت مندو بهرنیو محصلینو ټولنیز خدمت کوي، چي حالات ئې د مرستي متقاضي وي، د تحقیق وروسته هغوی ته میاشتنی امدادي وظیفه ورکوي، پدې توگه معمولي مالي خدمات په دغو هیوادونو کي مصري ټولني ته زبردست معنوي او مادي گټه ور رسوي، د کومو هیوادونو نه چي دا محصلین راغلي وي چي کله خپلو هیوادونو ته ستانه شي نو دا فائده څرگندیږي، د یو ځل واقعه به ولیکم چي کله یو زبر ځواک هیواد په کونسلگرۍ کي د محصلینو د یو گروپ هغه پیسې چي د کورنیو له لوري ورته رالیږل شوي وې وگرځولې، او د ورکولو لپاره ئې دا شرط ورته وړاندي کړ چي دا محصلین دي پردې وطني سیاسي جدوجهد باندي د نفرت اظهار وکړي چي د دوی سرپرستان او اقارب ئې کوي، محصلینو دا شرط ونه منی، او د روابطو د شعبې لمني ته ئې پناه یووړه، چي دې شعبې د دوی ستاینه وکړه او د دې صورتحال د لري کېدلو تر وخته ئې د دوی لپاره ضروري میاشتنی امداد وټاکی، چي له دې نه محصلین ډیر متأثر شول او خپل هیوادونو ته تر ستنېدلو وروسته ئې د دې احسان بدله په څو چنده زیاته بیه اداء کړه، د اخوان بلکي ټولي مصري ټولني لپاره دا کار د یو ستر پروپاگند سبب شو.

اخوان د فلسطیني مهاجرینو د مرستي لپاره د فلسطیني ریل په نوم یو زبردست پلان باندي عمل کول غوښتل، چي ددې لپاره پر دوی د چندو او مرستو باران پیل شو، او دوی عملاً د ریل گاډی ډبې په کرایه ونیولې، خو د نقراشي[1] پاشا حکومت دغه سکیم متوقف کی، دده دا گمان وو چي پدې کار سره به د اخوان لپاره ډیر پروپاگند کیږي، او بیا وروسته همدا پلان په ۱۹۵۲م کي د فوځي کودتا نه وروسته "د رحم گاډی" په نوم باندي یو ځل بیا پیل شو.

نمونه اییزه مرستندویه ټولنه(Model Cooperative Society) :

اخوان یوازي د خپلو خاصو مشکلاتو د علاج په موخه په یوه محدوده دائره کي پر جدوجهد او مرستي باندي اکتفاء ونکړه بلکي دوی دغه تعاون د خپل منځي مرستي د ژوند په پراخو دائرو کي د غوړولو هڅي وکړې، نو ځکه هم دوی د دې نقطهٔ نظر لاندي د کورنیو د تعمیر لپاره، د کورونو د پر شا کولو لپاره، یوه نمونه اییزه مرستندویه ټولنه په پخواني مصر کي تأسیس کړه چي اوس ئې دفتر په شارع ۷۷ الملکه(قاهره) کي دی، او د یوې نمونې په څېر مرستندویه کالوني ئې جوړه کړه، چي د اوسېدونکو لپاره ئې شرط دا کېښود چي هغه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیک نومي او خوش اخلاق وي، د خپل منځي تعاون او عامو همدردانه اخلاقو درلودونکي به وي، تر څو یوه داسي پاکه او صافه ټولنه جوړه کړل شي چي ټول افراد ئې د يو بل خیر غوښتونکي او درد مند وي، د دې منصوبې اقتصادي امتیاز دادی چي د دې کورونو د جوړولو، ځمکي او د هغې خوا و شا د باغچې ټول مصارف به د يو زر ۱۰۰۰پاؤنډونو نه تجاوز نه کوي.

په دې توګه هغوی د دغو امتیازاتو نه برخمن کېدای شي چي د کو آپرېټیو ټولنو د قانون مطابق دوی ته ورپه برخه شوي، هر کور پر ۴۰۰میتره مربع ځمکي باندي جوړېږي، ۱۵۰میتره د کور لپاره او ۲۵۰میتره د باغچې لپاره، د بیي اداء کول به ئې په قسطونو ممکن وي، چي کوم مزدور، خواري کښه او د متوسطي درجې تاجر او نورو... غوندي د محدودي آمدنۍ درلودونکي و کولای شي د دې کور د بیي لومړنۍ قسط ۵/۱ حصه ئې د پېشګۍ په صورت کي اداء کړي، او کور به ورته ورکړل شي.

هغه نوري پیسې به د لسو کلونو په موده کي د قسطونو په صورت کي اداء کوي، په کالونۍ کي چي کوم تجارتي، صنعتي او نور څومره اقتصادي شیانو ضرورت وي هغه ټول به د ټولني مِلکیت وي، چي ګټه به ئې ټوله د یادي ټولني غړو ته وروېشل کیږي، په دې ډول سره به د خود غرضۍ فردي نظام پر ځای "د خپل منځي مرستي نظام" ځای ونیسي.

....

[1]د مصر پخوانی صدراعظم چي د اخوان سخت مخالف پاتي شوی دی، په لومړي باب کي ئي یادونه وشوه. ژباړن

[2]هغه پخوانی ښار چي د عمروبن العاص آباد کړ، د ډيري مودې نه دا ښار په موجوده قاهره کي شمېرل کیږي. ژباړن

[3]د ۱۹۵۲م مصري انقلاب وروسته د دې نوم مشارع الجلاء دی. ژباړن

[4]مصري پاؤنډ ۱۹۵۲م کي انګریزي پاؤنډ سره نږدې مساوي او برابر وو، خو نن سبا ئې حیثیت ډېر کم دی. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې منصوبې یو امتیاز به دا وي چې هغه به د کالونۍ په داخل کې د اوسېدونکو تر منځ د ورورولئ او خپل منځي محبت پیدا کولو هڅه کوي، د دې غرض او هدف لپاره به هغه صالح او لایق عناصر انتخابوي، د هغه هدف دا هم دی چې یو مضبوط نوی نسل چمتو کړای شي، او د هغو لپاره د ماشومانو د تعلیم و تربیت انتظام د دیانت دارو او فرض شناسو خلکو په لاسونو ورکول شي، ټولنه د دې هدف لپاره "مانټیسوري مکتب" او ابتدایي او ثانوي تعلیم لپاره مکاتب جوړوي، دا منصوبه په کالونۍ کې د اوسېدونکو تر منځ د "ټولنیز خپل منځي کفالت" د طریقې د رائجولو هڅه کوي، او د ټولنیزي صحت مندي بیمې(Social Health Insurance) نظریه هم په دوی کې عاموي، د ورزشي لوبو یو انجمن(Sports Clubs Society) یوه ملي کتابخانه، یو مسجد او د هغه نه علاوه د یوې نوي ټولني لپاره چې کوم ضروري د ژوند سامان کېدای شي هغه به پیدا کوي.

دا کالونۍ به د کورونو د مشکلاتو د حلولو یوه اهمه ذریعه وي، چې د منځني درآمد خاوندان د اخوان په نبنه دي، او د مثالي ټولني په عمارت کې یوه بهترینه خبنته وي.

۲- جسماني تربیت او ځارندویه(Scout)

(۱) جسماني تربیت: بدني روزنه او تربیت د اخوان په وړاندي یوه لازمي او ضروري وظیفه ده، چې هره ورځ ئې تر سره کول ضروري دی، د دې نه ئې هدف د یوه داسي کامل مسلمان چمتو کول دي چې د جهاد د ذمه داریو او دعوت بوج وزغملای شي، او دا د همهغه شخص لپاره ممکن دي چې په هغه کې د دغو د زغملو جسماني قوت موجود وي، په دې اړه دوی لاندینی نبوي صلی الله علیه وسلم مبارک حدیث مخي ته ږدي:

اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِیُّ خَیْرُ وَ اَحَبُّ اِلَی اللهِ مِنَ الْمُؤْمِنُ الضَّعِیْفِ

مفهوم: طاقتور مسلمان تر کمزوري مسلمان غوره او الله جل جلاله ته ډېر محبوب دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جسماني تربيت د دې هدف د تکميل په موخه دوی لاندينی طريقه غوره کوي:

۱- روزانه په کور اوشعبه کي کسرت او ورزش کول.

۲- سفر او Camping(تحقيقي سفر)، اکثراً د دغو سفرونو انتظام د شعبې له لوري وي چي زياتره ئې د زړو او قديمو آثارو په علاقو او خالي مقاماتو کي وي.

۳- ورزشي لوبي: د اخوان سره د لوبو ډېر زيات ټيمونه موجود دي مثلاً، د فټ بال، باسکټ بال، بېډمنټن، ټيبل ټينس، درانده ورزشونه يا جمناسټک(وزن پورته کول، بوکسنګ، کُشتي) سوېډش ورزشونه، د باسکلانو مسابقه، لامبو، رګبي(دا يوه پخوانی انګريزي لوبه ده چي د باسکټ بالBasket Ball سره مشابه ده، خو دومره فرق لري چي دا لوبه د فټ بال په ګراؤنډ کي لوبول کيږي، او ګېند ئې د هګۍ په څېر وي، په دې کي د توپ د يو بل نه اخيستل او ګول کول شامل دي).

د اخوان د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي د دوی ستر ستر ورزشي سالونونهSports (Clubs ول، چي د مختلفو لوبو انتظام پکي وو، غړي ئې په ډېرو مقابلو کي شريک شوي ول، چي د مصر سپورټس فېډرېشن او په نېشنل کمېټۍ کي ئې ريکارډونه لا هم موجود دي، دا ټورنامنټونه د اسماعيليه، طنطا، منصوره، پورټ سعيد، پورټ سويز، راس غارب، منوف، بني سويف، منيا، دمنهور، حلوان، شبين الکوم په ښارونو کي ترسره کېدل.

د هيواد په مختلفو علاقو کي د اخوان د فټ بال ۹۹ټيمونه موجود ول، چي يوازي ۳۶ئې په قاهره کي ول، ۳۲ټيمونه د باسکټ بال، ۲۸ټيمونه د ټيبل ټېنس، ۱۹ټيمونه د وزن اوچتولو، ۱۶د سوک وهنيBoxing، د کُشتي، ۸د لامبو چي د آب بازی د ټيم کوچ(مربي) او لاربښوونکی ئې مشهور نړيوال آب باز محمد مصطفی لوري د "فلسطين چمپئن شپ" او "مډل ايسټ چمپېن شپ" کي بريالی شو.

د نهضت د غير قانوني اعلانولو وروسته که څه هم د جسماني تربيت شعبه اوس په خپل ابتدايي دور کي ده خو د هغو ټولو لوبو ټيمونه ئې جوړ کړيدي او فعلاً په هر سيمه ايېز مرکز کي حد اقل يو ټيم موجود وي، يعني د مختلفو لوبو ۱۹ټيمونه(دلته بايد دا خبره په ذهن

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي وساتو چي اخوان تر هغه وخته د لوبو ټيمونه جوړوي تر څو هغه د پيل د هڅو په ذريعه په احسنه طريقه سره اخوان ته دا واضحه نکړي چي د دغو ټيمونو د جوړولو اساسي هدف د جسم تربيت، اخلاقو اصلاح او خپل منځي تعاون تعليم ورکول دي، يوازي د لوبو ګټل او انعامات ترلاسه کول نه، ځکه دا اخوان د مزاج مطابق ندي).

۴ -د ګرميو د موسم کمپ:

د تېر کال(۱۹۵۲م) په ګرميو کي اخوان دوه ستر کمپونه جوړ کړل، يو په دخيله(د اسکندريې د سمندر په غاړه لري يوه سيمه او هواداره ځای. ژباړن) پر سيمي، په دې کي شل خيمي وې، هره خيمه ده پنځو کسانو لپاره يعني د سلو نفرو کمپ وو، دا کمپ تر دوو مياشتو پوري موجود وو، او هره هفته به په نوبت نوبت مختلف جماعتونه دلته راتلل، د دوو مياشتو په موده کي ۸۰۰کسانو شرکت پکي وکړ، او دوهم کمپ د دمياط په ښار کي د حمصه پر سيمه ولګول شو، پدې کمپ کي نږدې ۱۲دوولس خيمي وې، په هره خېمه کي ۵ پنځه کسان يعني پوره کمپ پر (۶۰)شپېتو کسانو مشتمل وو، تر يوې نيمي مياشتي پوري قائم وو، هره هفته به نوي خلک ورته راتلل، يعني د ټولو راتلونکو شمېره ۳۶۰کسانو ته ورسېده.

په دغو کمپونو کي اخوان د لامبو نه علاوه ځيني د نورو ورزشونو او سختي لوبي کولې، او د شپې لخوا به ئې هم پروګرامونه برابرول، چي په هغو کي به د اخوان ډرامې ننداري ته وړاندي کېدلې.

(ب) ځارندويي(Scouting):

د نظرياتي نقطهٔ نګاه هدف د اخلاقِ حسنه وو او ديني تربيت په ذريعه يو صالح فرد چمتو کول دي، په دې طريقې سره د ځوانانو د خوښو سترو اهدافو بشپړول او د هغوی روزنه يو ځای ممکن ده، ځوانان په دوه ډوله دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الف) هغه ځوانان چي ځارندويي ځکه خوښوي چي په هغه کي د مېړاني او شهامت د طاقت اظهار دی، نو ځکه هم دوی د ځارندويۍ په تنظيم کي د خپل همدې فطري خواهش د پوره کولو لپاره شرکت کوي دلته دوی د هغه د تعليم او روزني او تمرين په شکل کي چمتو کيږي او د وطن د يو مفيد او خير انديشه سپاهي په څېر را اوچتيږي.

(ب) هغه ځوان چي د تقوی، اخلاق حسنه وو او د فضائلو تربيت ترلاسه کوي خو نه ئې کوم جسماني تربيت وي او نه عامه مطالعه، پدې توګه هغه نه جماعتي ژوند تېرول غواړي او نه هم د انساني واجباتو د آدائيګۍ، د تعاون او اشتراک سليقه لري، داسي ځوان د ځارندويۍ په تنظيم کي د شاملېدلو وروسته د انساني ورورولۍ يو داسي لايق غړی ګرځي چي خپل په ذات کي د خپل اوسېدونکي ټولني او بيا د عمودي ټولني يعني مملکت حقوق په احسنه طريقه سرته رسولای شي.

د استاد حسن البنأ مرحوم په دماغ کي دا تصور په ۱۹۳۸م کي راغی چي ځوانان يو ستر طاقت دي، ضرورت دی چي هغه د ټولني سره په يو ځای کېدلو سره او ديني ژوند او اله اپرستی د دنياوي ژوند سره سره يو ځای تېرولای شي، او د دې هدف د بشپړولو لپاره چي د کومو قدرونو ضرورت دی دوی ته حاضر دي، لکه مضبوط جسم او د ټولني د خدمت تمرين، عام ځارندويه تنظيم چون تر اوسه د دې حقيقت په لور پاملرنه نه وه کړې او نه ئې ځوانان په دې خوا رهبري کړي ول، ځکه نو شيخ حسن البنأ او د سکاوټ(ځارندوی) ايسوسي ايشن تر منځ يو پراخ خليج واقع وو، همدا دليل وو چي دوی د ځوانانو د تيارولو يو خاص نظام جوړ کړ، تر څو وروسته دوی د مصري"ځارندويه تنظيم" پابند او محتاج پاتي نشي، او په نړۍ کي چي د ځارندويۍ د تحريک کوم هدف او پيام دی؛ چي د ځوانانو ديني، قومي او ټولنيزه روزنه دي وشي، پر هغه به دتګ لار دوی ته آسانه شي، په ۱۹۳۸م کي دوی ددې عنوان لومړنی تنظيم جوړ کړ، او د هغه نوم ئې جماعة السفر کېښودی، او د اسماعيليه په ښار کي ئې هغه عملي کړ او د دې جماعة لائحهٔ عمل(کاري دستور) ئې چمتو کړ، هغه ئې منظم کړ، په خپله ئې د هغه د نګراني فرائض سرته ورسول، او په خپل زړه او نظر سره ئې د هغه په لور توجه وکړه، تر داسي حده چي دا نظريه بريالۍ شوه، او اوس نو قاهرې ته د خپلي تبادلي وروسته ئې همدا تګلاره هلته رائج کړه، او بيا ئې دريم جماعت د دقلهيې په ولايت کي او څلورم په شرقي ولايت کي قائم کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۰م کې استاد حسن البنأ په سنجيدګي سره غور و فکر وکړ چې د سکاوټ ايسوسي ايشن په عمومي نظام کې باقاعده داخل شي تر څو د اخوان د جماعة او بالخصوص"جماعة السفر" د دغو آسانتياوو او امتيازاتو نه برخمن شي چې په دې ايسوسي ايشن کې د رجسټرډ کېدلو وروسته ورپه برخه کېدل، او ددې نه علاوه د هغو اخواني ځوانانو نه ګټه پورته کړای شي چې په ايسوسي ايشن کې يا د هغه نه بهر د مخبربت په ميدان کې باقاعده خدمات ترسره کړي.

نو ځکه لومړنی ځارندويه ګروپ تأسيس کړل شو او ثبت هم شو، دا ګروپ محمد ابوالسعود او عبدالعزيز احمد تر صدارت لاندې وو، ۳۵افرادو ګډون پکې کړی وو، چې اکثريت ئې هغه وخت د اخوان د "تأسيسي مجلس" غړي ول، دې نظريې ډير رواج وموند، او د قاهرې په ټولنه کې ئې اثر ظاهر شو، د دې لومړنی کمپ د ۱۹۳۹م په پای کې په اسکندريه کې د "دخيلې" په سيمه کې جوړ شو، په همدې موده کې مېجر محمود لبيب د دې ګروپ سره متعارف شو، او د ده د اخوان ځوانان ډير خوښ شول، د ده ډير ارمان وو چې په مصر کې داسې ځوانان وای چې په ايمان و قوت دواړو باندې مسلح وي نو ځکه هم ده د اخواني ځوانانو په روزنه کې پوره پوره ونډه واخيستله.

د ۱۹۴۹م په پيل کې د اخوان په حلقه کې د ځارندويي د سيسټم لومړنی تشکيل وشو چې د هغه لپاره يو خاص منهج غوره شو، تر څو په ټول هيواد کې عام کړل شي، نو د هغه اهداف او مقاصد ئې لاندني وټاکل:

(۱) ځوانان د هيواد قوت وي او د هغوی هڅې پر يو واحد مرکز او محور راغونډول ضروري دي.

(۲) د قائدينو يو جماعت تيارول چې د دغو جماعتونو د روزني بار پر اوږه واخلي او د اخواني مخبريت د نظريې د اهدافو او مقاصدو تمرين دوی ته ورکول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) د اخوان په هره شعبه کي کم از کم د دریو کلونو لپاره د لسو داسي اخواني عملي غړو یو جماعت تشکیل کړل شي چي په روحاني او اخلاقي طرز کي ممتاز وي او اخواني فکر د دوی په رګ او وینه کي په ښه توګه سرایت کړی وي.

(۴) په هرو دوو میاشتو کي هر جماعت ته د پنځو نویو افرادو د شاملولو اجازه ورکول، په دې توګه د خپل منځي مرستي په ذریعه دوی اخواني اهداف او مقاصد په ښه طریقې سره درک کولای او منلای شي، او د خپلو مخکنیو(اسلافو) د اخلاقو نه متأثر کېدلای شي.

بیا همدا نظریه په لاندي ډول عملي کېدلای شي:

۱- اخواني څارندویي د (جواله) یو ستر امریت وګرځېدی چي پر ۷اوو افرادو مشتمل وو، عام مرشد(د اخوان عمومي مشر) د هغه مشر پروفیسر ډاکټر کمال الدین حسین، ډائریکټر جنرل مېجر محمود لبیب مرحوم، انسپکټر جنرل او حضرات محمود ابوالسعود، سعدالولیلي، عبدالغني عابدین، عبدالعزیز احمد غړي مقرر شول.

۲- د دغو څارندویه جماعتونو د نګراني لپاره د ۳۵افسرانو روزل او د دوی لپاره د تمریناتي مکتب افتتاح(د وړاندیز مطابق د څارندویۍ د ممتازو خلکو په لاسونو په دوو میاشتو کي د یادو ۳۵ نفرو روزنه بشپړ شوه).

۳- په پیل کي په قاهره کي د داسي څارندویي جماعتونو تشکیل وشو او دا روزل شوي افسران پر دوی څارونکي وګمارل شول.

۴- په قاهره کي د دې پلان د بریا وروسته په اسکندریه کي عمل ورباندي وشو، بیا د ټولو ولایتونو پر نماینده ګانو باندي مشتمل عمومي کمپ تأسیس شو تر څو هغوی د خپلو خپلو حلقاتو د روزني لپاره چمتو کړل شي.

۵- د ۱۹۵۱م په پیل کي د اخوان المسلمین د څارندویانو شمېر دوه زرو ۲۰۰۰ ته رسېدلی وو، بیا د دې نظریې اشاعت او خپرول ډېر شو، او د ځوانانو په ماغزو باندي خپرېده، ځکه په خپل ظاهري شکل کي هغه د دوی د خواهشاتو د بشپړولو یوه غوره ذریعه وه، دوی به پکي شاملېدل او په ډېره کمه موده کي به د اخوان نظربه د دوی زړونو ته ورننوتله، او د هغې د خپرولو په هڅو کي به ئې ونډه اخیستله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۱م کي دغه ځوانان د عام خدمت په لور مائل شول، اوس نو دوی په خپلو تشکیلاتو لکه "د ټولنیزو خدماتو او پرمختګ شعبې" په دائره کي د عامو انسانانو په خدمت کي عملي ونډه واخیستله، د هر انسان مرسته کوي، هر ضرورت مند ته مرسته او تکیه ورکوي.

په ۱۹۴۲م کي د ښارندویانو شمېر(۱۵۰۰۰) پنځلس زرو ته ورسېدی، څکه اوس دا طریقه کلیو ته هم په رسېدو وه، په کلیوالي ټولنه کي د دې ښارندويي تحریک ډېر اثر پرېوتی، هغه کلیوال چي د لوڅو پښو په ګرځېدلو یه عادي شوي وو اوس د جورابو او بوټونو په اغوستلو عادت شوي وو، او هغه چي د کلي د طریقې مطابق به ئې پراخ او ډیله جامې اغوستلې اوس ئې په ښارندويي نظام کي چسپې جامې اغوستلې، همهغه چي مخکي به ټیټ روان وو اوس به په سیده ملا روان وو، او هم هغه کلیوال چي مخکي به ئې غیر جماعتي ژوند تیروی اوس جماعتي ژوند تېروي او د هغه پابند هم شول، اوس نو د دغو افرادو ټول عمر او هڅي یوازي تر همده پوري محدودي پاتي نشوې بلکي هغه د خپل دوهم هیوادوال، کلیوال خدمت خپل فرض او وظیفه بولي، دا ټول خدمات د اخواني تنظیماتو په دائرې کي دننه ول.

په ۱۹۴۳م کي اخوان یو تنظیمي مهم پیل کړ، لکه څرنګه چي دوی د لومړي ځل لپاره په مصري دیني حلقه کي یوه ټولنیزه منصوبه وچلوله چي لاندي خدمات پکي شامل ول:

۱- د کلیوالو او د هغوی د معززینو د یوې کمیټې تشکیل، چي کار ئې د کلیو د جګړو ختمول او د مخالفینوتر منځ خپل منځی سوله کول دي.

۲- په کلي کي چي کوم اخواني ښارندویان دي د هغوی په ذریعه د کلیو او سړکونو صفایي کول.

۳- د کلیو پر سړکونو د رڼا په موخه څراغونه لګول، ددې لپاره به د سیمه اییزو خلکو نه پیسې را جمع کیږي او د کلیو ښارندویه ځوانان به د هغوی د چلولو او د هغوی د ساتني وظیفه ترسره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په امکاني حدودو کي تر دوی پوري طبي خدمات ورسوي، لکه د کليو خلکو ته دا ور ښودل چي د علاج لپاره بهترين ځای شفاخانه وي، که څه هم هغه په هنګامي او فوري حالاتو کي د ځان سره دواوي او داسي نور لازم مواد ړدي.

۵- د کلي خلک عام ټولنيز ژوند ته رانږدې کول، د دې لپاره داسي غونډي کول چي په هغه کي د کليو ټول ځوانان برخه واخلي او په دې توګه خپل په منځ کي د تعارف عادي او معاشرتي ژوند تېرول زده کړي.

۶- جائز او پاکي لوبي او د "دلچسپيو" روح پکي پيدا کول، چي پر روزنيزو اصولو د نيکۍ په لور مائلوي، مېرانه پيدا کوي او د هيواد خدمت ته ئې هڅوي.

۷- په خپله وړوکې ټولنه کي يعني د کلي د ترقۍ په کارونو کي د کليوالو ځوانانو همت افزائي کول.

۸- په نږدې کليو کي د سفر دعوت ورکول، تر څو په دې توګه د هر تحصيل په ځوانانو کي عليحده عليحده خپل منځي تعارف او تعلقات پيدا شي، او په دوی کي دي ټولنيز اتحاد او هم آهنګي پيدا کړل شي.

په ۱۹۴۵م کي د ځارندويه ځوانانو شمېر(۴۵۰۰۰) زرو ته ورسېدی، ځکه ځوانانو ته اطمينان ورکول شوی وو چي دا به په دوی کي د قوت و طاقت د پيدا کولو يوه ذريعه وي چي هدف ئې پر چا د ظلم او زياتي کولو نه بلکي د وطن خدمت او د خپل ذات او شخصيت د فلاح او بريا لپاره د جسم او روح روزنه ده.

ځوانان چي په اخواني "ځارندويه تنظيم" کي پر شاملېدلو باندي کوم شي په شدت سره چمتو کړل هغه غربي استعمار او د هغه بدترين آثار ول، په داسي وخت کي چي کله په ځوانانو کي نزاکت پسندي او زنانه توب عام شوی وو دا يوازينۍ داسي تحريک وو چي د دوی په زړونو کي ئې د مېړاني او ننګ جواهر پيدا کولای شول، نو ځکه هم ځوانانو په خپل ځان کي دا اوصاف پيدا کول غوښتل، د اخوان دا سپاهيانه تحريک د دوی پناه ګاه وه او په دې ډول سره د دوی تعداد او شمېر ورځ په ورځ مخ په زياتېدو وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کال چي کله په صعيد(د مصر لري پرته سيمه) کي د مليريا وباء خپره شوه نو د اخواني اسکاوټ(ځارندويه) تنظيم مشرتابه هلته د خلکو د مرستي په اړه فکر وکړ، ده د صعيد ټول اخواني ځارندويه ځوانان دې ته چمتو کړل چي د حفظان صحت د محکمې "هلالِ احمر" سور صليب د انجمنونو او نورو جماعتونو سره په بشپړه توګه مرسته وکړي دوی د ځارندويۍ شعار چي خدمتِ خلق دی بهترين مثالونه وړاندي کړل.

په همدې زمانه کي چي کله صعيد د ملېريا په تباه کاريو کي راګېر وو، ناڅاپه د يو زبردست سېلاب ښکار شو، چي کلي او بانده ئي وېجاړ کړل، په دې وخت کي هم اخواني ځارندوی تنظيم په پلونو باندي پيره کوله او پوليس به ئې خبرول او د کليوالو او دولتي مأمورينو سره ئې په حفاظتي تدابيرو کي برخه اخيستله، دوی دوې مياشتي مسلسل د دغو سيلابونو مقابله وکړه، يوازي په صعيد کي نه بلکي د هيواد په ټوله شمالي برخه کي د راغليو سېلابونو نه د خلاصون بار پر اخوان وو.

په ۱۹۴۶م کي د هغو خدماتو اثرات پر خلکو واضح شول او هغوی اوس په ډېره تيزي سره په اخواني ځارندويه تنظيم کي شامليږي، او د ۱۹۴۶م په اواخرو کي يو دم د دوی شمېر ۶۰۰۰زرو ته ورسېدی.

په ۱۹۴۷م کي د هيواد په شمالي حصه کي کالرا(کولرا) خپره شوه، ملت د خدمت او مرستي په موخه خلک چمتو کړل، خو ډېره د افسوس خبره ده چي د حکومت نه ډېرو ذمه دارو خلکو د وباء او مرګ له ويري تېښته کوله، حالانکه په داسي وخت کي د اخواني ځارندوی امريت د دې وباء د کمولو په موخه ۷۰۰۰۰اويا زره ځارندويه ځوانان د حکومت تر امريت لاندي د کارکولو لپاره وړاندي کړل، پر دې موقع باندي ځارندويه ځوانانو او د صحت ذمه دارانو تر منځ مشورې لپاره يوه کميټه جوړه شوه، پدې کميټې کي د اخوان دوه نماينده ګان موجود ول، مېجر محمود لبيب مرحوم او عبدالغني عابدين، ځارندويه ځوانانو په ډېر همت سره کار وکړ، خصوصاً په کليو کي چيري چي دوی خلکو ته وښودل چي د "کالرا په مرض د اخته کسانو مسؤلين نه خبرول ډېر خطرناک دي"، د خلکو او مريضانو په وخت ذمه دارو کسانو ته ورتلل، هغوی د مريضو خلکو نه خبرول او د احتياطي تدابيرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کول او پر هغوی د عمل کولو لپاره دا هڅي ډيري بريالی وې، او د وباء په کمولو کي ډير مؤثر ثابت شول، پر دې موقع باندي د حکومت د ذمه دارانو د اعتراف اندازه له دې بيان نه کېدلای شي چي د اخوان د هڅو د تعريف کولو په لړ کي ډاکټر نجيب سکندر ورکړی وو.

اخواني څارندويي تنظيم چي د وباء په زمانه کي کوم خدمات سرته رسول هغه په لاندي ډول دي:

اولاً په کليو کي:

(١) د هيضې د حالاتو او حملاتو اطلاع ورکول.

(٢) د وباء ځپلو کليو محاصره کول، او څوک داسي کليو ته نه ور پرېښودل او نه راپرېښودل.

(٣) اعلانات يا د وزارتِ صحت د پروپاګند کولو والا وو په لاؤډ سپيکرونو او موټرونو په ذريعه په کليو او کوڅو کي طبي هدايات ورکول.

ثانياً په ښارونو کي:

(١) په ناپاکو او چټلو محلونو کي صفايي کول، چي د محلې پر خلکو ئې زيات اثر وکړ، ځکه د څارندويه ځوانان چي اکثريت ئې تعليم آفته دي په خپلو جاړو واهه.

(٢) د D.D.T په پمپونو د کورونو صفا کول، او خلک د هغوی د دواء د پاشلو د ګټو نه خبرول، چي خلک تري مطمئن شي.

(٣) د ګندګيو، امبارو او غليظو ځايونو اطلاع ښاروالی ته ورسول.

(۴) په مساجدو او څلور لارو باندي هدايات لګول او په ديوالونو د بېنرونو(Banners) لګول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵) د ۱۹۴۷م کال د ختمېدلو په وخت د ځارندویه ځوانانو شمېر(۷۵۰۰۰) زرو ته ورسېدی، او بیا په آخر کي په ۱۹۴۸م کي د اخوان د غیر قانوني اعلانېدلو تر وخته همدا شمېر وو.

د ۲۶ جولای ۱۹۵۲م د فوځي انقلاب وروسته اخوان تر ټولو نه مخکي په مصري ځارندويي کي د اصلاح کولو ضرورت احساس کړ تر څو هغه پر دې سيده لار باندي ولاړ شي او ګټه پورته کړای شي چي پر هغه باندي اخواني ځارندويان عمل کوونکي ول.

دوی د حکومتي ذمه دارانو سره په يو ځای کېدلو باندي د دغو اوامرو د اصلاح په اړه د غور و خوض لپاره کوم چي د اخواني ځارندوی او مصري ځارندويانو د خپل منځي نزاع سبب وو، د يوې کميټۍ د جوړولو وړانديز وکړ، د اخوان نقطۀ نظر دا وو چي دوی ځارندويه تحريک د تربيت، مېړاني او طاقت تحريک بولي نه د نزاکت خوښوني ، زنانه يي او د غربي فېشن ځای، حکومتي مسؤلينو د دوی دې اصلاحي دعوت ته لبيک ووايه. په ۱۰ اګست ۱۹۵۲م کي د لومړي ځل لپاره د دې کونسل غونډه وشوه، او د ځارندويه تنظيم يو ځل لومړنی عارضي کيميټۍ جوړه شوه، چي په هغه کي د ځوانانو عناصرو غلبه وه، چي دوی د ځارندويۍ تحريک د هغه پر صحيح لار او لوري روان کړ، د جنرل کونسل يوه کاري کميټۍ جوړه شوه چي په هغه کي صحيح او ديانت دار خلک شامل ول چي تر دوو کلونو پوري د دې ځارندويه تنظيم لپاره مرسته کړې وه، ډاکټر عباس عمار د "عامه رفاهي امورو د وزارت" د وزير کېدلو وروسته نوي ځارندويه تنظيم ته ډيري مرستي ورکول شولې، ځکه موصوف هم د ځارندويه تنظيم د ځوانانو د تربيت يوه وسيله بلله، دا د حيرت ځای دی چي هغه وخت په ځارندويه تحريک کي مخکښ اخوان وو خو پدې حيثيت نه چي هغه اخواني وو بلکي له دې حيثيته چي هغوی د مطلوبه اصلاح پر اصولو يقين کاوه.

يوازي د دوو مياشتو په عرصه کي د قوم لپاره مخلصو او طاقتورو ځوانانو يو لوی تعداد تيار شو چي له دې شمېر نه د ځارندويه تنظيم تر اوسه پوري تاريخ خالي وو، د عيسايي او اسلامي فرقو او ډلو تر منځ د خپل منځي ربط و محبت فضاء قائمه شوه، مصري او غير

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصري ټول خلک د میني، د هیواد د خدمت او د هغه لپاره د هر ډول قرباني ورکولو ته چمتو او متحد شول.

بیا نو دوی د عوامي خدمت په میدان کي عملي ونډه واخیستله او څرنګه چي د "امان هفتې" پلان تیار شو د هغه لاس او مټ وګرځېدل، چي ولسمشر او صدراعظم محمد نجیب او د هغه ملګرو اعتراف وربانديې وکړ، حتی چي موصوف ولسمشر او فوځي افسرانو دا محسوسه کړه چي ځارندویه تنظیم په حقیقت کي یو دفاعي تنظیم دی په دې ډول سره دوی د ټول هیواد خلک په دې تنظیم کي د شاملېدلو لپاره وهڅول او په هري مدرسې، هري کارخانې او هره مزرعه کي ئې د ځارندویۍ پر ضرورت فشار واچوی.

د ولسمشر محمد نجیب پر دغو اصولونو یقین او د هغو لپاره د ده جدوجهد او هڅي دومره ممتازي او ښائیستې وې چي ځارندویه ایسوسي ایشن په ۲۶ اپریل ۱۹۵۳م کي هغه ته تر ټولو ستر ځارندویه مډال ورکړ، په دې موده کي چي اخواني ځارندویانو کومي هڅي او خدمات سرته ورسول هغه د هر فرد په سترګو کي څرګند ول.

اوس د اپریل په آخره ۱۹۵۳م کي د اخواني ځارندویانو شمېر ۷۰۰۰ اوه زره دی.

دغه اخواني ځارندوی ګروپ د ۲۶/جولای/۱۹۵۲م نه وروسته جوړ شوی دی، چي وروسته د اخوان ذمه دار خلک مطمئن شول چي اوس په مصر کي د ځارندویانو تنظیم واګي د دیانت دارو خلکو په لاسونو کي دي او دوی ئې پر صحیح لاري چلوي.

په مصر کي سکاؤټ ایسوسي ایشن هم اوس د کلیو لپاره د ټولنیزو خدماتو پلانونه چمتو کوي، چي د دې په ذریعه به د صحیح ټولنیزو بنیادي اصولونو باندي تعمیریږي او د دې کار ستر بوج به پر اخوان واچول شي ځکه هغه په کلیو کي خپاره شوي دي او د دوی لاس رسی هلته آسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ملي او وطني خدمات:

(۱) وطني خدمات: د اخوان د نظريۀ حيات او مقاصدو په وړاندي کولو سره موږ دا ويلي دي چي د اخوان په نزد د وطنيت حد بندي د عقيدې له نګاه او لرليد نه کيږي نه د جغرافيايي حدودو له مخي، خو د حالاتو خرابي او په مصري ټولني کي د اوسېدلو په سبب د دوی ټولنه او اصلي وطن يعني مصر د دوی د زياتو توجهاتو مرکز وو، په پيل کي خو به دوی د حکومت وزراوو ته خطوط وليکل او د ټولني د معاشرتي او اقتصادي اصلاح غوښتنه به ئې تري کوله، خو چي کله دوی يو قوت او ملي آواز شو نو نه يوائې دا چي تحريري وسائل ئې کافي او بشپړ بلل، بلکي په سترو سترو جلسو او طاقتورو مظاهرو ئې لاس پوري کړ چي پر حکومت باندي نظر انداز کېدلای شول او د ذلت او غلامی د ترونونو په لار کي يو عوامي خنډ جوړېدلای شوای، لکه څرنګه چي د"صدقي او بيون تړون[1]" په سلسله رامنځ ته شو.

دا خبره په خاصه توګه د توجه وړ ده چي اخوان ملت ته صحيح وطنيت وروښود، او د بې ساري وطنيت اعلی مثالونه ئې وړاندي کړل، کنه تر اوسه به د خلکو د وطنيت په ارتباط يوازي د سياسي جهت بندی باندي متمرکز وای او چي هر کار د خپل ګوند د ګټو لپاره وای هغه به ئې وطنيت بللای، که به څه هم د هغو لپاره هرڅومره غلط وسائل پکار نه اچول کېدلای، او همدا دليل وو چي هر نوي راتلونکی نظام به د مخکني حکومت ټول کارونه غلط او نفي کول، که به څه هم هغه ټول د ملت په ګټه ول، هدف به ئې دا وو چي د پخواني وزارت پر اصلاحي او تعميري کارونو باندي پرده واچول شي تر څو ملت ئې نوم هم وانخلي، د هغو څو حکومتونو پرته چي آزاده پاليسي به ئې درلوده، او د ډېرو لږو وختونو لپاره قائم شول، په دوی کي خصوصاً د علي ماهر وزارت شامل وو، د فوځي کودتا نه مخکي چي کوم وزارتونه جوړ شول د هغوی ټولو همدا حالت وو.

[1] د مصر د صدراعظم صدقي او د برطانيي د خارجه وزير بې ون غوښتل يو تړون لاسليک کړي، چي اخوان د دې تړون مانع شو، کنه تر ننه به د سويز نه انګرېزان نه وو وتلي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حالاتو په دې شرمېدلي ړَو کي اخوان خپل مقام او پوزيشن ډير مضبوط وساتی او په هره سياسي مسئله کي ئې په پوره وضاحت او قوت سره خپله رأيه وړاندي کوله، د بې پري او اخلاص وطنيت مثالونه ئې قائمول، او يوازي د حق لپاره به ئې د حق تائيد کاوه، په دې اړه دوی د هيچا د دوستۍ او دښمنۍ نه متأثر نشول، چي د دې بهترين مثال د دوی د امن د مجلس"سيکورټي کونسل" په ملل متحد کي د نقراشي پاشا حمايت او تائيد کول دي، د دې باوجود چي امريکا ته تر سفر کولو مخکي نقراشي د اخوان ډير سخت دښمن وو، تر داسي حده چي د ملت لويي برخي دا تصديق نشو کولای چي اخوان دي دومره لوړ شوی وي، ځکه تر اوسه دوی د داسي اخلاص مثالونه نه وو ليدلي، او بيا عام اخلاق د انتهايي انحطاط په حالت کي وو، ځينو خلکو د دغه تائيد د غير معمولي واقع کېدلو په سبب مخالفت وکړ چي د نورو ګوندونو دغه پرو پاګند ئې هم رښتيا وبلل چي د اخوان او سعديانو تر منځ اتحاد شوی دی خو څو ورځي وروسته دا حقيقت څرګند شو، چي کله نقراشي له امريکا نه راستون شو او د ده د وطن په حقوقو کي له سستۍ او کوتاهۍ نه کار واخيست نو اخوان دا هر څه ونه زغمل او د هغه او اخوان تر منځ داسي شديد مخالفت پيدا شو چی د مصر په معاصر تاريخ کي ئې مثال نشو موندلای چي د يو وزارت او ګوند او يا د يو ګوند دي د بل وزارت سره داسي مخالفت واقع شوی وي.

د مصر په ګوټ ګوټ کي خپرې شوي اخواني شعبې د وطنيت او جهاد مدرسې وې، چي د هيواد د اشغال شويو حقوقو د غوښتلو په وخت په پوره توګه مصروف په کار وې، د دې نه علاوه د مصر کوم ګوند داسي نه وو چي په هغه کي دي د اخوان د پښو په څېر محکم څه مقرر وي.

مختصراً موږ ويلای شو چي اخوان لاندني وطني خدمات سر ته رسولي دي:

۱- په ښارونو کي په عوامي حلقاتو او کليو کي ئې د اطرافو په حلقاتو کي سياسي جهالت له منځه يووړ.

۲- د ملت او عوامو د ټولنيز ژوند سره ربط پيدا کول او هغوی د وطن د خدمت سره عادي کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په ځوانانو کي ئې د مردانګۍ او مېړاني روح پوه کړه، او په عوامو کي ئې د هیواد د خدمت روح را بیداره کړه، چي له ډیري مودې نه استعماري قوت یعني انګریزانو ځپلې وه او لا ئې هم د دغو جواهرو د ځپلو هڅي کولې.

۴- د تازه ترین سیاسي صورتحال او کشمکش نه خلک او په خاصه توګه ښاري او کلیوال اشخاص په صحیح توګه خبرول، خصوصاً چي کله کومه داسي مسئله وي چي په مخفي توګه ترسره کیږي، او په هغه کي د هیواد تاوان وي چي داسي به نو هره ورځ کېدل.

۵- د یو نوي نسل تربیت چي په هغه کي به د وطنیت او جهاد جذبات په بشپړه توګه ځای پر ځای شوي وي او هغه د هیواد د دفاع او د هغه د عزت لپاره خپل ځان و مال او د هر عزیز شي د قربانولو لپاره هر وخت چمتو وي لکه څرنګه چي د انقلاب نه مخکي د سویز کانال په مصر کي رامخ ته شوی وو[1].

غالباً هیڅوک هم د پورتنیو پنځو خدماتو نه د یوه نه هم انکار نشي کولای، ځکه اخوان چي د خلکو په ذهني تربیت کي کوم جدوجهد وکړ، موجوده سیاسي شعور د هغه په اړه شاهد دی، په همدې ډول د فاسدو حکومتونو(وزارتونو) په خلاف چي دوی کوم جدوجهد او کوششونه وکړل د هغوی نه هم څوک انکار نشي کولای چي د هغه له وجي ځیني وزارتونه لکه د صدقي وزارت چي د انګریزانو سره ئې دوستانه تړون غوښتی، نو د دولتي اعلامیو په ذریعه به ئې پر دوی داسي اتهامات واردول او دوی به ئې بدنامول چي نه کله چا اورېدلي ول او نه ئې لیدلي ول، د هغه وروسته چي د سعدیانو کوم وزارتونه راغلل د هغوی مخالفت او د دښمني ئې هم وکړه.

[1] په ۱۹۵۲م کي وفدي حکومت چي کله په ۱۹۳۶م کي مصري او برطانوي تړون یو طرفه ختم کړ، په نتیجه کي ئې مصریانو او په سویز کانال کي موجود د انګریزي فوځونو تر منځ نښتي رامنځ ته شوې، نو په هغو کي اخوان مخکښ وو، د اخوان ډېر ستر ستر مبترز او قابل ځوانان په دغو نښتو کي شهیدان شول. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سويز کانال په سيمه کي د هيواد د دفاع په سلسله کي چي اخوان کومي هڅي وکړې د هغه په لور مو اشار کړېده، دلته همدومره کافي دي چي شهيد شوي ډېرى ځوانان اخوانيان ول، اضافه لا دا چي د نُحاس وزارت اعتراف هم پري کړيدى، چي دوى د اخوان سره خبري کول غوښتل تر څو د آزادى د تحريک سرپرستي د دوى په لاس ورکړي ځکه اخوان د هغه تر ټولو زيات اهل وو.

دا خبره هم په خاصه توګه د يادوني وړ ده چي د اخوان سياسي رهبري پر علمي او تحقيقي اساساتو قائم وو، دا کوم سطحي او جذباتي تحريک نه وو، دوى پر ۱۲دوولسو افرادو مشتمله يوه سياسي کمېټه جوړه کړې وه چي کار ئې پر عامو سياسي حالاتو غور و فکر، د راتلونکو حالاتو مطالعه او اخوان د هغه نه خبرول وو، تر څو په اخوان کي دننه په مجموعي توګه سياسي بصيرت پيدا شي او دا بصيرت لا ژور کړل شي.

(ب) قومي خدمات:

د قوميت او مليت نه دلته زموږ هدف هغه قوميت دى چي مثال ئې اخوان د فلسطين په جګړه کي وړاندي کړى وو، چي د هغه مثال په ټولو عربي سلطنتونو او عوامي حلقاتو کي نشو موندلاى، دلته موږ دا ويل غواړو چي د فلسطين جګړه د کوم لپاره چي اخوان د پوره مستعدئ څرګندونه وکړه، د هغې په لور ئې دعوت وکړ، د هغې د منلو او په هغې کي د شرکت کولو لپاره ئې اذهان تيارول لکه څرنګه چي ځيني ډارن او مات شوي خلک وايي، د مصر لپاره د مادي يا معنوي تاوانونو سبب نه وو، بلکي هغه د خطر داسي زنګ وو چي مصري قوم ئې په هغه غار کي د ولېدلو نه وژغورى چي پر غاړه ئې پخوانى خود سره پاچا او د هغه همهغه مجرم حاشيه نشين ملګرو په واسطه رسېدلي وو، چي د هغوى مجرمانه ذهنيت تر داسي حده لوړ شوى وو چي هغوى د هيواد او هيوادوالو په روزي او مال باندي ډاکه اچوله او د هغه لوټل ئې کافي نه بلل بلکي د الله جل جلاله د بندګانو ځانونه او عزتونه هم د دوى د لوبو په ښنه شول، دغو مجرمينو په دې جګړه کي(د فلسطين د جګړي پر وخت) خرابي اسلحې رانيولې تر څو دوى د معصومو او هيواد د مجاهدينو د شهداوو د لاښونو په ليدو سره شيطاني خنداوي وکړاى شي، د فلسطين جګړه چي دعوت ئې اخوان ورکړ، او پر خپل قول و عمل ئې د پوره ګرمجوشئ اظهار هم وکړ د مصر او مصري ټولني لپاره د څو حيثيتونو نه ډېر ګټور ثابت شو چي ځيني ئې په لاندي ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) دې جګړې د خلکو سترګې پرانیستلې، د یو داسي قوم په حیثیت چي د خپلې آزادۍ دفاع او د نورو سلطنتونو په وړاندي خپل عزت برقرار ساتل غواړي، زموږ جګړه ایبزي تیارۍ ډیري ناقصي دي، او دا څرګندده ده چي څوک خپل کمزوره اړخ درک کړي نو بیا د هغه د اصلاح هڅه هم کوي.

(۲) په مصري قوم کي ئې یوه نوې روح پوه کړه او د هغه بزدلانو خولې ئې وتړلې چي ویل به ئې مصري قوم یو سوله خوښوونکی ملت دی، دوی د جګړې او دفاع اهل ندي، بیا ئې په خلکو کي اعتماد پیدا کړ چي که ضروري سامان او تیاري وي نو دوی په بشپړه توګه د جګړې صلاحیت لري، اخوان خپله د دې غوره مثال دی.

(۳) په ملت کي ئې د قربانۍ او مجاهدانه هڅو امیدونه را ژوندي کړل، کنه حالات داسي شوي ول چي د هر کس مخ ته یوازي د هغه خپل ذات وو، د ملت او قوم لپاره حتی وړوکي قربانۍ ته هم چمتو نه ول، اوس چي کله د اخوان د شجاعت او قربانیو مظاهر مخي ته راغلل نو د خود غرضو او منفعت خوښوونکو بنیادونه ولړزېدل.

(۴) د حقیقي مرض یعني د استعمار تر سایې لاندي اوسېدل، او د ټولو خرابیو د جرړو په لور ئې خلک متوجه کړل، دا خود سره او دوکه شوی پاچا(فاروق) وو چي پر تخت متمکن وو او همدی وو چي هیواد ئې د دغه ذلت او بې کسۍ حالت ته ورسولی وو چي اوس پکي راګېر وو، د فلسطین جګړه د دې نړدې(۱۹۵۲م) فوځي انقلاب یو مهم ترین سبب وو.

د اخوان مثالي وطنیت او قومیت چي د سترو سترو مهذبو ملتونو افراد نشو ور رسېدلای، شاید تر ټولو څرګند دلیل ئې لاندي یوه واقعه وي:

عام مرشد حسن البنأ مرحوم رحمه الله به دحکومت د سختیو او نیولو او ځورولو په زمانه کي د هغو دوو مېرمنو قصه بار بار اوروله چي د یو ماشوم په اړه ئې خپله شخړه او دعوه د سلیمان حکیم خواته راوړله، هري یوې دا دعوه درلوده چي ماشوم د دې دی، سلیمان حکیم حکم وکړ چي ماشوم په دوو برابرو ټوټو وویشي او هري میرمني ته دي ئې یوه حصه ورکول شي، دروغجنه مور په دې تقسیم راضي شوه، او حقیقي مور دا تقسیم وغندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په هيڅ توګه داسي کار ته چمتو نشوه، بلکي خپله حصه ئې هم ور پرېښوده او دا ئې خوښه کړه چي په هر حالت کي باید ماشوم روغ پاتي شي.

د دې قصې د ويلو وروسته به ئې وفرمايل:"زموږ او د دې هيواد د حاکمانو معامله بالکل همداسي ده، د هيواد د خود مختارئ او آزادئ تر دوی ډېر غوښتونکي او قدرکوونکي يو، نو تاسي دا سخت مشکلات برداشت کړئ، د سعدي(د هغه وخت حاکم ګوند چي د اخوان سخت ترين دښمن ګوند وو. ژباړن) ګوند لپاره خپلي اوږې ټيټي کړئ، که هغوی تاسي قتل کړي، له هيواده مو وشړي خلاصه دا چي هر څه درسره وکړي، د وطن د راتلونکي او د هغه د وحدت همدا غوښتنه ده چي تاسي دا هر څه برداشت کړئ."

مرشد شهيد رحمه الله ويرېده چي هسي نه د اخوان او دولت تر منځ کورنئ جګړه رامنځ ته نشي، چي په نتيجه کي به انګريزان د امن و امان د برقرارولو په پلمه او بهانه دې هيواد ته راشي، که اخوان دوی ته د اخوان د غير قانوني اعلانولو پر حکم ردِ عمل ښودلی وای نو د دې کورنئ جګړي پوره احتمال موجود وو، ځکه هغه وخت په هيواد کي د اخواني"شعبو" شمېر دوه زره۲۰۰۰ وو چي يو سل او شل ۱۲۰ شعبې ئې يوازي په مرکز قاهره کي وې، او د هري "شعبې" لپاره ډېره آسانه وه چي هغه په لسو زړه ورو، قهرمانو او جنګياليو اخوانيانو خپله دفاع وکړي، که چيري اخوان داسي کړي وای نو هغه به راپورته شوي وای چي انګرېزانو ئې انتظار کاوه، د دوی تقراشي ته اشاره کول چي د اخوان سره دي هره سختي وکړل شي د همدې غرض تر عنوان لاندي وه، پر اخوان غير معمولي سختي او د دوی د راپارولو حقيقت هغه وخت څرګند شو چي کله نقراشي(صدراعظم) څو سوه مسلح عسکر او لس زرّه دار موټرونه د اخوان د مرکز د محاصرې لپاره ولېږل چي په مرکز کي د لسو اخوانيانو پرته بل څوک نه وو، او هغوی هم د هيڅ ډول ردِ عمل اراده نه درلوده، د کومي شخړي پرته ئې ځانونه ور وسپارل، مرشد شهيد رحمه الله ډېر اصرار وکړ چي دی دي هم د نورو اخوانيانو سره ونيول شي، خو هغوی د دې خبري په کولو سره انکار وکړ چي ګواکي دوی ته داسي امر ندی شوی!!! چي بيا نو مرشد مرحوم وفرمايل: "تاسي مي ځکه نه نيسئ چي زما د وژلو اراده لرئ"، دا خبره په سبا سهار په خبر پاڼو کي نشر شوه او چي څه ئې فرمايلي وو بالاخره همهغسي وشول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان یو بل موقف همداسي وو چي په اعتراف کي ئې سر ټيټ شي، دا د هغو اخواني مجاهدينو موقف وو چي هلته د فلسطين په جګړه کي ئې د شجاعت داد ورکوي، او دلته د دوی ګوند غير قانوني اعلانوي، په دې وخت کي د جګړي ستر مأموريت دا ګمان وکړ چي اخوانيان بايد د فوځ د مرستي نه لاسونه پورته کړي، خصوصاً چي کله پر فوځ د غلطو پاليسيو په سبب چي پر دوی په قاهره کې ناستو سياسي کسانو د جګړي په ميدان کي کماندړانو ته هدايات ورکول، دا ډير سخت وو خو د دغو ټولو وهمونو برعکس اخوان د انتهايي لوړ ظرفيت او بې مثاله وطنيت ثبوت وړاندي کړ، په هره معرکه کي په يوه انتهايي جانبازي سره وجنګېدل، او د هيواد په دفاع کي ئې د خپلو وينو آخري څاڅکو د بهولو نه هم ډډه ونکړه، بالخصوص کوم وخت چي يهودي فوځونو د هيواد په مشرقي حدودو باندي حمله وکړه، حتی چي د جنرال فواد صادق"کماندړ انچيف" نه ئې د اخوان په اړه وپوښتل نو هغه د دې اعتراف په ويلو سره ځواب ورکړ:"د اخوان المسلمين بې حده زړه ور او جنګيالي سپاهيان ول، دوی په انتهايي ايمانداری او قربانۍ سره خپلي فريضې سرته ورسولې."

د دې ډول معنوي برتريو سره اخوان جګړه وکړه چي فوځي سپاهيانو او افسرانو کي د معنوي قوت د پيدا کولو تر ټولو ستر محرکين ول، د جګړي پر ختمېدلو دغو مجاهدينو ته چي کومه بدله ورکول شوه هغه د دوی د نيولو او بندي کولو حکم وو، بالاخره دوی د رفح(د فلسطين او مصر سرحدي بندر) په چاونۍ کي بندي شول.

دلته موږ د دې پرته چي دا ووايو نشو پاتېدلای چي د فلسطين په جګړه کي د اخوان جهاد تر اوسه پوري د مصريانو لپاره د افتخار موجب دی، او په ټولو عربي هيوادونو کي د مصري شجاعت او ميړاني موضوع د خبرو مهمه نقطه ده، د فلسطين يوه اخواني مجاهد افسر يو کتاب ليکلی دی، "اخوان المسلمين د فلسطين په جګړه کي[1]" دا کتاب د اخوان لپاره د فخر و عظمت يو ځلانده مرقع ده، چي په هغه کي هيڅ ډول خيال آرائي او يا مبالغه نشته بلکي هغه د سترګو ليدلي حالات او واقعات او د جګړه اييزو معرکو سيده ساده بيان دی، لومړی چاپ ئې فوراً وپلورل شو او اوس د دوهم ځل لپاره چاپ شوی دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ملي خدماتو د يادولو په ترڅ کي موږ ته دومره ويل حتماً معلوميږي چي اخوان د عرب ليګ د تقويت تر ټولو ستر سبب وو، دوی د عرب دولتونو تر منځ همغږي او ارتباط پيدا کړ او پدې اړه ئې ستر خدمات سرته ورسول.

....

[1] دا د استاد کامل شريف تصنيف دی چه په ۱۹۵۳م کي پر اخوان د جمال عبدالناصر د ظلمونو او د سختيو په سبب اردن ته تللی وو، د هغه ځای تابعيت تر لاسه کړ، دی په پاکستان کي د اردن سفير هم پاتي شوی دی، له څه مودې نه په عمان کي يوه ورځپاڼه"الدستور" چاپوي، او اوس(۱۹۹۸م) کي په اسلامي دعوت کي مصروف دی، ما څو ځله د هغوی سره ملاقات کړی دی.. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

ثقافتي خدمات

د مصري ټولني ثقافتي خدمات چي اخوان سرته رسولي دي او رسوي ئې هغه ټول موږ په څلورو برخو تقسیمولای شو:

۱- روحاني تربیتي ۲- اسلامي ثقافت

۳- علمي تعلیمي ۴- لارښوونکي یا تحقیقي مقالې

اوس موږ د هر یوه جلا یادونه کوو:

۱- روحاني تربیتي: اخوان پر روحاني تربیت ډیر فشار اچوي، په تیرو پاڼو کي د للّهیت او هر اړخیزیت تر عنوان لاندي موږ د هغوی یادونه کړې ده، د کورنیو(أُسُر) چي کوم نظام په اخوان کي دی هغه ۳۹فرائض پر هر اخواني اجباري کړیدي، چي په سر کي ئې دا دي چي هر اخواني به د قرآن تلاوت مسلسل هره ورځ کوي چي تر یوې سپارې به کم نه وي، په غوره انداز کي به تلاوت وکړي او یا ورته غوږ شي او په ژباړه کي ئې غور و فکر وکړي.

دې نظام پر اخوان ۴۰نور فرائض واجب کړیدي، چي د پورته یادو شویو فرائضو سره چندان مختلف ندي، په فرائضو کي آخري دا دي چي هره ورځ تر ویده کېدلو مخکي هر اخواني باید یو څه وخت مقرر کړي تر څو په دغه وخت کي د خپل نفس سره محاسبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي چي تر کومه ځایه ئې دا فرائض سرته رسولي دي، که خیر په نظر ورغی نو د الله تعالی جل جلاله حمد دي اداء کړي، او که بیا ځان مقصر ومومي نو بیا دي د الله جل جلاله نه ښښنه وغواړي او د هغه په لور دي رجوع وکړي.

د اخوان په مرکز کي چي کومه د "کورنیو شعبه" شته هغه د ټول اخوان د روحاني تربیت نګران او ذمه دار ده، او د دې سلسلې ټول هدایات د همدې شعبې له دفتره صادریږي، "کورنۍ"(أُسره) د اخوان د روحاني تربیت عملي ډګر دی.

د "اخوات المسلمات/مسلماني خوېندي" لپاره چي لومړنۍ رساله نشر شوه په هغې کي د دوی لپاره د روحاني تربیت یو بشپړ نظام وو، په هغه کي دا ویل شوي چي د هري "کورنۍ" یا "أُسره" د افرادو شمېر له ۵-پنځو نه نیولې تر ۸-اتو پوري وي او په هفته کي یو ځل د دې اجتماع وکړي، تربیت ئې پر څلورو مراحلو وېشلی دی، او د یوې مرحلې نه تر بلي مرحلې پوري ئې د تلو لپاره امتحانات مقرر کړیدي.

اخوان په خپل روحاني تربیتي پروګرام کي وړوکي ماشومان هم شامل کړیدي. د "جمعي د مدارسو" په نوم چي اخوان د نوي نسل پر اسلامي اصولو د روزلو په نیت کوم مدارس تأسیس کړیدي د هغه په تربیتي نظام کي د هغه صراحت شوی دی، چي په هغه کي به د أُسوۀ حسنه مقام ممتاز وي، او باید هڅه وشي چي ماشومان عبادات په شوق او رغبت سره ادا کړي، د ویري او خوف له امله نه، د دوی لپاره د قصو او داسي ترانو نه ګټه پورته کړای شي چي ماشومان په ښه انداز کي وربانديپوه شي.

په دغو "مدارسِ جمعه وو" کي د روحاني تربیت یو مفصل کورس مقرر شوی دی، چي په هغه کي دیني، اخلاقي او وطني ترانې او قصې ایښودل دي او د هغو د ور لوستلو او ور ښودلو طریقې ښودل شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- اسلامي ثقافت: په "مرکز" کي چي کومه د "دعوت و اشاعت شعبه" ده، هغه دا خدمت کوي. همدا شعبه د تقریرونو او خطباتو لپاره مبلغین چمتو کوي، د ضرورت مطابق رسالي او اخبار نشروي، اخوان المسلمین چي د دعوت د موضوع په اړه کوم رسائل او کتابونه چاپوي د هغې نشرول تنظیموي، داسي چي کومه رساله د شعبې د مطالعې او منظورېدلو پرته نشر نشي.

د اخوان د مرکز نه تر اوسه لاندي کتابونه او رسالي چاپ شوي او نشر شوي دي:

۱-دعوتُنا	زموږ دعوت	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۲-الی اَیّ شَئیٍ ندعوا الناس	موږ خلکو ته د څه دعوت ورکوو؟	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۳-نحو النور	د نور په خوا	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۴-هل نحنُ قوم عملیون؟	آیا موږ عملي خلک یو؟	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۵-المنهاج	کاري طریقه	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۶-المناجاة	سرګوشي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۷-المأثورات	مسنوني دعاوي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۸-عقیدتنا	زموږ عقیده	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۹-رسالة المؤتمر الخامس	د پنځم کانفرانس پیغام	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۰-الاخوان تحت رایة القران	اخوان د قرآن تر بیرغ لاندي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۱-العقائد	عقائد الاستاد	حسن البنأ مرحوم
۱۲-الی اخوان الکتائب	د اخواني تربیتي ګروپونو په نوم	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۳-رسالة المؤتمر السادس	د شپږم کانفرانس پیغام	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۴-بین الامس و الیوم	پروند او نن	الاستاد حشن البنأ مرحوم
۱۵-نظام الاسر و رسالة التعالیم	د کورنیو نظام او تعلیمي رساله	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۶-مشکلاتنا فی ضوء النظام الاسلامی	زموږ مشکلات د اسلامي نظام په رڼا کي	الاستاد حسن البنأ مرحوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷-دعوتنا فی طور جدید	زموږ د دعوت نوې مرحله	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۸-دستورُنا	زموږ قانون	استاد حسن الهظیبي(اوسنی مرشد)
۱۹-الرسالة الاولی للاخوات	د خویندو لومړی رساله	د اخوات المسلمات شعبه
۲۰-کیف ندعوا الناس	موږ خلکو ته څنګه دعوت ورکړو؟	عبد البدیع صقر
۲۱-تذکرة الدعاة	د حق داعیانو ته نصیحتونه	بهي الخولي
۲۲-المرأة بین البیت و المجتمع	په کور او ټولنه کي د میرمني مقام	بهي الخولي

۲۳-صفحة من مساوئ الاستعمار فی وادی النیل / د نیل په دره کي د استعمار د تباهیو یو پاڼه محمد عبد الباري

۲۴-المنهج الدراسي الاسلامی الاخوان الأُسر / په "کورني نظام" پوري د منسلکو اخوانیانو د اسلامي مطالعې نصاب

یادونه: [1]یعني د ۱۹۴۹م نه تر ۱۹۴۵م پوري د هغه وروسته جمال عبدالناصر اخوان المسلمین غیر قانوني اعلان کړ او ضهیبي رح ئي زندان ته ولیږی ډیره موده مخکي وفات شویدی.(ژباړن/۱۹۹۷م)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې شعبې نه اووه کتابچې نشر شولې:

د هغوی نه علاوه د اخوان نور ډیر تأیفات دي خو هغه د مرکز نه ندي نشر شوي چې ځيني ئې په ډول دي:

۱-الاسلام والاوضاع الاقتصادية	اسلام او موجوده اقتصادي مسائل	محمد الغزالي
۲-الاسلام والمنهاج الاشتراكية	اسلام او اشتراکي اساليب	محمد الغزالي
۳-عقيدة المسلم	د مسلمان عقيده	محمد الغزالي
۴-من ههُنا نعلم	له همدې ځايه ئې بايد زده کړو	محمد الغزالي
۵-تأملات فى الدين و الحياة	د دين او ژوند څو فکري شيبې	محمد الغزالي
۶-الاسلام و اوضاعنا القانونية	اسلام او زموږ موجوده قانوني مسائل	عبدالقادر عوده(شهيد)
۷-المال و الحكم فى الاسلام	مال او حکومت د اسلام له نظره	عبدالقادر عوده(شهيد)
۸-الاسلام بين جهل أبنائه و عجز علمائه	د عامو مسلمانانو د جهل او د علماوو د علم تر منځ د اسلام ځورونکى حالت	عبدالقادر عوده(شهيد)
۹-التشريع الجنائي فى الاسلام[1]	د اسلام فوجداري نظام	عبدالقادر عوده(شهيد)

يادونه: [1]د کتاب مؤلف ددي کتاب يادونه نه وه کړي، د موصوف شهيد دا يو ضخيم معرکة الآرا کتاب دى چې د اهميت له امله ئي موږ يادونه مناسبه وبلل.(ژباړن)

۱۰-العدالة الاجتماعية فى الاسلام	په اسلام کي ټولنيزه برابري	سيد قطب(شهيد)
۱۱-السلام العالمي و الاسلام	د عالَم او اسلام امن	سيد قطب(شهيد)
۱۲-معركة الاسلام و الراسمالية	د اسلام او سرمايه دارى جګړه	سيد قطب(شهيد)
۱۳-الاسلامية لا شيوعية و لا رأسمالية	نه کميونيزم نه سرمايه دارانه نظام بلکي اسلام	بهي الخولي
۱۴-القرآن والذرة	قرآن او "جوهر"(ايټم)	ډاکټر محمود حامد
۱۵-فقه السنة	فقه، حديث	سيد سابق
۱۶-المعزّلدين الله الفاطمى	معزالدين الله الفاطمي	عبدالرحمن البنّا
۱۷-الهجرة	هجرت	عبدالرحمن البنّا
۱۸-بدر	(غزوۀ)بدر	عبدالرحمن البنّا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹-ثورة الدم	د ويني بغاوت	عبدالرحمن البنّا
۲۰-روح و ريحان	رحمت و ريحان	احمد انس الحجاجی
۲۱-مع المرأة المسلمة	مسلمانه مېرمن	احمد انس الحجاجی
۲۲-ثلاثة و ثلاث	درې او درې	احمد انس الحجاجی
۲۳-محاكمة	محكمه	احمد انس الحجاجی
۲۴-وثائق	وثائق	احمد انس الحجاجی
۲۵-رجل الساعة	د زماني سړی	احمد انس الحجاجی
۲۶-صوت من جنّة الثورة	د انقلابي جنت نه يو آواز	احمد انس الحجاجي
۲۷-الرجل الذب اشعل	چا چي اور بل كړ	احمد انس الحجاجی
۲۸-الامام([1]الجزء الاول)	امام لومړی برخه	احمد انس الحجاجی
۲۹-الامام(الجزء الثانی)	امام دوهمه برخه	احمد انس الحجاجی

يادونه: [1]د شهيد حسن البنا د ژوند سوانح(ژباړن)

۳۰-الاخوان المسلمون فی ميزان الحق	اخوان المسلمين د حق په ترازو كي	انورالجندی
۳۱-فائدة الدعوة	د دعوت ګټه	انورالجندی
۳۲-مع بعثة الحج	د حاجيانو سره وفد	انور الجندی
۳۳-المسألة المصرية	مصري مسئله	انور الجندی
۳۴-تاريخ الرسول	د رسول تاريخ	انور الجندی
۳۵-شمائل الرسول	د رسول شمائل	انورالجندی
۳۶-الزعامة النبوية	نبوي مشرتابه	انور الجندی
۳۷-القيادة و الجندية	قيادت او ډلګۍ	انور الجندی
۳۸-أثر الدعوة الاسلامية فی الصحافة والادب	پر صحافت او ادب د اسلامي دعوت اثر	انور الجندی
۳۹-قضايا الاقطار الاسلامية	د سسلامي هيوادونو مسائل	انور الجندی
۴۰-كفاح الذبيحين-فلسطين و الغرب	فلسطين او غرب د دوو ذبيحو جدوجهد	انور الجندی
۴۱-الاسلام بزحف	اسلام مخ په وړاندي ځي	انور الجندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲-الوفد الاخوان فی المیزان	وفد(ګوند) او اخوان په ترازو	کي کامل الشافعی
۴۳-دولة الخلق	اخلاقي سلطنت	کامل الشافعی
۴۴-دعوتنا والوحدة الدینیة	زموږ دعوت او دیني اتحاد	کامل الشافعی
۴۵-الاسلام یحارب الفقر	اسلام د افلاس دښمن دی	محمد فتحی عثمان
۴۶-مصرع الفقر فی الاسلام	په اسلام کي د افلاس جنازه	علی شحاته
۴۷-قذائف الحق	د حق ګولي	محمد جبرالتیمیمی
۴۸-مسلاد الخلود	د ابدیت د پیدا کېدو ورځ	احمد مختار رمزی
۴۹-الشهدآء	شهداء	شعبهٔ طلاب
۵۰-سلسلة الابحاث الجامعیة جزئین	د پوهنتون تحقیقي مقالي	شعبهٔ طلاب
۵۱-فیلسوف من الغرب	د غرب یو فلسفي	شعبهٔ طلاب
۵۲-من انت؟	ته څوک ئي؟	شعبهٔ طلاب
۵۳-مجلة البرکان	د آتش فشان مجلة	د پورټ سعید محصلین
۵۴-اخبار السویس	د سویز خبرونه	د سویز محصلین
۵۵-تاریخ القرآن و اداب التلاوة	د قرآن تاریخ او تلاوت آداب	احمد لطفی عبدالبدیع
۵۶-انهیار الحضارة الغربیة	د غربي تمدن زوال	انور جندی
۵۷-اخوانیات-دیوان شعر	اخوانیات-اشعار	رشید ابومره
۵۸-من وحی الدعوة-دیوان شعر	د دعوت الهام-اشعار	ابراهیم عبدالفتاح
۵۹-البواکیر-دیوان شعر	شګوفي-اشعار	عبدالحکیم عابدین
۶۰-الشیوعیة و الاسلام	کمونیزم او اسلام	عمر هندی
۶۱-بین الهدی والضلال	هدایت او ضلالت	لبیب البیومی
۶۲-الرجل المستجاب الدعاء	مستجاب الدعوات انسان	لبیب البیومی
۶۳-تاریخ الدعوة	د دعوت تاریخ	احمد عبدالجلیل
۶۴-الاسلام	اسلام(انګریزي)	عبدالسمیع المصري
۶۵-القرآن و العلوم الحدیثة	قرآن او نوي علوم	احمد کامل ضوء
۶۶-الصراع	کشمکش	عبدالمجید محمد هیکل
۶۷-القتال فی الاسلام	جګړه په اسلام کي	احمد نار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي ثقافت د اشاعت په نړۍ کې د اخوان هڅې يوازې د دغو کتابونو او رسالو تر چاپ پورې محدودې نه دي پاتې شوې، بلکې د تصنيف و تأليف سره ئې نور وسائل هم انتخاب کړل چې ځينې ئې په لاندې ډول دي:

(۱)- د اسلامي اعيادو او نورو مناسبتونو پر وخت عامې غونډې:

د دغو جلساتو انعقاد د "فلاح او پرمختګ د شعبې" په غاړه وي، او د"نشرِ دعوت شعبه" بيا په دغو د تقاريرو اهتمام کوي، چې عموماً په عامو ميدانونو کې ترسره کيږي تر څو ټول عوام ګټه ترې پورته شي.

(۲)- منظم دروس او خطبې:

چې دا نو عموماً اوونيزې وي، او تر ټولو مهم ترين ئې د سه شنبې تقرير وي چې خپله به د حسن البنأ مرحوم له خوا ترسره کېده، او اوس د "نشر و اشاعت شعبه"د دغو تقاريرو اهتمام او نګراني کوي، په همدې توګه په ټولو شعبو کې په هفته کې يو تقرير ترسره کېدل ضروري[2] دی، دا د سه شنبې پرته په بله کومه ورځ ترسره کيږي، تر څو ټول د مرکز په مهمه غونډه[3] کې شريک شي.

(۳)- اخواني صحافت:

صحافت په طبعي توګه عوامو ته د نږدې کېدلو، پراخ نفوذ او په عوامي حلقاتو کې د اسلامي ثقافت د عامولو تر ټولو مؤثره طريقه ده، د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکې د اخوان لاندنې جرائد چاپېدل:

۱- جريدة	الاخوان المسلمون	ورځپانه
۲- مجلة	الاخوان المسلمون	اوونيزه
۳- مجلة	الشهاب	مياشتنۍ ګڼه
۴- مجلة	الكشكول	اوونيزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه رسالې چي که څه هم د اخوان باقاعده استازي نه وې خو د دوی د فکري تګلاري نقيب ول، دغه دي:

۱- مجلة الدعوة	اوونيزه
۲- مجلة منزل الرحى[1]	اوونيزه
۳- جريدة منبر الشرق	اوونيزه
۴- مجلة المسلمون[3]	مياشتنۍ ګڼه

د الشهاب او المسلمون نه پرته ټول رسائل او اخبارات د دواړو يعني اسلامي ثقافت او سياسي خبرونو حامل دي، دغه دواړه رسائل يوازي اعلی اسلامي ادبيات(لټريچر) وړاندي کوي او معياري دي.

(۴)- اخواني کتابتونونه:

په "مرکز" کي يو کتابتون شته، چي په هغه کي ۲۵۰۰ کتابونه شته(چي دا د ۱۹۵۳م شمېر دی. ژباړن/۱۹۹۷م) او دا پر ۲۵ پنځه ويشتو موضوعاتو وېشل شوی دی:

....

(1) او (2) دا دواړي رسالې بندي شوي دي،(ژباړن). د دې مرکز سره سره دا کتابتون هم د دښمن له لوري وسوځول شو.(ژباړن)

(3)اوس د ۱۹۵۴م له منځ نه يو ځل بيا"مجلة المسلمون" پيل شوه، "کينه کښ دښمن" دا مجله و نشوه زغملای ځکه هم درې مياشتي وروسته سمدستي بنده شوه.(ژباړن). وروسته بيا همدا مجله سعيد رمضان مرحوم له دمشق نه چاپول پيل کړل.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)اسلامي تاريخ (۲)د شخصيتونو نومونه (۳)نظم (۴)قرآني علوم (۵)فلسفه او منطق (۶)قصص (۷)عمرانيان (۸)سياسيات (۹)پند و نصيحت (۱۰)ژبي (۱۱)فقه (۱۲)نحو (۱۳)اخلاق (۱۴)اصول (۱۵)حديث (۱۶)عقائد (۱۷)اسلاميات (۱۸)قانون (۱۹)ادب (۲۰)بلاغت (۲۱)سيرت (۲۲)تفسير (۲۳)تصوف (۲۴)ملي او سياسي تاريخ (۲۵)د سياسي او ادبي مجلاتو فائل

لکه څرنګه چي د دې فهرست نه ښکاري چي ډېرى کتابونه په اسلامي ثقافت پوري مربوط دي، د اخوان په هره شعبه کي همداسي يوه دار المطالعه(د مطالعې ځاى) موجوده وي، چي د هري شعبې لپاره لازمي ده، که څه هم هغه هر څومره وړوکې هم وي، "شعبة الأُسر" (د کورنيو شعبې) نن سبا داسي يوه رساله چمتو کړې ده چي په هغه کي د هري شعبې لپاره ضروري کتابونه او د هغوی د انتخاب د اهميت بيان وي، تر څو دغه کتابتونونه په پوره توګه خپل خدمات سرته ورسوي.

۳- علمي تعليمي:

په مرکز کي چي کومه د کاسبانو شعبه ده هغه په علمي پلانونو کي ډېره ونده اخلي، څکه هلته هره پنجشنبه يو اعلى علمي لېکچر ورکول کيږي، چي دا لېکچر د همدې موضوع د کوم ماهر له لوري چمتو او اورول کيږي، تر اوسه د دې شعبې د انتظام او لارښووني مطابق لاندي خطبات ورکول شوي دي:

تاريخ	موضوعات	مقرّرين
۱۳/۱۱/۱۹۵۲	اسلامي اقتصاديات	ډاکټر محمد عبدالله العربى
۲۰/۱۱/۱۹۵۲	د ځوانانو په تعمير کي د درسګاه اهميت	استاد سيد قطب
۲۷/۱۱/۱۹۵۲	د غوره ټولني په لور	استاد محمد العشماوى
۴/۱۲/۱۹۵۲	د کليو اصلاح	ډاکټر محمد عبدالله العربى
۱۱/۱۲/۱۹۵۲	د عوامي تعليم انتظام	ډاکټر ابراهيم سلامه
۱۵/۱۲/۱۹۵۲	زرعي اصلاح او د هغه اساليب	ډاکټر سعيد نجّار

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱/۱/۱۹۵۳	د اسلامي فقهي ځيني خصوصيات	ډاکټر محمد يوسف موسی
۸/۱/۱۹۵۳	اسلام او ټولنيزه برابري	شيخ محمد ابو زهره
۲۲/۱/۱۹۵۳	د صحت ترقي	ډاکټر سعيدد عبده
۲۹/۱/۱۹۵۳	د زرعي شتمنی د وسائلو ترقي	ډاکټر محمد مهدي عزونی
۵/۲/۱۹۵۳	د اصلاح زراعت پر قانون آزادانه نظر	مصطفی کامل
۲۶/۲/۱۹۵۳	د اوسني اقتصادي بحران حل	محمد عبدالله العربی
۵/۳/۱۹۵۳	ټولنه څرنګه په بريا سره د ترقی پړاونه تېرولای شي	سعيد رمضان
۱۹/۳/۱۹۵۳	کيميايي صنعتونه او د ثروت په اضافه کېدلو کي ئې اثرات	ډاکټر حسن ابراهيم
۲۶/۳/۱۹۵۳	زرعي او صنعتي توسيع او پر مختلفو ډولونو پيداوارو او ملي درآمداتو باندي ئې اثرات	پروفيس حسن عارف
۲/۴/۱۹۵۳	زموږ تعليمي سياست	پروفيسر عبدالحميد مطر
۹/۴/۱۹۵۳	په مصر کي طبي نباتات	پروفيسر عزالدين رشاد
۲۳/۴/۱۹۵۳	بيمه د اسلام په رڼا کي/مباحثه	پروفيسران:عبدالوهاب خلاف، احمد دانش، محمد ابو زهره، احمد غسان، محمد عبدالله دراز، زکريا محمد شفيق، محمد يوسف موسی، عبدالله فکري اباظه، محمود شلتوت، محمد عبدالعزيز، عبدالکريم منصور
۳۰/۴/۱۹۵۳	مخکنی مباحثه	----------ايضا------------
۷/۵/۱۹۵۳	د اسلامي د اقتصادي نظام مرکزي صفات	ډاکټر زکي محمود شبانه[1]

يادونه: [1]د ځينو مشهورو نومونو نه به تاسي ته دا اندازه شوې وي چې په لکچرونو کي حصه اخيستونکي ټول استادان د مصر علمي شتمنی او د علم خاوندان ول. ژباړن

دغو لکچرونو په عمومي توګه د خلکو د اذهانو په سوځولو کي اساسي رول اداء کړ او په پرلپسې توګه ئې د سامعينو شمېر مخ په زياتېدو وو حتی چي په پای کي ئې شمېر زرګونو ته ورسيده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي تصانيفو نه پرته د اخوان د عام نوعيت تصانيف هم شته دي لکه:

مصنف	نمبر د کتاب نوم
پروفيسر محمود حامد	۱- د جوهر(اټوم) راز
پروفيسر محمود حامد	۲- علم الاساطير(ميتولوژي)
احمد عبد الجليل	۳- لائټ هاؤس(بحري عمود نور)
پروفيسر محمد سعيد يوسف	۴- آلات چي د عمارتونو د بنيادونو د کيندلو په موخه په مصر کي کارول کيږي
پروفيسر عبدالکريم منصور	۵- مظاهرې او جلسي او غونډې
پروفيسر عيدالعلوي عبدالهادي	۶- عمومي اسمبلي
پروفيسر محمد منير الجندی	۷- زموږ تايرې شپې ۱۱/جولای/۱۸۸۲م
پروفيسر عبدالعزيز زهيري	۸- د کائناتو کتاب

تر کومه ځايه چي د تعليمي خدماتو اړيکه ده اخوان په دې ډګر کي پر خپل ځان د بنديز لګېدلو نه مخکي او د هغه وروسته هم ډير مهم رول اداء کړيدی، د پابندئ نه مخکي دوی د تعليم په خپرولو کي په ډير شدت سره برخه واخيستله، چي بالاخره په جون۱۹۴۶م کي د اخوان په مرکز کي د تربيتي کميټې لاندي يوه ثقافتي کميټه جوړه شوه، په مئی ۱۹۴۶م کي ابتدائي او ثانوي او د نجونو او هلکانو د مکاتبو د جوړولو لپاره يوه جلا کميټۍ جوړه کړه، په دغو مدارسو کي دغو خبرو ته پاملرنه شوې وه چي دوی به د نورو شخصي مکاتبو په مقابل کي امتيازي حيثيت ولري، چي د همدې لپاره ئې لاندي خدمات سرته ورسول:

۱- لوستل او د ديني ثقافت د عامولو لپاره ئې متعدد مکاتب پرانيستل چي تعليم به ئې بالکل مفت وو.

۲- د قرآن د حفظولو لپاره ئې متعددي مدرسي جوړي کړلې.

۳- د مزدورانو او بزګرانو لپاره ئې د شپې له خوا د مدارسو انتظام وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په عامو امتحاناتو کي ئې د ناکامو شاګردانو لپاره خصوصي کلاسونه جوړ کړل چي په هغه کي د هر فن او علم متخصص استادان ئې د تعليم پر ورکولو مأمور کړل.

۵- د هغو هلکانو لپاره چي په کسبونو کي د لګېدلو له امله د تعليم نه بې برخي شوي وو، مختلفي تعليمي شعبې پرانيستلې.

۶- د هلکانو مکاتب ئې جوړ کړل.

۷- د"امهات المؤمنين په نوم مدارس" ئې (د نجونو د تعليم په موخه) جاري کړې.

۸- د مکاتبو تر څنګ ئې صنعتي روزنيز مرکزونه هم جوړ کړل، تر څو کوم هلکان چي خپل تعليم نشي بشپړولای هغوی د صنعت د زده کړي نه برخمن شي.

په دغو مختلفو مدارسو او په هغوی کي د شاګردانو او استادانو شمېر معلوم ندی، خو دومره خبر يم چي دغه مدارس د هر سيمه ايېز مرکز تر څنګ قائم دي، په همدې توګه په هر مقامي مرکز کي يوه نه يوه تعليمي اداره حتماً موجوده وي، د بالغانو د تعليمي مرکز د شاګردانو شمېر نږدې تر سلو پوري ورسېدلی وو، چي په دغو ټولو مدارسو کي ئې شمېر ډير زيات وو چي صحيح اندازه ئې له دې نه لګولی شو چي په ۱۹۴۶م کي د مصر وزارت معارف د جهالت د ځپلو يو پروګرام جوړ کړ او د هغه نافذول ئې وغوښتل نو دوی په دې اړه د اخوان هڅي او مقبوليت په مخکي اېښودلو سره د هغوی نه د مرستي غوښتنه وکړه.

د اخوان د مقدماتو چي کوم وکيلان دفاع کوي، د هغوی په دفاترو کي د تالاشی کولو او پلټولو وروسته د اسکندريې د اخواني مکاتبو "کاري لائحې" وموندل شوې، چي په پوره توګه دا صراحت پکي شوی وو چي د مکاتبو دغه پلان د يوې شخصي(عوامي) شرکت له لوري چلول کيږي چي د غړو او شرکاوو ئې له دې کار نه کله هم هدف تجارت او بزنس ندی، د دې شرکت غرض يوازي دادی چي د مصري وزارت تعليم د نصاب مطابق د دې تعليم او شاګردانو ته د تربيت او روزني ورکولو لپاره مکاتب جوړ کړل شي. چي مرکزي دفتر نمبر(۱) ئې په اسماعيليه اسکوائر(اسکندريه) کي دی،(دا د ۱۹۵۳م خبره ده.ژباړن) او موده ئې ۲۵ويشت کاله ده، چي د ۱۰مئی۱۹۴۸م نه پيل شوې، د شرکت ابتدايي سرمايه ۴۰۰۰زره مصري پاؤنډه ده(نږدې ۶۰۰۰۰زره روپۍ) به وي، چي زياتېدلای هم شي او دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

به پر زرو برخو وېشل کيږي، دې شرکت لومړی د ماشومانو يو ابتدايي مکتب پرانيست، بيا ئې څه ثانوي کلاسونه پيل کړل چي د ترقي کولو وروسته ئې د ثانوي ليسې حيثيت غوره کړ، د دغو(معاهدو) درس ګاوو نومونه په لاندي ډول دي:

۱- د "حضرت عمر فاروق رضی الله عنه مثالي درسګاه"

۲- د حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه ابتدائي درسګاه

۳- محمديه ثانوي درسګاه

د سياسي پابندي د لري کېدلو وروسته يعني په خپله موجوده وقفه کي اخوان په تعليمي سلسله کي د شپې له خوا مدارسو او جمعې ورځو مدارسو ته ډيره پاملرنه وکړه، په ځينو "مناطقو[1]" کي د دوی نومونه د "نوي نسل مکتب، ابتدايي مکتب، د بالغانو تعليمي مدرسه" کېښودل شوي، د قاهرې په حلقه کي او جيزې تر امر لاندي چي کومي درسګاوي دي شمېر ئې په لاندي ډول دی:

(ليکوال په دې ځای کي يوه تفصيلي نقشه ورکړې ده، د نوم او سيمي د اجنبيت په سبب موږ د هغوی يادونه دلته ونکړه، نو ځکه ئې هم پر خلاصه باندي بسنه کوو، دا وړوکي او غټي ۳۱مدرسې دي، او د شاګردانو شمېر ئې ۳۳۳۷نفره دی).

ثانوي شبانه	۱۰
شبانه ابتدائي	۱
د جمعې مدارس	۱۰
ابتدائي مکاتب	۷
د بالغانو تعليم	۲
کامرس مکتب	۱

....

[1] د اخوان د ګوندي تنظيمي د وېش مطابق چي تفصيل ئې مخکي تېر شوی دی، "منطقه" به سيمه ايیز مرکز بلل کيږي چي د"حلقې" ماتحت وي.ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)- تربيتي عملي تحقيقي:

د داسي تحقيقاتو انواع په دوه ډوله وي:

(الف) د اخوان يا د عامه ذهنيت د تربيت لپاره د اسلام په رڼا کي پر موجوده پېچلو مسائلو د تحقيقي موادو چمتو کول، د هغه نه ځيني په لاندي ډول دي:

(۱) نظام الاسر(د کورنيو نظام) د هغه نشوو نمو او د هغه مقاصد، دا يوه علمي(سائنسي) رساله ده، چي د اخوان له مرکزه نشر شوې ده، په اخوان کي "أُسر" د (کورنيو) چي کوم نظام دی د هغه نه دا بحث کوي، د مصر د سياست عام اړخ توضيح کوي او د هغو داخلي عواملو په لور اشاره کوي چي د اخوان په تعمير کي له پيله په کار اچول شوي دي، او د دوی د ترقيو پر مراحلو اثر انداز شوي وي، هغه د "أُسر"(کورنيو) نظام او د هغه د ارکانو تشريح هم کوي، او د نظام تحقيقي کتنه کوي چي د رأيي ورکولو وروسته ختميږي.

(۲) المرأة بين البيت المجتمع د استاد بهی الخولي تصنيف، د ميرمني حيثيت په ټولنه او کور کي، دا هم يو علمي کتاب دی چي پکي ويل شوي دي چي په زړو تمدنونو کي د ميرمني کوم حيثيت وو او بيا اسلام کوم حيثيت ورکړ، د کورنيو حقوق، واده، ازدواجي تعلقات، طلاق، د يوې نه زياتي مېرمني، د ولادت ضبط کول، د ميرمني ښائست، د اولاد حقوق، د کورنۍ حق، ميرمن او ټولنه، ميرمن او کار(هڅه)، د ميرمني سياسي حقوق، دا ټول موضوعات د دې مباحث کلام دي.

په دغو ټولو پېچلو مسائلو کي دوی د اسلام رأيه وړاندي کړې ده، تر څو دوی د اخوان او ټولو متدينو مسلمانانو لپاره مددګار ثابت شي، او حقيقت خوښوونکي د صحيح اسلام په رڼا کي دوی خپلي کورنۍ او ټولنيز ژوند واچولی شي.

(۳) عقيدة المسلم(د مسلمانانو عقيده) مصنف:محمد الغزالي: دا پر عقيدې يو جامع تحقيقي کتاب دی چي پکي د الوهيت او توحيد، الهي صفات، قضا و قدر، د ايمان بنيادونه، ګناه و توبه، رسالت او خلود او داسي نورو... باندي په داسي توګه بحث شوی دی چي د مبالغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکو تحریف، د باطل د خاوندانو تأویل او د دروغو او افتراءاتو جامې ځیري شوي دي.

(۴) الاسلام و اوضاعنا القانونية(اسلام او زموږ قانوني احوال) مصنف: عبدالقادر عوده(مرحوم): په دې کتاب کې مصنف د اروپايي ټولنيزو قوانينو او د هغوی په اړه د اسلام رأيه وړاندې کړې ده، او ويلي ئې دي چې دوی د ټولنيز نظام لپاره تر کومه حده تاواني دي، په بحث کې ئې تقابلي طرز غوره کړيدی، او د اسلام د امتيازي حيثيت په ثابتولو سره ئې د رفاه عامه لپاره د هغه قوانينو د غوره کولو پر ضرورت باندې زور اچولی دی.

(۵) تذکرة الدعاة(د حق داعيانو ته نصيحتونه) مصنف: بهی الخولی: دا يو ډير مفصل کتاب دی، چې د اخوان المسلمين دعوتي کارکوونکو ته مشورې ورکول شوي دي، د يو داعي د مهم(عملياتو) تشريح، د هغه د دعوت اصلي مآخذ، ضروري وسائل، د دعوت توضيح او د هغو مختلفو سرګرميو تعارف شوی دی، چې د هغه نه به يو داعي تيريږي چې په دې کې د تقرير، درس، خطبې، مقالې ليکنه، عامه ويناوو په اړه تفصيلي هدايات ورکول شوي دي.

(ب) پر دوهم نمبر هغه علمي تحقيقاتي مقالې يا کتابونه دي چې اخوان د مطلوبه اصلاح په سلسله کې د دولتونو د لارښووني لپاره ليکلي دي، په دې کې د اساسي غلطيو په لور اشاره شوې ده او پر مضبوطو صحيحو علمي بنيادونو باندې د هغوی علاج په ګوته شوی دی.

د دې سلسلې تر اوسه دوه مطبوعات شائع شوي دي:

۱- السياسة العامة للتربية و التعليم(د تعليم و تربيت عامه پاليسي).

دا کتاب په مرکز کې د کاسبانو د شعبې "معلمينو انجمن" نشر کړيدی، چې په هغه کې تعليم او تربيت، د تعليم مراحل او د تعليم د نصاب تربيت، د امتحاناتو پر طريقو او د يو صالح استاد روزنه او د لامرکزيت نه د نجات حاصل کوونکو موضوعاتو نه بحث پکې شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- خطوط فی الاصلاح علی ضوع الاسلام(د اصلاح خاکه د اسلام په رڼا کې) د دې دوې حصې دي: لومړۍ حصه"معاشیاتو" او "محصولاتو" پر موضوعاتو مشتمله ده، چې دا بیا د "کاسبانو په شعبې" پورې مربوط د معاشیاتو ماهرینو لیکلی دی، دوهم زراعت"صنعت کارې(Industrialization)" پر مواصلاتو او تعمیراتو دی، د دې حصې په چمتو کولو کې په هر فن پورې مربوطو شعبو ونډه اخیستې ده، او پر هرې موضوع باندې د ماهرانه فني اسالیبو رڼا اچول شوې ده.

د دې ډول تحقیقي لټریچر(ادبیات) چمتو کول د "کاسبانو د شعبې" د فرائضو نه دي، چې کار ئې دا دی چې داسې تحقیقي لټریچر، منصوبې او اصلاحي پروګرامونه چمتو کړي چې پر اساس ئې د ژوند د مختلفو اړخونو تنظیم د اسلامي اصولو په رڼا کې وشي، دا هم د هغوی د فرائضو نه دي چې دوی خپله کارکردګي د داخلي او بین المللي عامه رأیي لپاره نشر کړي، سیمه اییزو محکمو ته ئې وړاندې کړي او د هغه د نافذولو هڅې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

اخوات المسلمات(مسلماني خوېندي)

په ۱۹۳۲م کي د "فرق الاخوات المسلمات" (د مسلمانو خوېندو ګروپ) په نوم د مسلمانو خوېندو لومړنۍ کمېټۍ د اسماعیلیې په ښار کي تأسیس شوه، چي د "الاخوان المسلمون" د مجلې په "لومړۍ ګڼه" کي ئې خپله لائحه عمل(اساسي قانون) نشر کړه، په همدې نوم په قاهره کي هم یوه بله کمېټۍ تشکیل شوه، په ۱۹۴۴م کي ځینو"خوېندو" چي د دعوت سره ښه اشنا شوي وې او هغه د دوی په رګ او وینه کي جریان موندلی وو د خپل همدې تحریک له اساسه د تنظیم کولو اراده وکړه، او د نګرانۍ او سرپرستۍ لپاره ئې د اخوان المسلمین"مرکز" انتخاب کړ، د اخوان "مرکز ارشاد"(تنفیذي مجلس) دا ورسره ومنله، او په ۱۲د ربیع الاول ۱۳۶۳ش موافق ۱۴ اپریل ۱۹۴۴م کي لومړنۍ کاري شورۍ جوړه شوه، د قاهرې پر ۱۷سړک سجز الخازن، محلهٔ حلمیه جدیده کي ئې خپل دفتر پرانیست، د هغه وروسته د مسلمانو خوېندو دا تحریک نه یوازي په هیواد کي خپور شو بلکي د هیواد نه بهر هم ورسېده، اوس اخواني مرکز د دې خوېندو د شعبې لپاره یو مخصوص قانون چمتو کړیدی چي د هغه سره دا تنظیم لا پیاوړی شو، او په پوره هڅو سره ئې د خپل مأموریتMission سر ته رسول پیل کړل.

تر ۱۹۴۸م پوري په هیواد کي د دې شعبې ښاخونه ۵۰ ته ورسېدل، چي ۵۰۰۰زره میرمني پکي شاملي شوي وې، په دغو دیني مراکزو کي او د خپل دعوت د صحیح فهم درلودونکي قابلي مېرمنو او ځینو علماوو هم تقاریر کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دسمبر ۱۹۴۸م کي چي کله اخوان غیر قانوني اعلان شو، نو د مسلمانو خوېندو فعالیتونه هم ودرېدل، خو په دغه دردوونکي وخت کي دوی د بندي شویو اخواني وړونو د کورنیو ساتنه، د هغوی سره راشه درشه او د دوی د زړونو په بیدارولو او ډاډ ورکولو کي مهم رول ولوبوی، دوی داسي کورنۍ د "خپل منځي کفالت" سره آشنا کړې، چي اسلام ئې په اړه امر کړی دی، چي پر اخوان او د دوی پر کورنیو ئې ډېر ښه اثر پرېوتی او د دوی معنوي ځواک لا قوي شو.

بیا چي کله د اخوان نه د قید و بند مشکلات لري شول او دوی او مسلمانو خوېندو یو ځل بیا خپل دعوتي فعالیتونه پیل کړل نو د مسلمانو خوېندو شعبې خپل د یو مستقل دفتر جوړولو په اړه فکر وکړ خو چون دا کار د سرمایې محتاج وو، نو ځکه هم دوی یوه نمائشي مېله ترتیب کړه چي ۸۰مصري پاؤنډه(نږدې ۱۰۵۰روپۍ) ئې نقده سرمایه ګذاري ورباندي وکړه.

د خوېندو له لوري د دې شعبې سره مختلفي مرستي ترسره کېدلې، یا به د جامو، تارونو او نقدو پیسو په شکل کي، او یا خو به ځینو خوېندو خپل عملي خدمات وړاندي کړل، یعني د جامو د کاټولو، اوبدلو، جوړولو او خیاطي کولو خدمات ترسره کول، دا مېله د اخوان"مرکز" ته مخامخ، د پخوانۍ ورځپاڼي په دفتر کي لګېدلې وه، او د کوم ټیکټ پرته تر یوې هفتې پوري جاري وه، مېلې ته راتلونکو به دا احساس کاوه چي دلته د شیانو نرخ او قیمت تر بازار ډېر ارزانه دی، په دې میله کي د قاهرې نه علاوه د ځینو نورو ښارونو میرمنو هم ونډه واخیستله، اسکندریې یوازي نمایشي شیان او کفرالدوار، منیا، اسیوط او اسماعیلیې بیا نمایشي او د خرڅلاو شیان یعني دواړه وپلورل، په پیل کي هم ویل شوي وو چي د خرڅو شویو سامانونو د قیمت ۲۵٪ فیصد به د مسلمانو خوېندو مرکز تر لاسه کوي خو د دغو ښارونو نماینده ګانو د خپل نوي مرکز د لا مضبوط کولو په موخه د مرستي په توګه پر ۵۰٪ فیصد ورکولو زور وکړ، د دې مېلې وروسته چي حساب، کتاب وشو نو د بازار حساب تري جلا کړل شو خو بیا هم د شعبې په مالیت کي (۳۷۰)مصري پاؤنډه تقریباً (۴۶۵۰) روپۍ پاتي شوې.(دا شمېر د ۱۹۵۳م دی چي هغه وخت دا ډېري زیاتي پیسې وې. ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په پایله کي د مسلمانو خوېندو شعبې د قاهرې په روضه محله ۱۳ملک مظفر کوڅه کي خپل مرکز پرانیست.

په یاده مېله کي چي کوم شیان اېښودل شوي ول، په هغه کي د ماشومانو او مېرمنو جوړي شوي جامې، د نارینه وو قمیصونه، د ماشومانو کوټونه، عطر د خوېندو په لاس جوړ شوی صابن چي د حمامونو او جامو د مینځلو لپاره وو، مربه جات، شربت، تصویري رسمونه، دا هر څه مسلمانو خوېندو چمتو کړي وو.

د خویندو پروګرام او د هغه قواعد او ضوابط:

لومړۍ ثقافتي رساله چي مسلمانو خوېندو نشر کړه هغه"مع المرأة المسلمة"(مسلمانه میرمن) ده، چي په اکتوبر ۱۹۴۷م کي چاپ شوه، په دې رساله کي د مسلمانو خوېندو واضح پروګرام او د هغه د پیغام اړه ډېر مهم بیانات پکي شته دي، چي ځیني ئې په لاندي ډول دي:

اولاً: د موجوده ژوندانه نظام او مروج فکري نظامونو مخالفت، د موجوده خرابو حالاتو اصلاح، د میرمن په اړه د ټولني د لرلید او نقطهٔ نظر تصحیح، د هغې د حقوقو بشپړ اعتراف، هغې ته د احترام او قدر په سترګه کتل، د هغې لپاره به دوې طریقې غوره کیږي یوه ایجابي او دوهمه سلبي.

د ایجابي کارونو طریقه دا ده چي موږ خپلو هڅو ته د عملي جامې په وراغوستلو سره تعمیري او تربیتي کارونه ترسره کړو، یعني د خپل عمل په ذریعه د یوې صالحي ټولني د تعمیرولو هڅه وکړو، او د مثالي میرمنو نمونې وړاندي کړو، چي پر دغو اصولو په تلو سره چي دوی ئې غوښتونکي دي دې ټولني ته استحکام ور وبښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي هڅې دادي چې موږ خپلې ټولې هڅې د ژوندانه نظام د جړړلو د ویستلو په لار کې وقف کړو، چې د اخلاقو خلاف، د فسق و فجور نقیب او د شرافت و اخلاقو دښمني دي، په واضحو ټکو کې هدف دا دی:

(د موجوده ژوندانه نظامونو په خلاف بغاوت، میرمنو ته د هغوی انقلابي مأموریت د چلولو په موخه روزنه، او د مطلوب اصلاحي مقصد تکمیل) موږ د میرمنو د ساتنې او د قوم د ناموس د تحفظ او ساتنې په موخه بغاوت کوو، میرمنې به خپله د دې بغاوت بیرغ اوچتوي، چې موږ به دا زمینه ورته برابروو، موږ به تر پایه میرمن د انقلاب لپاره هڅوو، د دې هدف لپاره به موږ د هغوی روزنه کوو، او د هغو حقائقو نه به پرده پورته کوو چې د دوی نه پټ ساتل شوي دي، موږ به هغوی ته دا باور ورکړو چې د دې صورتحال او اوضاع همداسې پاتې کېدلو مطلب دا دی چې د دوی د تحقیر او رسوایي سلسله لا هم جاري ده، د دوی د عزتونو د پلورلو هڅې کیږي، دوی ته د سودا په سترګه کتل کیږي، د دوی د خرڅلاو بازارونه لا هم ګرم ساتل شوي دي، دوی د بدکارو، چالبازو او د ټولنې د ټېکدارانو په وړاندې لا هم بې وسه وړاندې کیږي، موږ به دا ډاډ ورکوو چې د دې شرمناک او ذلیل صورتحال د همداسې پاتې کېدلو په صورت کې به دوی په هر میدان کې ناکامه وي، او هیڅ به هم لاسته نه ورځي.

دا هغه بنیادي ګام او د اصلاحي پروګرام مرکزي نقطه ده چې هدف ئې د سالمې نسواني بیدارئ پیدا کول، د مېرمنو چمتو کول او د دې تحریک د لاربښوونې لپاره د دوی روزنه ده.

ثانیاً: د میرمنو د عامه حقوقو اعلان، د اسلامي نظام د روح او قرآني قانون نه د مأخوذ نظام پر اساس د میرمنو د اصلاح او بیدارئ د قیادت واګې د میرمنو په لاس ورکول، د میرمنو د حقوقو د اعتراف او اعلان په کولو سره د هغوی بشپړه آزادي منل، دوی ته د دوی فطري عام او خاص حقوق ورکول، او په هغو عامو انساني حقوقو کې چې د هغوی د مخصوصو فطري فرائضو سره په ټکر کې نه واقع کیږي، د نارینه سره ئې برابري او مساوات منل.

ثالثاً: د میرمنې اصلاحي پیغام او د ژوند د ټولنیزي فریضې تعیین او هغه دادی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د يوې صالحي ټولني تعمير او د لوړو اجتماعي فضائلو لاندي د هغوی څارنه".

د دې وروسته د ميرمني د ژوند فريضه يوه داسي بشپړه او هر اړخيز حقيقت وګرځېدی چي د ټولو نويو نويو تعبيرونو، د ژوند د غوښتنو او ضرورتونو باندي منطبق وي، پدې شرط چي پر دغو ټولو شيانو د اعلی اخلاقو سايه وي، او د اخلاقي فضائلو پر ترازو پوره برابر وی، د دې شرط وروسته که چيري مور د ميرمنو رفاهي خدمات د کارونو لپاره ترلاسه کړو، د دوی د ټولنيزي اصلاحي سرګرمۍ اجازه ورکړو نو دا به د هغوی د ژوند په فريضه کي هم داخل وي، که چيري مور د يوې ميرمني او مور په حيثيت چي د ټولني لپاره يو صالح او کاري فرد وړاندي کوو د کور دننه هغوی ته د د دوی فطري او د ژوند اصلي فريضه ور وسپارو نو دا د دوی د ژوند غوښتنه ده، او که چيري دوی د خپل فطرت سره مناسب په هر يو انساني خدمت کي ونډه اخيستل غواړي نو دا ګډون به د دوی د ژوند د پيغام يو مهم اړخ وي، که د هيواد د جهاد د بوج په سپکولو کي را مخ ته کيږي، او خپل عملي جدوجهد، علم و ثقافت، تجاربو او بصيرت غرض د اشتراک په دغو ټولو صورتونو کي چي د دوی د فطرت مناسب او د عام اسلامي قانون د روح مخالف نه وي برخه اخلي نو دا د دوی فريضه ده، په همدې ډول که ميرمني د خپلو حقوقو دغوښتني لپاره ودريږي چي هغه حقوق چي اسلام ئې ورکوي، او د همدې حقوقو د ترلاسه کولو لپاره عملي هڅي کوي او د ظلم او ټولنيزو فسادونو د ودرولو او په خلاف بغاوت کوي نو دا ئې مسلم حق دی بلکي فريضه ئې ده او په ژوند کي چي کوم پيغام هغه ړدي نو دا د همهغه پيغام غوښتنه او تقاضا ده.

رابعاً: د لائحې مطابق د کورني نظام څار او د قانون د طاقت په ذريعه خپله د ميرمنو څار او ساتنه:

د دې ټول بحث نه مور څو داسي حقائقو ته رسيږو چي د اذهانو لپاره نوي دي، يعني د خوېندو او د هغوی سره د هري ميرمني لپاره د لاندينيو حقوقو اعتراف کوو:

۱- په عامو انساني حقوقو کي د نارينه او ښځينه وو تر منځ بشپړ مساوات.

۲- يوازي د څيرې او دواړو لاسونو(مړوندو پوري) د ښکاره کېدلو سره ميرمن ته د کور نه د راوتلو اجازه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په ټولنيزو مصروفيتونو او خدماتو کي ميرمنو ته د ونډي اخيستلو اجازه، په دې شرط چي کوم فلاحي کار وي او کاري دائره ئې يوازي تر ميرمنو پوري محدوده وي.

همدا اوس د اخوان د حلقي نه يو کتاب نشر شوی دی، چي عنوان ئې دی(المرأة بين البيت والمجتمع) "د ميرمني حيثيت په کور او ټولنه کي" دې کتاب د سابقو حقوقو تر څنګ د لاندينيو حقوقو اضافه هم کړېده:

۱- يوازي د خاوند لپاره ميرمن د هغو نويو آرائشي شيانو استعمال کولای شي چي اثرات ئې زائليږي، خو د ښائست په موخه عمليات کول حرام دي.

۲- هغه ټول تعليمي مراحل چي د نارينه وو لپاره مباح دي، د ميرمنو لپاره هم مباح دي، خو هغه تعليم چي د يوې کورنۍ ميرمني د حيثيت له مخي د دې اصل ژوند ته ډير ګټه ښنونکي وي تر مخکني ډير غوره دي.

۳- نارينه ته د خپلي مېرمني سره د تفريح لپاره پارکونو ته د تلو، د تعليمي سينما او بې ضرره تاريخي ډرامو د کتلو اجازه شته، اخوان دا حقيقت لوڅ کړيدی چي په سينما او theater کي په خپل ذات کي کومه خرابی نشته، بلکي خرابي په هغو چټلو فحشو فلمونو کي ده چي هلته خپريږي.

۴- د سخت ضرورت په وخت ميرمن ته د دولتي او غير دولتي کار کولو اجازه شته.

۵- که چيري د ميرمني صحت ته تاوان رسي يا د هغې اقتصادي حالات ئې مجبوروي نو هغې ته د ولادت د ضبطولو حق شته[1].(يادونه: [1]تر کومه ځايه چي زما علم دی په دې اړه اخوانيان متفق ندي.ژباړن)

۶- د ميرمن د سياسي حقوقو اعتراف د دې تشريح سره چي اوس زموږ ټولنه پر دې د عمل کولو لپاره سازګاره او مناسبه نده.

تر کومه ځايه چي د "خوېندو د شعبې" د تأسيس او جوړولو تعلق دی هغه د شعبې په قانون کي مختصراً په دې ټکو بيان شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الف) د دیني روح بیدارول، د اسلامي تعلیماتو خپرول، چې د داسي سنجیده او تعلیم آفته مېرمنو پر چمتو کولو پوره قادر دي، چې په ځان پوري مربوط خدمات او فرائض په احسنه طریقه سره سر ته ورسوي.

(ب) د اسلامي اخلاقو او آدابو وضاحت کول، چې روح پاکوي او د نیکۍ او کمال په لور لارښوونه کوي، ورسره چې د میرمني کوم حقوق دي او پر هغې کومي ذمه دارئ دي د هغوی نه دوی خبرول.

(ج) د صحیحو او ګټورو اسلامي تربیتي طریقو په لور د دوی لارښوونه چې په ذریعه ئې ماشومان جسماني او ذهني نشونمو وکړای شي او د خراب صحت او کمزور عقل نه خوندي پاتي شي.

(د) د کور په اسلامي رنګ کي د رنګولو هڅه، د قرآن کریم، د رسول صلی الله علیه وسلم د سنتونو او د امهات المؤمنین د تعلیماتو عامول او د هغو باکماله د تاریخ خپرول، چې اسلامي تاریخ تري ډک دی.

(س) د بدعاتو و خرافاتو، د دروغجنو افسانو او قصو، د غلطو افکارو او بدو عاداتو ریښي غوڅول، چې په میرمنو کي عام او مشهور دي.

(ص) د ضروري تعلیم او عامو معلوماتو نشرول چې د هغه نه د دوی د عقل و فهم ځلا وي.

(ط) پر کورني کارونو پاملرنه، په داسي ډول چې میرمن کور داسي د خوښۍ جنت وګرځوي چې په هغه کي یوه شریفه کورنۍ پر پاکو او محکمو بنیادونو ژوند تیر کړای شي.

(ف) د خپلو حالاتو او طاقت مطابق او په خپل ښځینه دائرې کي دننه په ګټه رسوونکو تولنیزو منصوبو کي ونډه اخیستل.

د دغو منصوبو او پلانونو نه ئې ځیني دا دي:

دواخانې(ډسپنسریز)، د وړوکو ماشومانو روزنتونونه(Nurseries)، د ماشومانو ورزشي کلبونه، مدارس، د یتیمانو ساتنه او غریبو کورنیو د مرستي تنظیمول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر پلان لپاره یوه مخصوصه ضابطه جوړه شي، د هغه د چلولو او نګراني کولو لپاره د قانون نمبر ۴۹مجریه ۱۹۴۵م مطابق یو مېنجنګ کمېټۍ جوړیږي او "د عامو رفاهي امورو په وزارت" کي به هغه راجسترد کیږي.

(ق) د خویندو د حالاتو او کوښښونو په حدودو کي دننه د هغوی د لوري د اخوان المسلمین د ګوند په بنیادي اصلاحي پروګرام ګي مرسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خویندو کارکردګي

۱- د خوېندو اسلامي جامې:

کوم وخت چې د"خوېندو شعبې" په مصري ښځینه(نسواني) حلقې کې د اسلامي دعوت اشاعت پیل کړ نو ډېر مشکلات پیدا شول، چې علت ئې د غربي تمدن هغه طوفاني څپې وې چې مصري میرمني پکې بهیدلې وې، او همدغو څپو دوی د اسلام د صورت او حقیقت دواړو نه لرې وړې وې، تر ټولو چې لومړنی کوم مشکل پیدا شو هغه د جامو او لباس مشکل وو، اسلام چې پر میرمن کوم وقار فرض ګرځولی دی د هغه له وجې د خوېندو لپاره د دې فکر کول ضروري وو، حالانکه په پیل کې خو دوی خپل سرونه په هغه څادر پټول چې "طرحه"[1] ورته ویل کېده، په پیل کې دا طرحه د تور رنګ وه چې د هغې له امله خوېندو ته ډېر څه د منلو نه وه، او د عامو میرمنو په لور د ګوتې نیوني باعث، ځکه د تور رنګ په اړه دا ویل کیږي چې دا د رنج و غم علامت دی، خویندو د دې مسئلې حل داسي وموندی چې د تور پر ځای ئې سپین رنګ انتخاب کړ، چې د ټولو لپاره د منلو وړ وو، او په دې اړه نو د اعتراض څه ګنجائش نه شو پاتې، دا لباس دومره عام شو چې په ټولو اسلامي ښځینه انجمنونو کې د معززو او لائقو مېرمنو د یو ستر شمېر لباس شو.

۲- د میرمنو دیني او علمي روزنه:

د خویندو شعبې چې تر ټولو لومړی کوم کار وکړ چې په هره محله کې د عامو خطباتو انتظام وو، د دې کار لپاره کله کوم واعظ او کله کوم اخواني مقرّر انتخابیږي، خو له تجربې نه معلومه شوې ده چې د دغو خطباتو کومه څرګنده ګټه نه وي، ځکه دلته د مختلفو استعدادونو میرمني راځي، چې د دوی په عمرونو او علمي صلاحیتونو کې خپل منځي مناسبت نه وي، او دا احساس کړه شوه چې د دوی په عمرونو او علمي صلاحیتونو کې خپل منځي مناسبت نه وي، وړاندیز وشو که چیرې خویندې د عمر او علم په مناسبت په جلا جلا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجموعو کي ووېشل شي نو بيا به ئې ګڼه زياته وي، د دغو ټولو ټولګيو او مجموعو نه ئې "اُسُر" (کورنۍ)کېښودلې.

د خويندو د نظام کورنيو(اُسُر) د اخوان د کورنيو(اُسُر) د عام نظام پر طريقه جوړ دی چې د هغه لپاره يو مخصوص قانون دی، خو د خويندو سره يو بل مخصوص روحاني نظام هم دی چې يادونه ئې د خويندو په لومړنۍ رساله کي شوې ده، او دا د تعليم يو بشپړ نظام دی، چي په هغه کي قرآن، حديث، فقه، تفسير او اخواني ادبيات شامل دي.

د ۱۹۴۵م نه دا نظام په عملي بڼه کي نافذ کړل شوی دی، او له تجربې نه ثابته شوې ده چي د تعليمي اعتبار له مخي هم دا ډېر ګټور او کاري نظام دی، او د خپلمنځي مينې او مرستې د پيدا کولو په لار کي هم کومکي او مرستندوی دی، نو ځکه هم دا د"مرستندوی نظام" په نوم يادول کيږي. د دې سره سره دا د مېرمنو لپاره هم غوره او د هغوی د مختلفو حالاتو په اړه مناسب دی، "شعبې" دا هم احساس کړه چي د دعوت کار چي چيري ډېر عملي کيږي هغه د تعليم آفته مېرمنو طبقه ده، او چي په کومه اندازه د دوی تعليمي کچه ټيټيږي په همهغه اندازه د دعوت هم اثر کميږي، نو ځکه هم "شعبې" د مکاتبو ، کالجونو او پوهنتونونو محصلينو په لور ډېره پاملرنه وکړه، د دوی لپاره ئې د هري سه شنبې په ورځ د ۵پنځو نه نيولې تر ماښام پوري يوه اجتماع پيل کړه.

۳- د انجونو تربيت ګاه(روزنتون):

دا روزنتون د "منيره" په محل کي دبستان پر الفاضل سړک واقع دی، چي لس اطاقونه پکي شته، چي دا د دفتر، کتابي تعليم، او د کورني اوامرو مثلاً جامې وينځلو، ډوډۍ پخولو، استري کولو او د نورو زده کړي کولو لپاره کارول کيږي، د کور شاته يو لوی غولی(صحن) دی، چي دلته نو ټولي انجوني خپلو درجو(کلاسونو) ته د تللو نه مخکي منظمي ودريږي.

د روزنتون عملي نظام(لومړۍ دور):

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان د ګوند دغیر قانوني اعلانېدلو نه مخکې د دې روزنتون کاري نظام په لاندې ډول وو:

په پیل کې په روزنتون کې ۴۲انجوني انتخاب شوي وې، چې د دوی له جملې نه یوه هم تر ۱۵کلونو د پورته عمر نه وه، روزنتون د دوی ټولو د خوراک، جامو، هستوګنې، تعلیمي او تهذیبي ساتنې ذمه دار وو، په نورو الفاظو دا یوه اقامتي درسګاه وه، انجوني ئې په دوه ډلو ویشلې وې چې په هغه کې دوی ته د قرآن حکیم او دین زده کړه ورکول کېده، په دې پروګرام کې خیاطي، ګُل دوزي، لاسي کارونه، د اوبدلو زده کړه او په عملي بڼه کې د کور د چلولو تمرین او ځیني ورزشي مشقونه هم شامل ول، د دې نه علاوه روزنتون لاندیني خدمات ترسره کول:

(الف) د انجونو د کورنیو او نورو غریبو کورنیو مرسته، د جامو، د علاج د پیسو او نورو لارو چارو په ذریعه.

(ب) په روژه کې د غرباوو او محتاجو خلکو ته ډوډۍ ورکول.

(ج) د ژمي د موسم او مختلفو اخترونو په مناسبت په غریبو کورنیو کمپلې او جامې تقسیمول.

(د) د تقاریرو په واسطه په ټولنیزو او دیني تعلیمي فعالیتونو کې ونډه اخیستل.

(س) په کورونو کې د مېرمنو تر منځ سوله کول.

دا اضافي خدمات د روزنتون د اساسي کار نه علاوه ول چې دا دي، د انجونو یو داسې نسل وروزي چې بشپړه صحیح اسلامي روزنه ورپه برخه وي، وزارت معارف دغه روزنتون ته هیڅ ډول مالي مرسته نه ده ورکړې، ځکه هغوی دا شرط ورباندې وضع کړی وو چې په دې روزنتون کې باید حدِاقل درې درجې پرانیستل شي.

د روزنتون عملي نظام(دوهم دور):

د اخوان د غیر قانوني اعلانېدلو نه وروسته د "ټولنیز اصلاحي کونسل" په راپور کې ویل شوي دي چې په مارچ ۱۹۴۹م کې هغوی دغه روزنتون په خپله ولکه کې راوستی دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي د "جمعية اخوات مسلمات" له لوري تأسيس شوی وو، د روزنتون اوسنی کاري نظام تر ډيره حده د سابق کاري نظام سره ورته والی لري، خو اوس د دې روزنتون دائره ډيره پراخه شوې ده، اوس دوی د ۱۲۴انجونو د روزنې خدمات سرته رسوي، خو تر اوسه لا هم دوی ته د ليليې انتظام ندی شو، هر يوه ئې مجبوراً خپل کور ته ځي، په همدې توګه دلته د وزارت معارف له لوري لس استاداني هم په دنده ګمارل شوي دي، مديره، سرمعلمه، ټولنيزه څارونکې او اوه ۷ استاداني، اوس دا روزنتون لاندېني خدمات ترسره کوي:

۱- د ابتدايي مکاتبو پر طرز د انجونو مدرسي تعليم.

۲- ښځينه حرفتي زده کړې، لکه خياطي، ګُل دوزي، استري کول او پربمنځل.

۳- د محتاجو کورنيو ساتنه په خاصه توګه د لوستونکو انجونو د کورنيو، په مختلفو مناسبتونو کې د هغوی سره عملي، مالي او طبي او اخلاقي مرستې.

دا خبره په خاصه توګه د يادولو وړ ده چې د روزنتون کاري طريقه اوس په ډېرو صورتونو کې د ټولنيزو پروګرامونو حمايت کوي، لکه څرنګه چې دلته د ټولنيزو اومورو يو ناظر او څارونکی شته چې د کورنيو د ټولنيز د حالت څارنه کوي، په همدې توګه دلته اوس يوه داسې اداره هم شته چې په هغه کې د مختلفو ډولونو فني ورزشي او ثقافتي کړنو انتظام شته، "مسلمانو خويندو" چې تر اوسه پورې دغه روزنتون يو ځل بيا لاسته ندی راوړی او يا ئې داسې اراده نده کړې يو دليل ئې دا دی چې د دې روزنتون مصارف(۲۸۲۵مصري پاؤنډه) دي چې نږدې(۲۷۴۳۱روپۍ) دي، چې دا پيسې اوس د "ټولنيز اصلاحي انمجن" له لوري ورکول کيږي، دا دومره زياتې پيسې دي چې د خويندو نوې شعبه ئې لا هم بار نشي اوچتولای، که چيرې د خوېندو مالي حالت برابر شي نو د يو ځل بيا ترلاسه کولو په اړه ئې اقدام کولای شي.

۴- د طبي معلوماتو خپرول:

د خوېندو په مرکز کې اوس د کورني طبي مرستې په وسائلو د علمي او عملي لېکچرونو انتظام شوی دی، په دې کې د ټپيانو او سوځول شويو اعضاوو پانسمان، انجکشن او نور ورته کارونه ترسره کول شامل دي، دا ډول لېکچرونه يا اسباق د هغو مېرمنو له لوري ورکول کيږي چې د دغو اوامرو ماهريني وي، اضافه تجربه او د کار د توسيع وروسته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوېندو شعبه هیله کوي چې یوه دواخانه(ډسپنسري) پرانیستل شي، چې وروسته بیا دا ډسپنسري هم پرانیستل شوه.

۵- د مبلّغو خوېندو درس ګاه:

دا شعبه د هغو خویندو نه ده چې د تحریک سره ښه آشنا شوي دي، دوی غوره شخصیات د دې کار لپاره انتخابوي، د دوی له جملې نه د هري یوې"اخت"(خور) دا کار دی چې هغه په عمومي درس کې د انتخاب شوي مقرّر د غیر حاضرۍ په صورت کې د هغې فرائض سرته ورسوي، د اسکندریې د خوېندو مرکز د دې کار لپاره یوه د"مبلغاتو درسګاه" جوړه کړې ده چې پیل ئې په ۱۵تعلیم آفته خوېندو سره شوی دی.

۶- په ښځینه طبقه کې د اسلامي ژوند د نظریې خپرېدل:

ددې لپاره رسائل او پمفلټ(وړوکي کتابچې او چاپ شوي کاغذونه) چاپول او هغه په مختلفو ښځینه وو حلقاتو کې وېشل، کورونو ته رسیدل، په مکاتبو او پوهنتونونو کې په طالباتو تقسیمول، د اسکندریې خوېندي پدې سلسله کې مصروفي دي، د دې غرض لپاره په کورنو کې لیدني کتني کوي، د همسایه کورنیو سره روابط ساتي، د هغوی جګړي حلوي، او په امکاني حدودو کې مرستي وړاندي کوي.

د اسکندریې د خویندو په یو راپور کې ویل شوي دي چې شعبه په دریو سترو پلانونو فکر کوي:

۱- د دستکارۍ مرکز: چې دلته به انجونو ته د جامو جوړول، ګُل دوزي او د نورو ضروري شیانو زده کړه ورکول کیږي چې یوه انجلۍ ضرورت ورته لري، ورسره ورسره د دیني تعلیم او حمیده اخلاقو روزنه هم ورکول کیږي.

۲- ښځینه محتاجي کورنۍ: چې د غریبو او یتیمو انجونو پرورش وکړي او د هغوی هر ډول ذمه داري په غاړه واخلي او اسلامي روزنه ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په مېرمنو کي د جهالت د ختمولو لپاره د يوې مدرسي جوړول: د اسلامي خوېندو شعبه د ثقافت د خپرولو او اسلامي نظريې د تبليغ لپاره په ښځينه طبقه کي د هفته وارو درسونو انتظام کوي چي په لاندي ډول دي:

شمېر	ورځ	وخت	ځای	کيفيت
۱	شنبه	۱۰ بجي سهار	د اخوان ډسپنسری، عباسيه محل، عبده پاشا څرک	
۲	شنبه	۱۰ بجي سهار	۶ – شارع رفعت، عباسيه	
۳	يکشنبه	۳ بجي غرمه	سبيه	
۴	دوشنبه	۳ بجي غرمه	۸ – شارع بستان الفاضل-منيره	
۵	دوشنبه	۱۰ بجي سهار	نادی الاخوان، بين السزايات	
۶	سه شنبه	۱۰ بجي سهار	۳- شارع الجنينيه	
۷	سه شنبه	۳ بجي ماپښين	مسجد الخوان- عابدين	
۸	سه شنبه	۳ بجي ماپښين	۱۴- شارع سعيدي جابر- نوی مصر	
۹	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	الجامع الجديد- سوق الامبابه	
۱۰	چهارشنبه	۳ بجي ماپښين	عجوزه	د انجونو درس
۱۱	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	منطقه الاخوان- جماليه	
۱۲	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	شارع النصوح- زيتون	
۱۳	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	منطقه الاخوان- حناط- شارع فيل الروضه	
۱۴	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	۱۰شارع شيخ بغال- سيده زيب	
۱۵	پنجشنبه	۱۰ بجي سهار	شارع اجهوری- حدائق القبه	
۱۶	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	شعبه جيزه- شارع ملکه	
۱۷	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	عشيره ورب السعاده	
۱۸	جمعه	۳ بجي ماپښين	شارع الميزان- سرای قبه	

ددې ټولو نه دا اندازه لګولی شو چي اخوان د ټولني د آخري نيمايي نه لاپراوهي نده کړې بلکي د امکان تر حده ئې د هغه د ساتني او پرمختګ لاري چاري برابري کړيدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

اقتصادي خدمات

اخوان چي په مصري ټولنه کي کوم اقتصادي خدمات ترسره کړيدي موږ هغه په دوو څرګندو برخو وېشلای شو:

(۱) د ملي اقتصادياتو استحکام

(۲) د ادنی او متوسطو طبقو د پس اندازۍ لپاره همت افزايي

اوس موږ د هر يوه په اړه په تفصيل سره بيان کوو:

(۱) د ملي اقتصادياتو استحکام:

د اخوان په قانون کي د دې خبري صراحت شويدی چي د ملي شتمنی زياتول، د هغې ساتنه او آزادي هم په هغو اهدافو کي شامل دي، لکه څرنګه چي د هر اخواني کار کوونکي لپاره په فرائضو کي شته چي حتماً به يو کار نه يو کار انتخابوي که څه هم دی هر څومره سرمايه دار وي!!! آزاد کار ته ترجيح ورکړي که څه هم وړوکی کار وي، او خپل علمي سويې ته د کتلو پرته دي د هغه په لور وړاندي شي، پر ده دا هم لازمه ده چي د عامي اسلامي شتمنۍ د اضافه کولو لپاره هڅي او خدمات ترسره کړي، د دې هدف لپاره دي د اسلامي صنعتونو او اسلامي اقتصادي فورمونو لپاره خلک را تشويق کړي چي د ده يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسه هم غیراسلامي لاسونو ته ولاړه نشي، د خپل اسلامي هیواد نه علاوه د خارجي اشیاوو د استعمال نه ډډه وکړي، اخوان یوازي پر همدې بسنه نده کړې بلکي دغو اوصولو ته ئې د بشپړي بنې ورکولو هڅه کړېده، او د ملي سرمایې د استحکام په موخه دوی لاندیني شرکتونه جوړ کړیدي:

۱- د اسلامي معاملاتو شرکت:

په ۱۹۳۹م کي ئې د ۴۰۰۰زره مصري پاؤنډونو(تقریباً ۴۰۰۰۰روپۍ) په ارزښت او سرمایه باندي دا شرکت پرانیست، په ۱۹۴۹م کي ئې ډېر پرمختګ وکړ، اخوانیانو او غیر اخوانیانو د دې شرکت حصې(Shares) په ډېر شوق سره رانیولې او اوس ئې نو سرمایه لوړه شوه یعني تقریباً ۲۰۰۰۰شل زره مصري پاؤنډه چي (نږدې۲۶۵۰۰۰روپۍ) کیږي، دې شرکت د ټراسپورټ(Transport) سهولتونه پیل کړل، د اوسپني(Metal) یو ستر شرکت ئې جوړ کړ چي بشپړي چولې(Stoves) او د هغې مختلفي پرزې ئې جوړولې، دا ګازي چولې د هیواد په داخلي او خارجي بازازونو کي ډیري مشهوره شوې، بالخصوص په همسایه عربي هیوادونو کي.

۲- د عربي کانونو(Mining) د کېندلو شرکت:

دا په ۱۹۴۷م کي د ۶۰۰۰۰زرو مصري پاؤنډو(تقریباً ۸ اته لکه روپۍ) په لګښت جوړ شو، په ۱۹۴۸م کي دا په "اسلامي معاملاتي شرکت" کي مدغم کړل شو، تر څو په دواړو شرکتونو کي چي کوم ارتباط دی پر هغه اساس دا ټولي هڅي پر یوه محور سره را جمع کړل شي څکه د "معاملاتي شرکت" سره خپل موټرونه(Trucks) شته دي، د امریکایي موټرانو ایجنسۍ لري او د هر ډول ټائلز او مصنوعي فرشي ډبرو د جوړولو یو شرکت شته او هغه د "کانونو د کیندلو او غرونو د توړلو شرکت" کیندل شوي ډبري استعمالوي، د دې نه علاوه د دوی سره یو د اوسپني(Metal) او مسو(Copper) شرکت او یو د ماشینونو د جوړولو ورکشاپ شته دی.

د کانونو د کیندلو شرکت د مرمرو د ډبرو د کاټولو او پاکولو نوي مشینونه راغوښتي ول، خو دا ټول مشینونه چي بیه ئې زرګونه پاؤنډه ول د اخوان تر غیر قانوني اعلانولو وروسته د نظارت په موده کي دباندي همداسي بې سرپرسته پاتي شول، او بیا په کمه کمه اندازه خرڅ کړل شول، چي له دې نه شرکت ته زبردست مالي تاوان ورسېدی، نن سبا د دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاوان د غوښتلو په موخه اخوان د حفاظتي او ساتونکو پولیسو(Watch Guards) په خلاف محکمې ته عارضه کړې ده.

۳- د اخوان المسلمین ټیکسټائل مل(Textile Mills):

دا شرکت په ۱۹۴۸م کي د ۸۰۰۰زرو پاؤنډو(تقریباً ۱۰۴۲۰۰ روپۍ) په لګښت جوړ کړل شو، چي په هغه کي بالفعل ۶۵۰۰پاؤنډه جمع شول او د اخوان تر غیر قانوني ګرځولو پوري ئې دروازه پرانیستې وه، مل خپل کار پیل کړ چي هغه وخت ئې د مزدورانو شمېر ۶۰شپېته کسان وو، او دا ټول د مِل شریکان(Share Holders) ول، په دې میاشت کي مزدورانو ته ۲۷۰۰پاؤنډه(تقریباً ۳۵۸۰۰ روپۍ) مزدوري ورکول شوه، چي د اصلي راغونډې شوي سرمایې تقریباً د نیمي برخي برابر ده، د دې باوجود په دې مختصره وقفه کي د کمپنۍ خالصه ګټه ۱۴۰۰پاؤنډه(تقریباً ۱۸۵۵۰ روپۍ) وه، د دې مِل کار ناتراشلي ډېري، د بدني زینت سامان، او د ورېښمو جامې تیارول ول، او د دوی جوړي شوي جامې د نورو په مقابل کي ډېري ارزانه پلورل کېدلې، پر اخوان د پابندۍ په دوران کي حفاظتي پولیسو د مِل حساب کتاب وکړ او هغه ئې وپلورى، شرکت وروسته پر پولیسو دعوه وکړه چي محکمې د اخوان په حق کي فیصله وکړه.

۴- اسلامي پریس او ورځپاڼه:

په دې کي د هر یوه جلا جلا شرکت وو، د لومړي شرکت نوم"اخوان پرنټنګ پریس" چي ابتدائي سرمایه ئې ۷۰۰۰۰زره پاؤنډه(تقریباً ۹۲۷۵۰۰ روپۍ) وې او د دوهم شرکت نوم "اخوان صحافتي شرکت" اینودل شوی وو، صحافتي شرکت فوراً د خپل کار په پیلولو سره په ۵ مئي ۱۹۴۶م کي د خپلي ورځپاڼي لومړنۍ ګڼه نشر کړه، خو"اخوان پرنټنګ پریس" خپل کار وروسته پیل کړ، ځکه دې شرکت له خارج نه چاپي ماشینونه راوغوښتل، په همدې موده کي پر اخوان پابندي ولګېده او ټول اخواني شرکتونه وتړل شوه.

۵- ټرېډنګ(Trading) او انجینرنګ شرکت(اسکندریه):

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د څوارلسو زرو پاؤنډو(تقريباً ۱۸۵۵۰۰ روپۍ) په لګښت جوړ شو، چي پر ۳۵۰۰ حصو(Shares) وېشل شوی وو، دا د تجارتي او انجينرنګ کار لپاره جوړ شوی وو.

۷- ټرېډنګ ايجنسېز شرکت:

دې شرکت په پيل کي د سويز په ښار کي خپل تجارتي پلان پيل کړ، او د هغه کار پرمختګ وکړ چي تجارت، باراوچتونکي(موټرونه) او اشتهاري فن(Advertising) پوري ورسېدل، او په قاهره کي ئې مرکز جوړ شو، د هيواد په لنډو او اوږدو کي ئې ښاخونه جوړ شول يعني په اسکندريه، پورټ سعيد، اسماعيليه، سويز، فيوم او بني سويف کي، نن سبا دا شرکت د يو مرستندويه اقتصادي پلان په جوړولو مصروف دی چي منشأ ئې دا ده چي اخوان ته د کورنيو ضروري شيانو او روزمره ضرورتونو سامان په کمه او ارزانه بيه برابر کړي.

۷- د عربي اشتهاراتو شرکت:

ياد شرکت په پوره پابندي سره يو کال مخکي جوړ شو، او کار ئې دا وو چي په اخبارونو کي اعلانات نشر کړي، د سينما په ذريعه اشتهارات ورکول، د اشتهاراتو په موخه فني تصويرونه جوړول، د کتابونو او مجلاتو سرورق(Titles)، لوحې او د دکانونو ښېرونه او نمائشي نمونې جوړول، د دې سره ئې د عربي هيوادونو يوه تجارتي ډائرېکټري چمتو کول پيل کړي ول چي پر اخوان د پابندي لګولو په وجه بشپړ نه شو او د هغه وروسته د شرکت ټول کاروبار وځنډېدی.

د دې نه علاوه نور په سلګونو اخواني شرکتونه دي چي د هيواد په ګوټ ګوټ کي خپاره شوي دي چي اخوان په شخصي بڼه کي د اشتراک او مرستو په مټ جوړ کړيدي چي شمېرل ئې ممکن ندي.

ثانياً؛ په ادنی او منځنی طبقه کي د پس اندازۍ همت افزايي:

څرنګه چي د ټولو شرکتونو يادونه پورته وشوه د هغو ټولو حصې(Shares) يو ستر تعداد په حصه دارو تقسيمېږي، د مصر د هغو ټولو شرکتونو برعکس چي ډېري حصې ئې په څو سرمايه دارو وېشل شوي وي او هغه د دغو شرکتونو مالکان وي، د دوی څرګند مثال "د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخوان ټېکسټائل مل" دی چي حقيقي جمع شوې سرمايه ئې ۶۵۰۰ مصري پاؤنده(۸۶۱۲۵ روپۍ) وو او د حصه دارو(Share Holders) شمېر ئې ۵۵۰تنه وو، او په دوی کي ئې زياتره د همدې مِل مزدوران ول، چي ۲۵"قرشه"(تقريباً درې نيمي روپۍ) هره مياشت ورکول کېدې، په همدې ډول سره د شرکت د هغه طبقاتو لپاره د پس اندازۍ يوه ذريعه وه چي د هغه عادي نه ول، او دا د دوی لپاره د يو صنعتي سرمايې د قائمېدلو بريالۍ طريقه وه.

موږ دلته هم دا واضح کول غواړو چي پس اندازي په اخوان المسلمين کي يو ضروري شی دی، د يو اخواني په فرائضو کي دي چي هغه د خپل آمدن نه د ناڅاپه ضرورتونو لپاره څه نا څه حتماً پس انداز کړي او د غير ضروري شيانو په استعمال کي اسراف ونکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

طبي خدمات

د اخواني ځارندويه(Scout) د سرګرميو او خدماتو په يادولو سره په تيرو پاڼو کي موږ د هغو هڅو په لور اشاره کړې ده چي ځارندويانو د وبائي امراضو په مهال او د صحت د ساتني په ارتباط د اوصولونو په خپرولو او عاملولو کي وکړل، د اخواني د"اخوان المسلمين د مرستو او ټولنيزو خدماتو شبکي"د دې تحريک د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي يوه طبي شعبه جوړه کړې وه چي په لائحه عمل کي ئې دا يادونه شوې وه چي د يادي شعبې اغراض و مقاصد په لاندي توګه دي:

(الف) د مطب، دواخانې او شفاخانې جوړول او هغوی تر خپل نظارت لاندي چلول.

(ب) د اخوان لپاره د صحت د بيمې لار هوارول.

(ج) د صحت د اوصولو نشرول او خپرول او د ټولو ممکنو وسائلو په مټ د عوامو د ټولو طبقاتو د صحت معيار اوچتول، د وبائي او ساري امراضو په کمولو کي د دولتي او عوامي انجمنونو او ټولنو سره مرستي او د خبرولو او خپرونو په مرسته د دوی سره کاري مرسته کول.

(د) د مصر او د مصر نه بهر د طبي مرستندويه انجمنونو سره روابط برابرول، د دې کار لپاره د هيئتونو او طبي مِشن او پلانونو لېږل، په کانفرانسونو کي شرکت کول، خپله ئې منعقد کول او د هغوی د نماينده ګانو ښه راغلاست کول.

په کاري لائحه کي د دې خبري وضاحت شوی دی چي دا شعبه د سياسي او ګوندي مسائلو سره حتی چي په اخوان پوري مربوط وي هم څه اړيکه نه ساتي، د اخوان طبي شعبې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵/نومبر/۱۹۴۴م کي پر ډاکټرانو باندي د مشتمل يو جماعت چي صدارت ئې احمد سليمان کاوه جوړ شو، او په همدې تاريخ د موصوف ډاکټر په مطب(کاري ځای) کي د يوې دواخانې افتتاح وشوه، د يوې مياشتي وروسته د دغه ډسپنسرۍ لپاره د اخوان د مرکز يوه حصه انتخاب کړل شوه او په دې توګه په بشپړه سرګرمۍ سره په ډسپنسري کي طبي کار پيل شو، تر داسي حده چي په ۱۹۴۵م کي د دې شعبې تر علاج لاندي د مريضانو شمېر ۲۱۸۷۷نفرو ته ورسېدی، په سپتمبر ۱۹۴۶م کي د دې لپاره په خير بن احمد سړک باندي چي د حلمية جديدة په محل کي واقع دی يو ستر اپارتمان ونيول شو او هلته ئې د دواوو يو لابراتوار هم جوړ کړ چي نګران او څارونکی ئې يو ماهر کېمسټ وټاکل شو، په دغه کال په ډسپنسري کي د علاج کوونکو شمېر ۳۹۰۳۹نفرو ته ورسېده او په ۱۹۴۷م کي ئې شمېر ۵۱۳۰۰شو.

د ۱۹۴۵م په پای کي د ډاکټر محمد المأمون حبيب په نګراني کي يوه دواخانه په طنطا(د شمالي مصر يو ستر ښار) کي جوړه شوه چي هلته د علاج کوونکو شمېر په ۱۹۴۶م کي پنځه زره او په ۱۹۴۷م کي اته زرو ته ورسېدی.

"طبي شعبې" د ډاکټر محمد نامي محلّاوي په ادارت کي په ۱۹۴۶م کي يوه دواخانه په شُبرا محل کي پرانيسته چي هلته په ۴۶ و ۱۹۴۷م کي د علاج کوونکو شمېر ۲۷زرو مريضانو ته ورسېده، وروسته شعبې دا پريکړه وکړه چي يوه شفاخانه به جوړه کړي چي هلته به د خارجي علاج کوونکو لپاره د اقامت او علاج دواړو انتظام شوی وي، په اپريل ۱۹۴۸م کي دا شفاخانه په عباسيه محل کي په عبده پاشا سړک باندي پرانيستل شوه، د دې شفاخانې تر علاج لاندي د مريضانو شمېر په ابتدائي مياشتو کي په لاندي ډول وو:

اپريل/۱۴۶۵ مئي/۲۶۷۳ جون/۲۹۰۸ جولائي/۲۲۸۷ په ۱۹۴۸م کي د "طبي شعبې" بوديجه ۲۳زره پاؤنډه ته ورسېدی چي تقريباً ۳۰۵۰۰۰ روپۍ کيږي.

زما د جناب ډاکټر محمد احمد سليمان سره ليدنه شوې ده، چي د اخوان د ټولو شفاخانو او دواخانو لوی نګران او څارونکی وو، نو موصوف ماته وويل چي په کومه شپه چي د اخوان د تنظيم د غير قانوني اعلانولو خبر خپور شو پوليسو په زور او ظلم باندي ۲۰ شل تنه داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مریضان د عباسیه د شفاخانې نه په زور وایستل چي عملیات(جراحي) شوي ول او تر اوسه ډاکټرانو نه ول رخصت کړي، شفاخانه تر لسو میاشتو پوري تړلې وه او لکه څرنګه چي حکومت اعلان کړی وو نو په لومړی ورځ نشوه لیلام بلکي لس میاشتي وروسته ئې شیان خرڅ کړل شول، او د ۱۴زرو پاؤنډو(تقریبا نوي زرو روپیو) سامان ئې په ۶۰۰ شپږ سوه پاؤنډه وبهوی، چي په دغو ۶۰۰وو پاؤنډونو د شفاخانې د لسو میاشتو کرایه هم اداء نشوه، ځکه د هغه ۷۵۰۰ پاؤنډه کرایه(۷۵پاؤنډه د میاشتي حساب) له مخي واجب الاداء وه.

د یو ځل بیا آزادېدلو وروسته چي کله اخوان خپل کار پیل کړ نو د شفاخانې او دواخانې د پرانیستلو په لور ئې ډېره پاملرنه وکړه، اوس په هر ولایت کي د اخوان یوه دواخانه حتماً موجوده وي، ما په پوره توګه و نه شمېرلای شوې ځکه اوسنی شمېره ئې نشته خو یوازي په قاهره او جیزه کي چي اخوان څومره ډسپنسریاني جوړي کړېدي چي ما وشمېرلې په لاندي ډول وې:

لیکوال دلته یوه تفصیلي نقشه وړاندي کړې ده، چي نقلول ئې موږ ضروري ونه بلل چي خلاصه ئې داسي ده:

په قاهره کي د اخواني مرکزي شفاخانې پرته هم نوري ۱۶ دواخانې موجودي دي، چي په یوه کي ئې د اقامتي علاج و معالجې انتظام هم شته دی، په دغو ډسپنسریانو کي ټولي دواوي موندل کیږي، او په زیاترو کي د جراحي او عملیاتو پوره انتظام شته، کلنی اوسط علاج ئې د ۱۴۷۱۰۰مریضانو دی. ژباړن

دا خبره د یادوني وړ ده چي په دغو دواخانو کي د ټولو خلکو لپاره د علاج او معالجې خدمات وړاندي کیږي، که هغه مصري وي او یا غیر مصري، مسلمان وي او که غیر مسلمان، لکه څرنګه چي ګمان کیږي چي دا به یوازي د اخوان د معالجې او علاج لپاره وي خو داسي بالکل نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم باب

تبصره، تنقید او وړاندیزونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم باب

تبصره، تنقید او وړاندیزونه

په تیرو دوو بابونو کې مې وویل چې اخوان المسلمین څوک دي؟ او په مصري ټولنه کې د دوی سرګرمۍ څه دي؟ زه فکر کوم چې کوم نهضت چې کوم خدمات ترسره کوي هغه به په پوره وضاحت سره د لوستونکو مخې ته راغلي وي، په همدې توګه به دا اندازه هم ورته شوې وي چې په مستقبل او راتلونکې کې کوم مختلف اصلاحي خدمات سرته رسولی شي او د قوم او هیواد د ذمه دارانو د دوی په لور پاملرنه کول او د دوی لپاره ممکن وسائل چمتو کول څومره ضروري دي، تر څو د مطلوبې اصلاح د خوب تعبیر وشي، نه دا چې مخالفت ئې وشي او په لار کې ئې ازغي وکرل شي، لکه د تیرو دولتونو په وخت کې چې وشول.

د تنظیم د پروګرام په اړه موږ هیڅ هم نه وایو، ځکه هغه ډیر جامع او هراړخیز دی، هغه د مسلمان ورور د انفرادي روزني نه نیولې بیا تر نړیوالې مرستې پورې رسیږي، لکه څرنګه چې ئې په اساسي قانوم کې وضاحت شویدی، خو د اخوان پر عام داخلي دستورالعمل(اساسي قانون) او پر هغو نقاطو د نظر اچولو وروسته چې د دې کتاب د چمتو کولو په وخت ظاهر شوي دي موږ لاندې تجاویز او وړاندیزونه ورته لرو:

(۱) د "شعبو" "منطقو" او "حلقاتو" د منتظمه مجالسو چې تر کومه ځایه د انتخاب تعلق دی، تر هغه به دا غوره وي چې اخوان دا هر څه په ښکاره وکړي، تر څو عامو عوامي حلقاتو ته دا پته ولګیږي چې اخواني تنظیمات د انتخابي شورایي تګلارې له مخې ترسره کیږي، او د دغو غلطو پروپاګندونو نفي به وشي چې وایي" اخوان د امریت، فسطائیت او نازیت لاروی دی". چې له دې وجې حریت او آزادي خوښوونکي خلک له "جماعة" نه نفرت پیل کړي، په دې کې څه حرج نشته چې د غیراخواني سیمه اییزو خلکو په حضور کې د انتخاب عمل(Prosses) تر سره شي، بلکې په دې تګلارې سره د هغو خلکو تعلیمي خدمت هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدای شي، یعني هغه خلک د دې انتخاب او غوراوي د طریقې په لېدلو سره د غوره انتخاب طریقه زده کولای شي، او دا هم عیناً ممکن ده چې له دې لارې نور خلک په جماعة کې د شاملېدلو لپاره وهڅول شي، تر څو دوی ته هم د رأیې د ورکولو حق ورپه برخه شي، دا انساني فطرت دی چې هغه د نامعلوم شي سره زړه لګوي، د هغه وروسته به دا د اخوان وظیفه وي چې هغه د دوی دیني او ټولنیزه روزنه وکړي تر څو د هغه وروسته دوی مخلص اخوانیان شي.

(۲) د جماعة اخوان په داخلي دستورالعمل کې د مرکز لاندې د جوړو شویو شعبو په یادولو سره دا وضاحت شوی دی چې:

"د شعبې په مقاصدو کې دا هم دي چې دوی په خپلو حدودو کې دننه د دعوت د توسیع او پراخولو کار هم وکړي" حالانکه باید داسې شوي وای چې د توسیع او پراخولو کار یوازې د "دعوت د توسیع د شعبې" ترسره کولای، ځکه د دعوت پراخول په همدې شعبې پورې مربوط دي، نو ځکه هم باید دا کار په همدې شعبې پورې متعلق و اوسي.

د کار وېشلو پر اوصولو په عمل کولو سره به د اخوان د دعوت د توسیع نه علاوه دا شعبه د نورو شعبو تر منځ د اختلافاتو هغه خلیج هم بندولای شي چې په ظهور سره ئې د دعوت په وسېلو کې د اختلاف رامنځ ته کېدلو په سبب امکان شته، د هرې شعبې دا فریضه ده چې هغه خپله کاري دائره په هغو حدودو کې محصوره وساتي چې د هغې شعبې په اساسي قانون کې ئې صراحت شویدی چې مخته به ئې موږ وضاحت هم وکړو، "د توسیع دعوت د شعبې" یو اهل نماینده باید په هره شعبه کې موجود وي، د دغو نورو شعبو کار د توسیع دعوت په سلسله کې یوازې همدومره وي چې هغه د هرې ممکنې ذریعې نه د مذکور نماینده مرسته وکړي، او د خپلو اجتماعاتو لپاره مناسب مواقع تنظیم کړای شي تر څو دوی په احسنه توګه خپل عملیات پر مخ یوسي چې هغه د دعوت د توسیع کار دی، د مرکز له لورې د ټولو شعبو د منظم کولو لپاره به دا تر ټولو ګټور ګام وي، چې د هغه وروسته به د ډېرو کمو کمو کوښښونو نه ډېر ګټور ګټور نتائج ترلاسه کړای شي.

(۳) په تیرو وړاندیزونو کې چې "د دعوتي توسیع د شعبې" په پروګرام کې موږ کومه اضافه کړې ده د هغه بوج د سپکولو لپاره ضروري ده چې د دعوتي شعبې په پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري متعلق د اساسي قانون په (۵۸) ماده کي د (د) فقره حذف کړای شي، چي په هغه کي ويل شوي دي چي د شعبې په اهدافو کي د "اخوان د جسماني، روحاني، قلمي او نورو روزنه په اسلامي اوصولو ترسره کول وي، په دې اړه د تقاريرو انتظام او پر ضروري موضوعاتو د رسائلو چمتو کول او د داسي ګټورو کتابونو د لوستلو په لور لارښوونه کول چي د دوی په اسلامي ثقافت کي اضافه وکړای شي او په اخواني حلقه کي ورزشي روح بيداره کړي، پر دوی واجب ده چي د هغوی د بدنونو د قوي کولو او د صحت د لا غوره کولو په موخه د مناسبو ورزشي لوبو انتظام وکړي". دا پوره فقره د دې شعبې د کاري دائرې نه بهر ده، پر دې شعبې دا يو ستر بوج دی ځکه هم بايد د اخوان د جسماني تربيت کار"د بدني روزني او ځارندويي د شعبو" پر اوږو وي، او د دوی د روحاني روزني کار"د کورنيو شعبې" په ذمه وي، تر کومه ځايه چي د دوی د علمي روزني کار دی نو په هغه کي د کورنيو شعبه(چي د کتابتونونو ځارونکې هم ده) "د کاسبانو شعبه"(چي هلته د هر علم و فن ماهرين هم موجود دي) او د "طلبه وو شعبې" شريکي دي، په همدې ډول دا هم ضروري دي چي د کار وېش په داسي ډول سره وشي چي "د دعوت د توسيع د شعبې" کار د هغو فرائضو علاوه چي د کوم يادونه په دستور العمل کي شوې ده، په غير اخواني حلقاتو کي د دعوت پر توسيع او تبليغ منحصر وي، خو د دې سره سره "د کورنيو شعبه" د اخوان په صفونو کي د دعوت د حقائقو د ځلولو او.په زړونو کي د ځايولو کار وکړي، دا طريقه د سليم منطق بالکل مطابق ده چي د هري شعبې فرائض د هغوی د نومونو مطابق وي او هغه پر نورو شعبو مسلط نه وي.

(۴) د ټولنيزو خدماتو د نويو وسائلو نه کار اخيستل، ځکه د اخوان د مقصد په لار کي د ټولنيز خدمت ميدان ته تر ټولو نږدې اصلاحي ميدان دی، نو ځکه هم بايد دوی د هغو تازه ترينو وسائلو او ذرائعو نه هم د نظر تر حده ګټه اوچته کړي، ضروري ده چي د اخوان سره د ټولنيزو امورو د ماهرينو يو جماعة وي چي د هغه نه دوی د مختلفو شعبو په تنظيمولو کي مرسته وکولای شي، بالخصوص"د فلاح او پرمختګ او ټولنيزو خدماتو شعبه"چي د ټولنيزو خدماتو د حقيقي ميدانونو نه يو اهم ميدان دی، که داسي وشول نو پورته ياده شوې شعبه د مصري ټولني ډېر ښکاره خدمات ترسره کولای شي، او پدې ډول به هغه د جماعة د تعارف ډېره معقوله ذريعه وي او د هغه اثرات لا پراخولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان په ادارتي تنظيم کي موږ د دې شعبې په اړه اشاره نده کړې، ځکه هغه د خپل انتظامي امورو له اعتباره د اخوان د تنظيم نه عليحده يوه مستقله اداره ده، او"د عامو امورو د رفاهي وزارت" تر څارني لاندي او رفاهي ادارو د قانون تابع دی.

"د ترقۍ او ټولنيز خدمت" د ادارو ډائرېکټر جنرل د هغوی مشر وي او سيده د "عام مرشد"(د اخوان عمومي مشر) تر نظارت او حکم لاندي وي..

(۵) "د کاسبانو شعبه" مرکز د خپلو اوسني خدماتو سره لانديني خدمات هم سرته رسولای شي:

(الف) د عمرانياتو د ماهرينو ښاخ: دي يو مشورتي دفتر پرانيزي چي په خالصو علمي بنيادونو اخوانيانو ته د واده نه مخکي او وروسته د ازدواجي مسائلو او اولاد د تربيت په اړه د مشکلاتو د حل لپاره مشورې ورکړای شي يا په همدې ډول نور ټولنيز مشکلات کېدای شي، په هغو کي دي د دوی لارښوونه وکړي.

او پدې کي څه حرج نشته چي د دغو مشورو دغه ښاخ دی فيس مقرر کړي، تر څو د دې نه وروسته د يو"نفسياتي مطب" د پرانيستلو لپاره سرمايه جمع کړای شي، زه باور لرم چي دا ډول کار به د اخوان لپاره ډير ګټور وي او د دې لپاره "د عمرانياتو د ماهرينو ښاخ" او "د پرمختګ او ټولنيزو خدمانو شعبې" تر منځ کوم اختلاف او تعارض واقع نشي ځکه د دې ښاخ کارکردګي او خدمت ميدان به يوازي اخوان وي، د عمومي ټولنيزو خدماتو ميدان به په هر حال د "پرمختګ او ټولنيز خدماتو د شعبې" لپاره پاتي وي.

(ب) د معلمينو ښاخ: ضروري ده چي د خپل اوسني پروګرام سره سره دا "ښاخ" د "جمعې د مدارسو" په واسطه د روزل شويو مدرسينو د پيدا کولو او چمتو کولو لپاره روزنيز مرکز(ټريننګ مکتب[1]) پرانيزي، چي دوی به د فني او تربيتي اصولو مطابق روزل کيږي، چي د هغه وروسته دوی پر صالحو تربيتي بنيادونو د نوي نسل پر روزلو قادر شي او د دغو مدارسو روزنه او پالنه يوازي د هغو اخوانيانو په ذمه نه وي چي خالي وخت ولري، يا په هر صورت يو کار نه يو کار کول غواړي، خو د ماشومانو د روزني د خدماتو د ترسره کولو په سلسله کي د دوی کوم خاص لياقت او تياري نه وي ځکه د داسي نا اهلو خلکو تر نګرانۍ لاندي د ماشومانو په روزنه کي چي کوم خطرات وي هغه ظاهر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ج) د اقتصادياتو د ماهرينو ښاخ: د خپلي شعبې په دفتر کي يو"د حسابونو دفتر" پرانيستلای شي، چي د اخواني شرکتونو او فرمونو يا د نورو اسلامي شرکتونو(چي پر اخوان باور کوي) د کلنيو حسابونو کار کولای شي، او په دې توګه دا دفتر ډير خدمات سرته ورسولای شي، او ورسره د آډيټنګ په اړه د اخوان د "کاسبانو د شعبې" لپاره د درآمد ذريعه هم ثابتېدلای شي.

(د) د زراعت د ماهرينو ښاخ: د نموني په فارمونو کي (Model Farms) چي کومي نوي طريقي چليږي کار پيلولای شي، او د دغو فارمونو په ذريعه پر نويو طريقو باندي د ترسره کېدونکي زراعت په لور بزګران تشويق کولای شي، او دا مسلّمه خبره ده چي د عوامو پر افکارو او ميلاناتو تر اخوان زيات بل کوم تنظيم مؤثر نشي کېدلای، ځکه هغه د دوی لپاره بيګانه ندي، که چيري دا فارمونه بريالي شي نو د هغه وروسته زراعتي صنعتي شعبې قائمي کړي لکه شيدې او نورو نه تيار شوي شيان، دا طريقه به د زبردست اقتصادي طريقي ذريعه وي او په زرعي اقتصاد کي به يو عظيم انقلاب راپورته کړي چي د هغه نه به د ژوند معيار لا اوچت کړل شي، او د ملي اوسط په درآمد کي به اضافه وشي، دا خبره په خاصه توګه د يادولو وړ ده چي دغه ښاخ بايد په دې سلسله کي عملي طريقه اختيار کړي ځکه تر عملي مثالونو زيات مؤثر خصوصاً د کليو د خلکو لپاره بل هيڅ نشته.

(۶) شماريات(Statistics): اخوان په پيل کي د دې اړخ په اړه کومه پاملرنه نه وکړه، ډيره ممکن ده چي دوی قصداً همداسي کړي وي، ځکه د تيرو دولتونو سره د دوی هره ورځ جنجالونه ول چي د دوی ريکارډونو ته ئې د خپل زړونو مطابق ژباړي ورکولې، که په څه هم هغه د حقيقت نه ډيري لري وې، دا هم ممکن ده چي دا داخوان په دعوتي کار د سخت مشغوليت په وجه وي، او دغه کار يعني ريکارډ ته د اشاعت او دعوت په مقابل کي د دوی د دوهمي درجې شی بللي وي، خو د "اعداد و شمېر" د جماعة په تعارف کي ډير ستر خدمت سرته رسولای شي، خصوصاً په داسي صورتحال ک چي کله مادي منطق پر اذهانو مسلط شوي دي، او د هندسې ژبه ئې په خبرو اترو کي ډير مؤثره او د رأيي اوصولو پر قوت باندي دلالت کوونکې بللې ده، "جماعة" بالفعل په قوم باندي ډير خدمات ترسره کوي، خو پر هغه نه محسوسيږي، ځکه اخوان د دوی پر شمارياتو او بيا د عوامو په مخکي د هغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسابونو د وړاندي کولو په لور پاملرنه نه کوي، او په دې توګه ئې ډېر ثمرات ضایع کيږي، او دا ثمرات تر هغه پوري په پوره توګه نشي تر لاسه کېدلای تر کومه دا خدمات عام منظر ته نه راوړل شي، ځکه همدا اعداد و شمار دي چي د هغو پرته دا په ټوله مصري ټولنه کي ورک پاتي کيږي او هيڅوک به ئې حتی محسوس هم نکړای شي.

په تيرو ورځو کي د اخوان په"مرکز" کي د "اعداد و شمېر يوه کميټۍ" جوړه کړېده، خو د ضرورت مطابق د کارکوونکو نه موجوديت د دې باعث شوی چي دوی تر اوسه په دغه کار کي ندي بريالي شوي.

(۷) د جماعة مشران ذمه داران لکه"عام مرشد"، نائب مرشد، سيکرټري جنرل بايد د بشپړ دعوت د کار لپاره فارغ وي، د دوی لپاره ډيره ضروري ده چي دوی يوازي د دعوت کار پر مخ يوسي او د بل کوم کار مشغوليت دوی مصروف نکړای شي، اوس دا ذمه داري د جماعة ده چي هغه د دوی لپاره د مناسب او معقول ګذر اوقات(ټائم ټيبل) انتظام وکړي، تر څو دوی د دعوت لپاره بالکل فارغ وي، ځکه اوس د دعوت د خپرېدلو وروسته د دې ډير ضرورت شته، چي د دغو يادو شويو اشخاصو نه هر يو د بشپړ دعوت لپاره فارغ شي، که اوسنی"مرشد" د دې کار لپاره فارغ کړل شي، او ضرورت دی چي د مشر نائب او جنرل سيکرټري هم داسي فارغ کړل شي، جماعة ته ښايي چي هغه په دوی پوري د مربوطو درندو ذمه داريو بوج خپله اوچت کړي.

(۸) په "مرکز" کي د کارکوونکو کمبود دی، د يو عظيم ترين ګوند مرکز تر اوسه بالعموم د رضا کارانو په ذريعه خپل کار چلوي، چي د خپل ماښامني آرام له وخته يوڅو ساعتونه وباسي او دا ظاهر ده چي پدې ډول سره يو خوندور کار چي د اخوان د مرکز پر ذمه دی په پوره توګه نشي سرته رسېدلای.

(۹) د ملت سره د ارتباط پيدا کولو وسائل بشپړ ندي، اخوان پدې اړه يوازي پر اخبارونو او اجتماعاتو بسنه کړېده، او د اخوان صحافت د دې مهم رول د اداء کولو نه قاصر او کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بریالی پاتي شویدی، چي د هري هغي ژوندانه نظريې لپاره ضروري دی چي په کومه ټولنه بلکي پر ټولي اسلامي ټولني خپرېدل غواړي، د عمومي رابطې مؤثر ترین وسائل به دا وي:

اخبارات، پمفلټ، نشریات(رېډیو)، کانفرانسونه، ډرامې، سینما او په مختلفو لارو چارو په ذریعه د خپلو سرګرمیو تشهیر، ضروري دی چي اخوان په دې اړه ډېره توجه وساتي، او په متعینه توګه دا د "توسیع دعوت د شعبې" فریضه ده چي هغه په دې اړه غور و فکر وکړي، ځکه دا ئې اساسي وظیفه ده او د هغې د کار اصل میدان، د نورو شعبو فریضه ده چي هغه به خپلو سرګرمیو کي مفصل راپورونه او اعداد و شمېر وړاندي کړي.

(۱۰) راحت او لطف اندوزي(Recreation): د افرادو د ټولنیز شعور په سوځولو او هغوی د ذلت او ګمنامۍ له غار نه د راویستلو او د ټولنیز ژوند نه د مائوس کولو لپاره د راحت ډیر اهمیت دی، اخوان ته اوس د دې اړخ د اهمیت اندازه شوې ده، لکه څرنګه چي دوی د سمندر پر ساحلونو باندي د میلې لپاره کمپونه جوړ کړیدي، خو هغه تر اوسه ناکافي دي او ورسره باید په دغو وړوکو کمپونو کي د راحت او آرام ته مناسب ځای ورکول شي، ځکه دا کمپونه واقعتاً یوازي د تربیتي کمپونو حیثیت لري، نو ځکه هم پدې اړه د ډیري پاملرني ضرورت شته، چي دا به د اخوان د نفسیاتي صحت یو اهم عامل وي.

(۱۱) د غیر اخواني افرادو د صلاحیتونو نه استفاده: څه شک نشته چي په اخوان کي د امت ټول طبقات او د هغوی مختلف علمي او حرفتي طبقاتو ټول نمائنده ګان موجود دي، خو په هر حال د دغو ټولو اقسامو موجوده صلاحیتونه او هغه چي د دعوت په غېږ کي روزل شوي دي د یو داسي زبردست جماعة دروند او قیمتي بار د اوچتولو نه قاصر دي، او په دې کي څه حرج نشته چي د ځینی معروف اهل شخصیتونه اوچت کړای شي، که څه هم په هغوی کي ټول اخواني شرائط موجود نه وي او یا د ضرورت غوښتنه وي نو د پیسو په بدل کي دي کار تري واخیستل شي. "الله تعالی جل جلاله د دې دین مرسته د یو فاجر سړي په ذریعه هم کولای شي."

(۱۲) استاد حسن البنأ رحمه الله چي کوم څه لیکلي دي هغه ټول په یو جلد کي را غونډ کړای شي او اوسني وړوکي وړوکي متفرقي رسالې کافي ونه بلل شي، تر څو طالبعلمان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محقیقینو لپاره معلومات حاصلول آسان وي، او په متعددو رسائلو کي هغوی ونه لټول شي، چي دا ټول اوس يو ځای پيدا کول مشکل دي، ځکه اکثراً ځيني رسالې ختمي شوي وي او بيا چاپ ته ئې ضرورت وي[1]، دا شی د موصوف مذکور او د هغه د دعوت دواړو په اړه د تصنيف و تأليف کار آسانوي.

(١٣) ضرورت دی چي د لوړي درجې د معاصرو اخوانيانو نه څوک د دعوت د مفصل تاريخ ليکلو عزم وکړي، اخوان د دې اړخ په اړه د ډېر غفلت نه کار اخيستی دی، حال دا چي دا يو ډېر مهم کار دی، زه د دعوت د تاريخ د ليکلو په وخت د ډېرو مشکلاتو سره مخ شوم او ډيري مياشتي مي د مرحوم حسن البنأ رحمه الله د ډائرۍ په تلاش کي ضايع کړې، چي تر اوسه په مصر کي نده چاپ شوې، البته په سوريه کي چاپ شوې ده چي مصر ته ئې يوازي د ګوتو په شمېر يو څو نسخې رارسېدلي دي، په هر صورت دا يوه واقعي کمي ده چي په دې اړه بايد فوراً پاملرنه وشي.

يادونه: [1]دا ئې تصنيفي کار کړيدی.ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

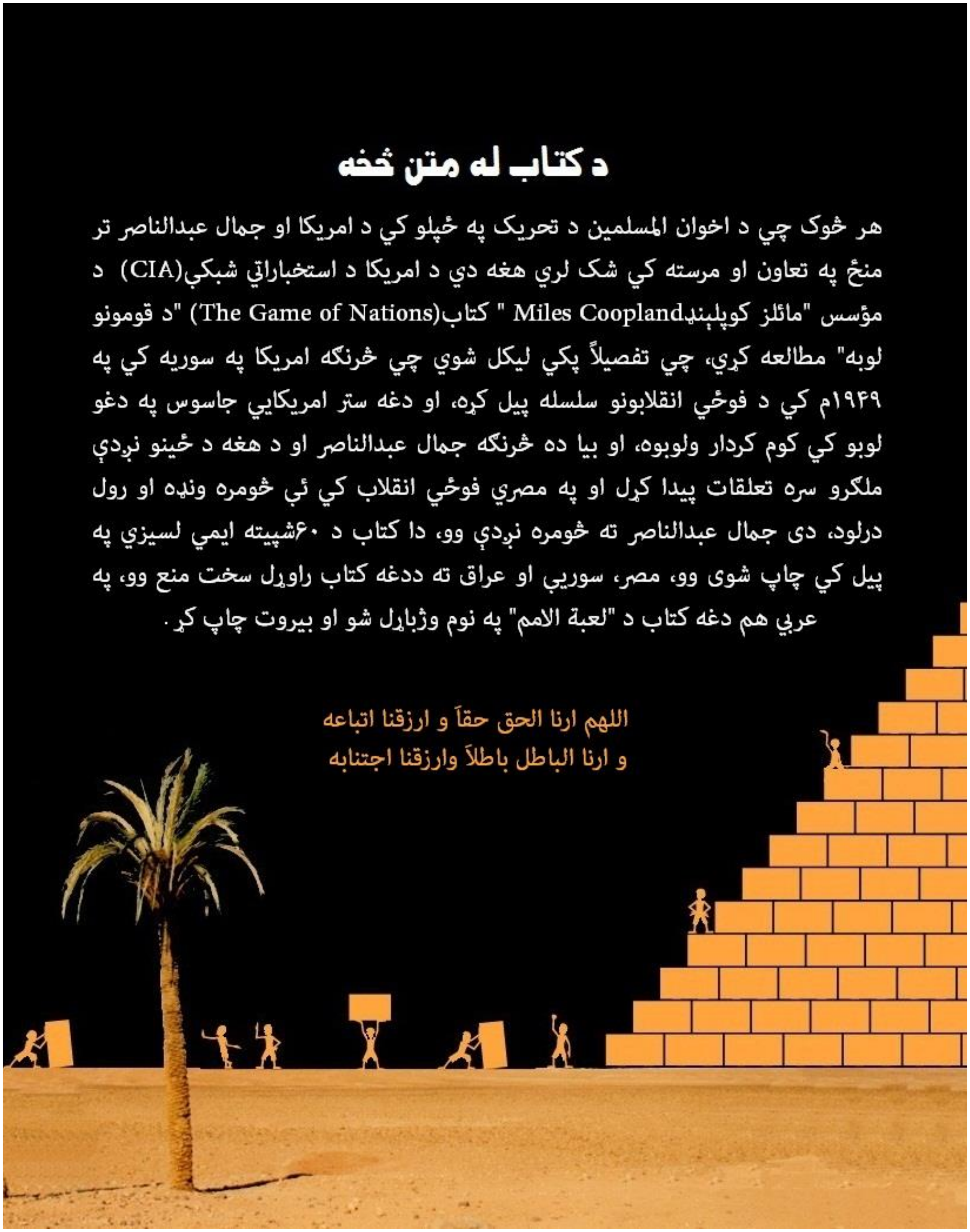

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library